

— PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM —
———— V PÍSKU —————
———— V ROCE 2017 —————

PÍSEK 2018

MILÍ A VÁŽENÍ PŘÍZNIVCI PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA V PÍSKU!

Vždycky na počátku roku se všichni snaží nějakým způsobem bilancovat rok právě uplynulý. Děláme to tak i my v našem muzeu. I když během roku vidíme, co se podařilo a co ne, vždycky vše nejlépe ukáží čísla, a pak také čistý papír, na který si napíšeme, co jsme nového pořídili, jaké akce s jakou návštěvností jsme uspořádali, kolik přišlo zájemců na výstavy, na přednášky, kolik do stálých expozic, jak se nám zvětšil sbírkový fond, kolik se zrestaurovalo předmětů atd. A skutečně nás to překvapí, protože žádnou takovou statistiku si průběžně neděláme – kromě paní ekonomky, která musí samozřejmě stav financí průběžně kontrolovat a dle toho „povolovat či utahovat kohoutek“.

Čím tedy začít? Snad tím, že jsme v průběhu roku uspořádali celkem 33 výstav. Do tohoto výčtu patří 23 běžných výstav, dále dvě jednodenní, dvě v Protivíně a navíc šest mimořádných krátkodobých. Takže návštěvníci mohli vidět československou vlajku, kterou na Měsíci měl s sebou americký astronaut, legendární ruchadlo

Ředitel muzea podává výklad u československé vlajky, která cestovala s americkým astronautem Cernanem na Měsíc. Foto V. Komarová

Jeden z výjevů v expozici Písecký venkov krátkodobě doplnil originál ruchadla bratřanců Veverkových. Foto V. Komasová

Chlebový betlém instalovaný o Vánocích v Rytířském sále. Foto V. Komasová

bratřanců Veverkových, unikátní betlém z chleba a v rámci Muzejní noci plukovní legionářské muzeum pod arkádami a v Chodbě knihovny hodnotný označení čs. Legie v Rusku. Vystavili jsme i jeden ze dvou významných archeologických nálezů – poklad stříbrných mincí z Řetče z 11. století. Jednu z mincí si mohli návštěvníci sami vyrazit pomocí raznice, kterou jsme nechali vyrobit. Omezený počet, sto kusů ve stříbře, byl ke koupi v muzejním obchodě.

V přednáškovém sále zaznělo 26 přednášek a veřejnosti tam byly představeny dvě knihy: „Za osudy klapajících perliček“ Jaroslavy Pixové a „Příběhy starých píseckých domů II.“ Zlaty Měchurové. V Heydukově památníku se uskutečnila čtyři nedělní literární odpoledne a při příležitosti 80. výročí otevření Památníku veřejnosti (došlo k tomu 4. července 1937) též večerní komentovaná prohlídka. Po celý rok odcházela pošta z píseckého muzea označená pamětním razítkem, upomínající na toto výročí. Jeho autorem byl pan Zdirad J. K. Čech. Pro veřejnost připravili pracovníci více než deset komentovaných prohlídek výstav a řadu dalších akcí. Jmenujme z nich tradiční Vítání ptačího zpěvu, Mezinárodní den ptactva a kroužkování ptáků na Řežabinci, mineralogickou burzu, jihočeskou folklórní abecedu či Muzejní noc. Ta se uskutečnila na aktuální téma – Legionáři v sobotu 3. června od 19 hodin. Její součástí bylo otevření

Písecký spisovatel Ladislav Beran v jednom z Literárních odpolední u Heyduků. Foto V. Komasová

Pamětní razítko k výročí otevření Památníku Adolfa Heyduka navrhl Zdirad J. K. Čech

výstavy LEGIE 2017 a vyhlášení výsledků dětské literární soutěže Příběh mého pradědečka. Úspěšní soutěžící z řad žáků škol z Písku a Protivína si odnesli krásnou ručně kovanou repliku středověkého nože z dílny uměleckého kováře Petra Kozáka. Bohatého programu Muzejní noci se zúčastnili členové Československé obce legionářské a plzeňského Spolku pětatřicátníků, kteří zajistili výcvik legionářů a plukovní legionářské muzeum. V expozici Panovníků koncertoval Marek Ředina na hand pan a celé muzeum rozezpívalo vojenskými písníčkami táborští Pouličníci. K této příležitosti připravil do Chodby knihovny výstavu „Co to má dědeček na rukávu aneb hodnostní označení čs. Legie v Rusku 1914“ znalec písecké vojenské historie Karel Klát.

Díky Vojenskému ústřednímu archivu bylo v Rytířském sále vystaveno několik válečných plakátů z let 1914 – 1918. Na parkánech probíhal tradiční dětský program a na spodním nádvoří bylo možno se občerstvit nejen nápoji a klobásou v muzejní hospůdce, ale také gulášovou polévkou z polní kuchyně. Muzejních akcí se v roce 2017 zúčastnilo celkem 32 098 návštěvníků.

S činností všech pracovníků se můžete seznámit v následujícím přehledu jednotlivých oddělení. Pro naši práci jsme v průběhu roku zakoupili množství dů-

Z muzejní noci. Foto V. Komasová

ležitějšího vybavení. Je to např. malý příruční vysavač do depozitáře, dokumentační mikroskop, horní frézka a sušička na kovy pro restaurátorské dílny, snímáči čtečka pro knihovnu, přenosná elektronická ochranná závora pro výstavu, nový CD přehrávač do expozic. Galerie muzea má nová světla, s nimiž se nechá různě pracovat, a dobře tak vyniknou vystavené předměty. Veškeré prostory expozic a výstavních sálů jsou opatřeny elektronickými čidly, jež v každém okamžiku snímají vlhkost a teplotu a vytvářejí grafy, které je možno sledovat přes internet.

Při autonehodě kolegy dr. Jiřího Šebestiana v červnu jsme přišli o terénní automobil Lada Niva, a proto jsme zakoupili nové vozidlo Volkswagen Amarok, které využívají především archeologové. Jedná se o starší, bazarový vůz z roku 2011 (má najeto 128 000 km), který stál 570 tisíc korun a má výborné vybavení pro terén. Také další vozidlo, Ford Courier, jsme museli pro stáří a velkou opotřebenost vyřadit, a proto v příštím roce budeme potřebovat nové.

Archeologové si pořídili digitální mapový podklad reliéfu krajiny okresu Písek za téměř 50 tisíc Kč, který budou při své práci využívat. Pro potřeby muzejní pedagogiky jsme zřídili, díky bezplatné výpůjčce od města, učebnu v budově bývalé obchodní akademie a ta byla vybavena potřebným zařízením. K tomu účelu jsme museli prorazit průchod do zazděné přičky a osadit ho dveřmi. Při tom byl zrušen skládek výstavního fundusu vedle galerie, který jsme zřídili o něco dál rovněž v budově obchodní akademie. Na nádvoří muzea osadilo Město Písek sloupek, u něhož je možno dobít mobily a tablety. Část jižní strany nádvoří byla zdevastována při téměř celoroční opravě krovy a krytiny nad dvorním objektem radnice, proto v příštím roce dojde k obnově zeleně.

Sbírkový fond muzea byl obohacen o 5310 sbírkových předmětů. Získávali jsme je různým způsobem, pokud šlo o jejich nákup, činila částka za ně vydaná více než 300 tisíc korun, konzervovali a restaurovali jsme je ve vlastní režii, některé velmi specializované restaurátorské práce jsme ale zadávali a na to jsme vyčerпали částku téměř 600 tisíc. Jako každý rok byly depozitáře muzea a expozice v Protivíně plynovány, aby se zastavilo případné působení škodlivého hmyzu.

Deinstalace starého osvětlení v Galerii. Foto V. Komasová

Nová místnost pro potřeby muzejní pedagogiky. Foto V. Komarová

Veškerá činnost muzea může být zajišťována především díky dostatečnému finančnímu příspěvku zřizovatele – Jihočeského kraje. V tomto roce došlo opět k navýšení ročního příspěvku, a to i ve mzdové části, takže zaměstnancům muzea mohly být v průběhu roku dokonce dvakrát zvednuty platy, a to tak, že průměrný hrubý měsíční plat se přibližně shoduje s průměrem pro celou republiku, což je velmi dobrá zpráva. Muzeum získalo na činnost i několik darů od sponzorů a podařilo se získat i grantové peníze z Jihočeského kraje (50 tisíc Kč) a Města Písek (70 tisíc Kč). Zde patří velké poděkování všem pracovníkům, kteří se snaží grantové peníze obstarat. Velké poděkování patří také sponzorům, kteří finančně podpořili naše akce: Universal Production Partners Praha (50 tisíc korun), pan Vlastimil Venclík, Praha (10 tisíc korun) a tradičně pan Jaroslav Šefčík, mistr kominický z Olomouce (5 tisíc korun). Na vstupném jsme vybrali 483 tisíc korun a příjem z publikací a drobných turistických předmětů činil téměř 416 tisíc korun. Archeologové svými placenými dohledy na stavbách vydělali muzeu více než 400 tisíc korun. Starosti nám přidělal nový systém elektronické evidence tržeb, známý pod zkratkou EET. Nejsme si ce povinni ho zavést, na druhou stranu ovšem nesmíme, jako dosud, praktikovat komisní prodej. Tento zákaz nám znemožňuje do našeho muzejního obchůdku brát do tzv. komise a tedy přeprodávat různé publikace, turistické suvenýry a také např. tradiční lidové výrobky, jaké jsme dřív běžně pořizovali např. před Vánocemi a Veli-

konocemi. Je to velká škoda nejen pro nás a zákazníky, ale zejména pro drobné výrobce, např. perníků, kraslic, vánočních ozdob a podobně.

Se začátkem září se naplno rozběhl projekt Museum Uploaded - Digitální technologie pro přeshraniční interaktivní spolupráci muzeí, financovaný z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Bavorsko, Cíl EÚS 2014 - 2020. Prácheňskému muzeu projekt přinese zavedení Wi-Fi sítě a kamerového systému do expozic, vytvoření samoobslužného návštěvnického průvodce a nových internetových stránek. Tato technická infrastruktura umožní rozvoj digitálních technologií, které jsou trendem v současném muzejnictví a mohly by být přitažlivé pro určitou skupinu návštěvníků. Obsahově budou v rámci projektu společně s městským muzeem v partnerském Deggendorfu rozpracována přeshraniční témata, pro Písečáky asi nejdůležitějším bude textilní průmysl. Rok 2019 bude ve znamení sedmdesátiletí od založení národního podniku Jitex. Vedoucím členem projektového týmu je Městské muzeum Deggendorf a kromě Prácheňského muzea jsou dále zapojeny Technická vysoká škola Deggendorf a Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Za muzeum mají projekt na starosti Mgr. Zdeněk Duda a Mgr. Bohumír Bernášek.

Z knižní produkce muzea vzešla tradiční publikace „Prácheňské muzeum v roce 2017“, která obsahuje nejen výroční zprávu za příslušný rok, ale také řadu zajímavých statí jednotlivých odborných pracovníků. Dále s pomocí sponzorů vyšla publikace

Karty Františka Doubka. Foto V. Komarová

Zora Mauleová. Foto V. Komasová

Bc. Martina Měříčková. Foto V. Komasová

„Alchymie světla. Experimentální tvorba Petra Skaly“ od autorky Bohdany Kerbachové. V neposlední řadě do tohoto výčtu patří i jednohlavé hrací karty „Civitas Písek“, které pro píseckou firmu BBM namaloval zdejší výtvarník prof. František Doubek jako novoročenku na rok 2009. Druhé vydání pro Prácheňské muzeum bylo realizováno u příležitosti výstavy Fauna a flora na kartách, a to díky pochopení majitele firmy pana Zdeňka Mareše.

K propagaci muzea využíváme pravidelně regionální tisk, rozhlas, máme dobrou spolupráci s Jihočeskou televizí, která během roku odvysílala z muzea několik reportáží, Česká televize zařadila do oblíbeného pořadu Toulavá kamera příspěvek o orchestrionu, který máme dlouhodobě zapůjčen. V omezené míře vycházejí naše placené reklamy v důležitých katalogích a periodikách cestovního ruchu, opět jsme využili dvou billboardů na hlavní trase do Písku.

V roce 2017 opustily naše řady dvě dlouholeté pracovnice. První z nich byla Alena Havráňková, která v muzeu pracovala od 1. května 1969 jako fotografka. Pracovní poměr jí skončil v polovině roku 1989. Zemřela 17. února 2017 ve věku 84 let. Druhou byla Mgr. Eva Koppová, jež pracovala v muzeu jako archeoložka od roku 1967 až do roku 2011, kdy odešla na zasloužený odpočinek. V píseckém muzeu byla tak zaměstnána 44 roků a často nás navštěvovala, a to až do své smrti 14. října 2017. Článek o ní napsal do naší ročenky v roce 2011 RNDr. Karel Pecl.

Do důchodu odešla v březnu pracovnice knihovny Zora Mauleová, která pra-

covala v muzeu od 1. ledna 1997, tedy dvacet roků. Nahradil ji Mgr. Bohumír Bernášek, absolvent oborů historie a sociální dějiny na Filozofické fakultě Karlovy univerzity a oboru právo na Právnické fakultě téže univerzity. Před příchodem do muzea byl zaměstnán jako kurátor sbírek na Správě zámku Vimperk. Na místo kurátorky výtvarných sbírek Ireny Mašíkové, která odchází též na odpočinek, ale zatím v muzeu ještě krátkodobě dokončuje rozpracované projekty, nastoupila Bc. Martina Měříčková z Písku. Absolvovala místní soukromou střední výtvarnou školu. Poté žila několik roků v Londýně a když se vrátila do Čech, studovala na Ústavu dějin umění FF UK v Praze a stala se bakalářkou. Do důchodu odešla i Jarmila Kotalíková,

Mgr. Bohumír Bernášek. Foto V. Komasová

Alena Havráňková. Foto V. Komasová

Eva Koppová. Foto V. Komasová

Mgr. Jan Adámek s kolegy při oslavě padesátin. Foto V. Komasová

Náš fotbalový tým se sponzorkou dresů Evou Stellnerovou. Foto V. Komasová

kteřá pracovala jako dozorkyně za Petru Hodoušovou, jež plnila mateřské povinnosti po narození syna a v polovině roku se vrátila. J. Kotalíková zůstává nadále jako dozorkyně v expozicích, ovšem jako pracující důchodkyně. V měsíci září jsme všichni důstojně oslavili 50. narozeniny našeho kolegy, historika středověkých dějin, vedoucího knihovny, správce centrální evidence sbírek a zástupce ředitele muzea, Mgr. Jana Adámka. Na závěr personálií bych rád poblahopřál našemu archeologovi, Mgr. Danielu Hláškoví, který na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni obhájil disertační práci s názvem Eneoliticko-bronzový keramický komplex a získal titul Ph. D.

Na sám závěr úvodního slova bych chtěl oznámit vytvoření fotbalového týmu Prácheňského muzea v Písku, který ve svých volných chvílích hájí barvy naší organizace. Preji mu mnoho úspěchů na poli sportovním, všem zaměstnancům muzea vše dobré na poli pracovním a návštěvníkům – ať se u nás líbí!

*PhDr. Jiří Prášek
ředitel muzea*

AKVIZICE ROKU

Za rok 2017 byl vybrán zcela mimořádný nález raně středověkého mincovního depotu, uloženého v nádobě, jenž byl učiněn dne 6. března téhož roku u obce Řeteč. Nález sestává z 1341 kusů stříbrných denárů českých knížat Břetislava I. a Spytihněva II. Mince byly uloženy v keramické lahvi, zhotovené na obtáčecí desce z poměrně hrubé hlíny. Zdobena je pouze jedním žlábkem. Soubor byl uložen do země v padesátých či počátkem šedesátých let 11. století. V rámci jižních Čech se jedná o jeden z největších mincovních nálezů denárového období. Zjištěno bylo velké množství raznic užitých při ražbě.

Soubor byl zapsán do numismatické podsbírký Prácheňského muzea pod př. č. xxx. V říjnu roku 2017 byla v rámci Mezinárodního dne archeologie uspořádána mimořádná výstava s názvem „Poklad českých knížat – Unikátní hromadný nález stříbrných denárů 11. století u Řetče“.

VÝSTAVY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Galerie PM

Miloslava Říhánková – gobelíny, Dalibor Říhánek – obrazy, kresby (kurátorka Irena Mašíková)	2. 3. – 28. 3.
Slavnost malby – obrazy 19. a 20. století ze sbírky Karlštejnská a.s. (kurátorka Irena Mašíková)	4. 4. – 28. 5.
Jana Budíková – Paralely /kresby a obrazy/ (kurátor Jan Kotalík)	2. 6. – 2. 7.
Svatopluk Klimeš – práce z posledních let, obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	8. 7. – 30. 8.
Okamžiky uplynulých let / fotografie Petra Sirotky (kurátor Jan Kotalík)	9. 9. – 1. 10.
Hlasitě a tiše / Jindra Viková sochy, asambláže / Pavel Baňka – fotografie (kurátorka Irena Mašíková)	7. 10. – 5. 11.
U Sychrovských na půdě – loutky Mikuláše Sychrovského (kurátor Jan Kouba)	14. 11. – 31. 12.

Malé výstavní síně PM

Čarovný svět krystalů – pegmatitů Čertova břemene (kurátor Jaroslav Cícha)	2. 3. – 28. 3.
Legie 2017. Od Zborova po Písek (kurátor Zdeněk Duda)	4. 6. – 2. 7.
Fauna a flora na kartách (kurátor Jan Kouba)	6. 7. – 3. 9.
Brána do nebes – železobetonový obloukový most v Podolsku 1938 – 1943 (kurátor Jan Kouba)	7. 9. – 1. 10.
Alchymie světla – experimentální tvorba Petra Skaly (kurátorka Irena Mašíková)	8. 10. – 5. 11.
Eva Jandějsková – Proměny / obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	9. 11. – 30. 11.
Vánoční historie ilustrovaná předměty ze sbírek PM (kurátor Jan Adámek)	6. 12. – 31. 12.

Chodba knihovny PM

František Janula – Čech z Paříže / obrazy (kurátorka Irena Mašíková)	1. 3. – 30. 4.
Jan Kobylák – Brouci a broučci (kurátor Jiří Šebestíán)	3. 5. – 31. 5.

Co to má dědeček na rukávu, aneb hodnotní označení čs. Legie v Rusku 1914 - 1920 (kurátor Zdeněk Duda)	2. 6. – 4. 6.
300 let svobodného zednářství (kurátor Vratislav Měchura)	7. 6. – 25. 6.
Pavla králová – Okovy člověka (kurátor Jan Kotalík)	29. 6. – 30. 7.
Petr Hlinský – pastely (kurátorka Irena Mašíková)	5. 8. – 30. 9.
Experiment VŘSR (kurátor Zdeněk Duda)	3. 10. – 26. 11.
Řezabinec – tajemství rezervace, ze zoologova fotozápisníku (kurátor Jiří Šebestíán)	1. 12. – 31. 12.

Krátkodobé výstavy

Československá vlajka na Měsíci (kurátor Jiří Prášek)	7. 3. – 12. 3.
Ruchadlo bratřanců Veverkových (kurátor Jan Kouba)	6. 6. – 11. 6.
Poklad českých knížat (kurátor Jaroslav Jiřík)	3. 10. – 10. 10.
Chlebový betlém (kurátor Jan Kouba)	3. 12. – 31. 12.

Výstavy jednoho dne – na parkánech

Ode zdi ke zdi – členové Prácheňské umělecké besedy (kurátor Karel Pecl)	25. 5.
Petr Staněk – Symetrie a symetrie / kovové plastiky (kurátorka Irena Mašíková)	6. 9.

Památník města Protivína

Protivín v obrazech (kurátor Jan Kouba)	1. 5. – 6. 8.
Luboš Benák – Podmořský svět / autorské fotografie (kurátor Jiří Šebestíán)	8. 8. – 31. 10.

PŘEDNÁŠKY PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Cyklus historie

	návštěvnost
Leden	
Turecko	64
přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský	
Proměny Písku na fotografiích Aloise Němce	71

Únor	Doktorka z domu Trubačů <i>přednášející: PhDr. Jiří Prášek a Mgr. Ludmila Prášková</i>	73
	Archeolog Bedřich Dubský <i>přednášející: Mgr. Martin Pták</i>	19
Březen	Československá stopa na Měsíci <i>přednášející: Dr. Pavel Toufar</i>	34
	Ferdinand Bučina – Vzpomínka na Javorník <i>přednášející: Jan Freiberg</i>	19
Duben	Ta je ale krásná <i>přednášející: prof. JUDr. Vladimír Franz</i>	28
Říjen	Čím se u nás platilo <i>přednášející: PhDr. Jiří Chvojka</i>	31
	Československé legie v Rusku a revoluce 1917	21
Listopad	Richard Weiner <i>přednášející: Mgr. Jan Kotalík</i>	19
Prosinec	Pohádkový Uzbekistán <i>přednášející: Mgr. Libor Drahoňovský</i>	38

Cyklus přírodověda

Leden	Svět korálových útesů <i>přednášející: Mgr. Josef Šindelář</i>	34
Únor	Národní parky USA / I. část <i>přednášející: Miloslav Martan</i>	84
Březen	Národní parky USA / II. část <i>přednášející: Miloslav Martan</i>	84
Duben	Národní parky Chile <i>přednášející: Dr. Jiří Jiránek</i>	56
Říjen	Kolébka lidstva Etiopie – království ptáků a opic <i>přednášející: Ing. Pavel Poláček, CSc.</i>	31
Listopad	Srí Lanka – perla Indického oceánu <i>přednášející: Miloslav Martan</i>	71

Cyklus výtvarné umění a architektura

Duben	Sochařská dílna období baroka ve střední Evropě <i>přednášející: PhDr. Tomáš Hladík</i>	20
	Heraldika jako krásné umění <i>přednášející: Zdirad J. K. Čech</i>	35

Květen	Počátky renesance v Itálii a umění Zaalpí 15. století <i>přednášející: PhDr. Viktor Kubík, Ph. D.</i>	33
Říjen	Londýn <i>přednášející: Josef Vomáčka</i>	38
Listopad	Spojování architekturou – rád vymýšlím trasy cest <i>přednášející: Ing. arch. Josef Pleskot</i>	100
	Salzburg <i>přednášející: Josef Vomáčka</i>	44

NÁVŠTĚVNOST PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Prácheňské muzeum

<i>Placené vstupy</i>	<i>osoby</i>
plné vstupné	5 579
sníž.vstupné, doplatek vstupného, bonus. karta	5 594
školy (permanentní vstupenky)	685
školy, školky (s pedagogickým programem) / hotově, perm.	4 762
přednášky	1 084
Mineralogická burza	881
badatelé knihovna	67
celkem platících návštěvníků	18 652

Volné vstupy

badatelé (konzultace - odborní pracovníci, knihovna)	240
Muzejní noc, Dny otevřených dveří, mateř. školy, držitelé ZTP, aj.	3 828
průvodci skupin, asistence	461
vernisáže	1 071
celkem neplatících návštěvníků	5 600

Památník města Protivína

<i>Placené vstupy</i>	
plné vstupné	445
snížené vstupné	825
snížené vstupné / fakturace	180
celkem platících návštěvníků	1 450
<i>Volné vstupy</i>	
celkem neplatících návštěvníků	996

Památník Adolfa Heyduka

Placené vstupy

plné vstupné + literární odpoledne	264
snížené vstupné	488
školy (permanentní vstupenky)	250
celkem platících návštěvníků	1 002

Volné vstupy

celkem neplatících návštěvníků	66
---------------------------------------	-----------

Pozorovací věž Řezabinec

Volné vstupy

Festival ptactva, akce Acrocephalus, Vítání ptačího zpěvu	1 135
exkurze	80
celkem návštěvníků	1 215

Ostatní

Přednášky pracovníků mimo muzeum	3 117
---	--------------

Návštěvnost celkem / osoby	32 098
-----------------------------------	---------------

CENTRÁLNÍ EVIDENCE SBÍREK

Mgr. Jan Adámek

V průběhu roku 2017 bylo pod 373 přírůstkovými položkami zapsáno do sbírek 5310 kusů předmětů, respektive jejich souborů a částí. Za nákupy sbírkových předmětů zapsaných v průběhu roku byla vynaložena částka 315 223,- Kč.

Následující tabulka poskytuje přehled o periodických inventarizacích. Každá podsbírka musí být celá inventarizována v průběhu deseti let. Správce sbírky je povinen příslušnou část inventarizace provádět každoročně (zpravidla jde o 10%, minimální množství je stanoveno na 5% předmětů). Celkem bylo v průběhu roku zrevidováno 11 723 položek.

č. příkazu	název podsírky	rozsah revize	revize prováděna od - do
1/17	další - zoologická - obratlovci	V 118 – V 124	19.12.
2/17	další - zoologická - bezobratlí	E 1466 – E 1647	1.12. – 19.12.
3/17	další - zoologická - obratlovci exotičtí	celá podsírka	19.12.

4/17	další - zoologická - bezobratlí exotičtí	EE 103 – EE 114	1.12. – 19.12.
5/17	fotografie, filmy, videozáznamy	HF 5301 – HF 7000	14.6. – 27.11.
6/17	další - umělecká kresba	UK 151 – UK 300	28.8. – 8.12.
7/17	další - umělecká plastika	UP 102 – UP 150	28.8. – 8.12.
8/17	další - umělecká grafika	UG 301 – UG 600	28.8. – 8.12.
9/17	výtvarné umění	VU 1101 – VU 1300	28.8. – 8.12.
10/17	uměleckoprůmyslové práce	H 501 – H 700	28.8. – 8.12.
11/17	geologická	G 1501 – G 1706	4.12. – 28.12.
12/17	další - geologická systematická	podle protokolu	4.12. – 28.12.
13/17	jiná - geologická, jiné předměty	GJ 1 – GJ 10	4.12. – 28.12.
14/17	historická	K+S 2901 - K+S 3600	24.10. – 6.12.
15/17	etnografická	HE 2701 – HE 3400	20.11. – 13.12.
16/17	jiná - Památník A. Heyduka - mobiliář	AH UP 121 – AH UP 150	14.12.
17/17	další - Památník A. Heyduka - obrazy	AH VU 41 – AH VU 50	14.12.
18/17	další - mobiliář kostela Sv. Trojice	podle protokolu	14.12.
19/17	numismatická	HN 10001 – HN 12000	9.10. – 24.11.
20/17	knihy	podle protokolu	celoroční
21/17	další - knihovna I. Beneše	KB 1001 – KB 1561	21.12. – 22.12.
22/17	další - knihovna J. Malého	podle protokolu	19.12. – 20.12.
23/17	další - knihovna A. Heyduka	KH 1 – KH 200;	11.12. – 13.12.
		KH 350 – KH 366	
24/17	další - hudební nástroje	celá podsírka	prosinec
25/17	militária	HM 1 - HM 100	prosinec
26/17	archeologická	A 8001 – A 10000	září - říjen
27/17	další - archeologie Protivín	AP 251 – AP 300	listopad

Podstanou část muzejních akvizic tvoří každoročně dary, někdy i velmi hodnotné. Jako projev díky jsou zde dárci jmenováni pro věčnou paměť.

Přehled darů Prácheňskému muzeu

přír. č.	předmět	dárce
1-3/17	soubory keramických zlomků nalezených na místě mlýnu Topinkova u Topělce, Smetiřech u Borečnice a Jistec u Dědovic	J. Fröhlich, Písek
4-5; 8-17/17	šicí stroj, mixer, kočárek pro panenky, remoska, klapačka, hřeben na borůvky, školní pomůcky, nosič na lahve, vysoušeč bot, zdobení na kraslice	M. Hlinovská, Písek
18-20/17	krabice od vánoční kolekce firmy Orion, dívčí šatičky, sametový kabátek - výrobek písecké firmy J. Wandrová nástupci	M. Jandová, Plzeň
24/17	dvojlist papíru s opisem básně Vítězslava Háška	Z. Říha, Písek
30/17	27 kusů fotografií (včetně tištěných pohlednic)	J. Kadlecová, Praha 4
31/17	vytahovák na klobouky - na dřevěné podložce	ing. V. Leistner, Borečnice
37/17	telefon zn. Tesla	Z. Burdová, Písek
38/17	historický fotoaparát KODAK Baby Brownie	K. Zahradková, Písek

44-51/17	váza z červeně zabarveného skla s nápisem Jihočeská PRAVDA; různé „vlaječky“ a jiné předměty z období komunismu	M. Rek, Oldřichov
53/17	fotografický portrét prezidenta republiky Václava Havla, zasklený, v rámu	Obchodní akademie v Písku
54/17	broušená sklenice s vyobrazením znaku města Písku	J. Hnyk, Písek
57-60/17	soubor předmětů a dokumentů z pozůstalosti JUDr. Václava Suchého z Písku	M. Rek, Oldřichov
61-66/17	soubor sportovních plaket z píseckých soutěží	J. Růžicková, Písek
67/17	soubor archeologických nálezů z prostoru hradiště Písecká Smoleč, získaných povrchovým sběrem MUDr. Jana Riedla z Písku v průběhu 80. a 90. let 20. století.	MUDr. J. Riedl, Písek
69-88/17	soubor medailí, plaket, různých dokladů a fotografií se vztahem k Písku	J. Růžicková, Písek
89-99/17	soubor plakátů, pozvánek a dokladů k událostem nedávných let	Z. Říha, Písek
100/17	soubor tiskovin a vysvědčení	J. Růžicková, Písek
119/17	portrétní fotografie Františka Krampla, v rámu, za sklem, foto V. Langhans, Písek	F. Krampl, Písek
122/17	diplom - jmenování Antonína Kalouse, stavitele a bývalého velitele sboru dobrovolných hasičů v Písku, čestným členem sboru dobrovolných hasičů v Písku, datovaný k 18. srpnu 1893	Š. Bahula, Písek
123-126/17	osobní doklady, deník a korespondence městského policejního strážníka Františka Krampla z Písku	F. Krampl, Písek
129-134/17	soubor dřevorezbových autorských betlémů od Vladimíra Müllera z Písku ze závěru 20. století	V. Müller, Písek
139-143/17	soubor různých podnikových propagačních „vlaječek“	Mgr. P. Veselík, Praha 4 – Modřany
144/17	fotoalbum „Správa státních lesů v Protivíně“, „Snímky zobrazující stav hosp. poměrů počátkem roku 1936“	ing. K. Cimbura, Benešov
156-157/17	kryt od zvonku na kolo s označením prodejce jízdních kol Josefa Kumsta z Písku; kovová krabička na pastilky (?) nesoucí na vnitřní straně víčka nápis „Písecká Kutilovka“	J. Růžicková, Písek
158/17	osm kusů talířů používaných v penzionu Pecka ve Velkém Vírů ve 20. a 30. letech 20. století	V. Kožmínová, Písek
159/17	taneční pořádek - „Věneček abiturientů st. vyšší reálky dra. Ad. Heyduka v Písku, 27. června 1923“	J. Zuska, Praha 6
161/17	nálepky na perník, papírové, lakované, osm motivů	J. Pulcová, Hluboká n. Vltavou
163/17	cukrářský papírový košíček na cukrovinky, z písecké cukrárny Oldřicha Zeleného	M. Tomanová, Dolní Novosedly
164-184/17	soubor reklamních předmětů píseckých obchodníků, taneční pořádky atd.	J. Růžicková, Písek
187/17	hedvábný šátek	J. Kotlín, Písek

189/17	vývěsní štít a cedulka s označením píseckého obchodu Ladislava Petáka	J. Novotný, Písek
195/17	soubor fotografií	M. Kašparová-Andělová, Prachovice
214;	soubory autorských pohlednic Aloise Němce	
221-222/17	z Písku a pozvánka oslavy 111. výročí obchodní akademie v Písku	A. Němec, Písek
234/17	fragment gotické fiály	J. Novotný, Písek
238/17	křesadlo z medově hnědého pazourku do palné zbraně	J. Křepelka, Písek
241/17	Vladimír Vlasák, Putim, olej na sololitu	V. Vlasák, Písek
248/17	pamětní plaketa Jaroslavu Bosákovi k 20letému působení v církvi ČČS	D. Hladilínová, Purkratice
250/17	dvě kresby od Františka Romana Dragouna - portrét lékárníka PhMr. Miroslava Peterky a portrét Jindřicha Bušty (zeť lékárníka Peterky)	J. Buštová, Písek
251-280/17	soubor upomínkových a propagačních předmětů – město Písek a písecké podniky (zejména Jitex a VDI Otava)	Mgr. P. Veselík, Praha 4 – Modřany
281-282/17	soubor fotografií, pohlednic a jiných tiskovin	J. Budíková, Praha 5
284/17	Oldřich Smutný, Zlívce, tempera na papíru, 1961	J. Marianinová, Praha 6
286, 288/17	Jana Budíková, kombinovaná technika na sololitu, 2013; Jana Budíková, olejový pastel na černém kartonu, 2015	J. Budíková, Praha 5
289/17	Oldřich Smutný, třináct malých kreseb tužkou na papíře, skici	J. Marianinová, Praha 6
290-319/17	soubor různých pamětních a propagačních předmětů a vzorky výrobků Jitexu Písek	Mgr. P. Veselík, Praha 4 – Modřany
321/17	soubor zlomků pravěké keramiky ze sběrů dárce	J. Fröhlich, Písek
322-325/17	soubor fotografií, pohlednic a různých tiskovin	J. Růžicková, Písek
326/17	František Zikmund, Mlýn na Otavě - Jistec u Vráže, olej na sololitu	J. Vopálka, Písek
328/17	František Roman Dragoun, olejomalba na plechových okenicích z chaty na Caisce, dva kusy, 1973	V. Šperl, Praha 9
331/17	soubor pohlednic z Písku a Písecka	anonymní dárce, Westerborg (Holandsko)
335, 345/17	filmový materiál z pozůstalosti fotografa B. Javůrka, devatenáct kusů	H. Kuželová, Písek
346-348/17	kresba a dva grafické listy Františka Doubka	J. Novotný, Písek
352-353/17	pamětní list a fotografie	L. Hlavničková, Písek
354/17	středověká ostruha s prohnutými rameny a hvězdící	J. Biehunko, Vodňany
365/17	Lubomír Fiala, Homage á Yves Tanguy, akryl na desce	L. Fiala, Zvíkovské Podhradí
368/17	sběratelská medaile Franciscus Iosephus I.	Z. Jíša, Písek

ODDĚLENÍ SPOLEČENSKOVĚDNÉ

Vedoucí: Mgr. Jan Kotalík

Pracoviště dějin středověku

Mgr. Jan Adámek

Souběžně s činností historika středověkých dějin J. Adámek pracoval jako správce Centrální evidence sbírek (viz výše na str. 18). Zde kromě průběžného vedení přírůstkové knihy zajišťoval pravidelnou komunikaci s Centrální evidencí sbírek při ministerstvu kultury. Působil též jako tajemník Poradního sboru pro sbírkotvornou činnost.

Je také dlouholetým správcem numismatické podsbírkky a vedoucím muzejní knihovny (viz zpráva za příslušné oddělení na str. 38).

Na měsíc prosinec připravil výstavu „Vánoční historie ilustrovaná předměty ze sbírek Prácheňského muzea“, jíž navázal na nepravidelný cyklus výstav ze sbírek starých tisků z muzejní knihovny. Tentokrát byly představeny tisky 17. a 18. století (a ojediněle též 19. století) obsahující mědirytová či dřevorytová vyobrazení, vážící se k liturgickým svátkům vánočního období. Je nasnadě, že šlo ponejvíce o misály a bible, vystaveny však byly také všechny exempláře významného šporkovského tisku *Das christliche Jahr*. Tisky byly opět, laskavostí kol. I. Mašíkové, doplněny souborem olejomalb s odpovídajícími náměty. Ve výstavní prostře přednášel J. Adámek sedmi třídám píseckého gymnázia a také jedné třídě zdravotnické školy. Na základě iniciativy Rádía Šlágř zde také natočil vánoční pořad pro tuto stanici.

Dne 2. února přednášel v Rytířském sále muzea pro studenty gymnázia o středověkém Písku. Při příležitosti setkání, pořádaného 23. března spolkem Města Otakara, v píseckém Kulturním domě proslovil přednášku na téma vztahu krále Přemysla II. Otakara a města Písku. Pro přednáškový cyklus *Dnes pijeme kávu s...*, pořádaný v písecké kavárně U vykulené sovy, přichystal 3. května přednášku „Svatý Jan Nepomucký. O nejznámějším z Čechů a úctě k němu ve světě a v Písku“, kterou pak před zcela zaplněným auditoriem zopakoval ještě o týden později, dne 10. května. Pro studenty bohemistiky vedl výklad v Prácheňském muzeu dne 31. července a taktéž o středověkém Písku a muzejních sbírkách promlouval 3. října pro studenty Obchodní akademie.

Pro Územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu v Č. Budějovicích lektoroval knihu autorů Daniela Kováře a Romana Lavičky *Dominikánský klášter v Českých Budějovicích*, která vyšla v tamní ústavní edici *Miscellanea*.

V průběhu roku obsloužil desítky badatelů, ať již při osobní návštěvě nebo prostřednictvím e-mailové korespondence - konzultovány byly především problémy z oblasti pomocných věd historických, regionálních a církevních dějin.

Bibliografie za rok 2017

Knižně:

- *Svatolazarská úcta ve středověkých Čechách s ikonografickým úvodem Zdirada J. K. Čecha*, *Virgo Art Černošice* 2017, 156 str. (s J. Roytem) [978-80-906678-1-5]

Články:

- *K renesanční výmalbě kostela sv. Václava v Písku*, in: *Památky jižních Čech* 7 (ed. M. Gaží), s. 68-78 [ISBN 978-80-85033-72-4]
- *Vysoká hora. Další kapitola píseckého místopisu 16. století*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2015*, s. 75-77. [ISBN 978-80-86193-61-8]
- *Počátky českého velkopřevorství svatolazarského řádu v letech 1937 – 1947, Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského – Bohemia*, roč. XLI, č. 1/2017, s. 4-8; č. 2/2017; 8-12 [ISSN 1214-7443]
- *Listinář Řádu sv. Lazara ve Svaté zemi, Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského – Bohemia*, roč. XLI, č. 4/2017 (I. – IV.), s. 10; č. 5/2017 (V. – VIII.), s. 15; č. 6/2017 (IX. – XII.), s. 13 (s kresbami Z. Čecha) [ISSN 1214-7443]
- *Rodový patron Schwarzenbergů sv. Jan Nepomucký, Obnovená Tradice*, vydává Historický spolek Schwarzenberg v Českých Budějovicích, r. XXVIII/2017, č. 56, s. 1-4

Příležitostné:

- *Erb Jeho Jasnosti Karla, 12. knížete ze Schwarzenbergu, vévody Krumlovského, okněžněného hraběte ze Sulzu a lantkraběte z Kleggau, s řádovými dekoracemi, Obnovená Tradice*, vydává Historický spolek Schwarzenberg v Českých Budějovicích, r. XXVIII/2017, č. 56, s. 6 – 7 (s kresbou Z. Čecha)
- *Narození prince Karla v deníku Karla VI. ze Schwarzenbergu, Obnovená Tradice*, vydává Historický spolek Schwarzenberg v Českých Budějovicích, r. XXVIII/2017, č. 56, s. 16

Anotace:

- *Luboš Taraba, Ta zatracená skála. Obléhání Malty 1565, Nakladatelství Epocha, Praha 2016, 280 str., Reunion. Vydává Vojenský a špitální řád sv. Lazara Jeruzalémského – Bohemia*, roč. XLI, č. 2/2017, druhá s. obálky [ISSN 1214-7443]

Pracoviště etnografie

Mgr. Jan Kouba

V průběhu roku bylo do Podsbírkky etnografické zapsáno 90 přírůstkových čísel a vytvořeno 125 nových evidenčních karet. Na závěr roku provedl pracovník cyklickou inventuru u Podsbírkky militaria a Podsbírkky hudebních nástrojů, a spolupracoval

val s PhDr. Jiřím Práškem na revizi Podsbírky etnografické. Řadu předmětů ze všech tří podsbírek zadal ke konzervaci a k restaurování – v několika případech i externím pracovníkům, například obraz Panny Marie Sepekovské, koženou truhlu z 18. století či soubor podmaleb na sklo. Etnograf rovněž na požádání prováděl zájemce po píseckých i protivínských expozicích, na jejichž dobrý stav v průběhu roku dohlížel; měl několik přednášek mimo muzeum a poskytl odborné konzultace, ať již při osobním setkání, telefonicky či písemně zhruba šedesáti badatelům. Mimo prodlužování dlouhodobých zápůjček spolupracoval etnograf i na řadě výstav jiných institucí. Sbírkové předměty tak zapůjčil do muzeí v Blatné, Milevsku, Strakonici, Českých Budějovic či Volyně, a na další výstavy do Velešína či píseckému SOKOLU. Etnograf zároveň zajišťoval monitoring internetových aukčních a bazarových portálů, díky čemuž muzeum rozšířilo své sbírky o řadu významných předmětů.

Etnograf v průběhu roku připravil či zajistil několik výstav. Květnové otevření sezóny v Památníku města Protivína doprovodila vernisáž výstavy *Protivín v obrazech*, která trvala až do začátku srpna. Téměř padesát výjevů s motivy města na Blanici se sešlo v takovémto rozsahu snad vůbec poprvé. Do výstavní síně Památníku zapůjčili díla například Městský úřad Protivín, Městské muzeum ve Vodňanech, Státní hrad a zámek Český Krumlov, dále malíři Josef Milota a Petr Pfliegel, který i promluvil na vernisáži, řada obrazů byla ze sbírek píseckého muzea. *Fauna a flora na kartách aneb hrací karty jak je neznáte* se představily v Malých výstavních síních muzea v červenci a srpnu. Muzeum ve spolupráci s Clubem sběratelů hracích karet, zejména s pány Ing. Milanem Bednářem a Jiřím Novotným, nabídlo pestrou sbírku všemožných hracích karet, které po staletí přinášely zábavu a zároveň i poučení dospělým i dětem. Převážnou většinu exponátů tvořila kvarteta s obrázky prehistorických zvířat, hmyzu, ryb, ptáků či květin, stromů nebo ovoce. Nechyběly ani karty mariášové, žolíkové, taroky či skat. Při této příležitosti vydalo muzeum sadu 32 karet „Civitas Písek“ od výtvarníka Františka Doubka, rodáka z Milevska, jehož tvorba je z velké části spojena s městem Písek. Karty byly původně vytvořeny pro firmu BBM Písek, která je používala jako novoroční pozornost. Díky vstřícnosti firmy a jejího ředitele Ing. Zdeňka Mareše byly v nákladu 500 kusů vydány podruhé a to i pro širokou veřejnost. Club sběratelů hracích karet připravil i stejnojmenný výstavní katalog. V roce 2017 uplynulo 75 let od dostavby Podolského mostu. Výstava *Brána od nebes*, převzatá z Muzea silnic ve Vikýřovicích, nabídla několik modelů, ale hlavně velké množství dochovaných dobových fotografií. Ty mapovaly přípravy a stavbu mostu, která započala v létě roku 1938 a skončila o pět let později.

Nejstarší české loutky se pak představily *U Sychrovských na půdě... výstavě o praotci řezbářů loutek v Čechách Mikoláši Sychrovském a jeho nástupcích*. Od poloviny listopadu až do konce roku se Galerie muzea přeměnila na půdu, v níž skladoval své výrobky legendární mirotický řezbář. K vidění však bylo i několik betlémů z jeho dílny a některé další práce. Díla byla zapůjčena mimo jiné ze sbírek Moravského zemského muzea, Jihočeského muzea v Českých Budějovicích a od četných soukromých sběratelů. Dru-

há část výstavy připomněla Sychrovského pokračovatele Josefa Zelinku, díky němuž zůstala loutkářská tradice v regionu zachována i ve 20. století. Jím a jeho maminkou Marií v Písku založená firma ZEKA se na začátku 50. let 20. století začlenila do podniku JAS Stráž nad Nežárkou a přesunula do Mirovic. Tamní výroba pak po několik desetiletí zásobovala svými loutkami snad všechna československá hračkářství.

Všechny výstavy byly doprovázeny nabídkou komentovaných prohlídek. Etnograf zajišťoval i komentáře ke dvěma mimořádným krátkodobým výstavám – *Ruchadlo bratranců Veverkových a Československá vlajka na Měsíci*. Dále se jako pomocný kurátor spolupodílel na „legionářské“ výstavě *Legie 2017: Od Zborova po Písek* a nepatrnou zásluhu měl i na té s názvem *Vánoční historie ilustrovaná předměty ze sbírek Prácheňského muzea*. Na úplný závěr roku pak obohatil Rytířský sál o Chlebový betlém, který vyrobili studenti SSO a VOŠ České Budějovice. Unikátní čtyřmetrové jesličky vyrobené z chlebové střídky a kůrky se v předchozích letech představily například v katedrále sv. Víta v Praze.

Etnograf za pomoci grantu Jihočeského kraje připravil v měsíci červnu program Jihočeská folklorní abeceda, při kterém školní kolektivy poznávaly specifika tance, hudby, pokrmů apod. na Písecku a v jižních Čechách. Akce proběhla ve spolupráci s folklorním souborem Písečan. Pracovník zajišťoval zboží s národopisnou tematikou do muzejního obchůdku. Byl členem komise pro výběr statků tradiční nemateriální lidové kultury jižních Čech a člen nákupních komisí muzeí v Písku a v Netolicích. Pomáhal muzejním pedagožkám při jimi organizovaných projektech a programech. Pro měsíčník Písecký svět připravoval pravidelnou rubriku s tématy z písecké kulturní historie.

Bibliografie za rok 2017

Články:

- *Velký vánoční dar: Výjimečný řezbář obdaroval muzeum*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 1, s. 32
- *Unikátní přístřizky darem: Něco ze starých truhel*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 2, s. 32
- *Víte, kde byl v Písku hotel U arcivévody Františka Ferdinanda?*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 3, s. 32
- *Jak se léčilo v minulých staletích?*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 4, s. 38
- *Máj – měsíc zamilovaných – aneb obrázky z písecké historie svatební*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 5, s. 32
- *Měšťané písečtí roku 1741*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 6, s. 32
- *Písecké sýkorky odnášely zlobivé děti*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 7-8, s. 32
- *Pátrání po píseckých stopách ve Vídni*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 9, s. 32
- *Legendární Závod dvou mostů*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 10, s. 32
- *Historický adrenalin: Hajdy do lesa na sáňky*, in: *Písecký svět*, roč. 5, 2017, č. 12, s. 32

Pracoviště kulturních dějin

Mgr. Jan Kotalík

Po průběžných konzultacích i softwarových úpravách ve spolupráci s firmou MU-SOFT.CZ s.r.o. zapisoval správce podsbírky HF přírůstky do II. stupně katalogizace bez výjimky již v novém programu „Museion“. Zároveň revidoval naplánovanou část podsbírky. Návštěvy v depozitárních prostorách registroval zápisy v příslušné dokumentaci.

V rámci akviziční činnosti ve spolupráci s Mgr. Z. Dudou zajistil (kromě jiného) obohacení sbírkového fondu o filmy formátu 16 mm z příbuzenstva píseckého fotografa B. Javůrka. Nešlo pouze o přijetí velkorysého daru. Filmy – v naprosté většině v nepříliš dobrém stavu – musely být digitalizovány. Při hledání vhodného partnera schopného provést tento náročný proces našel J. Kotalík pochopení a vstřícnost ve Filmové akademii Miroslava Ondříčka v Písku. Po informativních schůzkách i delších přípravách probíhalo v létě za přítomnosti pracovníků muzea na školním pracovišti promítání a snímání na nové medium. Finální úprava prostřednictvím PC (též ve škole) umožnila obsah filmů zaznamenat pomocí moderních technologií.

V roce 2017 J. Kotalík připravil několik výstav. V galerijních prostorách představil v červnu ukázkou z díla Jany Budíkové („Paralely“), dále zde v září prezentoval soubor ukázek z fotografického díla Petra Sirotky („Okamžiky uplynulých let“). V Chodbě knihovny Prácheňského muzea zabezpečil výtvarnou výstavu Pavly Králové („Okovy člověka“) a doplnil výstavní projekt pracoviště novodobých dějin pod názvem „Legie 2017. Od Zborova po Písek“ historickými fotografickými tably. Převzatou výstavu o historii Podolského mostu doprovodil dvěma komentovanými prohlídkami zaměřenými na nález daguerrotypií při stěhování řetězového mostu na počátku 60. let 20. století.

Během prvních měsíců roku s dalšími pracovníky muzea provedl důkladnější úklid v expozici „Kulturní tradice Písecka“. V této souvislosti dohlédl na tvorbu nové adjustace některých exponátů. Nárazové potřeby instituce (např. stěhování vitrín) pomáhal řešit podle aktuálních možností. Začátkem návštěvnícké sezony (v březnu) zajistil přednášku z historie fotografování: „Ferdinand Bučina – Vzpomínka na Javorník“. Jako vzpomínku věnovanou památce píseckého rodáka Richarda Weineera (1884 – 1937), básníka, spisovatele a novináře, proslovil v listopadu samostatnou přednášku.

Badatelům J. Kotalík připravoval ke studiu podklady z podsbírky historické fotografie společně s dalšími zdroji. Drobnější dotazy řešil osobní odpovědí, elektronickou poštou či telefonicky. Zúčastňoval se vybraných zahájení výstav jak v Písku, tak i mimo něj. V rakovnické Galerii Václava Rabase uvedl zkraje roku výtvarnou výstavu autorky původem z Prácheňska. V průběhu „Muzejní noci“ vedl J. Kotalík jedno z pracovišť. Pro tisk psal příležitostně upoutávky k přednáškám a výstavám.

Jako vedoucí oddělení plnil úkoly spojené s touto funkcí a v neposlední řadě občas zastával týdenní dozorní službu.

Po celý rok vyměňoval vybrané muzejní prezentační tiskoviny (plakáty, upoutávky akcí) ve vitríně před budovou radnice. Tyto materiály též ukládal do dokumentace.

Bibliografie za rok 2017

Články:

- Marcela Vichrová, M. A., in: *Pohádkář Marcela Vichrová, nestr., vydala roku 2017 Rabasova galerie Rakovník*
- Josef Kučera, obchodník a fotograf ze Starého Sedla – Orlíku nad Vltavou, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016, s. 111 - 115 [ISBN 978-80-86193-61-8]*
- Z Písku na bigbít do Budapešti. Pohledy do novodobé historie na základě osobních poznání a zkušeností: hledání možností svobodnějšího pohybu v oblasti kultury v 70. a 80. letech 20. století nad oficiální rámec socialistického společenského systému, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016, s. 116 - 125 [ISBN 978-80-86193-61-8]*

Pracoviště nových a nejnovějších dějin

Mgr. Zdeněk Duda

Náplní práce oddělení je správa a rozvoj podsbírky historická, dokumentující a ilustrující politické, hospodářské a sociální dějiny města Písku (částečně i bývalého okresu) především druhé poloviny 20. století, vlastní vědeckovýzkumná činnost a systematická prezentace podsbírky prostřednictvím výstavních, přednáškových a dalších projektů, včetně zpřístupňování podsbírky formou odborných konzultací badatelům i široké veřejnosti.

Podsírka historická se prostřednictvím darů, nákupů i vlastní sběratelské činnosti rozrostla během roku o 309 předmětů (174 přírůstkových čísel). Mezi významné akvizice patří soubor dokumentů a korespondence související se zatčením, soudem a popravou Františka Krampla (1914-1944), městského policejního strážníka v Písku, zatčeného společně s dalšími píseckými strážníky v srpnu 1944 pro poslech a rozšiřování zpráv zahraničního rozhlasu a popraveného v prosinci 1944 v pankrácké věznici. Součástí tohoto souboru je i dopis na rozloučenou, který František Krampl napsal krátce před popravou. Další významnou akvizicí představuje 14 kusů 16 mm filmového materiálu z pozůstalosti fotografa B. Javůrka (Bohumil Javůrek 1915-1982; Bohumír Javůrek 1891-1970), na nichž jsou zachyceny reálie a události z Písecka přibližně z let 1920 až 1950 (například stavba legionářského pomníku v Písku, letní tábor píseckých skautů). Do podsbírky byly dále také například zapsány tři různé druhy volebních uren užívaných v Písku v 80. a 90. letech 20. století.

tí, sportovní plakety a medaile udělované při soutěžích konaných v Písku zvláště ze 40. a 60. let 20. století, igelitové a papírové tašky se vztahem k textilnímu a oděvnímu průmyslu a reprezentativní ukázky diářů a stolních a závěsných kalendářů písckých závodů z doby normalizace.

V rovině systematické evidence bylo vytvořeno 171 nových inventárních čísel (K+S 13 012 – K+S 13 182). Zpracována byla většina z nově získaných akvizic. Ve čtvrtém čtvrtletí bylo v rámci pravidelné periodické kontroly revidováno cca 5 % podsbírk, tj. 700 inventárních jednotek.

Badatelům z řad vědecké i široké veřejnosti bylo poskytnuto na čtyřicet konzultací, a to převážně v oblasti regionálních dějin a reálií (zvláště témata Sametové revoluce a volebního roku 1990, dále také nejruznější otázky široké problematiky stavebně historického vývoje sídel na Písecku). Konzultována byla i témata dějin všedního dne a náboženských dějin 18. až 20. století.

K vědeckovýzkumným úkolům pracoviště patřilo především studium podob, forem a obsahů muzejní sbírkotvorné a prezentační činnosti v 2. polovině 20. století (příspěvek na vědecké konferenci a na 11. sjezdu českých historiků), studium postavení a role ideologie a propagandy v české kultuře ve 20. století (přednáška pro veřejnost), studium legionářských tradic na Písecku (výstava) a studium podob a ideologického využití narativu VŘSR v kontextu jihočeské kultury a politiky (výstava). Publikované výstupy jsou doloženy níže.

Prezentační aktivity pracoviště se soustředily především na přípravu a realizaci dvou původních muzejních výstav, jedné věnované legionářským tradicím na Písecku a druhé připomínající ideologické využití narativu VŘSR v kontextu jihočeské kultury a politiky, a popularizační přednáškovou činnost. „Legionářská“ výstava *Legie 2017: Od Zborova po Písek* byla připravena ve spolupráci s J. Koubou, kurátorem podsbírk, a uspořádána v měsících červnu a červenci v Malých výstavních síních. Výstava přichystaná u příležitosti stoletého výročí známé ruské revoluce, jedné z nejvýznamnějších událostí 20. století, a zaměřující se na programovou manipulaci s výkladem historie pracovníky našeho muzea v době normalizace byla pod názvem *Experiment VŘSR: výstava o politice, ideologii a muzeích* prezentována v Chodbě knihovny. Podobně jako v předchozích letech byla v rámci prezentačních aktivit zvláštní pozornost věnována také popularizační i odborné prezentaci podsbírk a stálých expozic v Písku a Protivíně. Předměty z podsbírk historická byla v předmetném roce rovněž prezentovány na dalších výstavách našeho muzea (např. *U Sychrovských na půdě*) i na výstavách dalších českých a moravských pamětových institucí (Příbor, České Budějovice, Volyně, Blatná). Ve spolupráci s partnerskými institucemi (Městským muzeem v Deggendorfu, Technickou vysokou školou v Deggendorfu a Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích) byl také připravován a v příslušných kapitolách týkajících se podsbírk řešen přeshraniční projekt *Museum Uploaded*, tematizující digitální technologie v přeshraniční spolupráci muzeí v oblasti sbírkotvorné činnosti i muzejní prezentace.

Bibliografie za rok 2017

Studie:

- *Ideologie v sbírkotvorné činnosti jihočeských muzeí v 70. letech 20. století*, in: Richard R. Senček a kol., *História a súčasnosť zbierok a zberateľstva, Banská Bystrica 2017*, s. 168-183. [ISBN 978-80-972322-2-1]

Pracoviště výtvarných sbírek a výstavní činnosti

Irena Mašíková

V roce 2017 se výtvarné sbírky Prácheňského muzea díky nákupům obohatily o řadu zajímavých výtvarných děl. Do podsbírk výtvarného umění byl zakoupen obraz píscké rodačky žijící ve Volarech Jany Vokurkové, s názvem Červený javor – akryl na sololitu, dále dva obrazy, oleje na plátně, píscké malířky a restaurátorky Ivy Petrové s názvy Posel dobrých zpráv a Červená cesta. Olej na plátně – Písecké hradby, malíře Františka Elhenického, zakoupilo muzeum v pražském starožitnictví, rovněž tak obraz – olej na plátně malíře Bohumila Ulrycha, s námětem písckého kostela Sv. Václava v pohledu od řeky Otavy. Do podsbírk umělecké kresby přibýlo koupí díla Václava Rožánka, rovněž s námětem kostela Sv. Václava v Písku. Novými přírůsky se staly i tři kresby malíře Václava Bláhy, který celoživotně působil a tvořil v okolí Písku, a v současnosti v Písku už několik let žije natrvalo. Kresby s názvy Svatá Anna – skály, Břeh, Skála a strom, dokumentují ve výtvarné sbírce muzea pozoruhodnou tvorbu umělce 20. a 21. století, zaměřenou z velké části především na knižní ilustraci. Dílo dalšího písckého umělce řezbáře a sochaře Jana Novotného, je tentokrát trojrozměrného charakteru, a je to dřevěný reliéf s názvem Krajina. Darován byl do sbírek rovněž obraz, olej na kartonu zobrazující mlýn na Otavě u Jistce.

Probíhaly jako každoročně dílčí revize výtvarných podsbírek a zároveň probíhalo předávání jednotlivých podsbírek nové kurátorce, Bc. Martině Měříčkové, která započala v Prácheňském muzeu pracovat na plný úvazek od září 2017. Stávající kurátorka Irena Mašíková zadala restaurátorskému ateliéru Ivany Petrové deskový obraz Narození Páně, který byl následně vystaven ještě spolu dalšími dvěma již zrestaurovanými obrazy z Mariánského cyklu, na vánoční muzejní výstavě. Z restaurátorského ateliéru Ivany Petrové se navrátil rovněž velký portrét manželky malíře Karla Tumy.

V oblasti kurátorské činnosti uspořádala Irena Mašíková řadu výstav ve všech výstavních prostorách muzea. V galerii započala výstavní sezonu cyklem obrazů a gobelínů písckých výtvarníků Dalibora a Miloslavy Řihánkových. V dubnu a květnu následovala rozsáhlá výstava obrazů 19. a 20. století převážně s náměty krajiny, předních českých umělců, která se setkala s mimořádným zájmem návštěvníků. Originální velkoformátová díla Svatopluka Klimeše zaujala svým nezvyklým zpracováním, námětem i materiálem. Další pozoruhodnou výstavou se stala expozice soch a asam-

bláží Jindry Vikové a fotografií Pavla Baňky. V malé galerii v přízemí muzea, instalovala kurátorka v měsíci říjnu výstavu píseckého rodáka, filmového experimentátora Petra Skaly. Výstavní exponáty obsahovaly filmovou výtvarnou projekci na šesti monitorech, velkoformátovou projekci na filmovém plátně a velkoplošné tisky vybrané z filmových záznamů. K výstavě koordinovala kurátorka vydání za finanční grantové podpory města Písku a Jihočeského kraje obsáhlou autorovu monografii, mapující odborným textem Bohdany Kerbachové a bohatým obrazovým doprovodem pozoruhodné Skalovo dílo, které jakkoli je v Čechách málo známé, je zařazeno mezi padesát nejlepších videoartových počinů světa. V měsíci listopadu uvedla obrazy a keramické reliéfy pražské autorky Evy Jandajské. V měsíci březnu a dubnu v chodbě knihovny PM představila nejnovější obrazy „pařížského Čecha“ Františka Januly. V podzimním říjnovém měsíci nabídla návštěvníkům výroční výstavu půvabných pastelů Petra Hlaského, který se svojí tvorbou již vřadil mezi písecké umělce. Výstavy jednoho dne byly tentokrát tradičně věnovány místním autorům. V květnu se představila skupina amatérských tvůrců Prácheňské umělecké besedy, jejíž přípravy se ujal rovněž její člen, emeritní zoolog Prácheňského muzea, PhDr. Karel Pecl. Ve druhé zářijové podzimní výstavě představila kurátorka zajímavé sochařské dílo v kovu, Petra Staňky, který se po letech emigrace v Německu navrátil se svojí ženou do Čech a ač rodák původně z Olomouce, usadil se v blízkém okolí Písku.

Kurátorka zajišťovala rovněž propagaci výstav formou novinových článků v regionálním tisku, rozhlasových rozhovorů a upoutávek v České televizi. Na propagaci výstavy Slavnost malby se již také podílela Martina Měřicková několika komentovanými prohlídkami. V průběhu roku byla připravena řada přednášek oblíbených lektorů, z oboru architektury besedy Josefa Vomáčky a z historie a umění, cestovatele Libora Drahoňovského. S mimořádným zájmem se setkala přednáška s názvem „Spojování architekturou“, píseckého rodáka a vynikajícího světového architekta Ing. arch. Josefa Pleskota. PhDr. Tomáš Hladík zavítal po čase opět do Prácheňského muzea s přednáškou o výtvarném umění doby barokní, rovněž tak prof. JUDr. Vladimír Franz, jehož přednášky propojující historii a výtvarné umění, doprovázené reprodukcí uměleckých děl, jsou pro návštěvníky vždy velkým zážitkem.

Bibliografie za rok 2017

Články:

- *Výběr z výstav Prácheňského muzea v Písku*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016*, s. 133 – 148, [ISBN 978-80-86193-61-8]
- *Podsbírky výtvarného umění v Prácheňském muzeu*, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016*, s. 126-128 [ISBN 978-80-86193-61-8]
- *Obrazy Františka Januly připomenou milovanou Francii*, *Písecké postřehy*, 8/2017
- *František Janula – Čech z Paříže*, *Písecký svět*, březen 2017
- *Písecký malíř Josef Velenovský zemřel před 50 lety*, *Písecké postřehy*, 15. 3. 2017

- *Slavnost malby - mimořádná výstava obrazů v muzeu*, *Písecké postřehy*, 5. 4. 2017
- *Slavnost malby: Mistrovská díla v Písku*, *Písecký svět*, duben 2017
- *Exkluzivní výstavu obrazů uvidíte až do konce května*, *Písecké postřehy*, 19. 4. 2017
- *Ve Sladovně je výstava ilustrací Vladimíra Fuky*, *Písecký svět*, červen 2017
- *Odešel sochař Milan Doubrava*, *Písecké postřehy*, 35/2017
- *Vzpomínka na Jiřího Koláře*, *Písecké postřehy*, 16. 8. 2017
- *Návraty Petra Hlaského do města nad Otavou*, *Písecké postřehy*, 2. 8. 2017
- *Svět mi ne úplně vyhovoval, (nekrolog za Ivo Vodsedálka)* *Písecké postřehy*, 27. 9. 2017
- *Výstava jednoho dne na parkánech muzea (rozhovor s autorem Petrem Staňkem)*, *Písecké postřehy*, 30. 9. 2017
- *Petr Skala – Utajený experimentátor*, *Písecké postřehy*, 17/2017
- *Malíř Jaroslav Malina by oslavil osmdesátku*, *Písecké postřehy*, 29. 11. 2017
- *Odešel Jan Sýkora - skvělý malíř a dobrý člověk*, *Písecké postřehy*, 20. 12. 2017

ARCHEOLOGICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph.D.

Mgr. Martin Pták (0,5 úvazku), Mgr. Daniel Hlásek Ph.D. (0,75 úvazku),

Ing. Tomáš Hlitscher

V roce 2017 pracovali archeologové ve stejném složení jako v druhé polovině předchozího roku, pouze došlo k drobným úpravám úvazků u J. Jiříka, M. Ptáka a D. Hlásky. Shodně jako v minulých letech i v tomto roce archeologové řešili množství terénních akcí a výzkumů, vyplývajících z povinnosti archeologických dohledů v regionu někdejšího okresu Písek.

Naprosto zásadní byly hned v měsíci březnu a dubnu nálezy dvou mincovních depotů v Řetči a Kučeři. Raně středověký depot z Řetče se podařilo v průběhu roku laboratorně ošetřit (předkonzervační stav) a prezentovat jej široké veřejnosti v rámci mimořádné výstavy „Poklad českých knížat – Unikátní hromadný nález stříbrných denárů 11. století v Řetči“, uskutečněné v měsíci říjnu v rámci Mezinárodního dne archeologie, jenž je vypisován americkým ústavem *Archaeological Institute of America*. V rámci této akce se pak ještě konala dne 3. října přednáška emeritního numizmatika Jihočeského muzea dr. Jiřího Chvojky s názvem „Čím se u nás platilo“. Druhý poklad z Kučeře, datovaný do druhé poloviny 15. století je nadále předmětem laboratorního zpracování. Zároveň tento nález, učiněný v areálu zemědělského družstva inicioval poměrně rozsáhlý záchranný výzkum v prostoru lokality.

Z dalších terénních akcí nesmíme zapomenout na výzkum v prostoru demolice domu čp. 154 v Milevsku, kde se v měsících únoru a březnu podařilo prozkoumat část půdorysu středověké fáze domu, jímku ze 14. století, zahloubené objekty ze 13. století, ale i novověkou fází domu.

Další zásadní výzkum byl podniknut při řešení havárie v prostoru bývalého dominikánského kláštera v Písku. Během pokládky nového vodovodu byl průkopem v celé délce narušen dvorek situovaný v prostoru hlavní lodi bývalého klášterního kostela, který byl částečně zkoumán již v roce 1995. V západní části plochy bylo zjištěno dosud neznámé mocné zdivo, dále byly dokumentovány mladší pochozí úrovně a v západní části výkopu byla zjištěna kulturní vrstva obsahující několik zlomků keramiky z raného středověku i lokačního horizontu města. Zajímavým nálezem jsou druhotně uložené terakotové architektonické články. V Heřmaně pak navazoval výzkum na předchozí zjištění ze sezóny 2011, kdy nově při pokládce vodovodní přípojky byla zkoumána další část středověkého sídliště a hrnčířského pracoviště. Konkrétně byly zkoumány vrstvy a zahloubené objekty 13. - 20. století, za výjimečný lze považovat nález torza hrnčířské pece, který je předběžně datován do 14. století. Další drobná zjištění pak byla učiněna v prostoru rekonstruované bývalé ZŠ Komenského, adaptované na budovu knihovny, kdy se podařilo prozkoumat drobný zahloubený objekt (pozdní středověk), dále byly dokumentovány některé druhotně zazděné či osazené gotické architektonické články, z nichž jeden byl (díky spolupráci s J. Fröhlichem) získán pro sbírku muzea. Další dva gotické architektonické články byly získány postupně v půdních prostorách jižního křídla píseckého hradu (rekonstrukce krovu budovy) a konečně muzeum též získalo patrně fragment fiály, jenž byl objeven již v roce 1998 v domě čp. 160 v Soukenické ulici (viz Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva za činnost za rok 1998, s. 42).

Pracovníci archeologického oddělení aktivně pracovali v rámci Jihočeské archeologické komise. Poskytovali též informace zájemcům z řad studentů i široké veřejnosti. Řadu archeobotanických analýz (především Milevsko, Rakovice, ad.) provedla Mgr. Tereza Šálková, pracovnice Prácheňského muzea v Písku, tou dobou na mateřské dovolené.

Jaroslav Jiřík věnoval podstatnou část své aktivity plnění povinností vyplývajících ze smluv s investory při zajišťování archeologických dohledů a výzkumů se podílel na realizaci většiny z výše uvedených akcí (především např. Milevsko, čp. 154, Písek – přestavba někdejší ZŠ Komenského v Písku na knihovnu). Připravil podklady k některým akcím (Písek-Bakaláře III) pro výroční zasedání České archeologické společnosti, konané tento rok v Prachaticích. Dne 8. 3. proslovil přednášku *Okázalost a chudoba v 5. století v Čechách* v rámci cyklu archeologických přednášek Východočeského muzea v Pardubicích. Přednesl referát *Depoty doby bronzové z Křenovic, okr. Písek – Nálezy z roku 2015* (společně s M. Ptákem, T. Šálkovou, D. Hláškem, T. Hiltcherem, K. Šálkovou, J. Dohnalem, Z. Jáně, V. Lhotkou a J. Hubeným) na konferenci *Počítačová podpora v archeologii*, která se ve dnech 28. - 30. 5. konala v Písku. J. Jiřík poté provedl účastníky konference expozici Památníku Protivín.

Pracovník se zúčastnil mezinárodního workshopu *L'origine des grenats du haut Moyen Âge: Échanges entre le subcontinent Indien et l'Europe du Ve au VIIe siècles*,

konaného ve dnech 22. - 23. 6. v pařížském Centre de Recherche et de Restauration des Musées de France, Palais du Louvre s příspěvkem *Bohemia and Moravia in Late Antiquity, Connections to Long-Distance Trade and Problem of the Bohemian Garnets in Archaeological Finds*. Na konferenci *Kultura przeworska. Procesy przemian i kontakty zewnętrzne*, kterou ve dnech 14. - 16. 9. pořádal Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego v polské Lodži přednesl příspěvek *Vandals between the East and the West - Question of Przeworsk Culture Dispersal in the Early Stage of the Migration Period* (s J. Pinarem Gilem). Účastnil se mezinárodního workshopu *Haar und Bart: Kultur-, Sprach- und Literatur-wissenschaftliche Streizüge die Germanische Welt. Münchner Arbeitsprache*, který pořádal Institut für Nordische Philologie, Universität München ve dnech 27. - 28. 10. a to s příspěvkem: *The Germanic Symbols and Roman Craftmanship: Germanic Combs of the Migration Period*. Účastnil se též 29. *Internationales Symposium "Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im mittleren Donauraum"*, které se konalo v MAMUZ Museum v rakouském Mistelbachu ve dnech 8. 11. - 11. 11. s příspěvkem: *Graves, Social Status, and Vertical Hierarchy in Migration Period: Case Study from Vinařice Group in Bohemia*.

Mimo své povinnosti muzejního archeologa přednesl též dva přednáškové cykly (*Evropa v době stěhování národů* a *Úvod do etno-archeologie Amerik*) na Ústavu pro archeologii a pro Středisko ibero-amerických studií FF UK v Praze.

Martin Pták, stejně jako v minulých sezonách, přispěl k realizaci většiny výše zmíněných výzkumů. Pokračoval v laboratorním ošetření nálezů, především z Heřmaně 2011 a Albrechtic nad Vltavou, věnoval se též odbornému zpracování nálezu denárů z Řetče. Nadále pokračoval v namátkové rekognoscaci archeologických památek na Písecku a v dalších regionech jižních a jihozápadních Čech.

Stejně jako v předchozích letech mimo své povinnosti muzejního archeologa přednášel na Jihočeské univerzitě a mimo jiné vedl seminární výzkum na raně středověkém hradišti sv. Ján v Netolicích a podílel se na exhumaci ostatků německého vojáka u osady Tuší (okr. Jindřichův Hradec). V rámci zástupu za rodičovskou dovolenou působil také v Městském muzeu ve Volyni, kde uspořádával archeologickou sbírku a ve spolupráci s AU FF JU prováděl koncem roku záchranný archeologický výzkum sídliště 13. století na jižním okraji Volyně. Pracovník dalším rokem pokračoval v doktorském studiu na Ústavu pro archeologii FF UK v Praze a přípravě disertační práce *Vybrané problémy archeologie 12. a 13. století v jižních a jihozápadních Čechách*.

Na Plenárním zasedání jihočeské pobočky ČAS v Prachaticích přednesl část společného referátu *Výzkumy archeologického oddělení Prácheňského muzea v Písku v roce 2016* (s J. Jiříkem, D. Hláškem a T. Hiltcherem), dále přednesl referáty *Dehtáře, okr. České Budějovice. Povrchový sběr a záchranný výzkum v prostoru neolitického sídliště v roce 2016 - předběžné sdělení* (s M. Divišovou, J. Bumerlem a V. Vondrovským), *Hradiště na Jánu v Netolicích, sezóna 2017: archeologie 20. století* (s M. Divišovou a J. Benešem), *Bedřich Dubský: několik dalších drobností* (s M. Di-

višovou a J. Bumerlem). S referáty *Milevsko, soubor vrcholně středověké keramiky z jímky v čp. 154* (s V. Langovou, K. Pokornou, J. Jiříkem a D. Hláskem) a *Probíhající ZAV středověké hrnčířské pece v Heřmani (okr. Písek)* se zúčastnil 9. workshopu *ke středověké a novověké keramice* v Panské Lhotě u Jihlavy. S referátem *Nové poznatky o neolitickém osídlení jižních Čech* (s V. Vondrovským, M. Ptákovou, J. Bumerlem a O. Chvojkou) se zúčastnil mezinárodní konference *Otázky neolitu a eneolitu 2017* v Běleckém Mlýně u Prostějova.

Šedesáté výročí úmrtí významného archeologa Bedřicha Dubského připomněl několika přednáškami o významu jeho průkopnické činnosti (Prachatice, Písek, Strakonice, Volyně). V rámci Mezinárodního dne archeologie uspořádal pro veřejnost komentovanou prohlídku Hradiště u Libětic.

Daniel Hlásek se podílel na realizaci řady archeologických dohledů a výzkumů muzea. Podílel se na výzkumu parcely čp. 154 v Milevsku, bývalé ZŠ Komenského v Písku a na ploše budovaného chodníku a cyklostezky v písecké průmyslové zóně (sídlištní nálezy z pozdní doby bronzové). Inicioval drobný výzkum na nově doloženém pravěkém výšinném sídlišti (hradišti?) na Svaté Anně u Oslova. Podílel se na zpracování výzkumů Prácheňského muzea (depoty z mladší doby bronzové v Křenovicích, mincovní depot z Kučeře). Prováděl také archeologické prospekce na Vodňanskú (především nedestruktivní výzkum nově objevené „Viereckschanze“ u Stožic). V lednu úspěšně obhájil na Katedře archeologie v Plzni svoji disertační práci na téma *Eneoliticko-bronzový keramický komplex* a získal titul Ph.D. Od začátku roku byl na částečný úvazek zaměstnán také v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích v detašovaném pracovišti v Netolicích, kde má na starosti jihočeský sbírkový fond bývalé Expozitory Archeologického ústavu v Plzni. Za jihočeské muzeum se také podílel na výzkumu mohylového pohřebiště v Plavu (okr. České Budějovice). Na Plenárním zasedání jihočeské pobočky ČAS v Prachaticích přednesl referát *Milenovice – Skal-ka. Nově doložené hradiště z mladší doby bronzové*. Na domácí konferenci Počítačová podpora v archeologii, která se letos konala v Písku, se podílel na referátu *Depoty doby bronzové z Křenovic, okr. Písek – Nálezy z roku 2015* (společně J. Jiříkem, M. Ptákem, T. Šálkovou, T. Hiltsherem, K. Šálkovou, J. Dohnalem, Z. Jáně, V. Lhotkou a J. Hubeným). Ve Křtinách na konferenci „Reinecke’s Heritage. Terminology, Chronology and Identity in Central Europe between 2300 and 1600 BC“ přednesl referát *Beginnings of the Bronze Age in South Bohemia Chronology and Terminology* (společně s O. Chvojkou) a v Rumunské Albě Iulii na druhé LOEWE konferenci (Prehistoric Conflict Research – Bronze Age Fortresses in Europe) představil referát na téma *The Bronze Age Hillforts in South Bohemia. The State of Research*.

Tomáš Hiltsher svou aktivitu věnoval především archeologickým dohledům spojených s výstavbou rodinných domů a liniových staveb. Podílel se na realizaci terénních výzkumů. Pokračoval v laboratorním zpracování, vyhodnocení a evidenci

výzkumů Rakovice 2015, Boudy 2016 a řady drobných akcí. Na plenárním zasedání jihočeské pobočky ČAS v Prachaticích přednesl část společného referátu *Výzkumy archeologického oddělení Prácheňského muzea v Písku v roce 2016* (s J. Jiříkem, D. Hláskem a M. Ptákem).

Shodně jako v minulých sezonách je nezbytné poděkovat také řadě studentů a spolupracovníků účastnících se terénních akcí a zpracování. Předně je možno jmenovat Mgr. Jana Vlčka, jenž provedl stejně jako v předchozích dvou letech kresebnou dokumentaci velkého množství artefaktů, na laboratorním ošetření a terénních výzkumech se podílely Ing. Kateřina Šálková, Mgr. Hana Mašková, Bc. Kateřina Mašlová, Bc. Klára Červenková, Irena Neumannová, Bohuslav Kousek. Archivní materiály k prostoru domu čp. 154 v Milevsku zpracoval Mgr. Jiří Pešta. Externí paleoenviromentální analýzy byly zadány Mgr. Michaela Ptákové, Mgr. Veronice Komárkové, RNDr. Aleně Dohnalové, Mgr. Petře Houfkové, RNDr. Janu Novákovi, Ph.D., Bc. Veronice Langové.

Byla provedena revize části archeologické sbírky (2.000 inventárních čísel) a části sbírky Protivín (50 inventárních čísel).

Bibliografie Jaroslava Jířka za rok 2017

Kapitoly v knize:

- *Gotické kachle z Jindřichova Hradce* (Havlice, J.- Kypta, J., et al., eds.), kapitoly *Historie sbírky* (s V. Burianem) s. 79-83 a *Heraldické motivy* (s J. Kyprou a J. Havlicem) s. 154-173 [ISBN 978-80-85033-78-6]

Články a studie:

- *Poklady a hroby barbarů – Svědectví o kontaktech Evropy, Afriky a Orientu v pozdní antice. Vesmír 96, 692-695* (s J. Vávrou, T. Šálkovou a T. Hiltsherem) [ISSN 0042-4544]
- *Nález pyrotechnického zařízení ze 13. století (?) na katastru obce Tálín. Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016, 69-77.* (s T. Hiltsherem, J. Novákem, a T. Šálkovou) [ISBN 978-80-86193-54-0]
- *Material Investigation of Bronze Artefacts from the Late Bronze Age, Materials Science Forum, vol. 891, s. 602-607* (s Š. Msallamovou, K. Šálkovou, M. Fousovou, D. Dvorským, T. Šálkovou, T. Hiltsherem, D. Hláskem, J. Johnem, M. Ptákem, J. Dohnalem, Z. Jáněm) [ISSN 1662-9752]
- *Ojedinelé nálezy kovových předmětů z doby bronzové, dokumentované v jižních Čechách v letech 2013-2016, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 30, s. 97-157* (s O. Chvojkou, J. Fröhlichem, J. Johnem, V. Králem, P. Menšíkem, J. Michálkem a M. Ptákem) [ISBN 978-80-87311-77-6; ISSN 0231-8237]

Bibliografie Martina Ptáka za rok 2017

Články a studie:

- Záchranný archeologický výzkum polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 159-197. (s D. Hláškem, T. Hiltšcherem a T. Šálkovou). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Nové nálezy kovových předmětů z doby bronzové, dokumentované v jižních Čechách v letech 2013-2016, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 97-157. (s O. Chvojkou, J. Fröhlichem, J. Johnem, J. Jiřkem, V. Králem a P. Menšíkem). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Kostrové hroby u Zehovic. Lokalizace výzkumu J. V. Želízka z roku 1923 a nové zhodnocení nálezového fondu, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 343-356. (s E. Průchovou). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Nová sídliště z doby bronzové a laténské v katastru obce Skály u Protivína, okr. Písek, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 251-279. (s J. Michálkem, M. Divišovou a V. Komárkovou). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Nově identifikovaná polní opevnění na Lhenicku (okr. Prachatice), *Archaeologia historica* 42, 1, 2017, s. 207-223. (s M. Konrádovou, V. Vondrovským, M. Ptákem, J. Johnem a J. Kocinou). [ISSN 0231-5823 (tištěné); 2336-4386 (online)]
- Hromadné nálezy mincí poloviny 20. století. Dva příklady z jižních Čech, *Numismatické listy* 72, 2017, s. 8-15. [ISSN 0029-6074]

Bibliografie Daniela Hláška za rok 2017

Kapitoly v knize:

- Praveké nálezy keramiky z nádvoří radnice. In: Čapek, L. – Militký, J. a kol. (eds.), *Historická radnice v Českých Budějovicích ve světle archeologických výzkumů a rozboru hmotných pramenů*. Plzeň – České Budějovice, s. 101-120. (s O. Chvojkou a P. Zavřelem) [ISBN 978-80-87311-79-0]
- Brief overview of examples of VR projects, In: Tasić, N – Novaković – Horňák, M. (eds), *Virtual Reconstructions and Computer Visualisations in Archeological Practice*. Ljubljana, s. 31-39. (s Z. Rejdovianovou, A. Žitňanem, M. Horňákem a J. Hrubým) [ISBN 978-961-237-899-8]
- A comparison of different software solutions for 3D modelling, In: Tasić, N – Novaković – Horňák, M. (eds), *Virtual Reconstructions and Computer Visualisations in Archeological Practice*. Ljubljana, s. 49-67. (s J. Hrubým, Z. Rejdovianovou, A. Žitňanem a M. Horňákem) [ISBN 978-961-237-899-8]

Články a studie:

- *Material Investigation of Bronze Artefacts from the Late Bronze Age, Materials Science Forum*, vol. 891, s. 602-607 (s Š. Msallamovou, K. Šálkovou, M. Fousou-

vou, D. Dvorským, T. Šálkovou, J. Jiřkem, D. Hláškem, J. Johnem, M. Ptákem, J. Dohnalem, Z. Jáněm) [ISSN 1662-9752]

- Záchranný archeologický výzkum polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 159-197. (s D. Hláškem, T. Hiltšcherem a T. Šálkovou). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Praveké nálezy z polohy Hradiště u Písecké Smolče. K využití Vltavy na počátku doby bronzové, *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016*, s. 45-68. [ISBN 978-80-86193-54-0]

Bibliografie Tomáše Hiltšchera za rok 2017

Články a studie:

- Poklady a hroby barbarů – Svědectví o kontaktech Evropy, Afriky a Orientu v pozdní antice. *Vesmír* 96, 692-695 (s J. Vávrou, T. Šálkovou a J. Jiřkem) [ISSN 0042-4544]
- Nález pyrotechnického zařízení ze 13. století (?) na katastru obce Tálín. *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016*, 69-77. (s J. Jiřkem, J. Novákem, a T. Šálkovou) [ISBN 978-80-86193-54-0]
- *Material Investigation of Bronze Artefacts from the Late Bronze Age, Materials Science Forum*, vol. 891, s. 602-607 (s Š. Msallamovou, K. Šálkovou, M. Fousovou, D. Dvorským, T. Šálkovou, J. Jiřkem, D. Hláškem, J. Johnem, M. Ptákem, J. Dohnalem, Z. Jáněm) [ISSN 1662-9752]
- Záchranný archeologický výzkum polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 159-197. (s D. Hláškem, T. Šálkovou a M. Ptákem). [ISBN: 978-80-87311-85-1, ISSN: 0231-8237]
- Bioarcheologická analýza polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, s. 199-228. (s T. Šálkovou, J. Novákem, P. Houfkovou a L. Kovačikovou)

KNIHOVNA A STUDOVNA

Vedoucí: Mgr. Jan Adámek

Studovna, Příruční a Regionální knihovna, knihovny pozůstalostní

Mgr. Věra Matoušová, Zdena Kvasničková (0,5 úvazku)

Studovna s knihovnou poskytovaly své služby veřejnosti pět dní v týdnu. V průběhu roku jsme obsloužily 239 badatelů z řad veřejnosti a mnohokrát využili služeb studovny kolegové z muzea. Zodpovězeno bylo několik desítek odborných dotazů a požadavků na meziknihovní výpůjční službu. Dále byly uspořádány vzděláva-

cí přednášky pro veřejnost a pedagogicko-knihovnické programy pro žáky základních a středních škol.

Obohatili jsme knihovní fondy. Do Příruční knihovny přibýlo 125 knih, do Regionální knihovny 66 knih. Na nákupy byla vynaložena částka 66 714,- Kč. Některé přírůstky byly získány díky výměně sprátených kulturních institucí a darům z řad veřejnosti.

Postoupili jsme v revizi knihovního fondu Regionální knihovna a jako každoročně proběhly pravidelné revize sbírkových knihovních fondů Jaromíra Malého, Ivo Beneše a Adolfa Heyduka. Za tímto účelem byla pořízena nová bezdrátová čtečka čárových kódů.

Souhlasili jsme s uspořádáním 42. celostátního semináře knihovníků muzeí a galerií a s ním spojené konference v prostorách našeho muzea v září roku 2018 a zahájili přípravu na tuto akci.

Věra Matoušová dvakrát v průběhu roku prezentovala projekt Čtení z Písku. Poprvé v měsíci březnu na semináři Regionální literatura v elektronických zdrojích knihoven uspořádaného v Jihočeském muzeu u příležitosti slavnostního předávání ocenění Jihočeský knihovník roku 2016. Podruhé na 41. celostátním semináři knihovníků muzeí a galerií v září v Západočeském muzeu v Plzni.

Pracoviště historické knihovny

Mgr. Jan Adámek, Zora Mauleová, Mgr. et Mgr. Bohumír Bernášek

Začátkem března 2017 odešla do penze dlouholetá knihovnice Zora Mauleová. Díky její pilnosti a pečlivé práci v uplynulých letech přebíral nový knihovník Bohumír Bernášek knihovní fondy řádně seřazené a uložené ve vhodných kovových regálech. Po úvodní orientaci v náplni práce, pořádacím systému a zásadách prováděné digitální katalogizace absolvoval nový knihovník školení u výrobce katalogizačního systému, firmy Lanius, v Táboře a také v Krajské vědecké knihovně v Českých Budějovicích, aby doplnil knihovnické znalosti. To zdrželo postup katalogizačních prací, a tak se v roce 2017 podařilo na úseku sbírkových knih se signaturou L digitálně zpracovat jen 1641 svazků.

Kromě badatelských a publikačních aktivit se Bohumír Bernášek, jenž je vzděláním historik, podílí na všednodenním chodu knihovny a sobotních službách ve studovně a také na běžném fungování muzea - pomoc při Muzejní noci či kolegům s instalací výstav. Výraznou část pracovního času zabrala také účast na projektu Museum Uploaded - Digitální technologie pro přeshraniční interaktivní spolupráci muzeí financovaném z Programu přeshraniční spolupráce Česká republika - Svobodný stát Bavorsko, Cíl EÚS 2014 - 2020.

Bibliografie Bohumíra Bernáška za rok 2017

Článek:

- *Čím se Písek chlubil před 90 lety? Výstava přilákala i Masaryka a Beneše, in: Písecký svět. Svobodný prostor pro vaše názory, roč. 5, 2017, č. 11, s. 32*

ODDĚLENÍ PŘÍRODNÍCH VĚD

Vedoucí: RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

Pracoviště zoologie

RNDr. Jiří Šebestian, CSc.

V oblasti péče o sbírky proběhla v zoologickém oddělení zákonem požadovaná periodická revize 10 % sbírkových předmětů ze všech čtyř zoologických podsbírek (bezobratlí, bezobratlí exotičtí, obratlovci a obratlovci exotičtí). Pravidelné ošetření depozitárních prostorů proti hmyzu proběhlo v dubnu 2017 a je opět naplánováno na jaro 2018.

V oblasti prezentační zoolog připravil jako kurátor květnovou výstavu sbírkových brouků a originálů jejich kreseb od světoznámého ilustrátora: „Jan Kobylák - Brouci a broučci“ a výstavu fotografií píseckého fotografa a potápěče „Luboš Benák – Podmořský svět“ v Protivíně. Na konci roku pak vlastní výstavu fotografií „Řežabinec – tajemství rezervace ze zoologova fotozápisníku“.

Stěžejní částí výzkumu ptačího společenstva národní přírodní rezervace Řežabinec, Řežabinecké tůně je již od roku 1980 bodový transekt a tak i letos provedl zoolog každý měsíc jedno sčítání. Pravidelnost a dlouhodobost umožňuje srovnání vývoje ptačího společenstva v době hnízdění a také zhodnocení významu rezervace pro protahující a zimující ptáky.

Neinvazivními metodami typu sčítání nelze získat všechny potřebné znalosti o ptačím společenství rezervace. Proto od roku 2003 probíhá také výzkum rezervace metodou CES (zkratka pochází z anglického Constant effort sites = Místa s konstantním úsilím). Při této metodě dochází k pravidelnému „nabírání“ vzorku ptačí populace odchytom do stále stejného množství sítí stojících na stále stejných místech jedenkrát v každé dekádě během celé hnízdní sezóny. Touto metodou lze postihnout populační vývoj i skrytě žijících druhů, které sčítání neinvazivními metodami nezachycuje a lze zjišťovat i řadu dalších údajů jako např. podíl mláďat přežívajících do dalších let, přežívání dospělých ptáků, věrnost hnízdišti, atd. V tomto roce bylo provedeno dalších 10 odchytů touto metodou.

Třetí metodou výzkumu ptačí populace v NPR Řežabinec, která probíhá pravidelně již od roku 1977, je letní kroužkovací akce Acrocephalus, kterou začal dr. Pecl a nový zoolog ji vede od roku 2003. Letos proběh již 41. ročník.

Podklady získané komplexním výzkumem rezervace slouží při osvětově výchovném využití rezervace, dále jako podklady pro orgány ochrany přírody (např. ke zpracování plánů péče pro obhospodařování rezervace) a zobecněné získané poznatky bývají publikovány v mezinárodních vědeckých časopisech.

Zoologické pracoviště vyhledalo jedenáct badatelů, dalších asi 35 badatelských konzultací proběhlo po E-mailu, telefonu nebo při osobní návštěvě badatele v muzeu (návštěvy bez konkrétního bádání na sbírkových předmětech). Badatelé byli profesionální zoologové, konzultace byly vesměs s vysokoškolskými studenty. Vedle toho zoolog odpovídal na asi 50 telefonických a e-mailových dotazů veřejnosti.

Zoolog muzea i nadále pracoval ve Společnosti pro výzkum a ochranu fauny – Zoogeos Bohemia. Závěrečné výzkumné expedice Albánie 2017 se bohužel nemohl zúčastnit, protože se těsně před odjezdem zranil při autonehodě. Dále pracoval jako předseda Zoologické komise Asociace muzeí a galerií (AMG) a zúčastňoval se pravidelně zasedání senátu AMG v Praze.

I v roce 2017 muzejní zoolog pomáhal při ochraně přírodních rezervací v Jihočeském kraji (včetně NPR Řežabinec) jako Strážce ochrany přírody.

Výsledky vědecko-výzkumné práce prezentoval zoolog na konferencích „Zoologické dny“, „Setkání muzejních zoologů 2017“ a „36. Aktivitu spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea“.

V rámci dlouhodobého sledování Ptačích oblastí evropské soustavy ochrany přírody Natura 2000 působí zoolog jako koordinátor v Ptačích oblastech (dále jen PO) Řežabinec, Českobudějovické rybníky a Hlubocké obory a jako člen skupiny v PO Údolí Otavy a Vltavy, Novohradské hory a Šumava. Dále opět koordinoval monitoring zimování orla mořského v PO Českobudějovické rybníky a také se opět zapojil do projektu Mezinárodního sčítání zimujících vodních ptáků a i v posledním roce spolupracoval na Celostátním sčítání ptáků 2014-2017.

Jako vedoucí Skupiny pro výzkum chřástala polního při České společnosti ornitologické koordinoval zoolog celorepublikový výzkum tohoto ptáka z Červeného seznamu celosvětově ohrožených druhů. Sám pak prováděl monitoring, odchyt a kroužkování chřástalů v PO Novohradské hory a PO Šumava (pravý břeh Lipna). I nadále se podílel na práci Jihočeského ornitologického klubu – Jihočeské pobočky České společnosti ornitologické, kde pracoval také jako místopředseda výboru. Jako recenzent posuzoval zoolog jeden článek pro periodikum České společnosti ornitologické - Sylvia. Do listopadu 2017 také pracoval jako člen představenstva Společnosti spolupracovníků Kroužkovací stanice Národního muzea v Praze, ale pro pracovní zaneprázdnění se rozhodl již nekandidovat do voleb nového předsednictva a tuto činnost ukončil.

V rámci programu osvětově výchovné činnosti muzea zajistil zoolog muzea dalších šest přednášek cestovatelsko-přírodovědného cyklu.

Další aktivitou zoologa byly přednášky a exkurze. Vedle pravidelných akcí Vítání ptačího zpěvu, S muzeem v přírodě, Akce Acrocephalus a Ptačí festival, proběhlo také sedm exkurzí spojených s přednáškou pro MŠ a ZŠ z Písku, Protivína a Žimutic, dvě akce pro píseckou Střední lesnickou školu a čtyři akce Den s ptactvem pro tři školy v přírodě (Štědrónín, Nová Pec a Horní Dvořiště) a letní tábor Royal Rangers z Českých Budějovic. Zoolog se také podílel na uspořádání výjezdní plenární členské schůze České společnosti ornitologické v Písku spojené s exkurzí v NPR Řežabinec.

Pokračovala i spolupráce se sdělovacími prostředky. Zprávy o zoologickém dění v Prácheňském muzeu proběhly soukromými i veřejnoprávními televizními i rozhlasovými stanicemi, regionálním i celostátním tiskem i zpravodajskými internetovými servery. Pokračovala i pravidelná spolupráce s paní redaktorkou Jitkou Cibulovou - Vokatou z Českého rozhlasu České Budějovice.

Pravidelným úkolem zoologa je i odborný dohled nad provozem expozice se živými rybami „Ryby a rybářství“. Technicky zajišťuje provoz expozice živých ryb i po odchodu do důchodu pan J. Kurz, kterému za to patří veliký dík. Za podporu a spolupráci děkujeme i rybářům z Prvního českého rybářského spolku v Písku – především panu hospodáři Lechnýřovi a pánům Bělemu, Bartošovi a Chalupskému.

Pracoviště geologie

Ing. Jaroslav Cícha

Činnost pracoviště byla v roce 2017 zaměřena na oblast sbírkotvornou, dokumentační, vědeckovýzkumnou a výstavní.

Geolog muzea se věnoval čištění, sbírkovým úpravám a preparaci vzorků. Katalogizace geologických podsbírek bylo zatím nutné pozastavit vzhledem k povinnosti vést sbírkovou evidenci v nové aplikaci Museion, která evidenci geologického materiálu dosud neumožňuje. V závěru roku proběhla povinná periodická inventarizace v rozsahu cca 10 % předmětů z geologických podsbírek.

Na úvod výstavní sezóny v měsících březnu a dubnu byla pracovištěm připravena velká průřezová výstava „Čarovný svět krystalů pegmatitů Čertova břemene“, která návštěvníkům vůbec poprvé představila výsledky dlouhodobého průzkumu, prováděného pracovištěm geologie od roku 1995 v oblasti Kovářovska. Vystaveny byly mineralogické nálezy ze zdejších unikátních krystalových dutin, z nichž zejména krystaly záhnědy a draselného živce patří k nejkrásnějším a také největším krystalům těchto minerálů v ČR. Na výstavě se podařilo shromáždit většinu nejzajímavějších mineralogických ukázek, které kdy byly v pegmatitech na Kovářovsku nalezeny, a to jak ze sbírky muzea, tak ze soukromých sbírek sběratelů, kteří se na průzkumech spolupodíleli.

V oblasti vědeckovýzkumné činnosti byl publikací v prestižním mezinárodním vědeckém časopise završen mineralogický výzkum minerálů skupiny milaritu z lokality Velká skála u Písku, který přinesl řadu významných poznatků (milarit zde byl poprvé na světě zjištěn jako primární minerál magmatického původu, jako na jedné z mála světových lokalit zde byl identifikován agakhanovit-(Y) aj.). Ve spolupráci s kolegy z mineralogicko-petrografického oddělení Moravského zemského muzea a Ústavu geologických věd Masarykovy university byly v obsáhlé souborné práci publikovány výsledky dlouhodobého studia mramorů českého moldanubika, mj. s uvedením litologické klasifikace moldanubických mramorů a vyčleněním regionálních subjednotek jejich výskytu.

Práce v terénu byly zaměřeny hlavně na významné historické naleziště ametystu u Jetetic, dlouho zcela zapomenuté a neznámé, které se geologovi muzea podařilo nově identifikovat, odkrýt a získat zde množství pozoruhodných, mimořádně kvalitních ukázek ametystu. Pokračoval rovněž dlouhodobý systematický průzkum pegmatitových lokalit na Písecku.

Po celý rok byly poskytovány studentům, badatelům i dalším zájemcům konzultace ke geologické problematice, určovány mineralogické a petrografické vzorky a na požádání byl skupinám podáván odborný výklad v geologické expozici. Geolog muzea se dále účastnil týdenního semináře geologů muzeí ČR a SR a zasedání geologické komise AMG v Sedmihorkách v Českém ráji. V závěru roku zorganizoval již 22. ročník „Předvánoční burzy minerálů“ v hale Elim na píseckém výstavišti, kterou zhlédlo více než 900 návštěvníků.

Bibliografie za rok 2017

Vědecké práce:

- *Milarite-group minerals from the NYF pegmatite Velká skála, Písek district, Czech Republic: sole carriers of Be from the magmatic to hydrothermal stage.* – *European Journal of Mineralogy* (Stuttgart, Germany) 29, 4, s. 755-766 (s M. Novákem, R. Čopjakovou, R. Škodou a M. Vašinovou-Galiovou). [ISSN 0935-1221]
- *Přehled minerálních asociací a litologie mramorů české části moldanubika (Český masív).* – *Bulletin Mineralogie Petrologie* 25, 2, s. 113-140 (se S. Houzarem a M. Novákem). [ISSN 2570-7337]

Knižně:

- *Stežkami zlatonosných revírů Čech a Moravy* (ed. P. Morávek), kapitola *Zlato na Písecku.* – *ČGS Praha*, 160 str. [ISBN 978-80-7075-914-1]
- Článek:
- *Unikátní krystaly z kovářovské pegmatitové oblasti na výstavě v píseckém muzeu.* – *Minerál* 25, 1, s. 104-105. [ISSN 1213-0710]

EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Eva Stellnerová

Dana Kozáková, Irena Karvanová, Jarmila Kotalíková, Petra Samcová, Petra Hodoušová, Lenka Bolardtová

Všechny pracovnice ekonomického oddělení zajišťovaly dobrý chod návštěvnického provozu, staraly se zejména o vstřícný přístup k návštěvníkům, prodej vstupenek a zboží v pokladně a muzejním obchodě. Za pomoci brigádníků - dozoru expozic - byla zajištěna i bezproblémová prohlídka expozic muzea. V tomto roce byl zaznamenán i zvýšený nárůst návštěv škol, které využily pedagogický program. Průvodcovské a správcovské služby v pobočce Památníku Adolfa Heyduka obstarala Lenka Bolardtová a v Památníku města Protivína Eva Procházková a Marie Bartošová.

Ekonomka E. Stellnerová zajišťovala chod muzea po personální a účetnické stránce, předávala zpracovaná data zřizovateli a příslušným úřadům, zpracovávala veškeré poskytnuté granty. Za ekonomické oddělení se účastnila porad a školení ekonomů PO Jihočeského kraje a dbala o průběžné a rovnoměrné čerpání rozpočtu.

Hospodaření muzea v roce 2017:

	Náklady (v Kč)
Spotřeba materiálů	1.011.531,21
Spotřeba energie, plyn, vodné	792.320,00
Prodané zboží	219.357,16
Opravy a udržování	1.439.497,77
Cestovné	106.144,33
Ostatní služby	2.318.964,11
Mzdové náklady	11 362 605,-
Zákonné sociální pojištění	3.802.531,-
Jiné sociální pojištění	39 545,-
Zákonné sociální náklady	464 638,12
Manka a škody	172 843,-
Ostatní náklady z činnosti	379 696,-
Odpisy dlouh. nehmotného a hmotného majetku	316 004,20
Náklady z drobného dlouh. majetku	452 391,-
Kurzové ztráty	1 229,69

NÁKLADY CELKEM: 22 879 297,69

Výnosy (v Kč)

Tržby z prodeje služeb	971 007,-
Tržby za prodané zboží	415 597,40
Tržby z nájmu a pronájmu	35 080,-
Příspěvky a dotace na provoz	21 155 000,-
Příspěvky – granty	120 800,-
Ostatní výnosy z činnosti	240 050,-
Úroky + kurzové zisky	179,90

Výnosy celkem: 22 937 714,30

Výsledek hospodaření – zisk 58 416,61 Kč

Pracoviště muzejní pedagogiky a marketing

Mgr. Marcela Drhovská, Mgr. Klára Koubová (0,75 úvazku)

V roce 2017 se všech nabízených výukových programů zúčastnilo 5 619 návštěvníků (5 274 dětí a 345 učitelů). Vedle programů ke stálým expozicím („Převěk“, „Středověk“ a cyklus pro předškoláky „S Človíčkem do minulosti“, který je nabízen každý druhý rok), školy navštěvovaly i programy ke krátkodobým výstavám či komentované prohlídky – největší návštěvnost ze strany škol zaznamenaly výstavy „U Sychrovských na půdě“ (1 323) a „Slavnost malby“ (548). Během jara pedagožky zajistily literární-výtvarnou soutěž „Příběh mého pradědečka“, jejíž vítězové byli vyhlášeni a odměněni při muzejní noci. V roce 2017 byl obohacen o nové aktivity program „S Človíčkem do minulosti“. V létě dostaly pedagožky k dispozici místnost pro edukační účely v prostoru bývalé obchodní akademie, která byla opatřena novou výmalbou a podlahovou krytinou. Místnost zařídily původním nábytkem z kanceláře M. Drhovské, opatřily novými závěsy a již během adventu se velmi osvědčila pro pořádání doprovodných výtvarných dílen. Jako každoročně byl zajištěn dětský program na muzejní noc a do Památníku města Protivína v době městských slavností, kde jsme s dětmi kolorovaly historické pohlednice města nad Blanicí. M. Drhovská zopakovala loňský úspěšný letní jednodenní program „S muzeem v přírodě“ ve spolupráci s kolegou J. Šebestianem a K. Peclem. Obě pracovnice se dále vzdělávaly ve svém oboru.

V rámci náplně práce v oblasti marketingu poskytovala K. Koubová pravidelně informace médiím (přibližně patnáct vydaných tiskových zpráv), každý měsíc publikovala v tištěném Píseckém světě celostránkovou programovou nabídku muzea, spolupracovala a publikovala též v Píseckých postřezích a Píseckém deníku a zajišťovala vstupy do rádií (ČRo České Budějovice, ČRo Praha) a televizí (Česká televize, JTV, TV Jéčko). Na konci června uspořádalo muzeum tiskovou konferenci týkající se dvou mimořádných archeologických nálezů na území okresu Písek, která byla hojně navštívena nejen jihočeskými médii a zpráva o „Písecku jako místě plném pokladů“ proběhla v televizích, rádiích i tištěných médiích všeho druhu. Každý týden posílala K. Koubová informativní emaily příjemcům muzejních zpráv dle stále se rozšiřující databáze kontaktů, které jsou získávány především od návštěvníků na základě vyplnění žádosti o zařazení do mailing listu. Zajišťovala též každodenní aktualizaci muzejního facebooku, vkládání muzejních programů do různých databází, spolupracovala s Odborem kultury a památkové péče KÚ JČK. Pro destinační společnost Píseckem s.r.o. dodala podklady do pravidelně vydávaného kalendáře akcí na letní i zimní sezónu. V době uzavření muzea bylo zajištěno natočení krátkého propagačního videa od Ing. Pavla Koppa. Nově byla dvakrát zadána reklama do muzejního speciálu časopisu TIM – vždy s aktuální nabídkou cílenou zejména na školy. V rámci této části úvazku K. Koubová absolvovala jedno dvoudenní marketingové školení pořádané KÚ JČK (lektor Mgr. L.

Peterka) a muzeum prezentovala na veletrhu cestovního ruchu Travel Fest v Českých Budějovicích společně s M. Drhovskou.

Účast na seminářích, školeních a veřejných prezentacích:

- Travel Fest, veletrh cestovního ruchu, České Budějovice, 6. – 8. 4. 2017 (Koubová, Drhovská)
- Aktuální trendy v muzejní prezentaci a edukaci, kolokvium, Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku Asociace muzeí a galerií a Slezské zemské muzeum v Opavě, Opava, 4. – 5. 5. 2017 (Koubová)
- Muzeum škole – škola muzeu?, workshop, Komise pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku Asociace muzeí a galerií a Muzeum hlavního města Prahy, Praha, 25. 9. 2017 (Drhovská)
- Future in Children's Hands – Informal Education as a Tool for Social Change, 11. mezinárodní konference dětských muzeí Hand's On, Plzeň, Písek, Praha, 12. 10. 2017 (Koubová, Drhovská)
- Přednáška o muzejní pedagogice pro studenty kulturní historie na Ústavu historických věd Filosofické fakulty Univerzity Pardubice, 7. 11. 2017 (Koubová)

TECHNICKÉ ODDĚLENÍ

Vedoucí: Jitka Čuková

Pracovníci oddělení se počátkem roku věnovali úpravám a čištění expozic, byla vymalována kuchyňka a sklad přednáškového sálu a expozice ryb, která byla později sanována. V rámci údržby a oprav byla kompletně vyměněna světla v muzejní galerii. Po předání prostor v bývalé Obchodní akademii byl probourán vchod do těchto prostor a byly zhotoveny nové dveře z masivu. Vznikla zde nová třída pro muzejní pedagogiku a příruční sklad. Ve třídě byly obloženy porušené zdi sádkkartonem a položeno bylo nové linoleum. Byly opraveny zadní fasády u garáží na sídlišti M. Horákové, které jsou ve vlastnictví muzea. Na žádost Města Písek pro účely únikových východů z Městského úřadu byly předělány krabičky s klíči, které jsou napojeny na EZS muzea.

Z investičních prostředků byl pořízen počítač pro muzejní pedagogiku a pro archeologické oddělení po zrušení automobilu Lada Niva následkem havárie byl pořízen automobil VW Amarok. Z provozních prostředků bylo vybaveno konzervátorské pracoviště ultrazvukem Wood Pecker, sušárnou Hemmert, horní frézku Bosh, byla zhotovena plastová nádrž na uložení archeologických nálezů do speciálního roztoku. Pro geologické pracoviště byla pořízena nová multifrekvenční ultrazvuková čistička, archeologové se vybavili speciálním mikroskopem AM 715. Pro potřeby muzejních pedagogů byl pořízen mincmistr, zakoupeny byly také dva notebooky.

Začátkem roku bylo rozhodnuto o zrušení komisního prodeje v muzejním obchůdku, bylo nutno vrátit všechny knihy a suvenýry vedené jako komisní prodej a provést finanční vypořádání. Bohužel se tím z části zmenšila nabídka publikací a upomínkových předmětů pro naše návštěvníky. Provozní i nadále obstarávala pravidelně činnosti jako v předchozích letech, tj. vedla agendu majetku, pokladny, skladových zásob, autoprovozu, bezpečnosti práce, pojištění, zpracovávala výběrová řízení, zajišťovala všechny potřebné revize a podobně.

Fotodokumentační pracoviště

Václava Komarová

Pracovnice fotodokumentačního pracoviště zhotovila v roce 2017 celkem 6 973 snímků, z toho 5 525 digitálních a 1 448 skenů.

Po celý rok zpracovávala dokumentaci sbírkových předmětů jednotlivých oddělení muzea, především oddělení archeologie, výtvarného umění, etnografie, novodobých dějin a kulturních tradic. Zdokumentovala všechny akce pořádané muzeem, jako vernisáže, výstavy, doprovodné programy, komentované prohlídky, muzejní noc, burzu minerálů a jiné. Dále pořizovala snímky podle požadavků odborných pracovníků.

Probíhala také dokumentace ve městě Písku a jeho okolí (výstavba ve Švantlově ulici, Bakaláře, nákupní centrum Galerie, opravy Zátavského mostu a z okolí - Albrechtice, Bernartice, Cerhonice, Mirovice, Putim, Semice aj.)

Také v tomto roce probíhala digitalizace skleněných negativů, svitkových filmů a kinofilmů z archivu Prácheňského muzea.

Restaurátorské pracoviště – kovové předměty

Petr Náděje

V roce 2017 bylo na pracovišti konzervováno 93 kovových předmětů a dva dřevěné. Ve spolupráci s MCK Brno byla vypracována metodika na konzervaci nálezu mincí z Kučeře.

V této souvislosti je rovněž vypracována vědecká zpráva v ústavu teoretické a aplikované mechaniky Akademie věd v centru Excelexence Telč.

Zrestaurováno bylo 9 předmětů. Například zlacený závěsný lustr a dětský proutěný kočárek.

V rámci spolupráce s restaurátorskou vyšší odbornou školou v dílně dvě studentky praktikovaly na dalším zlaceném lustru z depozitáře muzea.

Petr Náděje se tento rok zúčastnil odborného semináře restaurátorů a konzervátorů konaného v tomto roce v Litomyšli.

Restaurátorské pracoviště – dřevěné předměty

Jan Vondrášek

Začátkem roku byly zaměřeny práce především na konzervaci předmětů v expozicích muzea a v pobočkách Památníku A. Heyduka a Památníku města Protivína.

Dále byly restaurovány 3 selské truhly. Z depozitáře obrazů se prováděla petrifikace a zpevnění dalších dvou deskových obrazů pro následné restaurování malby. Byl restaurován rám oltářního obrazu Nejsvětější Trojice.

Pro potřeby muzejní pedagogiky byly vyrobeny šablony na výrobu drátěných andělů. Dále pro dílnu k výstavě Slavnost malby byly vyrobeny různé pomůcky pro tvorby zátiší.

Na horním nádvoří se provedla výměna dřevěných částí laviček. Ke konci roku pro výstavu U Sychrovských na půdě bylo zhotoveno 7 ks vitrín a dělící panely. Dále byly pro potřeby výstav zhotoveny různé podstavce a sokly.

V měsíci září se konzervátor zúčastnil odborného semináře v Litomyšli.

V NPR Řezabinec se prováděla pravidelná údržba pozorovací věže a lávek.

SEKRETARIÁT, PREZENTACE

Lenka Nádějová

Činnost tohoto pracoviště spočívala především v běžné administrativě, poštovní službě, spolupráci se zřizovatelem a dalšími subjekty. Byla zde průběžně zajišťována např. agenda ISBN a povinných výtisků, smlouvy (Intergram, OSA), vedení statistických údajů (např. návštěvnost muzea, Kult MK) a e-spisovna. Dále také zpracování a sazba interních formulářů a tiskopisů muzea.

Pravidelně probíhaly aktualizace vlastních webových stránek a vkládání akcí muzea na další portály z oblasti kultury a cestovního ruchu.

Na tomto pracovišti bylo také připraveno více než padesát grafických návrhů plakátů a tiskovin, včetně tisku.

Před zahájením sezóny bylo zajištěno doplnění průvodců expozicemi v angličtině a němčině.

Dále pak byla realizována billboardová kampaň na podporu návštěvnosti v letním období (PM v Písku a PMP) s vlastním grafickým zpracováním. Osvědčil se styl tištěných (i v elektronické verzi) programů muzea, v této formě je nadále zpracováván a rozeslán.

Daniel Hlásek

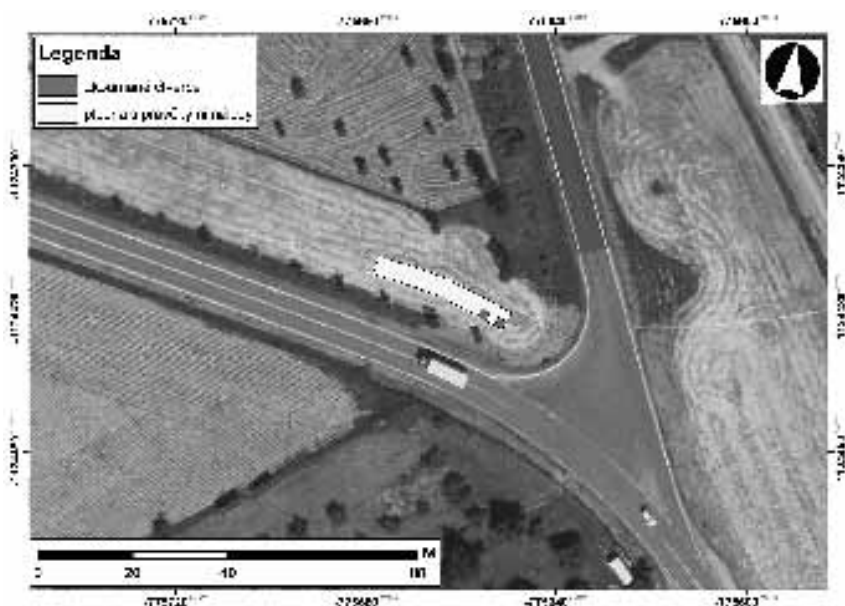
NOVÉ SÍDLIŠTNÍ NÁLEZY Z POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ V PÍSECKÉ PRŮMYSLOVÉ ZÓNĚ

Průmyslová zóna ležící v severozápadním cípu katastru města Písek se nachází v prostoru jednoho z nejlépe plošně prozkoumaných pravěkých sídelních areálů v jižních Čechách. Prácheňské muzeum zde při stavbách jednotlivých hal provedlo hned několik archeologických výzkumů, při nichž byly registrovány sídlíšní objekty a nálezy z průběhu celé střední doby bronzové, ojedinělé nálezy z mladší doby bronzové, sídlíšní situace z doby halštatské a také laténské.¹ Evidentně se jednalo o místo velmi příhodné pro pravěké zemědělské komunity. Z tohoto důvodu je zde všem terénním zásahům věnována mimořádná pozornost. Jeden z nich v roce 2017 odkryl nálezy z doposud zde neznámého pravěkého období, z pozdní doby bronzové.

Archeologický výzkum

Archeologický dohled a následný výzkum, vyvolaný stavbou cyklistické stezky a chodníku, probíhal od 12. do 18. 7. 2017 a podílelo se na něm personálně celé Archeologické oddělení Prácheňského muzea. Stezka byla naprojektována od již stávající cyklostezky u křižovatky silnic Čížovské a Průmyslové, podél staré silnice na Prahu a dále kolem levého břehu potoka Jiher až k napojení do ulice Stanislava Maliny, kam bylo naplánováno její vyústění. Za účelem stavby byla v celé trase projektované stezky skryta ornice ve čtyřmetrové šíři. Po zjištění koncentrace pravěké keramiky při východním konci odkryté plochy byla v tomto úseku nejprve provedena znovu skrytka těžkou mechanizací a poté vytyčena dvoumetrová čtvercová síť určená k exkavaci, k níž nakonec došlo pouze ve dvou čtvercích (*obr. 1*), v nichž byla zjištěna následující stratigrafie. Svrchní vrstva byla složena z promíšené hlinitopísčitého žlutého sedimentu s čet-

1) Jiří FRÖHLICH – Ondřej CHVOJKA – Jaroslav JIŘÍK, *Mladomohylové sídlíště v průmyslové zóně Písek-Sever*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 17, 2004, s. 83-101; tíž, *Mohylové sídlíště na staveništi firmy Faurecia v Písku*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 20, 2007, s. 167-181; tíž, *Třetí sídelní areál mohylové kultur střední doby bronzové v průmyslové zóně Písek – Sever*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21, 2008, s. 115-127; Jiří FRÖHLICH – Jaroslav JIŘÍK, *Pozdně halštatské sídlíště na staveništi firmy Faurecia v Písku*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 21, 2008, 129-139; Daniel HLÁSEK – Tomáš HILTSCHER – Tereza ŠÁLKOVÁ – Martin PTÁK, *Záchranný archeologický výzkum polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 30, 2017, s. 159-197. V těchto článcích je také bližší popis lokalizace, přírodního prostředí či dějin archeologického výzkumu písecké průmyslové zóny.

Obr. 1. Písek – průmyslová zóna, cyklostezka. Zaměření koncentrace pravěké keramiky a položení sond

nou příměsí kamene a ornice. Nacházely se v ní převážující pravěké nálezy (především keramika z pozdní doby bronzové), ale také nálezy středověké až novověké. Zhruba ve 40 cm hloubce od sousedního skrytého terénu byla odkryta „pohřbená“ ornice, v níž byly registrovány vedle nemnoha pravěkých nálezů také předměty recentního stáří. Pod ornici se nacházelo již geologické podloží. Totožná přemístěná stratigrafie byla následně zjištěna i v sousedním výkopu pro elektrické vedení veřejného osvětlení.

Rozbor nálezů

Z dohledu stavby a následného výzkumu bylo získáno celkem 246 zlomků pravěké keramiky, přičemž 222 z těchto zlomků (tzn. 90 %) pocházelo z úseku sousedícího s křižovatkou silnic na samém východním okraji sledované plochy.² Většina určitelných fragmentů náleží dle typických znaků do pozdní doby bronzové. Z ty-

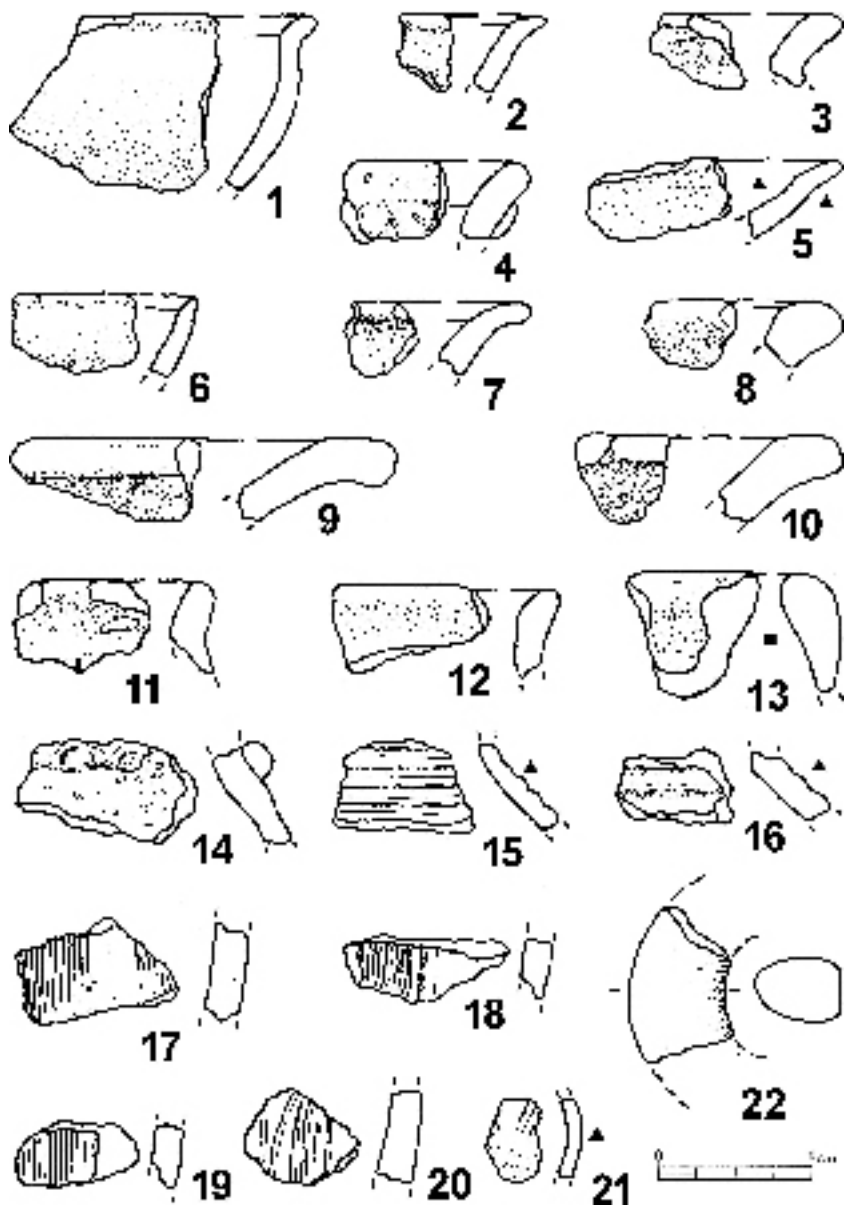
2) Podrobný soupis nálezů je uveden v náleзовé zprávě: Daniel HLÁSEK, *Písek. Cyklistická stezka a chodník v průmyslové zóně Dobešická. Zpráva z archeologického výzkumu*, Nepublikovaný rukopis uložený v Prácheňském muzeu v Písku, Písek 2017. Vyjma pravěkých artefaktů byly registrovány také předměty mladší: středověké, novověké i recentní. Nálezy jsou uloženy ve sbírkách Prácheňského muzea v Písku pod př. č. 351/17.

pických, průběžně pozdně bronzových tvarů, sem patří zlomek polokulovité mísy s odsazeným a rozevřeným okrajem (obr. 2:1)³ či okraj amfory nebo amforovitého hrnce s kónickým hrdlem se zbytkem hřebenování a šikmo vyhnutým okrajem (obr. 2:11).⁴ Regionálně specifickým pozdněbronzovým prvkem koncentrujícím se v širším okolí soutoku Otavy s Vltavou je plastická promačkávaná páska umístěná pod okrajem (obr. 2:4).⁵ V pozdní době bronzové je také běžné souvislé žlábkování hrdel nádob (obr. 2:15, 16) a zcela typické je hřebenování (obr. 2:17-19).⁶ Výjimečným nálezem je zlomek keramického kruhu (obr. 2:22), jehož původní účel je stále sporný, a který má v jižních Čechách zatím jen relativně málo analogií. Obecně je tento typ artefaktu kladen do mladších fází období popelnicových polí, což nevylučuje také jeho pozdněbronzové stáří.⁷ Nápadným prvkem je také střídavě promačkávaná plastická páska, která je charakteristická především pro dobu halštatskou, ale objevuje se již v pozdní době bronzové.⁸ Zcela jistě mladší je pak grafitová keramika. Ovalený okraj z tohoto materiálu je zcela jistě laténský (obr. 2:13).

Zhodnocení výzkumu

Přestože ze sběrů během archeologického dohledu a následné sondáže pochází poměrně vysoký počet pravěkých nálezů, výzkumem bylo prokázáno, že se nejedná o jejich původní uložení, ale že pocházejí z recentně přemístěné zeminy. Intaktní archo-

- 3) J. Hrala nazval tento tvar tzv. „kolínským typem“. Viz Jiří HRALA, *Knovízská kultura ve středních Čechách*, Archeologické studijní materiály 8, Praha 1973, s. 108. Tvar je četný i v jihočeských souborech. Viz Ondřej CHVOJKA, *Jižní Čechy v mladší a pozdní době bronzové*, In: Měřínský, Z. – Klápště, J. (eds.), *Dissertationes Archaeologicae Brunenses/Pragensesque* 6, Brno 2009, s. 49.
- 4) Lubor SMEJTEK, *Osídlení z doby bronzové v Kněževsi u Prahy*. 1. Text, Praha 2011, s. 148.
- 5) Poprvé si tohoto znaku všiml L. Smejtek na materiálu z Voltýřova. Viz Lubor SMEJTEK, *Voltýřov, o. Klučnice, okr. Příbram*, Výzkumy v Čechách 1984-1985, Praha 1987, 228. V současnosti jej navíc známe z Bernartic, Čížové, Dobeš, Písku, Topčelce a ze Zvíkova; srov. CHVOJKA, *Jižní Čechy*, s. 38; Kamila POKORNÁ – Jiří FRÖHLICH – Peter BRAUN – Jan NOVÁK, *Pozdně bronzové žlabovité zahloubení u Topčelce, okr. Písek*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 30, 2017, s. 234.
- 6) V souboru bylo registrováno celkem 10 zlomků s hřebenováním, které se vyskytuje po celou pozdní dobu bronzovou, ale největší obliby dosahuje ve střední fázi štíterského období. Viz Drahomír KOUTECKÝ – Jan BOUZEK, *Štíterské pohřebiště ve Staňkovicích u Žatce*, Památky archeologické 58, 1967, s. 58-60.
- 7) Uvažuje se, že tyto kruhy mohly sloužit jako závaží k rybářským sítím nebo tkalcovským stavům, podložky pod nádoby, ale i jako kultovní předměty. Viz SMEJTEK, *Osídlení z doby bronzové*, s. 212. O formálně obdobných předmětech z řivnáčské kultury středního eneolitu se uvažuje dokonce i jako o náramcích. Viz Milan ZÁPOTOCKÝ – Marie ZÁPOTOCKÁ, *Kutná Hora - Denemark Hradiště řivnáčské kultury (ca 3000-2800 př. Kr.)*, Památky archeologické – Supplementum 18, Praha 2008, s. 195. Z jižních Čech jsou nálezy těchto kruhů, respektive jejich fragmentů, známy z Breznice, Čížové, Milenovic, Písku, Senožat a Voltýřova. Viz CHVOJKA, *Jižní Čechy*, s. 82; Ondřej CHVOJKA a kol., *Osídlení z doby bronzové v povodí říčky Smutné v jižních Čechách*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 8, České Budějovice 2011, s. 277.
- 8) Martin KUNA – Andrea NĚMCOVÁ a kol., *Výpověď sídlištního odpadu. Nálezy z pozdní doby bronzové*, Praha 2012, obr. 43:22, příl. 44:2.

Obr. 2. Písek – průmyslová zóna, cyklostezka. Výběr typické keramiky. Kresba D. Hlášek

logické situace nebyly v ploše trasy budované cyklostezky registrovány, mohou však být skryty pod mocnou vrstvou navážky, která se při stavbě neodstranila. Otázkou zůstává původ zeminy s pravěkými nálezy. Nejpravděpodobněji pochází z prostoru sousedního staveniště firmy Faurecie, v němž došlo k četným terénním úpravám. Nejspíše na místo našeho výzkumu byla rozvezena část tamní zeminy včetně nepovšimnutých zničených archeologických situací. Pravděpodobnost této varianty zvyšují i ojedinělé nálezy z doby laténské, které byly taktéž registrovány při výzkumu sousedního areálu.⁹

Důležitým zjištěním je však samotná přítomnost chronologické komponenty pozdně bronzového sídliště, která doposud nebyla z prostoru sídelního areálu v průmyslové zóně města Písku známa. Jedná se navíc o epochu, která patří k těm méně prozkoumaným v rámci jihočeského zemědělského pravěku.¹⁰ Její oikumena se rozkládala v severní polovině jižních Čech s těžištěm osídlení v Pootaví, kam spadá i naše lokalita. V blízkém okolí se nachází několik nejspíše sídlištních komponent z této doby. Rozsáhlejší sídliště z mladší a pozdní doby bronzové bylo opakovaně zkoumáno na jižním okraji Čížové v trati Pod Bendou.¹¹ Žlabovitý objekt z pozdní doby bronzové byl v blízkém zázemí našeho výzkumu prozkoumán v Topělci.¹² V Písku v areálu nemocnice byl objeven nejspíše stejně starý hliník.¹³ Stopa sídliště v podobě kulturní vrstvy nasycené pozdně bronzovými nálezy je známa z katastru města Písku jižně od nepodřického hřbitova.¹⁴ Zlomky keramiky z pozdní doby bronzové a mazanice pochází také z Nové vsi u Čížové severovýchodně od rybníka Nesejd.¹⁵ Spíše než z hrobu jsou dvě štítové spony z Vrcovic, nalezené již v polovině 19. století, depotem z počátku pozdní doby bronzové.¹⁶ Depotem jsou také dvě bronzové sekerky nedávno nalezené mezi Putím a Smrkovicemi,¹⁷ čímž skrovný výčet nejbližších, v dnešní době známých lokalit, končí.

9) Jiří FRÖHLICH – Jaroslav JIŘÍK, *Zpráva o archeologickém výzkumu v průmyslové zóně na staveništi firmy Faurecia v Písku*. Nepublikovaný rukopis nálezové zprávy uložený v Prácheňském muzeu v Písku, Písek 2006; FRÖHLICH – CHVOJKA – JIŘÍK, *Mohylové sídliště*, s. 167.

10) Ondřej CHVOJKA, *Současný stav poznání pozdní doby bronzové v jižních Čechách*, *Studia Hercynia* XIX/1-2, 2015, s. 111-121.

11) Jiří FRÖHLICH – Ondřej CHVOJKA – Jaroslav JIŘÍK, *Sídliště z mladší a pozdní doby bronzové v Čížové u Písku*. In: Popelníková pole a doba halštatská. Příspěvky z VIII. konference, České Budějovice 22. – 24. 9. 2004, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum* 1, České Budějovice 2004, s. 127–165. Kvůli průběžným stavbám rodinných domků zde provedlo Prácheňské muzeum ještě další archeologické výzkumy.

12) POKORNÁ a kol., *Pozdně bronzové žlabovité zahloubení u Topělce*, s. 229-249

13) POKORNÁ a kol., *Sídliště z pozdní doby bronzové v areálu písecké nemocnice*, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 29, 2016, s. 167–199.

14) Ondřej CHVOJKA, *Mittleres und unteres Flussgebiet der Otava. Jung- und Spätbronzezeit in Südböhmen*, *Fontes Archaeologici Pragenses* 25, Praha 2001, 168, Taf. 35.

15) CHVOJKA, *Jižní Čechy*, s. 224, Tab. 39:10-11.

16) Josef Ladislav PÍČ, *Starožitnosti země České I/2. Pokolení kamenných mohyl*, Praha 1900, s. 160, Tab. XXVI; Olga KYTLICOVÁ, *Jungbronzezeitliche Hortfunde in Böhmen*, *Prähistorische Bronzefunde* XX/12. Stuttgart 2007, 315, Taf. 131:B1-2.

17) Ondřej CHVOJKA – Luboš JIRÁK – Milan METLIČKA, *Nové české depoty doby bronzové*, České Budějovice – Praha - Plzeň 2017, s. 134, Tab. 137:1-2.

Vyjma rozšíření pozdně bronzového nálezového katastru, lze význam zde publikované lokality spatřovat také v náznaku možného kontinuálního vývoje osídlení do následující doby halštatské, což je již tradiční archeologickou otázkou palčivou především pro jihočeský region.¹⁸ Ostatně o této návaznosti uvažoval již Peter Braun na základě výbavy halštatského pohřbu v mohyle u nedalekých Krašovic, na které spatřoval starší prvky z doby bronzové.¹⁹ Z celých jižních Čech nám doklady pro tuto kontinuitu vývoje chybějí. Stávající sídlištní nálezy z průmyslové zóny jsou pro jisté stanovení přímého pokračování osídlení z doby bronzové do doby železné nedostatečné i vzhledem k příliš hrubé chronologii zdejších pozdně bronzových a halštatských komponent. Zároveň se jedná o problematiku, která je neřešitelná pouze skrze studium keramiky samotné tak, jak je tomu nyní. Další indicie k této důležité otázce přinášejí výsledky bioarcheologického výzkumu nedaleké plochy AISIN II. Antrakologická analýza odhalila náznaky vývoje okolního lesa od střední doby bronzové do doby laténské, kdy se měly více uplatnit světlomilné dřeviny, což by mohlo indikovat dlouhodobější působení člověka.²⁰ O samotném přechodu pozdní doby bronzové do doby halštatské to samozřejmě, vzhledem k torzovitosti vstupních dat, příliš nevypovídá, nicméně je zde patrný potenciál dalšího multidisciplinárního archeologického výzkumu.

- 18) CHVOJKA, *Jižní Čechy*, s. 167-168; Jan BOUZEK: *Přechod od doby popelnicových polí do halštatu: od štitarského stupně knovízské kultury do kultury bylanské v Čechách, a od kultury podolské do kultury horákovské na Moravě*, In: Sborník Drahomíru Kouckému, Most 2002 s. 37-45; týž, *Korelace kultur doby popelnicových polí v českých zemích a jejich okolí*, Praehistorica XXXIII/1-2, s. 76-78.
- 19) Peter BRAUN 1987, *Zur Jungbronzezeit Südböhmens*, In: Die Urnenfelderkulturen Mitteleuropas. Symposium Liblice 21. – 25. 10. 1985, Praha 1987, s. 201-202.
- 20) Tereza ŠÁLKOVÁ – Tomáš HILTSCHER – Jan NOVÁK – Petra HOUFKOVÁ – Lenka KOVAČIKOVÁ: *Bioarcheologická analýza (!) polykulturní lokality Písek-AISIN II (okr. Písek) z roku 2014*, Archeologické rozhledy 30, 2017, s. 222-223.

Martin Pták

ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ 13. STOLETÍ U DVORA ČÍSADLOVICE NA KATASTRU BOŠOVICE

Jedním z důležitých úkolů muzejních archeologů je provádění tzv. dohledů během zásahů do terénu při stavbách a pokládkách sítí v jádrech měst a vesnic, ale i ve volné krajině. Takřka každý metr výkopu může poskytnout důležité informace o osídlení daného místa. Následující řádky přináší výsledky drobného záchranného výzkumu, který doplnil poznání středověkého osídlení Písecka.

Lokalizace a okolnosti výzkumu

Dne 17. 3. 2014 byla autorem příspěvku provedena kontrola výkopu pro kabel nízkého napětí u statku Čísadlovice na katastru Bošovice, okr. Písek.¹ V řezu byla zjištěna kulturní vrstva a 3 objekty obsahující středověkou keramiku. Situace byla dokumentována a dále zkoumána (obr. 4-9).

Popis terénní situace a nálezy

Po začištění profilů výkopu bylo pod svrchním humózním horizontem (do 20 cm) zjištěno několik recentních zásahů a především kulturní vrstva (vr. 1) a tři zahloubené objekty (obj. 2 - 4):

Vr. 1: tmavá hlinitá vrstva o mocnosti max. 15 cm, vzorkována do vzdálenosti 20 cm od profilu. *Nálezy:* 5 zlomků keramických nádob, z toho jeden zlomek stěny zdobený přesečky na podhrdlí (obr. 8:1), jeden zlomek dna, jeden zlomek dna a přídní (obr. 8:2), 2 zlomky nezdobených stěn. *Datace:* 13. až 15. století.

Obj. 2: původně zřejmě oválný objekt s tmavou hlinitou výplní, max. dochovaná hloubka 50 cm, částečně odtěžen výkopem, zjištěn ve východním i západním profilu výkopu a dozkoumán kompletně. *Nálezy:* 13 zlomků keramiky, z toho 2 okraje (obr. 8:5, 6), 2 zlomky plecí jednoho hrnce – výzdoba vrypy a žlábků (obr. 8:4), jeden zlomek dna a přídní (obr. 8:7), 8 zlomků stěn. *Materiál s příměsí grafitu i bez ní. Datace:* 13. století, jeden drobný zlomek stěny možná pravěk.

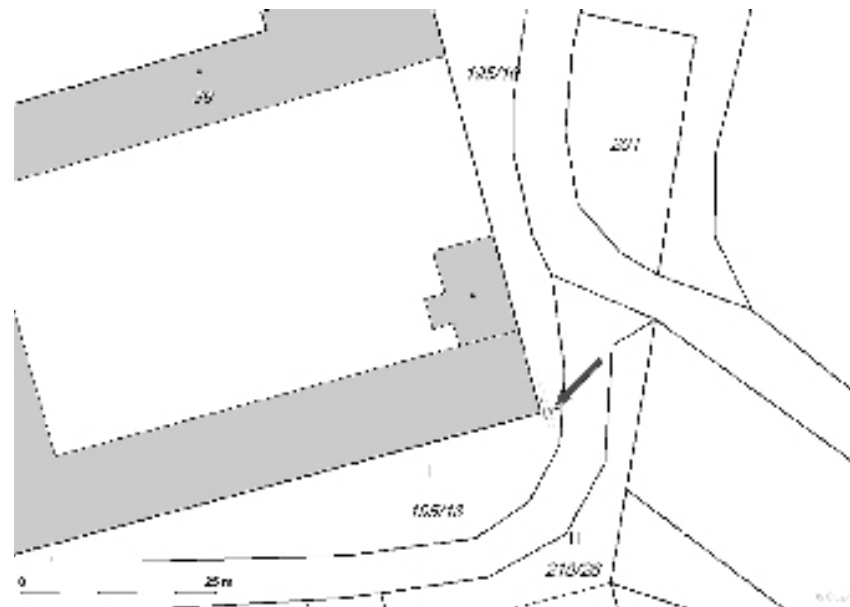
Obj. 3: původně zřejmě sloupová či kulová jáma, rekonstruovaný průměr přibližně 35 cm, dochovaná hloubka přibližně 50 cm, výplň tmavá hlinitá, dozkoumán kompletně. *Nálezy:* 2 zlomky stěn nádob s příměsí grafitu, z toho jeden (obr. 8:3) pochází ze zásobnice. *Datace:* 13. století.

Obj. 4: zřejmě oválný objekt, porušoval vr. 1, vzhledem k nálezu zlomku prejzu pouze vzorkován do vzdálenosti 20 cm od profilu. *Nálezy:* 4 zlomky keramiky, z toho jeden drobný zlomek podhrdlí – zdoben žlábkem a přesečky, dále tři zlomky stěn –

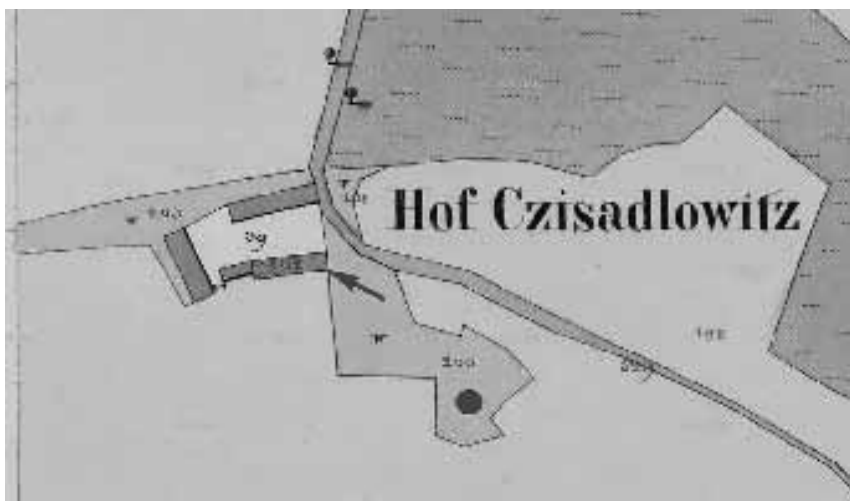
1) Okolí bodu JTSK X=777977 Y=1121474, nadmořská výška 426 m.

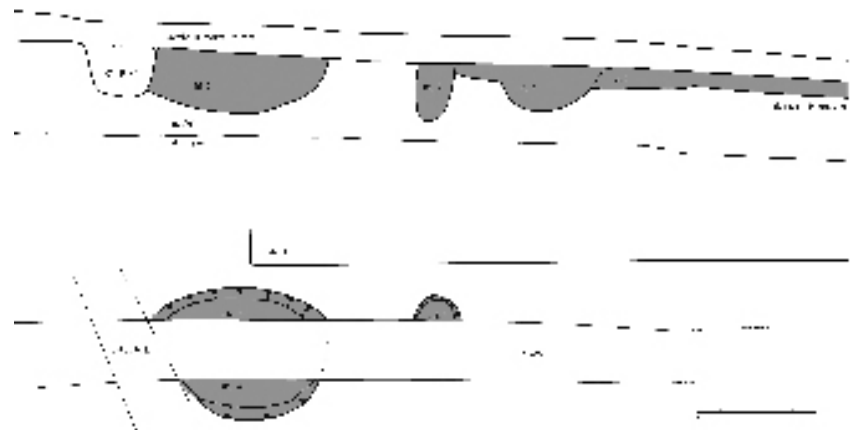
Obr. 1: Výřez z mapy ZM 10; zkoumaná situace označena šipkou.

Obr. 3: Katastrální mapa s vynesenu zkoumanou situací

Obr. 2: Výřez z tzv. stabilního katastru z roku 1830. Zkoumaná situace je označena šipkou, přibližná poloha domnělého tvrziště je označena bodem.

Obr. 4: Půdorys a řez zkoumané situace

z toho jeden s příměsí grafitu, v jednom případě zachovány nápeky na vnitřní straně, 1 malý zlomek mazanice a jeden zlomek prejzu. Datace: 13. – 20. století.

Sběr v okolí výkopu: sběrem byl na haldě vytěžené zeminy získán otloukač zhotovený z valounu křemene, průměr cca 70 mm.

Rozbor nálezů, datace a interpretace zjištěných situací

Vrstvu 1 lze datovat na základě výskytu drobných zlomků redukčně pálené keramiky do období 14. – 15. století, vrstva mohla ale vzniknout i později. Vrstvu porušoval objekt 4, který tak lze interpretovat jako novověký až recentní zásah, byt nálezy z výplně lze mimo zlomek střešní krytiny jednoznačně datovat do počátku vrcholného středověku. Objekt 2 lze považovat za regulérní sídlištní objekt. Objekt 3 lze s opatrností interpretovat jako kúlovou či sloupovou jámu. Objekty 2 a 3 lze na základě technologických a morfologických znaků na keramice rámcově datovat do 13. století, není vyloučen datační přesah do počátku 14. století. Obecně lze získaný keramický soubor na základě výzdoby a makroskopicky určených technologických znaků rozčlenit na dva na sebe chronologicky navazující horizonty:

Keramika *staršího horizontu* (13. – poč. 14. st.), u níž předpokládáme dotáčení, se vyznačuje příměsí drobných kamínků a slídy. Přibližně u čtvrtiny zlomků je výrazná příměs grafitu. Střep je silnostěnný, výpal oxidační a barva povrchu střepů je červeno-hnědá až hnědočerná či šedá. Okraje (obr. 8:5-6) jsou římsovité. Výzdoba je tvořena přeseky či vrypy, které jsou umístěny na odsazení výdutě a v několika případech jsou kombinovány se žlábkem a vlnovkou (obr. 8:1,4,8). V materiálu lze rozeznat hrncovité tvary; jedním masivnějším zlomkem s příměsí grafitu je doložena zásobnice (obr. 8:3).

Keramika *marginálně zastoupeného mladšího horizontu* (14. a 15. st.) se vyznačuje pevným redukčním výpalem, jemnějším materiálem, tenkou stěnou a šedomodrou barvou povrchu. Na zlomku dna lze rozeznat podsýpku. K tvarovému spektru nádob se nelze vzhledem k velikosti a množství zlomků vyjádřit.

Sběrem získaný otloukač datovat nelze, obecně je tento typ nálezu datován do pravěku. Jeden drobný zlomek z výplně objektu 2 lze s jistotou opatrností též obecně datovat do zemědělského pravěku.

Do okolí hospodářského dvora Čísadlovice bývá situována zaniklá tvrz a ves Svěsedlovice, která je prvně vzpomínána k roku 1323.² K roku 1399 je pak uváděn jakýsi *Jan de Swesedlovicz*.³ Ves měla údajně zaniknout během třicetileté války. Pozůstatky tvrze jsou lokalizovány cca 80 m jihovýchodně od místa nálezu.⁴

Obr. 5: Celkový pohled na kontrolovaný výkop od jihovýchodu. Foto autor

Obr. 6: Celkový pohled na kontrolovaný výkop od jihu. Foto autor

Obr. 7: Objekt 2 po začistištění, západní profil. Foto autor

2) Antonín PROFOUS, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I, A–H*, Praha 1947, s. 312.

3) František ROUBÍK, *Soupis a mapa zaniklých osad v Čechách*, Praha 1959, 55-51; Tomáš DURDÍK – František KAŠIČKA, Bořivoj NECHVÁTAL, *Hrady, hrádky a tvrze na Písecku*, Písek 1995, 229-230.

4) DURDÍK – KAŠIČKA – NECHVÁTAL o. c. pozn. 3, s. 230.

Naleziště v kontextu středověkého osídlení levého břehu Vltavy severně od tehdejšího královského města Písku

Archeologické výzkumy i náhodné nálezy rozšiřují poznání regionu. Osídlení předcházející či současné s počátky královského města Písku⁵ bylo zjištěno v neďalekých Bošovicích, Čížové, Topělci, zaniklé vsi Bastrčice u Nové Hospody či ve vzdálenějším Oldřichově. Ve všech případech se zřejmě jedná o doklady tzv. venkovských sídlišť.

Bošovice

První písemná zmínka o vsi pochází z roku 1323,⁶ kdy náležela k Zvíkovu. V dnešní vsi u č. p. 32, ve vzdálenosti 900 m od popisovaného naleziště, bylo v roce nalezeno několik zlomků 13. století (i. č. 1409, př. č. 135/68, cca 4 zlomky – okraj s podhrdlím a přesečky, dno a přídní, stěna).⁷ Dva zlomky okrajů zásobnic mohou být i mladší. Na poli u dvora Čísadlovice byl v roce 2003 nalezen jeden okraj a jedna otřelá stěna z grafitového materiálu, oboje je možné s opatrností datovat též do 13. století.⁸

Čížová

První zjištěná písemná zmínka o Čížové pochází až z roku 1401.⁹ V dominantní poloze nad dnešní vsí stojí raně gotický kostel sv. Jakuba Většího¹⁰. Menší záchranný archeologický výzkum u č. p. 67 zachytil část objektu ze 13. století.¹¹

Topělec

První písemná zmínka o vsi Topělec pochází z roku 1323, kdy náležela k Zvíkovu.¹² Na katastru bylo v roce 1972 zjištěno na návrší U Formánkovského sídliště 13. století, z něhož byl v následujícím roce zkoumán jeden objekt.¹³

Další sídliště bylo zjištěno a zkoumáno v roce 2016 na JZ okraji dnešní osady.¹⁴ Zkoumáno bylo celkem 11 objektů, získán byl hodnotný soubor keramiky 13. století.

5) Naposledy např. Jan ADÁMEK, *Počátky města Písku za krále Václava I.*, in: *Počátky měst a městeček v jižních Čechách, Jihočeský sborník historický - Supplementum 7*, s. 103-109; Jiří FRÖHLICH, *Počátky královského města Písku z hlediska archeologie*, in: *Počátky měst a městeček v jižních Čechách, Jihočeský sborník historický - Supplementum 7*, s. 110-118.

6) PROFOUS, *Místní jména 2*, s. 311.

7) Jiří FRÖHLICH, *Písecko v zrcadle archeologie*, Písek 1997, s. 13.

8) PM Písek př. č. 77/03, inv. č. A 14228-14229.

9) PROFOUS, *Místní jména 2*, s. 316.

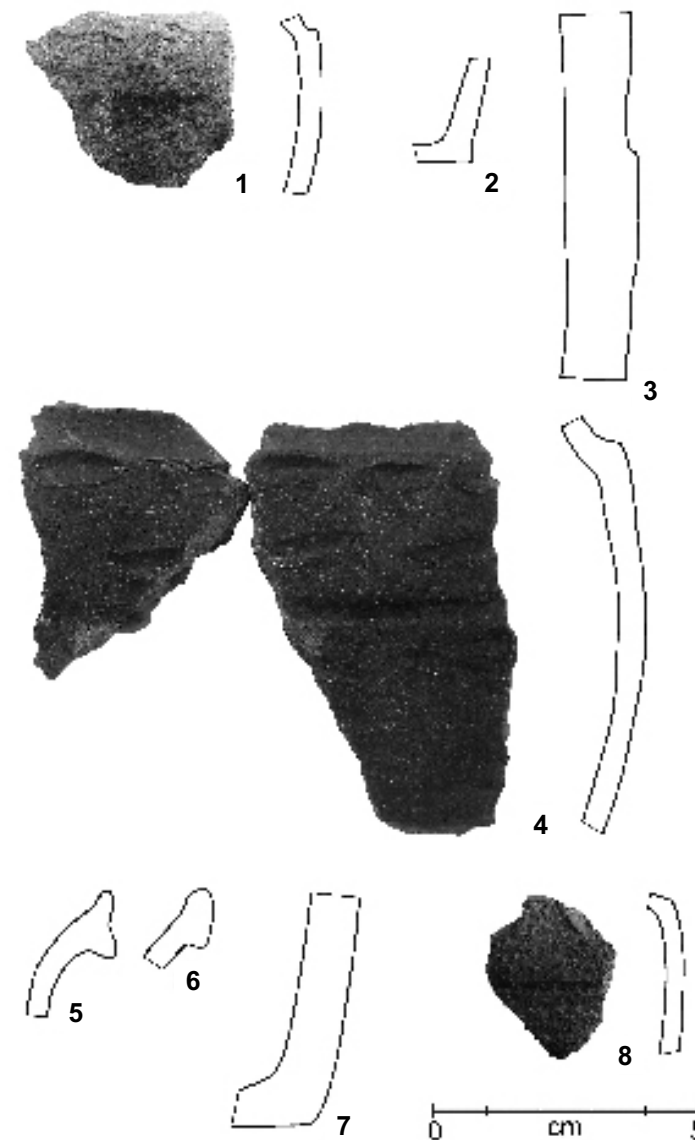
10) Jan SOMMER - Jan ADÁMEK, *Raně středověký kostel v Čížové*, in: *Prácheňské muzeum v Písku. Zpráva o činnosti muzea za rok 1997*, Písek 1998, s. 48.

11) Jiří FRÖHLICH, *Raně středověké sídlištní objekty v okolí Písku*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 3, s. 75-89. FRÖHLICH, *Písecko z zrcadle...*, s. 31.

12) Antonín PROFOUS - Jan SVOBODA, *Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původ, význam a změny. Díl IV, S-Ž*, Praha 1957, S 347-348.

13) Jan MICHÁLEK, *Středověký sídlištní objekt u Topělce*, Archeologické rozhledy 28, 1976, 430-433.

14) Jiří FRÖHLICH - Jaroslav JIŘÍK - Martin PTÁK, *Nové archeologické doklady vesnického osídlení na Písecku ve 13. století*, Archeologie ve středních Čechách 15, 2011, s. 577-598.

Obr. 8: Výběr z nálezů. Vr. 1: 1 – 2; obj. 3: 3; obj. 2: 4-7; obj. 4: 8. Foto a kresba autor

Zaniklá středověká osada Bastrčice, k. ú. Drhovle

První zmínka o vsi Bastrčice pochází z roku 1323.¹⁵ V ploše zaniklé vsi bylo sběrem identifikováno osídlení 13. století. V rámci ZAV v místě dnešní křižovatky na Nové Hospodě bylo v letech 2005 a 2006 mimo jiné zkoumáno 7 objektů ze 13. století.¹⁶

Oldřichov

V roce 2009 byly v rámci ZAV při budování komunikace v poloze Pod Stráněmi na východním okraji dnešní vsi zkoumány tři objekty ze 13. století.¹⁷ Další situace 13. století byly zjištěny při stavbě č. p. 83 v blízkosti rybníčku na SV okraji obce.¹⁸

Závěr

Záchranný výzkum, byť byl omezen pouze na dokumentaci a vzorkování narušené archeologické situace, doplnil poznání o osídlení 13. století v oblasti severně od města Písek. Nálezy posouvají počátky středověkého osídlení výrazně polohy, na které se nachází dnešní statek Čísadlovice, hlouběji do středověku. Nález potvrzuje možnou lokalizaci zaniklé vesnice Svěsedlovice s tvrzí. Otázkou zůstává, zda toto osídlení předchází založení města Písku. Lokalitu je nutné nadále podrobně sledovat.

Tomáš Hiltscher – Hana Mašková – Jaroslav Jiřík

NOVÉ POZNATKY K RANĚ STŘEDOVĚKÉMU OSÍDLENÍ V POVODÍ TOKU SKALICE – POVRCHOVÉ SBĚRY A. DEBNARA

Úvod

V letech 1989–2006 prováděl v oblasti Mirovicka a Březnicka povrchové sběry amatérský badatel Alexandr Debnar. Podařilo se mu zachytit množství pravěkých, středověkých i novověkých nálezů. Hlavním předmětem tohoto článku je zhodnocení části doposud nepublikovaného materiálu, který byl v roce 2017 předán do sbírek Prácheňského muzea v Písku a který lze chronologicky zařadit do období raného středověku.¹

Geografické vymezení

Území, v němž byly povrchové sběry realizovány, nelze vymezit konkrétními geografickými hranicemi, ale je možné ho přibližně charakterizovat jako povodí dolního toku řeky Skalice. Oblast se nachází na rozhraní bývalých okresů Písek a Příbram. Z geomorfologického hlediska zaujímá jihovýchodní část podcelku Březnické pahorkatiny a nejsevernější část Písecké pahorkatiny.²

Historie bádání

Raný středověk v oblasti Mirovicka a Březnicka se stal předmětem zájmu badatelů již brzy po etablování se archeologie mezi vědecké obory v českých zemích. Pozornost byla ovšem po dlouhou dobu věnována především v terénu výrazným relikvům hradišť. Nejstarší záznamy o jejich existenci máme již z 2. poloviny 19. století. V roce 1868 ohradu na Šanci u Březnice (dnes v literatuře uváděné spíše jako hradiště v Počaplech) líčí A. Tille.³ Fortifikaci na levém břehu Vltavy, hradiště u Kozárovic (k. ú. Vystrkov) popisuje v roce 1881 B. Schwarzenberg.⁴ První archeologické „výzkumy“ je možné však spojit až s J. L. Píčem. Ten koncem 19. a počátkem 20. století prováděl drobné výkopy na již zmiňovaném hradišti v Počaplech⁵ či na hradišti u Dobré Vody u Březnice, v prostoru kolem zříceniny Hrochova Hrádku⁶. V menší míře se ale objevují i zmínky o pohřebištích, např. o mohylníku v Hořej-

1) Tento článek vznikl v souvislosti s úmrtím Alexandra Debnara dne 22. 10. 2017, jako připomínka dlouhodobé amatérské činnosti.

2) Jaromír DEMEK – Peter MACKOVIČ, *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*, Brno 2006, s. 540.

3) Antonín TILLE, *Starožitná ohrada u Březnice*, Památky archeologické 7, 1868, s. 306-307.

4) Bedřich SCHWARZENBERG, *Hradiště u Podskalí*, Památky archeologické 11, 1881, s. 442-444.

5) Josef L. PÍČ, *Starožitnosti země České. Díl III. Čechy za doby knížecí. Sv. 1. Část archeologická*, Praha 1909, s. 358-359.

6) TÝŽ, *Několik nově prozkoumaných hradišť*, Památky archeologické 16, 1896, s. 811.

15) Josef Vítězslav ŠIMÁK, *České dějiny, díl I., sv. 5, Středověká kolonizace v zemích Českých*, Praha 1938, s. 1007-1008.

16) FRÖHLICH – JIŘÍK – PTÁK, *Nové archeologické doklady*, s. 577-578.

17) FRÖHLICH – JIŘÍK – PTÁK, o. c. pozn. 16, s. 579.

18) Za informaci děkuji J. Michálkovi a K. Kašákovi.

anech⁷, Pňovicích⁸, nebo Tušovicích.⁹ Patrně nejrozsáhlejším registrovaným raně středověkým pohřebištem (48 hrobů) v této oblasti je kostrové pohřebiště v Zalužanech, které bylo rozkopáno již po polovině 19. století. O něm v roce 1862 podává (dnes jedinou) zprávu J. B. Miltner.¹⁰ 40. a 50. léta se v jižních Čechách nesou ve znamení archeologických výzkumů Bedřicha Dubského, který své aktivity soustřeďoval i sem, do povodí řeky Skalice. Kromě menších akcí jmenujme jeho výzkum na vrchu Hradec u Hudčic (Martinic)¹¹ a na hradišti v Počaplech.¹² Počapelské hradiště se v druhé polovině 50. let stalo předmětem výzkumu také R. Turka.¹³ V téže době (1956) započal archeologický výzkum záchranného charakteru na hradišti u Kozárovic, který souvisel s budováním Orlické přehrady (vedoucí výzkumu H. Olmerová, J. Zeman).¹⁴ V 70. a 80. letech dochází k další rekognoskaci archeologických lokalit, při čemž jsou objevena doposud neznámá sídliště (např. Šerkov¹⁵, Mišovice¹⁶). Přední roli zde hrála povrchová prospekce, kde je třeba vyzdvihnout zejména činnost J. Fröhliche. V pozadí ovšem nezůstávají ani terénní výzkumy. Zde zmiňme např. sondáž na polykulturním rovinném sídlišti v Lazišti v roce 1976 (vedoucí výzkumu J. Michálek a J. Fröhlich)¹⁷, díky které bylo možné rozšířit již dříve získané poznatky B. Dubského a J. Kučery.¹⁸ Významným archeologickým výzkumem, který přispěl k chronologii raně středověké jihočeské keramiky, byl plošný odkryv mohylníku v Kozlí u Orlíka v letech 1986 – 1987 (vedoucí výzkumu M. Lutovský).¹⁹ 90. léta a léta následující jsou především obdobím záchranných archeologických výzkumů, své místo však i nadále zaujímá povrchová prospekce. Nejen ve vztahu k ranému středověku přinesl nejvýznamnější výsledky intenzivní povrchový průzkum pod vedením D. Dreslerové, v rámci kterého se podařilo zachytit další raně stře-

Obr. 1: Mapa nalezišť (1 Dolní Nerestce, 2 Lety, 3 Minice u Mišovic I, 4 Minice u Mišovic II, 5 Mirovice, 6 Ohaf, 7 Pohorí u Mirovic I, 8 Pohorí u Mirovic II, 9 Rakovice, 10 Ráztely, 11 Smetanova Lhota). Vytvořil D. Hlásek

- 7) František J. HYKEŠ, *Žárové hroby u Hořejan*, Památky archeologické 21, 1906, s. 407-422.
- 8) TÝŽ, *Z okresu Břežnického*, Památky archeologické 21, 1906, s. 555.
- 9) František J. HYKEŠ – Václav LANDA, *Kostrové hroby z doby hradištné u Tušovic*, Památky archeologické 25, 1913, s. 164.
- 10) Jan B. MILTENR, *Zpráva o některých, v letech 1858 – 1860 v okolí Píseckém nalezených starožitnostech*, Památky archeologické 5, 1862, s. 44.
- 11) Bedřich DUBSKÝ, *Pravěk jižních Čech*, Blatná 1949, s. 658-661. Srov. B. DUBSKÝ, *Hradec u Hudčic na Břežnicku*, Archeologické rozhledy 7, 1955, 644-648.
- 12) TÝŽ, *Pravěk jižních Čech*, Blatná 1949, s. 647-657.
- 13) Rudolf TUREK, *Nejstarší Slované na Břežnicku*. In: Břežnický sborník 1, Břežnice 1965, s. 10-14.
- 14) Miroslav BUCHVALDEK – Jiří SLÁMA – Jiří ZEMAN, *Slovanské hradiště u Kozárovic*. Praehistorica VI, Praha 1978.
- 15) Jiří FRÖHLICH, *Šerkov*, Výzkumy v Čechách 1972, 1975, s. 170.
- 16) Jiří FRÖHLICH, *Minice, o. Mišovice, okr. Písek*, Výzkumy v Čechách 1978-79, 1982, s. 74.
- 17) ARÚ Praha HLAS 5883/1976
- 18) Bedřich DUBSKÝ, *Pravěk jižních Čech*, Blatná 1949, s. 385, 665. Srov. Jiří KUČERA, *Vzpomínka na učitele a amatérského archeologa Josefa Kučeru*, Prácheňské muzeum v Písku 2013, 2014, s. 187-189.
- 19) Michal LUTOVSKÝ, *Mohylové pohřebiště v Kozlí u Orlíka, okr. Písek. K poznání raně středověkých mohyl ve středním Pootaví*, Archeologie ve středních Čechách 2, 1998, s. 277-327.

věká naleziště.²⁰ Na tomto projektu se podílel i A. Debnar, který pak v průzkumech pokračoval i po jeho skončení.

Materiál a metoda

Analýzovaný materiál sestává výhradně z fragmentární keramiky získané nesystematickými povrchovými sběry. Zájmová území byla vybírána nahodile a zkoumána s různou intenzitou. Lokalizace jednotlivých nalezišť byla prováděna autorem sběrů pouze na základě orientačních bodů v krajině odpovídající přesnosti PIAN III (*obr. 1*).

Přestože nálezkové soubory zpravidla obsahovaly větší množství zlomků keramických nádob náležících různým archeologickým obdobím, k publikaci byly vybrány pouze ty, jež svými morfologickými a typologickými znaky odpovídaly etapě raného středověku. Stranou tak byly zcela ponechány atypické fragmenty.

Chronologie raně středověké keramiky je v jižních Čechách složitým problémem, obzvláště pokud se jedná o soubory získané povrchovými sběry. Ty nedisponují stratigrafickou informací a netvoří uzavřený celek, a proto bylo nutné přistupovat k časovému zařazení nálezkových souborů pouze schematicky. Důležitým vodítkem pro datování keramických zlomků se tak staly především výzdobné motivy a jednotlivé typy okrajů. Starohradištní keramika se vyznačuje pečlivě prováděnou výzdobou v podobě pásů několikanásobných vlnic rytých hřebenovým nástrojem, kazetovitěho motivu, lze se již také setkat s hřebenovým vpichem. Okraje nádob jsou ven vyhnuté, z naprosté většiny jednoduše zaoblené, jen výjimečně šikmo seříznuté. Hřebenová výzdoba ve formě vlnic, rýh a vpichů, prováděná však se značně menší péčí než v období předchozím, je charakteristická pro nádoby střední doby hradištní. Objevuje se ale i vlnice jednoduchá. Okraje jsou především šikmo či kolmo seříznuté, nadále se vyskytují okraje prostě zaoblené, ojediněle lze narazit na profilace složitější (zejména v závěru střední doby hradištní se můžeme setkat s okraji s vytaženou horní nebo spodní hranou, v některých regionech pak s tzv. límcovitými okraji²¹). S nástupem mladší doby hradištní se výzdoba zjednodušuje, hřebenový dekor ustupuje na úkor jednoduchých motivů sestávajících především z vlnic a rýh, méně častější jsou šikmé záseky či vrypy uspořádané do vodorovných řad a plastické lišty. Okraje jsou mnohdy složitě profilované. Frekventovanější jsou značky na dnech nádob²². Na dataci keramiky se do jisté míry odrazila i přítomnost/nepřítomnost grafitu v keramické hmotě, i když tuto skutečnost nelze považovat za chronolo-

gický průkazný prvek. V jižních Čechách se tuhá keramika ojediněle objevuje již v mladší fázi střední doby hradištní, s nástupem mladší doby hradištní pak její výskyt rapidně roste.

Soupis a popis

1. Dolní Nerestce

Naleziště je situováno do areálu místního zámku, přestavěného z původní renesanční tvrze²³ umístěné na vyvýšené platformě nad levým břehem řeky Skalice v intravilánu obce. Poloha se nachází v mírném jihovýchodním svahu. Nadmořská výška se pohybuje kolem 435 m n. m. Nejbližší vodní zdroj představuje řeka Skalice. Půdní podloží je tvořené eutrofními kambizeměmi.

Soubor získaný opakovaným povrchovým sběrem obsahoval 376 zlomků keramických nádob, které bylo možné v naprosté většině zařadit do období vrcholného středověku až raného novověku. Celkem 32 zlomků nádob bylo datovatelných na základě typologie okrajů, případně výzdobných motivů do období raného středověku. Z větší části se jednalo o keramiku pálenou do různých odstínů hnědé barvy se středně hrubou příměsí ostříva. Ojediněle se objevily zlomky pálené do světlých odstínů bílé až šedé barvy (*obr. 2:1, 7, 13, 22*). Vyšší obsah slídy v keramickém těstě byl zaznamenán pouze u několika jedinců, příměs v podobě grafitu nebyla registrována vůbec. Profilace okrajových částí se v souboru vyznačovala poměrně širokou variabilitou. Byly přítomny jednoduše profilované okraje (*např. obr. 2:15, 18, 3:3*), okraje s vytaženou horní a/nebo spodní hranou (*obr. 2:9, 20, 21*), nechyběly ani složitější profilace jako límcovité okraje (*obr. 2:13, 22*). Z výzdobných motivů byly časté liniové motivy tvořené nástrojem s jedním hrotem, a to především vlnice s nízkou amplitudou (*obr. 3:1, 6, 10*) a rýha (*obr. 2:1, 2*). Méně byla zastoupena výzdoba prováděná hřebenovým nástrojem v podobě vlnice (*obr. 3:2, 4*), rýhy (*obr. 2:4, 5*) nebo šikmých vpichů (*obr. 2:3*), ještě vzácnější byly pásy šikmých nehtových vrypů (*obr. 3:8*), případně vrypů oválných (*obr. 3:7*) na plastické liště.

Datace

Přítomnost jednoduše profilovaných okrajů a výzdoby tvořené hřebenovým nástrojem může indikovat počátek aktivit na šetřené poloze již ve střední době hradištní, pravděpodobně v její mladší fázi. Poměrně hojná výzdoba tvořená jednohrotem nástrojem a především plastické lišty doplněné vrypy dokládají aktivitu v mladší době hradištní, zřejmě v celém jejím průběhu.

11. 4. 2004 – trvání sběru 1,5 hodiny

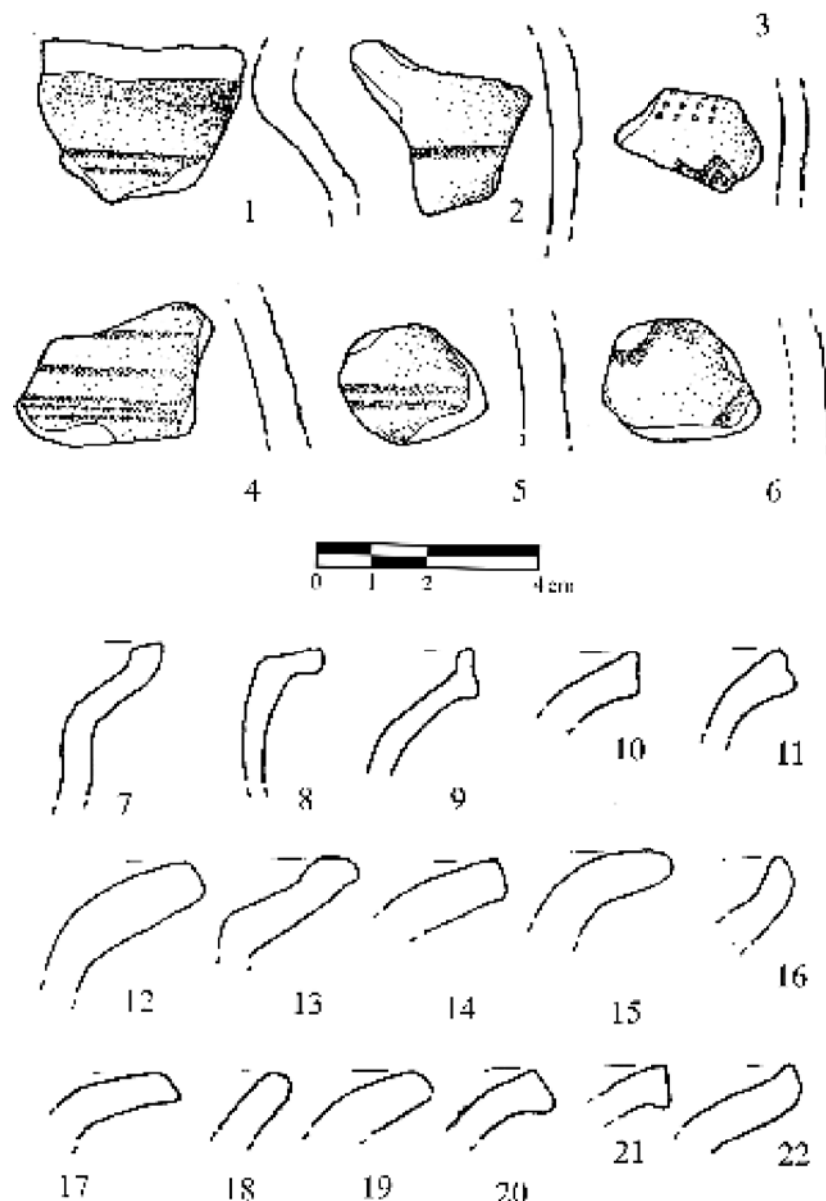
- Nezdobený zlomek slabě nálevkovitě seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím. Barva (B). šedá, šedá. Ostřívo (O.) kaménky do 1 mm. Příměsi (P.). (*Obr. 2:7*)

23) Tomáš DURDÍK – František KVASNIČKA – Bořivoj NECHVÁTAL, *Hrady, hrádky a tvrze na Písecku, Písek 1995*, s. 233.

20) Dagmar DRESLEROVÁ, *Povrchové sběry na severním Prácheňsku v letech 2001-2003*, Výzkumy 2002, 2004, s. 369-416.

21) Ladislav VARADZIN, *K vývoji hradišť v jádru Čech se zřetelem k přemyslovské doméně (příspěvek do diskuse)*, Archeologické rozhledy 62, s. 536.

22) Michal LUTOVSKÝ, *Jižní Čechy v raném středověku. Slovanské osídlení mezi Práchní a Chýnovem*, Příbram 2011, s. 53-61. Srov. Marek PARKMAN, *Osídlení Prachaticka v raném středověku*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 16, 2003, s. 139-140.

Obr. 2: Raně středověké keramické nálezy – Dolní Nerestce (1-22). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

- Nezdobený zlomek slabě nálevkovitě seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. černá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 2:8)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 2:9)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:10)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje. B. hnědá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 2:11)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. šedá, růžová. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:1)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou rýhou. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:2)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vlnicí a pásem šikmých hřebenových vpichů. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:3)

Bez data

- Nezdobený zlomek jednoduše zaobleného okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:3)
- Zlomek výduti zdobené vodorovným zaobleným plastickým pásem opatřeným řadou oválných vrypů. B. hnědá, hnědá. P. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:7)
- Zlomek výduti zdobené vodorovným zaobleným plastickým pásem opatřeným řadou šikmých nehtových vrypů. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:8)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 3:5)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 3:6)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou (šestinásobnou) pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. béžová, černá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 3:4)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:2)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 3:1)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou rýhou, pod ní pás šikmých úzkých záseků. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 3:9)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:10)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:12)

- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje se silně vyhnutým ústím s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. límcovitý okraj). B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 2:13)
- Nezdobený zlomek slabě kuželovitě seříznutého okraje. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:14)
- Nezdobený zlomek jednoduše zaobleného okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 2:15)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. límcovitý okraj). B. růžová, růžová. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 2:22)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:17)
- Nezdobený zlomek jednoduše zaobleného okraje. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:18)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:19)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje se spodní hranou vytaženou. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 2:20)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vodorovnou rýhou. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 2:4)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou spirálovitě taženou vlnicí. B. hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:6)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových vodorovných vlnic. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 2:5)
- Nezdobený zlomek svisle seříznutého okraje se spodní hranou vytaženou B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:21)
- Nezdobený zlomek hrotitě zaobleného okraje. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 2:16)

2. Lety

Naleziště je umístěno cca 1000 m jižně od obce v mírném jižním svahu na pravém břehu bezejmenné vodoteče (cca 460 m n. m.). Půdní horizont je zde tvořen kyselými kambizeměmi.

Povrchovým sběrem bylo získáno 44 zlomků keramických nádob. Většinu zlomků bylo možné časově klást do vrcholného středověku (VS1). Drobný soubor čtyř jedinců datovatelných do raného středověku se skládá z keramiky pálené do různých odstínů hnědé až béžové barvy se středně hrubozrnným ostřivem. Z výzdoby byly přítomny šikmé nehtové vrypy a šikmé úzké záseky.

Datace

V nepočetném souboru byla zastoupena pouze výzdoba v podobě šikmých vrypů a záseků, kterou lze chronologicky řadit především do nejmladší fáze mladší doby hradištní. Tato forma výzdoby se ovšem může objevovat i v následujícím období.

Obr. 3: Raně středověké keramické nálezy – Dolní Nerestce (1-10), Lety (11-14). Kresba. J. Vlček

15. 4. 2000 – 1,5 h

- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, slabě kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 3:14)
- Nezdobený zlomek prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 3:13)
- Zlomek výduti zdobené řadou šikmých nehtových vrypů. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 3:11)
- Zlomek výduti zdobené řadou šikmých úzkých záseků, pod nimi jednoduchá vodorovná rýha. B. běžová, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 3:12)

3. Minice u Mišovic I

Naleziště se rozprostírá napravo od silnice z Minic do Slavkovic ve výraznějším jihovýchodním svahu (cca 460 m n. m.) nad levým břehem bezejmenné, v současné době regulované vodoteče. Půdní horizont tvoří pseudogleje. Mimo zde publikované sběry na této poloze proběhl povrchový průzkum ještě v roce 2001.²⁴

Soubor získaný povrchovými sběry čítal celkem 527 keramických zlomků pravěkého (doba halštatská/laténská) až vrcholně středověkého stáří. Celkem 17 zlomků bylo možné na základě výzdoby a morfologie okrajových částí datovat do období raného středověku. Veškeré zlomky byly páleny do různých odstínů hnědé a obsahovaly převážně středně hrubozrné až hrubozrné ostřívo. Vyšší obsah slídy v keramickém těstě byl zaznamenán pouze u dvou zlomků (obr. 4:4, 14), příměs v podobě grafitu zde nebyla registrována. Z okrajových částí nádob dominovaly okraje s vytaženou spodní a/nebo horní hranou. Z výzdobných motivů převládala liniová výzdoba tvořená jednohrotým nástrojem. Vyskytovaly se jednoduché vlnice (obr. 4:4, 6, 8), i v kombinaci s jednoduchou rýhou (obr. 4:1), dále pak pod sebou opakující se prvek jednoduché rýhy (obr. 4:7). Signifikantním typem výzdoby byly vlnice tvořené dvojhrotým (obr. 4:3), případně vícehrotým (obr. 4:5, 9) hřebenovým nástrojem.

Datace

Za nejstarší výzdobný motiv v souboru lze považovat hřebenovou vlnici s nízkou amplitudou (obr. 4:5), kterou je možné klást již do střední doby hradištní. Absence složitějších profilací okrajových částí nádob a výzdoby v podobě vrypů/záseků by pak soubor uzavírala nejpozději ve starší fázi mladohradištního období. K dataci keramických fragmentů získaných povrchovým sběrem na základě nepřítomnosti určitých prvků je však třeba přistupovat s opatrností.

1. 4. 1999 – 1 h

- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, vodorovně seříznutého okraje se svislým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:10)

- Zlomek výduti zdobené hřebenovou (dvojnásobnou) vodorovnou vlnicí, pod ní jednoduchá vodorovná rýha. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 4:3)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou ostrou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 4:8)

12. 4. 2002 – 2 h

- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí, pod ní jednoduchá vodorovná rýha. B. oranžová, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 4:1)

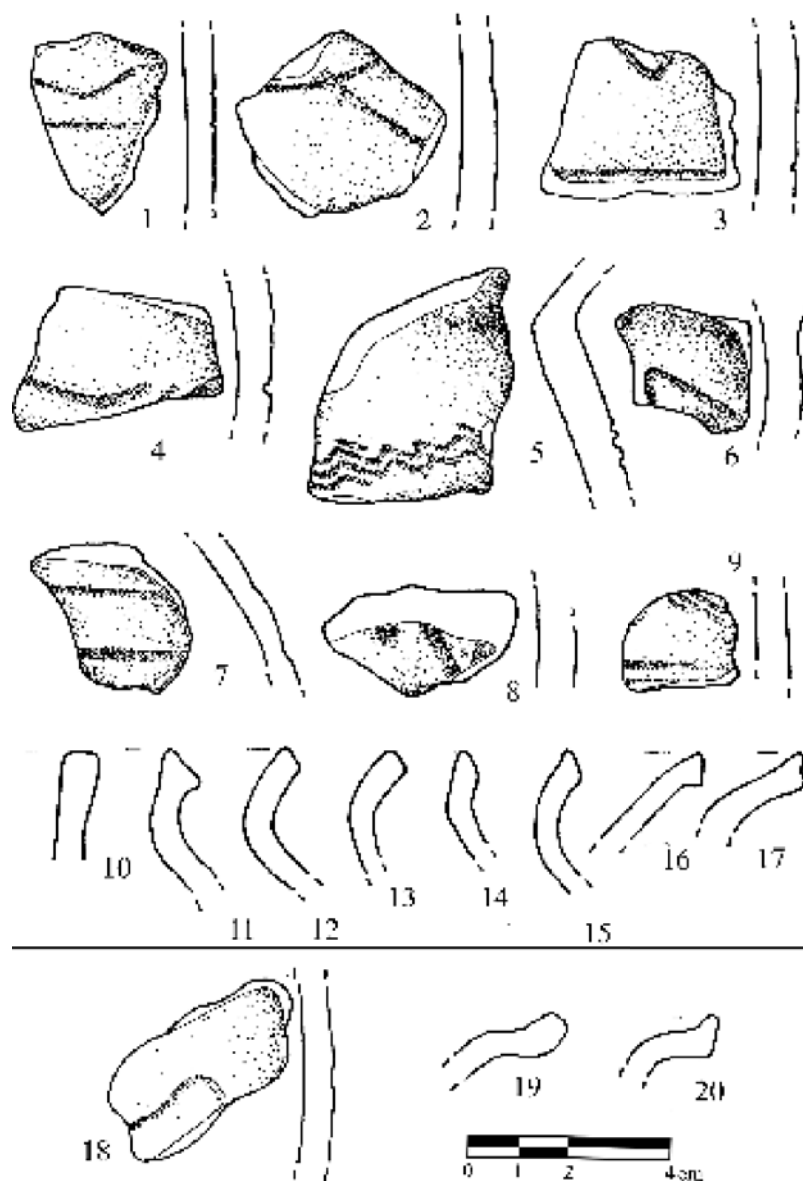
10. 10. 2003 – 2 h

- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje se spodní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. běžová, oranžová. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:11)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 4:12)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, kuželovitě seříznutého kraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:13)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 4:14)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého kraje s horní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:15)
- Nezdobený zlomek svisle seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:16)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 4:17)
- Zlomek výduti zdobené dvěma křížícími se rýhami. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 4:2)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí, pod ní svazek hřebenových vodorovných rýh. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:9)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 4:4)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 4:7)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou ostrou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:6)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 4:5)

4. Minice u Mišovic II

Naleziště je umístěno cca 800 m východně od obce Mišovice v mírném jihozápadním svahu (cca 460 m n. m.). Nejbližší vodní zdroj představuje Mišovický potok vzdálený přibližně 50 m. Půdní podloží je tvořeno pseudogleji.

24) ZAA 895/2001.

Obr. 4: Raně středověké keramické nálezy – Minice u Mišovic I (1-17), Minice u Mišovic II (18-20). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

Povrchovým sběrem bylo získáno celkem 45 zlomků keramických nádob z naprosté většiny časově zařaditelných do období vrcholného až pozdního středověku. Do raného středověku náležely pouze tři zlomky vypálené do různých odstínů hnědé barvy se středně hrubozrnným ostřivem v keramickém těstě. Ve dvou případech se jednalo o okrajové části nádob bez chronologicky citlivějších morfologických a typologických znaků (obr. 4:19, 20), v jednom případě šlo o zlomek výduti opatřený jednoduchou vlnicí (obr. 4:18).

Datace

Typologie okrajových částí nádob ani výzdoba v podobě jednoduché vlnice v tomto nepočetném souboru nedovoluje bližší zařazení než do střední a/nebo mladší doby hradištní.

15. 10. 2003

Nezdobený zlomek svisle seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 4:20)

Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje s vodorovně vyhnutým ústím s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. límcovitý okraj). B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:19)

Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 4:18)

5. Mirovice

Naleziště se nachází cca 100 m severně od kostela Sv. Klimenta. Je situováno na vyvýšené platformě ve výraznějším jižně orientovaném svahu (cca 440 m n. m.). Nejblíže vodní zdroj představuje řeka Skalice vzdálená cca 150 m vzdušnou čarou. Půdní horizont je tvořen eutrofními kambizeměmi.

Celý soubor obsahoval šest zlomků keramických nádob a jeden keramický přeslen. Pět zlomků bylo možné na základě výzdoby chronologicky zařadit do raného středověku. Nádob byly zhotoveny z keramické hmoty s jemnozrnnou až hrubozrnnou příměsí ostřiva pálené do hnědých odstínů. Výrazný obsah slídy v hrnčičné byl zaznamenán pouze u jednoho zlomku. V souboru nebyly přítomny okrajové části nádob. Výzdobné motivy se sestávaly výlučně z vlnic. V jednom případě šlo o vlnici jednoduchou (obr. 5:12), ostatní byly tvořeny hřebenovými nástroji o dvou (obr. 5:9) nebo více hrotech (obr. 5:10, 11, 13).

Datace

V souboru dominoval výzdobný motiv v podobě hřebenové vlnice s nízkou amplitudou (obr. 5:10, 11, 13), který je charakteristický především pro střední dobu hradištní. Vzhledem k malému počtu jedinců v souboru je potřeba brát toto chronologické zařazení s určitou rezervou.

25. 9. 1998

- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm, P. slída – mírně. (Obr. 5:13)

- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 5:10)
- Zlomek výduti zdobené pozvolnou hřebenovou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 5:11)

18. 4. 2005

- Zlomek výduti zdobené dvěma řadami hřebenových (dvojnásobných) vodorovných vlnic. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 5:9)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 5:12)
- Keramický přeslen. (Obr. 5:8)

6. Ohař

Naleziště je umístěno v mírném jižním svahu (cca 480 m n. m.) přibližně 400 m jižně od obce Řeteč v polní trati Pod dvorem. Nejbližší vodní zdroj představuje Ohařský potok vzdálený cca 50 m. Půdní podloží tvoří eutrofní kambizemě.

Povrchovým sběrem bylo získáno celkem 48 zlomků keramických nádob pravěkého až vrcholně středověkého stáří. Pouze u tří zlomků bylo možné zařazení do období raného středověku. V jednom případě byla zaznamenána jednoduchá vlnice (obr. 5:1) a v jednom vlnice hřebenová (obr. 5:2).

Datace

Vzhledem k nízké početnosti souboru a absenci chronologicky citlivých znaků není možné soubor zařadit blíže než střední a/nebo mladší doba hradištní. Určitým, i když ne zcela prokazatelným vodítkem může být přítomnost grafitu v keramickém těstě u zlomku okraje nádoby (5:3), která se hojněji objevuje až v mladší době hradištní.

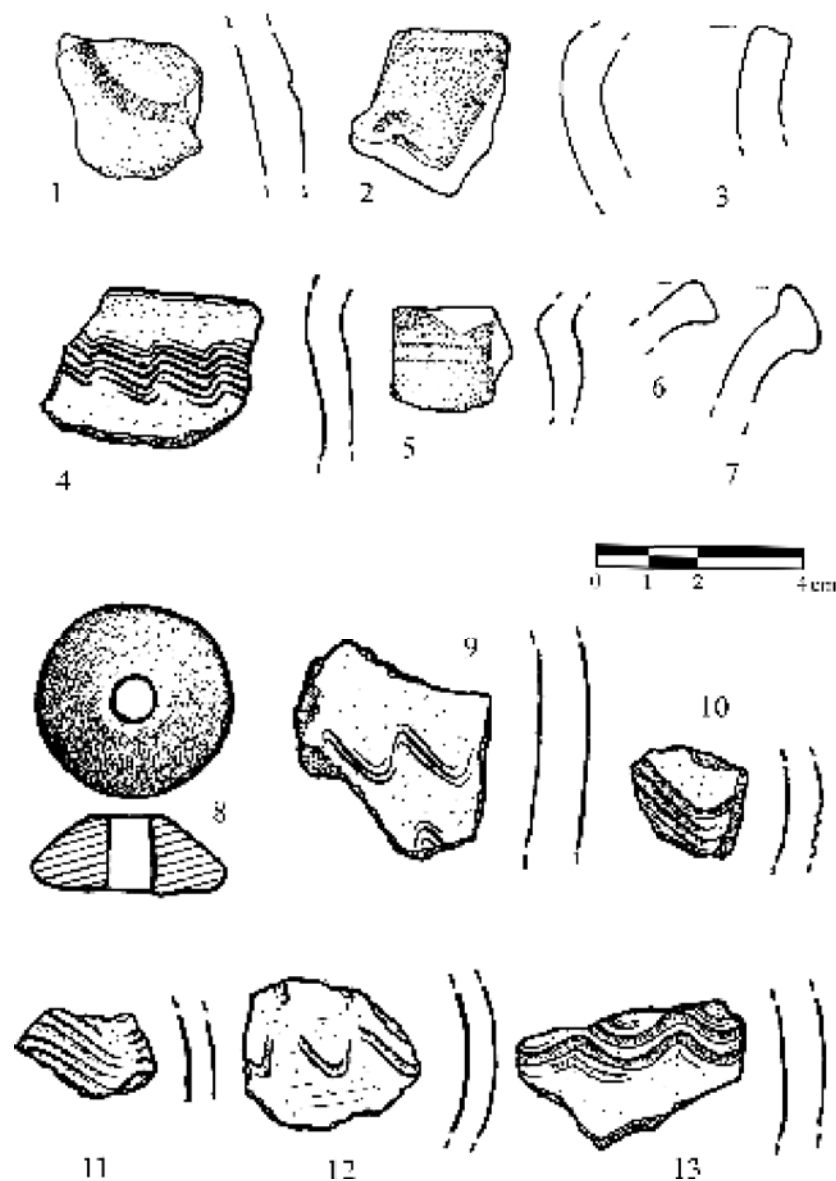
10. 4. 2004 – 1,5 h

- Nezdobený zlomek slabě kuželovitě seříznutého okraje s vyhnutým ústím. B. stříbrná, stříbrná. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně, grafit – drcený. (Obr. 5:3)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. oranžová, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 5:2)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vlnicí. B. oranžová, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 5:1)

7. Pohoří u Mirovic I

Naleziště je umístěno cca 1100 m jihovýchodně od obce Pohoří v polní trati Na hájích. Je situováno do jižního svahu přibližně 480 m n. m. Nejbližší vodní zdroj představuje cca 200 m vzdálený Čimelický potok. Půdní horizont je zde tvořen pseudoglejí.

Povrchovým sběrem bylo získáno celkem 26 zlomků nádob náležících převážně do období vrcholného středověku. U čtyř zlomků okrajových částí nádob bylo možné určit jejich raně středověký původ. Dva zlomky byly zhotoveny ze středně hrubozrnného keramického těsta páleného do odstínů hnědé barvy, ve dvou případech

Obr. 5: Raně středověké keramické nálezy – Ohař (1-3), Smetanova Lhota (4-7), Mirovice (8-13). Kresba H. Mašková, J. Vlček, T. Hiltcher

byl do hmoty přidán drcený grafit (*obr. 6:10, 11*). Dvakrát byl pozorován vysoký obsah slídy (*obr. 6:10, 13*).

Datace

Na základě typologie okrajových zlomků nádob obsažených v souboru není možné bližší chronologické určení. Určitý indikátor by mohla představovat přítomnost keramiky s příměsí grafitu, která naznačuje její mladohradištní stáří.

4. 4. 2001 – 1,5 h

- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje s horní hranou vytaženou. B. stříbrná, stříbrná. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně, grafit – drcený. (*Obr. 6:10*)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje se spodní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí. B. stříbrná, stříbrná. O. kaménky do 1 mm. P. grafit – drcený. (*Obr. 6:11*)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, svisle seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (*Obr. 6:12*)
- Nezdobený zlomek slabě kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí s mělce prožlabenou vnitřní stěnou. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (*Obr. 6:13*)

8. Pohoří u Mirovic II

Naleziště se nachází cca 1000 m od obce Pohoří v polní trati Na zádubí. Je umístěno do jihovýchodního svahu cca 500 m n. m. Nejbližší vodní zdroj představuje v současné době regulovaný Čimelický potok vzdálený cca 100 m. Podloží tvoří kyselá kambizemě. Přibližně v místech naleziště došlo v roce 1931 k nálezů skleněného korálu pozdně halštatského až časně laténského stáří.²⁵

Povrchovým průzkumem bylo získáno celkem 387 zlomků keramických nádob pravěkého až vrcholně středověkého stáří. Do období raného středověku bylo možné klást pouze 9 zlomků. Keramické nádoby byly vytvářeny z hlíny s příměsí středně až hrubozrnného oštěřiva a vypáleny do různých odstínů hnědé. V případě dvou zlomků byl pozorován vysoký obsah slídy v keramickém těstě. Výzdobné motivy byly utvářeny výhradně dvojhrotým nebo vícehrotým hřebenovým nástrojem. Převládaly hřebenové vlnice s nízkou (*obr. 6:1, 3, 6, 7*) i vysokou (*obr. 6:4*) amplitudou. Vyskytovaly se zde i hřebenové rýhy (*obr. 6:2, 5*).

Datace

Nepříliš početný soubor je možné chronologicky zařadit do střední doby hradištní, a to pouze na základě výzdobných motivů, které byly vytvářeny hřebenovými nástroji.

1. 4. 1999 – 5 h

- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. (*Obr. 6:8*)

- Nezdobený zlomek nálevkovitě seříznutého okraje. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (*Obr. 6:9*)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (*Obr. 6:6*)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových vodorovných rýh. B. stříbrná, stříbrná. O. kaménky do 2 mm. P. grafit – drcený. (*Obr. 6:2*)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou (dvojnásobnou) pozvolnou vodorovnou vlnicí, pod ní jednoduchá vodorovná rýha. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. (*Obr. 6:1*)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (*Obr. 6:7*)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových (pětínásobných) vodorovných rýh. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (*Obr. 6:5*)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, oranžová. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (*Obr. 6:3*)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou (dvojnásobnou) vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (*Obr. 6:4*)

9. Rakovice

Naleziště je situováno v mírném jižním svahu (cca 470 m n. m.) přibližně 1000 m severozápadně od obce Rakovice a severovýchodně od samoty Na Pile. Nejbližší vodní zdroj představuje Čimelický potok vzdálený cca 200 m. Podloží tvoří pseudo-gleje. V bezprostřední blízkosti se nachází naleziště z doby římské.²⁶

Povrchovým sběrem bylo získáno celkem 51 zlomků keramických nádob pravěkého (doba laténská – římská) až raně středověkého stáří. Do období raného středověku bylo možné začlenit šest zlomků. Nádoby byly vytvářeny z hrnčířské hlíny se středně až hrubozrnnou příměsí oštěřiva a páleny do různých odstínů hnědé. V jednom případě keramická směs obsahovala příměs v podobě drceného grafitu (*obr. 6:17*), v jednom pak výrazný podíl slídy (*obr. 6:15*). Z výzdobných motivů byla přítomna jednoduchá vlnice (*obr. 6:14, 16*) a hřebenová rýha (*obr. 6:15*).

Datace

Málo početný soubor lze klást do střední a/nebo mladší doby hradištní.

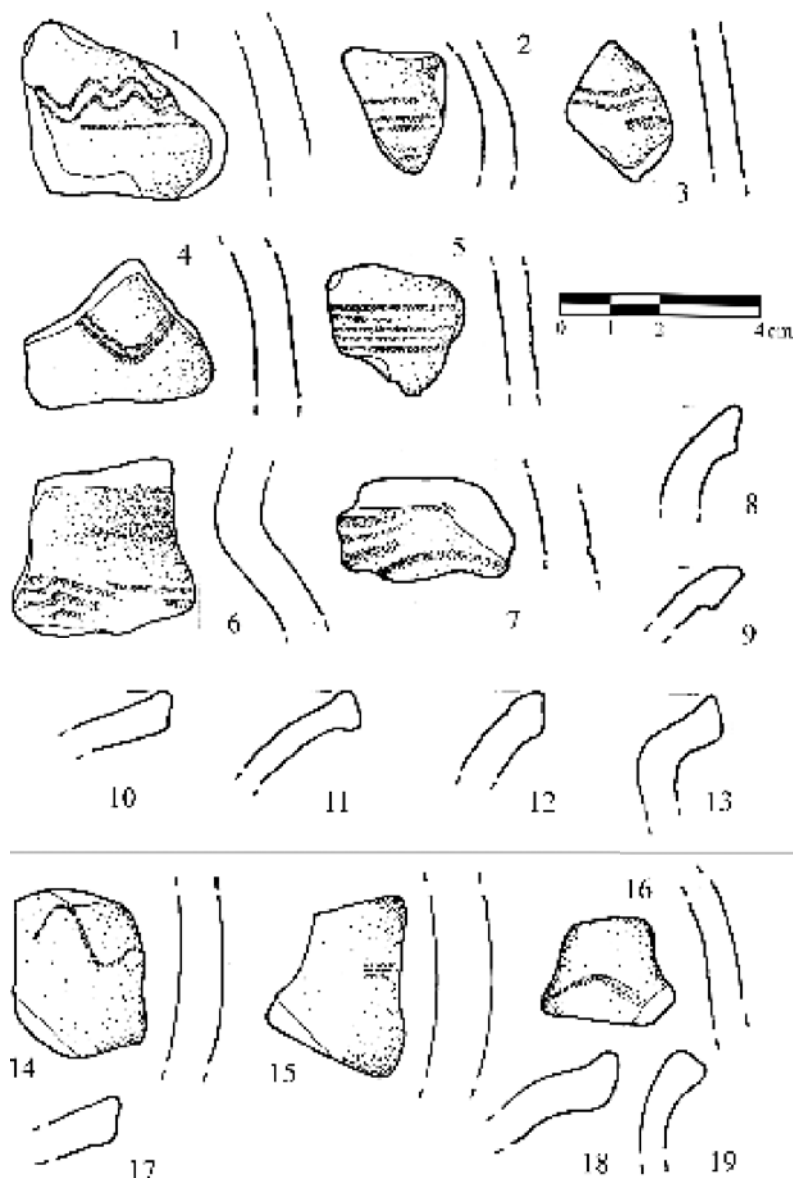
18. 5. 1989 – 1h

Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje. B. stříbrná, stříbrná. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně, grafit – drcený. (*Obr. 6:17*)

Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s vytaženou horní hranou, vodorovně vyhnuté ústí s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. límcovitý okraj). B. běžová, šedá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (*Obr. 6:18*)

26) ZAA 5982/1998.

25) Bedřich DUBSKÝ, *La téne jižních Čech*, Strakonice 1932, s. 26.

Obr. 6: Raně středověké keramické nálezy – Pohoří u Mirovic II (1-9), Pohoří u Mirovic I (10-13), Rakovice (14-19). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, kuželovitě seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, černá. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 6:19)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 6:16)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou spirálovitě taženou vlnicí. B. hnědá, béžová. O. kaménky nad 2 mm. P. (Obr. 6:14)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vodorovnou rýhou? B. hnědá, šedá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 6:15)

10. Ráztely

Naleziště se rozprostírá v mírném východním až jihovýchodním svahu (cca 500 m n. m.) přibližně 200 m západně od obce Ráztely. Nejbližší vodní zdroj představuje v současné době regulovaný bezejmenný vodní tok vzdálený cca 100 m. Půdní horizont je zde tvořen pseudogleji.

Opakovanými intenzivními povrchovými sběry bylo získáno celkem 521 zlomků keramických nádob pravěkého (doba laténská?) až vrcholně středověkého stáří. Celkem 63 zlomků svými typologickými a morfologickými znaky odpovídalo období raného středověku. Převládaly nádoby z keramického těsta páleného do různých odstínů hnědé barvy s příměsí středně hrubozrnného ostřiva. Výrazně byla ovšem zastoupena i keramika pálená do světlých odstínů bílé až šedé barvy s jemnozrnnou až středně hrubozrnnou příměsí ostřiva (cca 30%). V ojedinělých případech se vykytoval v keramickém těstě grafit. U okrajových částí nádob bylo možné pozorovat poměrně vysokou variabilitu. Téměř chyběly jednoduše profilované okraje (obr. 8:13), podstatněji byly zastoupeny okraje s vytaženou spodní a/nebo horní hranou (např. obr. 8:7, 15, 19). Objevily se i složitější profilační, např. formy límcovitých (např. obr. 8:10) či kalichovitých okrajů (např. obr. 8:14), nebo okraje zduřelé (např. obr. 8:6, 12). Ve výzdobě se v menší míře vyskytovaly motivy vytvářené dvou nebo vícehrotým hřebenovým nástrojem ve formě vlnice (obr. 9:2, 7, 10:8), rýhy (obr. 9:3, 8) nebo šikmých vpichů (obr. 10:6), případně jejich kombinace (obr. 7:6, 9:6). Častější zastoupení měla výzdoba prováděná jednohrotým nástrojem v podobě rýh (obr. 7:2, 4, 8:2, 3, 9:12, 13, 14, 10:1, 4, 5, 7, 13), vlnic (obr. 7:3, 9:4, 9, 10:3, 10, 11) a vrypů (obr. 9:5). Ojediněle se pak vyskytovaly šikmé nehtové vrypy (obr. 7:1, 9:10) a plastické lišty (obr. 10:2, 4). Mimo klasických hrncovitých tvarů byly přítomny zlomky nádoby soudkovitého tvaru (obr. 10:12) a zásobnic (obr. 8:24, 25).

Datace

Nejspodnější horizont lze zřejmě klást do období mladší fáze střední doby hradištní. Nasvědčuje tomu přítomnost zlomků opatřených hřebenovou výzdobou a snad i límcovitých okrajů nádob. Četný výskyt výzdoby tvořené jednohrotým nástrojem společně s kalichovitým a zduřelými okraji nádob dokládají aktivitu v mladší době

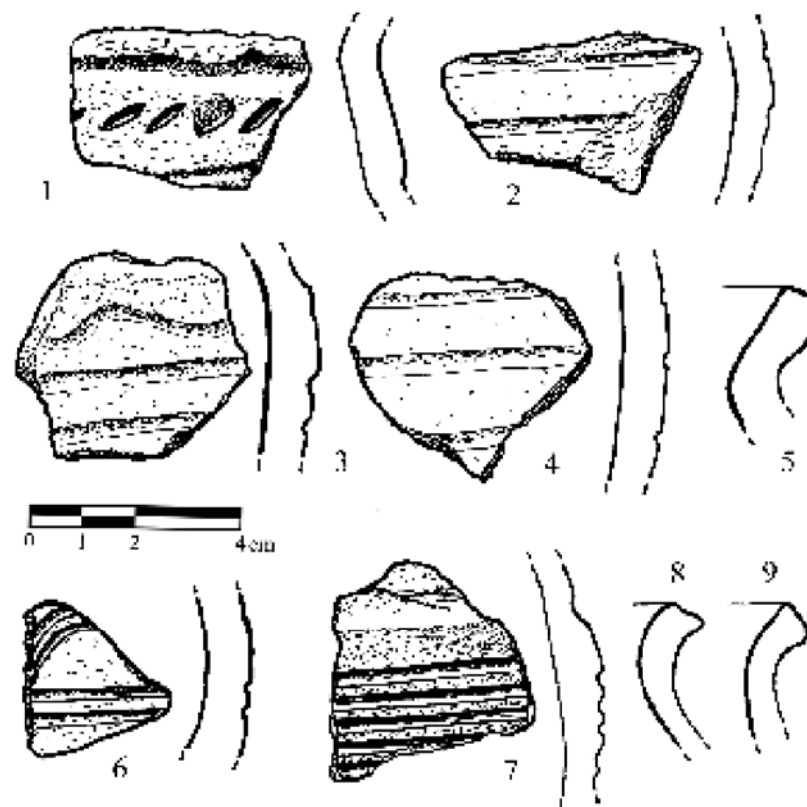
hradištní. Šikmé nehtové vrypy a kyjovité okraje nádob mohou svědčit o kontinuitě až do samotného sklonku raného středověku.

18. 10. 1999

- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vodorovnou vlnicí, pod ní svazek hřebenových (dvojnásobných) vodorovných rýh. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 7:6)

18. 4. 2002 – 2 h

- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, svisle seříznutého okraje s vodorovně vyhnutým ústím. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:5)
- Nezdobený zlomek zduřelého, mělce prožlabeného okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí s mělce prožlabenou vnitřní stěnou. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:6)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 8:7)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje s horní hranou vytaženou, silně vyhnuté ústí s mělce prožlabenou vnitřní stěnou. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída mírně. (Obr. 8:8)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. šedá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:9)
- Nezdobený zlomek jednoduše zaobleného okraje se silně vyhnutým ústím s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. límcovitý okraj). B. bílá, bílá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 8:10)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje. B. růžová, bílá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:11)
- Nezdobený zlomek zduřelého okraje. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 8:12)
- Nezdobený zlomek hrotitě zaobleného okraje se silně vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:13)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného okraje se silně vzhůru vytaženým ústím s mělce prožlabenou vnitřní stěnou (tzv. kalichovitý okraj). B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:14)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje s dolní hranou vytaženou. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 8:15)
- Nezdobený zlomek jednoduše zaobleného okraje. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 8:16)
- Nezdobený zlomek hrotitě zaobleného okraje. B. růžová, růžová. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:17)
- Nezdobený zlomek zduřelého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:18)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:9)

Obr. 7: Raně středověké keramické nálezy – Ráztely (1-9). Kresba J. Vlček

- Zlomek výduti zdobené vodorovným hranatým plastickým pásem. B. růžová, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:2)
- Zlomek výduti zdobené řadou šikmých hřebenových vpichů. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 10:6)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:7)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí, pod ní jednoduchá vodorovná rýha. B. bílá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:3)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 10:8)
- Zlomek výduti zdobené třemi jednoduchými vodorovnými a spirálovitě taženými rýhami. B. bílá, bílá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:5)

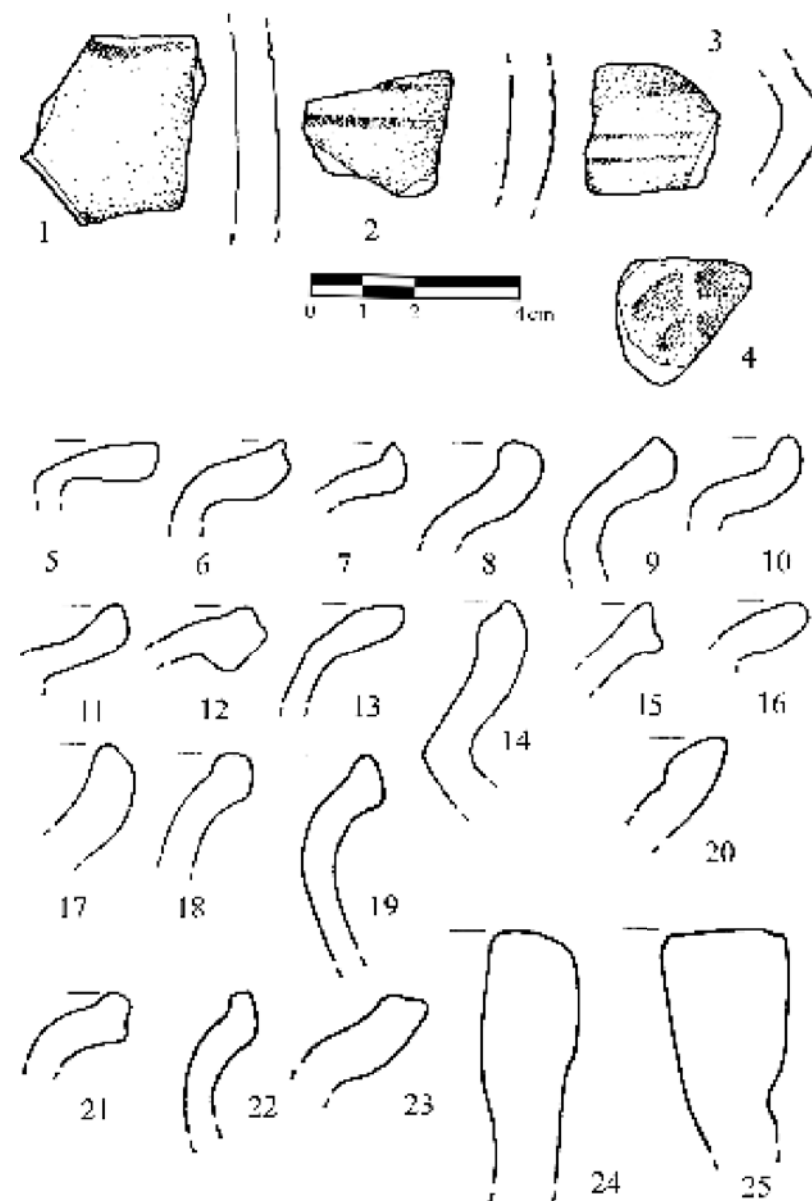
- Zlomek dna zdobený dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:12)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. bílá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:14)
- Zlomek dna opatřený hrnčířskou značkou. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 9:11)
- Zlomek výduti zdobené vodorovným hranatým plastickým pásem, pod ním jednoduchá vodorovná rýha. B. bílá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:4)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 9:13)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových (dvojnásobných) rýh. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:8)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou rýhou. B. šedá, bílá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:1)
- Zlomek výduti zdobené řadou šikmých nehtových vrypů, pod nimi jednoduchá vodorovná rýha. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 9:10)

18. 7. 2002

- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových vodorovných rýh. B. béžová, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:1)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:2)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových (dvojnásobných) vodorovných rýh. B. šedá, bílá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:3)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou ostrou vodorovnou vlnicí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:4)
- Zlomek výduti zdobené pásem dvou řad vstřícně uspořádaných hřebenových vpichů tvaru čtverce/obdélníka, pod nimi svazek hřebenových vodorovných rýh. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:6)
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:7)
- Zlomek výduti zdobené řadou drobných vodorovných vrypů, pod nimi vodorovně i spirálovitě tažené rýhy. B. šedá/šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 9:5)

11. 10. 2003 – 3 h

- Zlomek slabě rozšířeného okraje se svislým ústím se zataženou vnitřní stěnou zdobený jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně, grafit – drcený. (Obr. 10:12)
- Nezdobený zlomek slabě kuželovitě seříznutého okraje se silně vyhnutým ústím s mělce prožlabenou vnitřní stěnou. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 8:22)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. oranžová, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:21)

Obr. 8: Raně středověké keramické nálezy – Ráztely (1-25). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. hnědá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:13)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí. B. šedohnědá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 8:1)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. oranžová, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 8:3)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. oranžová, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:2)
- Zlomek dna opatřený hrnčářskou značkou. B. šedá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 10:14)

15. 10. 2003 – 2 h

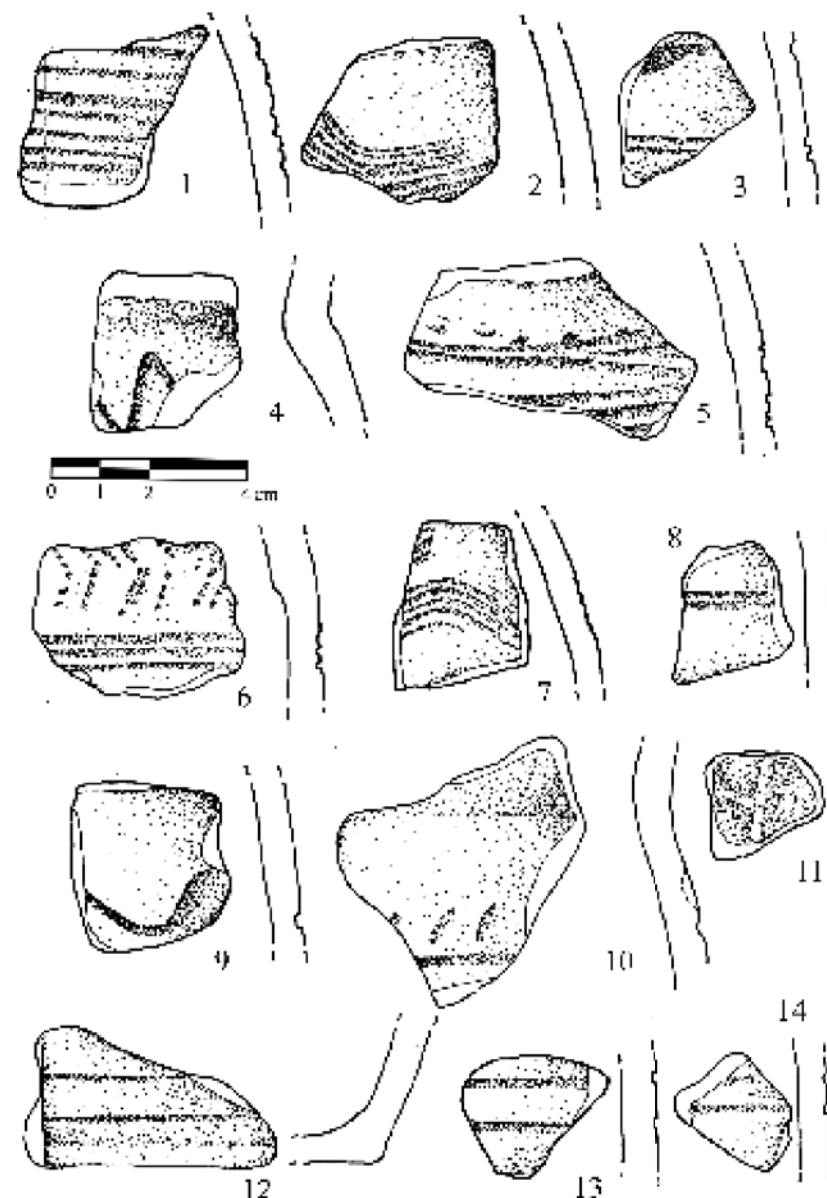
- Nezdobený zlomek kyjovitěho okraje se zataženou vnitřní stěnou ústí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně, grafit – drcený i kusový. (Obr. 8:25)
- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s horní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. oranžová, oranžová. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 8:19)
- Nezdobený zlomek kyjovitěho okraje se zataženou vnitřní stěnou ústí. B. šedá, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně, grafit – drcený i kusový. (Obr. 8:24)
- Nezdobený zlomek slabě nálevkovitě seříznutého okraje. B. šedobílá, šedobílá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 8:20)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou spirálovitě taženou vlnicí. B. oranžová, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:11)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových vodorovných rýh. B. oranžová, šedohnědá. O. kaménky do 2 mm. P. grafit – kusový. (Obr. 10:9)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou vodorovnou vlnicí, pod ní dvě jednoduché vodorovné rýhy. B. oranžová, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 10:10)

12. 11. 2004

- Zlomek výduti zdobené svazkem širokých jednoduchých vodorovných rýh. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 7:7)
- Zlomek výduti zdobený řadou šikmých nehtových vrypů. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 7:1)

12. 11. 2004

- Nezdobený zlomek zduřelého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. šedá, šedá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 7:5)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, kuželovitě seříznutého okraje s obloukovitě vyhnutým ústím. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 7:9)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, kuželovitě seříznutého okraje se spodní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. hnědá, černá. O. kaménky do 2 mm. P. (Obr. 7:8)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vodorovnou vlnicí, pod ní dvě jednoduché vodorovné rýhy. B. béžová, béžová. O. kaménky do 2 mm. P. slída – hojně. (Obr. 7:3)

Obr. 9: Raně středověké keramické nálezy – Ráztely (1-14). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

- Zlomek výduti zdobené třemi jednoduchými vodorovnými rýhami. B. šedá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 7:4)
- Zlomek výduti zdobené dvěma jednoduchými vodorovnými rýhami. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 7:2)
- Zlomek výduti zdobené jednoduchou pozvolnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 2 mm. P.
- Zlomek dna opatřený hrnčířskou značkou. B. hnědá, hnědá. O. kaménky nad 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 8:4)
- Nezdobený zlomek mělce prožlabeného, svisle seříznutého okraje. B. hnědá, černá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 8:23)

11. Smetanova Lhota

Naleziště je situováno cca 100 m severně od obce Smetanova Lhota v jihovýchodním svahu (cca 410 m n. m.). Nejbližší vodní tok představuje bezejmenný regulovaný pravostranný přítok řeky Skalice vzdálený cca 50 m. Půdní horizont je tvořen kambizeměmi.

Povrchovým sběrem bylo získáno celkem 13 zlomků keramických nádob pravěkého (doba halštatská) až vrcholně středověkého stáří. Do raného středověku bylo možné datovat čtyři zlomky. Nádoby byly utvářené z hmoty s jemnou až středně hrubozrnnou příměsí ostřiva, v jednom případě byl registrován výrazný obsah slídy. Ve dvou případech šlo o okrajové části nádob bez složitější profilace. Dva zlomky byly zdobeny hřebenovou vlnicí (obr. 5:4) nebo rýhou (obr. 5:5).

Datace

- Nepočtený soubor lze pouze rámcově zařadit do střední a nebo mladší doby hradištní.

13. 1. 1998

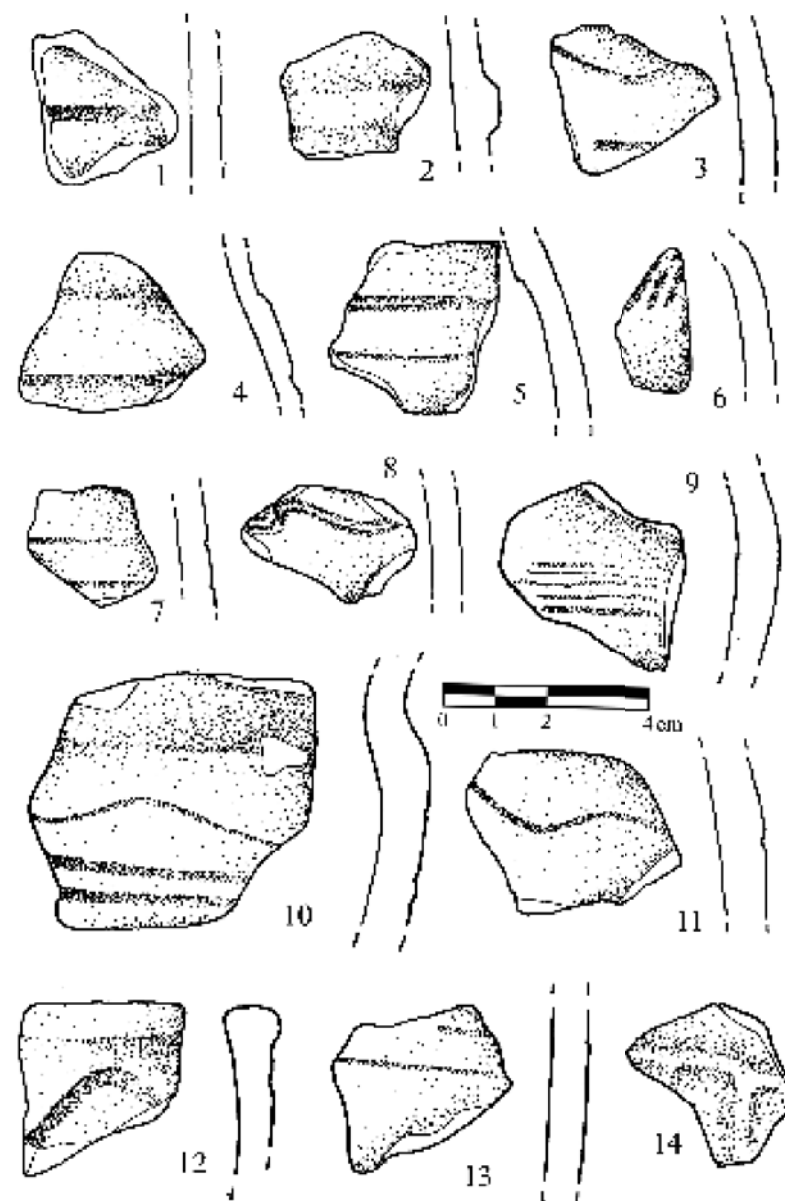
- Zlomek výduti zdobené hřebenovou pozvolnou vodorovnou vlnicí. B. hnědá, hnědá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – hojně. (Obr. 5:4.)

2. 12. 2006 – 1 h

- Nezdobený zlomek kuželovitě seříznutého okraje s horní i spodní hranou vytaženou, obloukovitě vyhnuté ústí. B. béžová, šedá. O. kaménky do 2 mm. P. slída – mírně. (Obr. 5:7)
- Nezdobený zlomek slabě rozšířeného, kuželovitě seříznutého okraje. B. šedobílá, šedobílá. O. kaménky do 1 mm. P. slída – mírně. (Obr. 5:6)
- Zlomek výduti zdobené svazkem hřebenových vodorovných rýh. B. bílá, bílá. O. kaménky do 1 mm. P. (Obr. 5:5)

Zhodnocení

Většina naleziště je situována do mírného svahu jižní až jihozápadní orientace. Ve dvou případech (Dolní Nerestce a Mirovice) se jedná o vyvýšené platformy nad nivou řeky Skalice. Společná je pak poloha v blízkosti vodního zdroje.

Obr. 10: Raně středověké keramické nálezy – Ráztely (1-14). Kresba H. Mašková, T. Hiltcher

Publikovaný materiál sestává především převážně z pro jižní Čechy typické hrnčířské produkce ve střední²⁷ a mladší době hradištní. Poměrně překvapivá je přítomnost (i když pouze v případě tří nalezišť) technologicky vyspělé keramiky pálené na vysoké teploty do světlých bílých a šedých odstínů, na kterou jsou vázány i specifické límcovité a kalichovité profilace okrajových částí nádob. Tato keramická třída je typická především pro centrální oblasti Čech.²⁸ Na nedalekém raně středověkém hradišti u Kozárovic se tato keramika vyskytuje pouze přibližně v objemu 0,002% z celkových více než 10000 zlomků.²⁹ Poměrně ojedinělá je potom přítomnost grafitu v keramickém těstě.

Okrajové části nádob projevují poměrně širokou variabilitu od jednoduchých ke složitě profilovaným okrajům. Ve výzdobě se uplatňují téměř všechny motivy typické pro období střední a mladší doby hradištní, reprezentované především hřebeno-vými nebo jednoduchými vlnicemi a rýhami. V naprosté většině převládají hrncovité tvary, doplněné ojedinělými mísovitými a zásobnicovitými tvary.

Jakkoliv je hodnocení nalezišť na základě fragmentární keramiky získané pouze nesystematickými povrchovými sběry problematické, můžeme vzhledem k umístění v krajině alespoň uvažovat o jejich sídlištním charakteru. K problému nále-zových okolností se přidává i obecně nižší chronologická citlivost sídlištní raně středověké keramiky, a tak otevřenou zůstává i otázka časového trvání zdejších aktivit. Uváděné datace jsou pouze rámcového charakteru a je třeba k nim přistupovat s nadhledem.

Závěr

Dlouholetá činnost A. Debnara přinesla k poznání raně středověkého osídlení v povodí dolního toku Skalice pouze dílčí, ovšem poměrně zajímavé výsledky. Samotný charakter a struktura zdejšího osídlení mohou být hodnoceny pouze na základě dalšího výzkumu spojeného s verifikací publikovaných dat. V souladu s již dříve prezentovanými výsledky výzkumu raně středověkého osídlení v šetřené oblasti³⁰ je možné uvažovat o intenzivním osídlení zdejší krajiny nejpozději od konce střední doby hradištní, které kontinuálně přetrvává až do vrcholného středověku.

27) Např. Jiří FRÖLICH – Michal LUTOVSKÝ – Marek PARKMAN, *Raně středověké osídlení v Písku a jeho okolí*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 15, 2002, s. 117-138.

28) Ladislav VARADZIN, *K vývoji hradišť v jádru Čech se zřetelem k přemyslovské domně (příspěvek do diskuse)*, Archeologické rozhledy 62, s. 536.

29) Miroslav BUCHVALDEK – Jiří SLÁMA – Jiří ZEMAN, *Slovanské hradiště u Kozárovic*, Praehistorica VI, Praha 1978, s. 75.

30) Jiří FRÖLICH – Michal LUTOVSKÝ – Jaroslav JIŘÍK, *Raně středověké osídlení podél středního toku Vltavy*, Archeologické výzkumy v Jižních Čechách 21, 2008, s. 219-246.

Jiří Fröhlich

NĚKOLIK ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZŮ A LOKALIT NA PÍSECKU Z LET 2014 - 2017

Od roku 1963 vydával Archeologický ústav v Praze publikaci, ve které byly za každý rok registrovány české archeologické nálezy a lokality. Prvotní název Bulletin záchranného oddělení byl od ročníku 1969 změněn na Výzkumy v Čechách. Počínaje rokem 2007 byl tištěný přehled nahrazen CD a vydávání bylo ukončeno ročníkem 2011-2012 (do kterého byly zařazeny i archeologické akce za rok 2013). Po padesáti letech byl tento užitečný projekt nahrazen Archeologickou mapou ČR. V následujícím přehledu je uveden výběr archeologických akcí autora v okrese Písek za posledních čtyř let, které nebyly zveřejněny jinde.

Nepodřice. Na severním úpatí vrcholové skály na východním předvrcholu Velkého Kamýku (Základní mapa (dále ZM) 22-41-07, 057:212) byly v r. 2014 nalezeny 3 zlomky nádob z pozdního středověku až časného novověku. Uložení: Prácheňské muzeum v Písku, přír. č. 258/14. Pozn.: Jde o další doklad archeologických nálezů u skalních útvarů (viz J. Fröhlich, Archeologické nálezy u nápadných skalních útvarů v jižních Čechách a přilehlých oblastech, Zlatá stezka 12-13, 2005-2006, s. 197-214).

Písek. V průmyslové zóně Sever, na parc. č. 597/4 pod silnicí do Čížové, jižně až jihovýchodně od firmy HÜWA (ZM 22-41-07, okolí bodu 477:332), byly na ploše s částečně odstraněnou ornici pro skládku materiálu nalezeny dne 16. 3. 2017 zlomky keramiky z doby bronzové (střední doba bronzová?) a otlělá mince patrně z 18. století. Uložení: Prácheňské muzeum v Písku, přír. č. 321/17. Pozn.: Jde o další lokalitu z doby bronzové v průmyslové zóně.

Písek. Na předměstí Svatý Václav bylo v r. 2014 na místě demolice domu čp. 2 na nároží Bořivojovy a Vratislavovy ulice, 50m západně od kostela sv. Václava (ZM 22-41-08, 028:170), nalezeno několik keramických nálezů. Jedná se o fragment pravěké nádoby a 3 zlomky tuhových vrcholně středověkých zásobnic. Uložení: Prácheňské muzeum v Písku, přír. č. 259/14. Pozn.: Z tohoto předměstí byly dosud známy pouze nečetné středověké keramické nálezy získané při sondáži u zdi-va kostela sv. Václava (viz J. Fröhlich, Archeologický výzkum kostela sv. Václava v Písku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 26, 2013, s. 171-182).

Písek. V rámci rekonstrukce budovy bývalé školy Jana Amose Komenského byl ve výkopu před severozápadním ukončením čp. 77 ve Smetanově ulici (ZM 22-41-08, 166:160) nalezen dne 18. 9. 2017 čerstvě rozlomený středověký článek spodní části portálu, vyrobený z drobnozrnité biotické žilné žuly (*obr. 1*). Uložení: Prácheň-

ské muzeum v Písku. Pozn.: Poblíž druhého ukončení školní budovy na Alšově náměstí byly v druhotné poloze vybagrovány části recentního kamenného žlabu.

Písek. Ve výkopu pro rekonstrukci kanalizace na nádvoří domu čp. 2/101 v Heydukově ulici (ZM 22-41-08, 155:173) byl v r. 2015 na vyhrnuté hlíně nalezen zlomek renesančního komorového kachle s reliéfně zdobenou čelní vyhřívací stěnou a dva fragmenty kachlů (ze soklu a čelní vyhřívací stěny) z 18. – 19. století. Uložení: Prácheňské muzeum v Písku.

Písek. V r. 2017 mi předal bývalý spolužák Jaroslav Křepelka novověké křesadlo z medově hnědého pazourku z ruční palné zbraně, které našel na své zahradě č. parcely 1804/22 za domem čp. 14 v Alšově ulici (ZM 22-41-08, 170:243). Uložení: Prácheňské muzeum v Písku, přír. č. 238/17.

Podolí I. V lese Petrův vrch (ZM 22-23-25, 255:043) byly v r. 2014 registrovány dvě dosud neznámé mohyly, vzdálené od sebe 50 m.

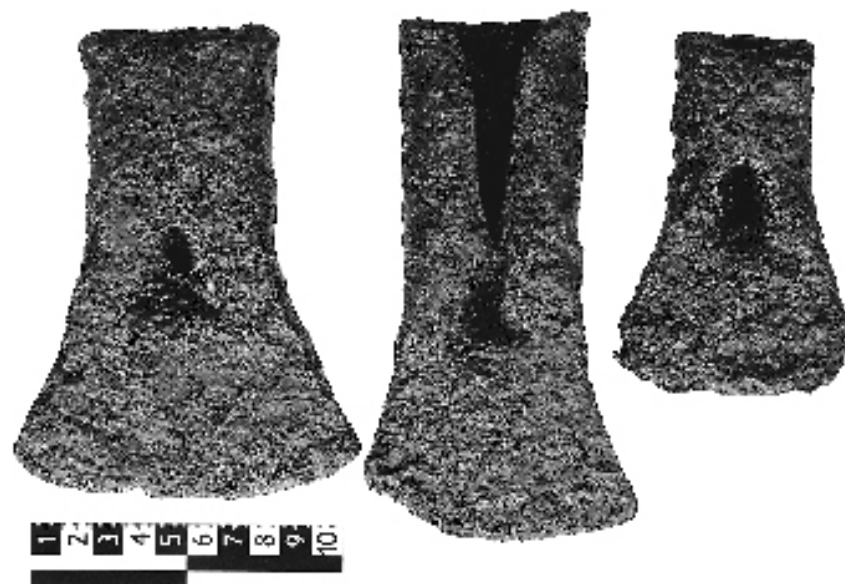
Údraž. V lese Pařenice východojihoovýchodně od rybníka Valenta na parc. č. 660 (ZM 22-41-15, 448:147) jsme s O. Chvojkou a J. Johnem registrovali v r. 2017 dosud neznámou mohyly.

Údraž. V lese Pařenice, 12 m od srázu k Vltavě na parcele č. 660 (ZM 22-42-11, 053:142), bylo dne 4. 7. 2017 ověřeno místo depotu 3 železných laténských seker (obr. 2). Současně byly mělce uložené sekery, nálezcem vykopané a následně na místě opětovně zahrnuté, vyzvednuty. Uložení: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích. Pozn.: GPS zaměření a konzervaci nálezů provedl dr. Jan John.

Vojníkov. Na poli v trati Na Nehetném (ZM 22-41-03, 276:330) byly povrcho-
vým sběrem dne 6. 6. 2014 nalezeny 2 štípané kamenné artefakty pozdně paleolitické

Obr. 1. Architektonický článek nalezený u bývalé školy J. A. Komenského v Písku. Foto autor

Obr. 2. Laténské sekery z depotu u Údraže po konzervaci. Foto J. John

kého až mezolitického stáří a v okolí dva mladší zlomky pravěkých nádob. Uložení: Prácheňské muzeum v Písku, přír. č. 257/14. Pozn.: Jde o novou lokalitu z doby kamenné v povodí Otavy (viz S. Vencel – J. Michálek – J. Fröhlich, Soupis pramenů předneolitického osídlení jižních Čech, in: S. Vencel [ed.], Nejstarší osídlení jižních Čech. Paleolit a mesolit. Praha 2006, s. 73-324).

Zbonín. Na jižním svahu k potoku, který následně ústí do Otavy proti hradu Zvíkovu (ZM 22-23-13, 425:110), byl v r. 2017 nalezen Jiřím Vopálkou a zapůjčen k dokumentaci fenik ražený bavorským vévodou Ottou II. v Řezně kolem r. 1240 (určení J. Johna). Uložení: soukromé. Pozn.: Nález patrně souvisí se sousedním hradem Zvíkovem.

PÍSECKÁ FORTIFIKACE VE ZMÍNKÁCH MĚSTSKÝCH KNIH DO ROKU 1600 A POZNÁMKY O HRAZENÍ PRAVOBŘEZNÍCH PŘEDMĚSTÍ

Opevnění města Písku, podnes se pohledově významně uplatňující zejména od západu a jihozápadu, zůstává přes torzálnost svého zachování jedním z nejdůležitějších projevů významu města. S tím je v kontrastu neprostý nedostatek písemných informací o opevnění z dob, kdy plnilo svoji funkci. Nezbývá, než využívat pramenů sekundárních, třebaže i zde žeň faktů svým rozsahem a významem neodpovídá úsilí, vynaloženému na jejich získání prostřednictvím excerpcí městských knih. Ty se o základních prvcích městské fortifikace, tedy hradbách, parkánech, branách, baštách či věžích vlastně bezvýhradně zmiňují pouze v souvislosti s určením či upřesněním polohy domu či jiné nemovitosti.¹ Při registraci těchto zmínek byly ponechány stranou objekty Kameného mostu a královského hradu, zmiňované ostatně jen výjimečně, které sice byly do fortifikačního systému zapojeny, ale zároveň představovaly samostatné celky.

Městská hradba o celkové délce asi 1400 metrů, uzavřela v nepravidelně čtvercovém tvaru celé městské jádro nejspíše již v šedesátých letech 13. století, vezmeme-li v úvahu mimořádnou pozornost, kterou městu věnoval král Přemysl II. Téměř jistě byla zároveň s ní budována i hradba parkánová, s výjimkou západní části podél toku řeky Otavy, kde bylo město chráněno příznivým utvářením terénu a tudíž zde nebyla potřebná. Samozřejmě byl hradební příkop a také val před jeho vnějším okrajem, o jehož podobě však není nic bližšího známo.² V období pokrytém excerpovanými městskými knihami již došlo také k výraznému rozšíření opevnění prostřednictvím zbudování dalšího hradebního pásu se všemi jeho náležitostmi.

Městská hradba, která v městských knihách není nikdy jmenována jinak „zeď městská“, je zmiňována výlučně pro upřesnění polohy domů (nejčastěji při změně majitele), které stály v její blízkosti. Takové zmínky nejsou výjimečné. Pokud známo, poprvé se tak děje roku 1475 v zajímavé souvislosti se stokou, procházející mezi nemovitostmi Jana Strýce a Jíry Markrábka. Ocituje zde zápis v nejstarší písecké městské knize v úplnosti:

My, Mikuláš z kláštera, toho času purgermist[r], Petr Ryšavého, Jan Kolaušek, Jan Barbath, Vávra švec, Oldřich Ocásek, Jan Tutka, Jan Hladký, Václav Aksamit, Matěj Ševil, Václav Šedívek, Vávra střelec, spoluradní měšťané města Piesku, tiemto zápisem obecně přede všemi vyznáváme, že Jan Strýc a Jíra Markrábek, naši spoluměšťané, z jednostajné vuole před námi v plné radě přistojíc oznámili jsů, že stoka, kteráž jest u Jana Strýce a jde skrze chlév Markrábkuov a potom skrze zeď městskou, do té stoky

jakož od starodávna byla a jest, nadepsaný Jan Strýc kúpil tu svobodu od Markrábka za dvě kopě grošův peněz dobrých, aby tudy skrze jeho chlév šla budúcně, kdožkoli na tom domu Markrábkovu bude. A jestli že by jaká přiekaza byla u té stoky, tehdy tu stoku, kteráž jest v městské zdi, mají Jan Strýc a Markrábek i potomní, kteříž na těch kruntech budú seděti z obú stranú, ze spolku rovným nákladem opravovati, a Jan Strýc a jeho budúcí náměstkové má mieti svobodu tu stoku opatřiti kdy a kolikrát se jemu zdálo a potřebie bylo, a Markrábek ani kteříž potomně na tom kruntu sedú, nemá aniž budú měti Janovi Strejcovi, budto jeho náměstkóm, toho hájiti a brániti k opatření nyní i věčně. Také se svolili, že žleb, kterýž mezi světnicemi obú domú položen má býti nákladem Jana Strýce a Markrábka i jich budúcích náměstków, a oba šindely k tomu žlebu mají býti každý z své strany svým nákladem, a voda má z toho žlebu tak pojata býti, aby, ač bude-li toho potřebie, ten žleb na obě straně prořezán byl, aby polovice vody šla na jeden krunť a polovice na druhý, a žleb má ležeti při kruntu Markrábkovu. Actum feria sexta post Margarethe virginis beate [14. července], anno Domini M CCCCLXXV.³

Polohu těchto domů, přiléhajících městské hradbě, se prozatím nedaří identifikovat; dle svažitosti terénu se však téměř jistě jednalo o stoku, odvádějící nečistoty skrze hradbu na západní nebo severní straně opevnění. Další zmínky o hradbě postačí pouze vypsát v přehledu níže. Pro mezerovitost pramenů ve sledovaném období často nelze stanovit, o který dům se jedná.

Pomineme-li brány, mohly být dalšími orientačními body hradební bašty. Těch však bylo pro tento účel příliš na to, aby mohly být spolehlivým záchytným bodem, a proto v uvedení polohy domů nepřicházejí – s jedinou výjimkou. Tou je dosud zachovaná věžovitá bašta kruhového půdorysu, nazývaná v pozdějších dobách Baba, chránící severovýchodní ostrý ohyb městské hradby. Ta pro svoji exponovanou polohu a výraznější výšku byla dobrým určením polohy k ní přiléhajících domů. A protože se dnes můžeme jen domýšlet její podoby v době, v níž tvořila funkční součást fortifikace, je nutno věnovat pozornost tomu, jakými slovy ji mimoděčné zmínky v kontraktech označují. Řeč je totiž jak o baště (při prodeji domu čp. 67 v roce 1577), tak o věži (když se píše o domě čp. 66 v roce 1559 a o čp. 68 v roce 1572). To jasně ukazuje na větší výšku této válcové bašty (ve vztahu k ostatním), která snad byla opatřena i výraznějším zastřešením, jak je ojediněle zachycuje miniaturní veduta města na hraniční mapě panství Drahonice a Protivín z roku 1710.⁴

Dominantní vzhled této bašty opravňoval k určování polohy ve vztahu k ní i za městskou hradbou, podobně jako se dělo s branami. Například k roku 1586 je tak zmíněna louka „za baštou ležící“.⁵

3) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, *Kniha pamětní*, dále KP, sig. Kn 1, fol. 26r.

4) Autorem kresby byl v místních poměrech orientovaný Maxmilián Stránský; SOA Třeboň, fond Velkostatek Protivín.

5) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, *Knihy žluté trhové 1545 - 1588* (dále KŽT), fol. P 33v. Najdou se však i zmínky další.

<i>datum</i>	<i>věc</i>	<i>dům</i>	<i>odkaz na knihu</i>
1 1548, 6. VII.	Mikuláš Sedláčanský koupil od Petra Vacíka za 27 kop míš. „dům na Drlíčově v městě při městské zdi ležící“.		KŽT, fol. D 8
2 1549, 4. X.	Vavřinec Vrána prodal svému synu Jeronýmovi „dům svůj v městě ležící u zdi městské“ za 50 kop míš., z nichž hned slevil 20 kop.		KT ⁶ , fol. T 3v
3 1559, 2. XI.	Jiřík Zakalík přenechal „dům svůj, ležící při zdi městské“ Matějovi vodákovi a jeho manželce Alžbětě s podmínkou, že jej mají opatrovat, dokud bude živ.	čp. 66	KT, fol. W 56
4 1560, 13. VIII.	úprava vedení odpadu z domu Jana Vítovic – povolení „aby ze dvora svého skrze zeď městskou díru do parkánu prolomil“	čp. 108	KT, fol. W 11v
5 1563, 28. I.	Jan Hůla prodal Barboře Voháňkově „dům svůj ležící podle zdi městské“ za 44 kop 30 gr. míš.	čp. 138 (?)	KT, fol. W 80
6 1569, 28. IV.	Jan Voháňka se svojí manželkou Barborou prodal Anně barvířce „dům nadeřsaný, ležící při zdi městské“ za 53 kop míš.	čp. 138 (?)	KT, fol. W 80v
7 1572, 11. IV.	Matěj pekař předal svému synovi Matoušovi „dům svůj, ležící vedle domu Lytskýho(?), pod věží“.	čp. 68	KT, fol. Z 66v
8 1572, 29. XII.	Václav pekař a Martin Litoměřický s manželkou Markétou směnili frajmarkem své domy. Martin postoupil Václavovi pekaři svůj dům, ležící vedle domu Jana barvíře a Václav pekař postoupil Martinovi Litoměřickému „domu svého, kterej leží při zdi městské podle domu Nedvídkova“ a k tomu přidal 87 kop míš.	čp. 62	KT, fol. Z 45
9 1576, 23. IV.	Martin Krux prodal Vondřejovi Suchému za 58 kop „dům svůj, ležící na Drlíčově při zdi městské“.		KT, fol. Z 69
10 1576, 23. II.	Jan kožišník prodal Petru Peškovi za 50 kop „dům svůj, kterejž leží v oulici při zdi městské“.		KT, fol. Z 67
11 1577, 17. V.	Jan Nedvídek prodal Kryštofovi perníkovi za 60 kop míš. „dům svůj, ležící při zdi městské u bašty“.	čp. 67	KT, fol. Z 66v
12 1579, s. d.	Dům pozůstalý po Jírovi sládkovi Černým „na Drlíčově při zdi městské“ byl prodán Jiříkovi Chrudimskému za 40 kop míš.		KT, fol. Z 90
13 1580, s. d.	Jakub Tvarůžek prodal „chalupu svou ležící při řece při zdi městské“ Janovi kloboučníkovi za 46 kop míš.		KŽT, fol. R 22v
14 1589, 22. V.	Vít Řapík /?/ koupil od Reginy Poláčkové „dům v zdi městské, při věži ležící“ a prodal jej Janovi Bartuškovi za 70 kop míš.	čp. 66	KT, fol. a XX
15 1590, 5. III.	Jan Šmejkal krejčí prodal „dům svůj v zdi městské ležící, i s poustkou Epištolovskou, jakž toho sám v držení a užívání byl“ Janovi Vosouškovi knapovi za 59 kop míš.		KT, fol. a XXVIII

O trojici bran Pražské (poprvé jménem uvedena roku 1473), Týnské (1434) a Putimské (1529), které dominovaly městskému opevnění, jsou zmínky velmi časté, byly však pochopitelně uváděny z důvodu širší orientace a pro poznání těchto významných fortifikačních prvků jsou tak bezcenné. Nešlo tedy pouze o nemovitosti přiléhající či velmi blízké, ale i o takové, které ležely při cestách za (při pohledu z města) těmito branami, ba sloužily i pro označení celého předměstí.⁷ Z toho důvodu by obsažnější citace těchto zmínek postrádala hlubšího významu, a proto se spokojme pouze s jejich výčtem.⁸

Ocitování in extenso si však zasluhuje expresivní zápis v Knize trhové, výjimečný zde již proto, že nezachycuje změnu majitele nemovitosti, nýbrž opatření městské rady, která ze sanitárních důvodů povolila prolomení městské hradby.

„Léta 1560 v outery po svatým Tiburcií [13. srpna], za úřadu purkmistrského pana Jiříka Škrabky, pan purkmistr a páni, majíce jistou zprávu od těch lidí, kteří často mimo dům Jana Vítovic k bráně Pražské chodí, kterak by ze dvora téhož Jana Vítovic zadními vraty nečistota veliká šla na ulici a z toho smrad lidem nesnesitelné, tak že lidé jdouce tudy ústa svá pro tak velikej smrad zacpávají musejí - i učinili sou na to vejchoz společně a to očitě spatřivše, že taková nečistota a ten smrad jest na velikou těžkost těm lidem, kteří tou ulicí k bráně jdou, i také sousedům v té ulici přisedícím. I povážše toho v plnosti ouřadu, přikázali sou Janovi Vítovic, hospodáři toho domu, aby on ani jeho budoucí takových nečistot těm vraty po ten den více na ulici nepouštěl. A pan purkmistr a páni dopustili sou jemu, aby ze dvora svého skrze zeď městskou díru do parkánu prolomil a tudy aby všecy ty nečistoty z dvoru svého obrátil.“

6) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, *Knihy trhové 1536 – 1590* (dále KT).

7) Je logické, že brána, označovaná v mladším období jako Budějovická, byla v těchto časech uváděna výlučně jako Týnská (resp. Tejnská), podle nejbližšího města, ležícího tím směrem. Pojmenování Budějovická se zažilo teprve po výstavbě silnice na České Budějovice v 18. století (srov. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 404).

8) **Pražská brána:** 1473 - KP, fol. 24r-v; 1522 - KP, fol. 60v; 1526 - KP, fol. 66r; 1542 - KP, fol. 92v (brána neuvedena jménem); 1542 - ZG, pag. 34; 1552 - KT, fol. W 1; 1560 - KT, fol. W 11v; 1573 - KT, fol. Z 26; 1576 - KT, fol. Z 98v.

Putimská brána: 1529 - KP, fol. 72v; 1536 - KT, fol. A 3v; 1537 - KT, fol. A 8; 1539 - ZG, pag. 5; 1540 - ZG, pag. 15-17; 1541 - KT, fol. H 4v; 1541 - ZG, pag. 21; 1541 - ZG, pag. 24; 1541 - ZG, pag. 26; 1542 - KT, fol. I 3; 1542 - ZG, pag. 6; 1542 - ZG, pag. 28; 1542 - ZG, pag. 31; 1546 - KT, fol. Q 1; 1547 - KT, fol. R 2; 1549 - KŽT, fol. C 8v; 1549 - KŽT, fol. F 3; 1551 - KŽT, fol. H 10; 1574 - KBK, fol. 104r-106r; 1575 - KŽT, fol. R 19; 1578 - KT, fol. a VII; 1597 - KT, fol. Z 71v.

Týnská brána: 1434 - KP, fol. 8r; 1473 - KP, fol. 25r; 1504 - KP, fol. 39v; 1508 - KP, fol. 43v; 1535 - KP, fol. 83r-v; 1541 - KT, fol. G 5; 1541 - ZG, pag. 25; 1543 - KT, fol. K 6r-v; 1543 - KT, fol. K 7; 1544 - ZG, pag. 51; 1548 - KŽT, fol. D 4v; 1548 - KŽT, fol. D 6; 1549 - KT, fol. S 8v; 1549 (?) - KŽT, fol. C 8; 1560 - KT, fol. Z 1 – pag. 468; 1567 - KT, pag. 520; 1571 - KT, pag. 521; 1574 - KT, fol. Z 53v; 1582 - KT, fol. a II; 1582 - KT, fol. a III; 1584 - KT, fol. a IIv; 1589 - KT, fol. a XXVI; 1590 - KT, fol. a 27; 1593 - KT, fol. Z 92v.

*Při tom byl pan Bartoloměj Čejkovský z Čejkov etc, Mikuláš Kačírek z Tejna nad Vltavou.*⁹

Toto nevonné místo náleželo k domu čp. 108 v dnešní Karlově ulici, který v současnosti již nestojí, neboť na rozsáhlé parcele byl zbudován palác městské spořitelny. Zápis je zároveň i svědectvím o parkánu, o němž se tu činí zmínka zcela výjimečně.

Cenné jsou zmínky o fortně, ležící vlevo (tedy jižně) od domu čp. 120, která zpřístupňovala prostor nábřeží pod hradbami. Uváděna je nejprve k 28. listopadu 1531, když v ujednání mezi klatovským měšťanem Martinem Bakalářem a píseckým Václavem Holarem, bylo dohodnuto, že po smrti Holarově i jeho manželky má jejich dům, ležící mezi fortnou a domem městského písaře Stanislava, připadnout Martinovi Bakaláři, jeho manželce a dědicům.¹⁰ Zdá se, že dům pak vyhořel, neboť 10. června roku 1539 Anežka, vdova po Martinu Bakalářovi, která dům mezitím nabyla, v zastoupení svého syna (?) Ondřeje „prodala spáleniště někdy Holarovské, ležící vedle fortny z jedné a vedle domu Stankovů písařových ze strany druhé“ Matějovi Vokounovi za 48 kop míšenských grošů.¹¹

Jen pro úplnost uvedme, že brány občas dodaly i přízviska měšťanům, žijícím v jejich sousedství, respektive odpovídajícím za jejich provoz.¹² V Písku tak přišel ke svému příjmu Jan Branský, dlouholetý konšel, doložený jako člen rady poprvé roku 1530,¹³ naposledy 1542,¹⁴ který zemřel krátce nejspíše v roce 1545, kdy je 12. srpna jeho testament vepsán do knih.¹⁵ Jan Branský skutečně bydlel v domě čp. 55 v sousedství Týnské brány.¹⁶ Příjmy pak dále nosili jeho synové. Druhým příkladem takového pojmenování, tentokrát jen podle místa bydliště, je konšel Ziga Spiel (též Špiclovic či Spělovic) řečený „od Branky“ (ojediněle tak zapsaný roku 1504¹⁷) uváděný v nejstarší z dochovaných městských knih v období let 1480 až 1505¹⁸. Která branka je míněna není známo, ale Ziga žil na jenom z předměstí¹⁹ a nepůjde tak asi o žádnou z fortén vedoucích do podhradí, jež jako předměstí uváděno nebývá.

9) SOKA Písek, fond AM Písek, sig. Kn 5 (dále KT), fol. W 11v. Jan Vítů držel dům až do roku 1573, kdy jej prodal za značnou sumu 550 kop míšenských grošů Jiříkovi Pardubskému – viz *tamtéž*, fol. Z 26. Srov. též SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 379, ovšem bez uvedení výše kupní ceny.

10) KP, fol. 76r.

11) KT, fol. E 5 – E 5v. Srov. též SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 383.

12) K tomu ve stručnosti František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 160 – 161.

13) KP, fol. 72r.

14) KT, fol. I.

15) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, *Kniha barvy kaštanové též Kniha úmluv městských (1538 – 1693)* dále KBK, sig. Kn 6, fol. 17v.

16) Viz KT, fol. S 8v – S 9v. Aleš soukeník koupil roku 1549 za 160 kop míšenských grošů „dům ležící u Tejnské brány, někdy Jana Branského“ od Martina Ramského a Matěje pekaře, poručníků ustanovených kšaftem Jana Branského. Dům byl zcela zaplacen teprve roku 1564, kdy přijal poslední splátku bakalář Martin, syn Jana Branského. Dům na konci Chelčického ulice dosud stojí.

17) KP, fol. 39v.

18) KP, fol. 27r, fol. 31r, 39v a 40r.

19) *Tamtéž*, fol. 40r.

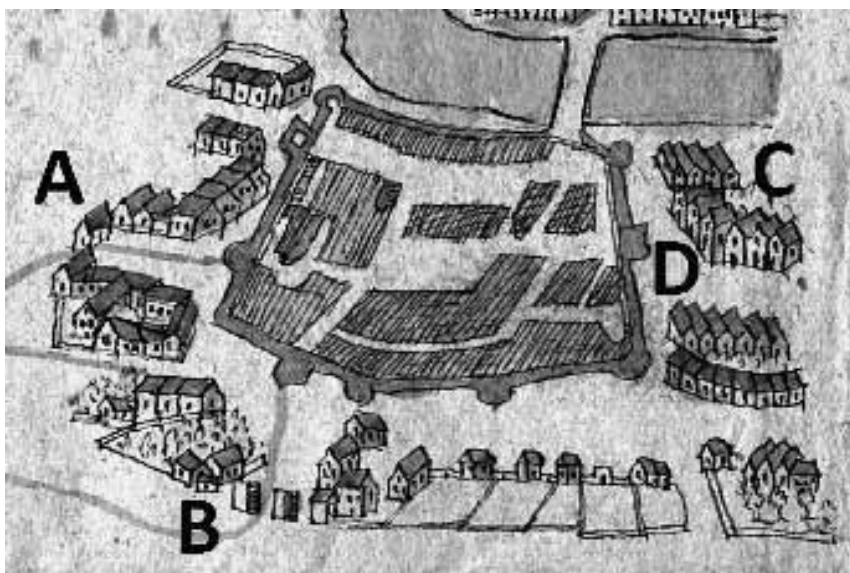
Obr. 1: Smrkovická branka, již před zánikem v roce 1868 nakreslil Josef Soukup. Vyobrazení je převzato z knihy Josefa Soukupa *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Píseckém*, s. 179.

Dosud téměř nepovšimnutým zůstává vnější ohrazení města, tedy to, jež bylo předsunuto vnějším valu před příkopem a skýtalo jednoduchou ochranu předměstí. Systém tohoto ohrazení, kterému nebývá přičítán přílišný fortifikační význam, snad navazoval na rozšíření a modernizaci městského opevnění v průběhu 15. století.²⁰ Třebaže jeho obranný význam nemohl být zásadní, přece jeho role překračovala rovinu symbolickou, jinak by průchody v něm nebyly chráněny branami.²¹ Navíc snad byly předměstské branky opatřeny ještě malými příkopy, jak dosvědčuje ve svém popisu města písecký katecheta F. R. Bezděka.²²

20) HOFFMANN, *České město*, s. 158, uvádí, že k zajištění předměstí se obvykle nepřistupovalo.

21) To se domnívá také SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 267.

22) František Rudolf BEZDĚKA, *Královské město Písek. II. část místopisná*, 1887. Přepis jeho rukopisu byl posmrtně (+ 1871) vydán v litografované podobě. Na s. 17 čteme: *Tyto pevné tři brány měly ještě dále města, menší a malými příkopy neb průhony opatřené branky, jakož ještě podnes jedna stojí, již říkají branka Smrkovická, kudy se jde do Putimi. Taková také byla, co se jde do lázně u toho tak řečeného zámečku, a v rybářské ulici u mlejna prostředního, a jak se jde k svatému Václavu u domu posledního, paní Pekárkové patřícího*. Jeho svědectví nelze zařadit ke konkrétním letům, ale na několika jiných místech se odvolává na své nejranější písecké vzpomínky z roku 1803.

Obr. 2: Mapa rybníků a vodních toků na Panství Protivín z roku 1765 od Franze Planskera přináší v jinak dosti schematizovaném pojetí kresby některé zajímavé detaily. Vnitřní město je zakresleno pouze půdorysně a to nepříliš přesně, avšak předměstí tu kreslíř zachytil mnohem plastičtěji a kresba dokládá znalost místních reálií nebo přinejmenším použití spolehlivé předlohy. Dobře patrná tu je Smrkovická branka (A) a zakreslena jsou také vrata (B), uzavírající přístupovou cestu k Týnské bráně – jedná se zřejmě o jejich jediné vyobrazení. Do míst, kde stávala Brložnická branka, už kresba nezasahuje, je vidět pouze komunikace (ulice) od ní směřující (C) a za pozornost také stojí zde zdůrazněný bastion (D) uprostřed severní linie hradby; ten však ve skutečnosti vybíhal až z vnější linie opevnění. (SOA Třeboň, fond Velkostatek Protivín)

Nejúplnějším je v současnosti povědomost o tzv. Smrkovické brance, která do roku 1868 stávala v dnešní Nádražní ulici, pravděpodobně mezi dnešními popisnými čísly 129 a 1936.²³ Nejstarší zprávu o ní nalézáme v zápisu o kontraktu z 1. listopadu 1538, jímž Řehoř kloboučník koupil od Vavřince Vodičky za 250 kop míš. dům ležící vedle domu Perníkářova, za který mu jako zálohu postoupil svůj dům, ležící mezi domy Jana Sklonky a Jana krejčího, v ceně 100 kop míš. a svoji zahradu „u vrat v předměstí jdouc k Smrkovicům“ v ceně 40 kop míš.²⁴ Před zbořením byla branka zachycena na kresbě Josefa Soukupa, publikované v soupisu památek okresu Josefem Soukupem²⁵ (odlišný

od autora kresby) a krátce po něm také Augustem Sedláčkem.²⁶ Z ní je patrné, třebaže nutno předpokládat průběžné úpravy, že takřečená branka byla spíše branou s průjezdem, který si velikostí nezádal s branami městskými, což bylo vzhledem k provozu logické. Ponechme však v dalším výkladu pro přehlednost označení branka, jakožto rozlišení hierarchické v systému opevnění. Zachycena je ze strany od města, takže o její přední pohledové straně nelze nic říci. Nad průjezdem brány stojí nízké patro a vlevo je připojeno obydlí branského, neboť i tyto brány musely být pravidelně otevírány a zavírány. Široký průjezd s trámovým stropem, jehož výšku lze odhadnout na tři a půl metru, se do města otevírá v podstatě čtvercovým otvorem bez ostění. Vstupní portál je půlkruhově zaklenutý, maximálně využívající výšky i šířky průjezdu. Zajímavým detailem je na kresbě v jeho horním koutu zachycený otvor, připomínající ponejvíce zařízení pro umožnění zvedání mostu; možná však jde jen o kování pantu vrat, která se tu v té době již nenalézala. Pozoruhodný detail zachycuje Roedelův plán města z roku 1775,²⁷ kde je branka zakreslena jako věžová, podobně jako brány v hradbách. To by znamenalo, že i tato branka byla fortifikována a mohla mít kdysi i reprezentativnější vzhled. Smrkovickou branku lze identifikovat na miniaturní vedutě na mapě rybníků a vodních toků na panství Protivín z roku 1765 i s vyznačenou jí procházející cestou.²⁸

Mnohem méně je známo o další brance do předměstí, tentokrát na severu, která snad až do sklonku 18. století přetínala přístupovou cestu vedoucí nynější Tyršovou ulicí u čp. 63.²⁹ August Sedláček ji pojmenovává jako Záhořskou,³⁰ Josef Soukup píše, že stála „u Blockhausu“.³¹ Je nanejvýš pravděpodobné, že ono místní pojmenování „Blockhaus“, znejasňované často zkomoleným tvarem „Plachouz“, není ničím jiným než pojmenováním oné branky s navazující stavbou.³² Poprvé je písemně doložena 4. ledna 1538, když Anna Dobešická prodávala Mikulášovi, synu Kučerovu „dvůr svůj, ležící proti dvoru Matouše Sokola u vrat k Brložnici, s záhumním u téhož dvora, tak jakž v svých mezích leží to obě“.³³ Analogicky k brance Smrkovické lze tak tuto pojmenovávat jako Brložnická. Snad již v průběhu 18. století zaniknuvší branka není zachycena na plánech, můžeme ji ovšem identifikovat s objektem, který zachycuje Berkova rytina z doby kolem roku 1800, jejíž otisky nacházíme na výučních listech (srov. Obr. 4). Přes jisté pohledové zkrácení a schematičnost je na přibližně odpovídajícím místě vyobrazena přízemní stavba s mohutným, vraty uzavřeným vjezdem, situovaným v pravé části, tedy ex-

26) SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 266.

27) O něm blíže Lubor LUDVÍK, *Roedelův plán Písku z roku 1775*, Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, XXX/1993, č. 2, s. 86-94.

28) Ta zde ovšem namísto do brány směřuje omylem do hradební bašty u fary.

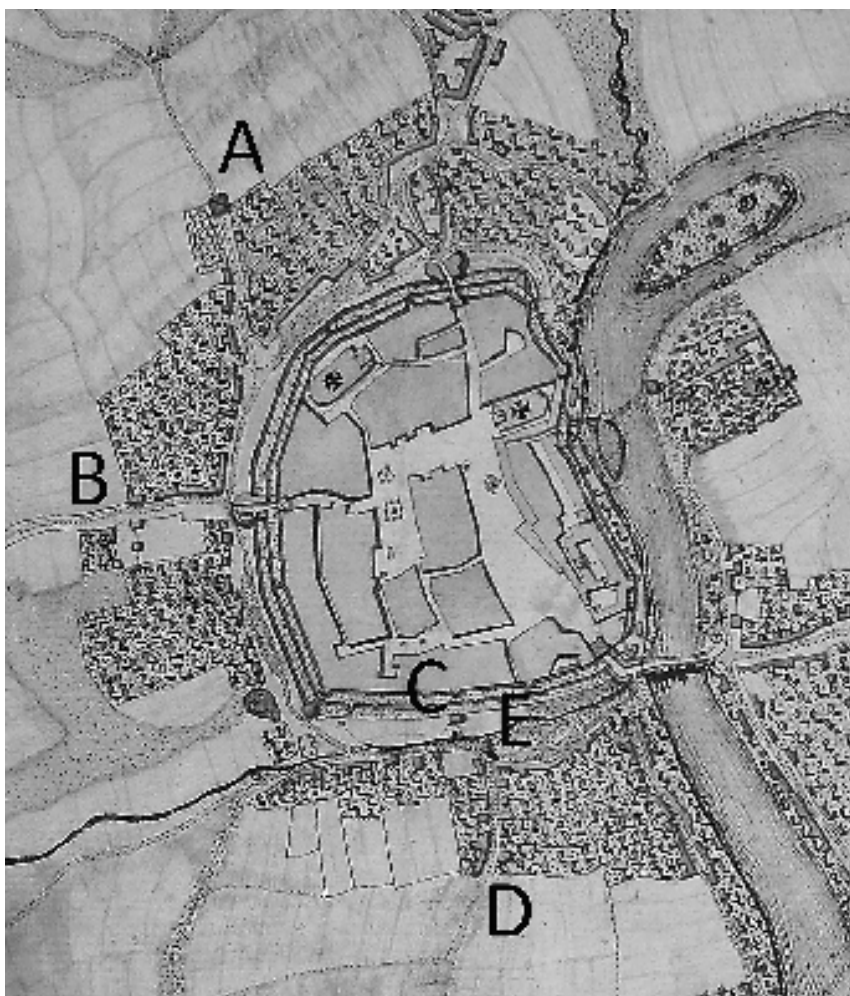
29) SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 426.

30) SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 267; snad tak respektuje její označování v mladších písemnostech.

31) SOUKUP, *Soupis*, s. 176.

32) Srov. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 427 a 426. Považuji za pravděpodobnější, spojit pojmenování s onou brankou než s vojenským srubem, jak na právě citovaném místě navrhuje Sedláček – její objekt nejspíše podpořil stavbu ochranného určení právě na tomto místě.

33) KT, fol. A 9.

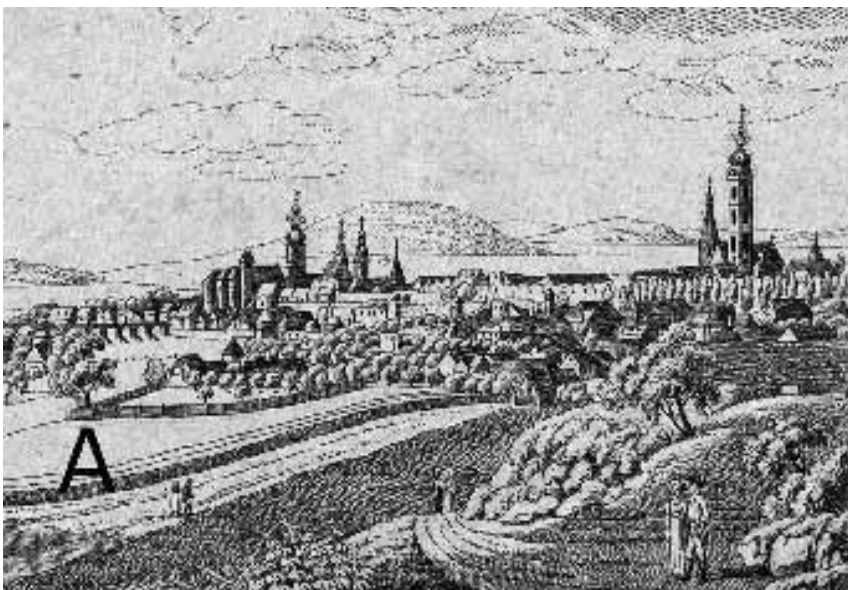
Obr. 3: Velmi cenný je tzv. Roedelův plán města Písku z roku 1775 (zde výřez), zachycující vcelku spolehlivě řadu fortifikačních detailů. Právě na něm je Smrkovická branka (A) znázorněna jako věžovitě stavení. V místech branky před Týnskou branou je patrné navazující vnější hrazení (B). Doložen je tu i obdélný bastion (C) před severní linií hradeb, zatímco v místech Brložnické branky (D) již není vidět nic, co by ji nějak charakterizovalo. Vyústění této komunikace před linií hradeb však kromě právě zmíněného bastionu střeží věžovitá stavba (E), která teoreticky mohla mít fortifikační účel, pravděpodobněji se však jedná o výškově zdůrazněnou kapličku P. Marie Sepekovské. Tak stavbu identifikuje také LUDVÍK, *Roedelův plán*, s. 90, který však zároveň chtěl kdovíproč vidět v bastionu děkanskou stodolu. (SOKA Písek, fond Sběrka map a plánů, sig. XVI/1)

centricky, jako je tomu u branky Smrkovické. Toto vyobrazení se též stalo předlohou dřevěného reliéfu městské veduty nad svatostánkem oltáře P. Marie Písecké v děkan- ském kostele Narození Panny Marie. V době vzniku rytiny i reliéfu již Brložnická bran- ka pravděpodobně nestála, mohla tu být však zachycena situace podle starší předlohy či paměti. Stavba je zapojena do hrazení, které se v části s ní související jeví být zděné. Ji- nak se však zdá, že písecká předměstí byla obkroužena roubenou hradbou, již lze vidět na vyobrazeních s pohledem na město od severu a severozápadu, nepočítaje v to stejný způsob ochrany záměstského předměstí na protějším břehu Otavy.

Bylo již výše psáno, že fortifikační význam by těmto brankám do předměstí ne- měl být zcela upírán. O tom svědčí také jejich situování v terénu. Podél severní stra- ny města se zdvihá západo-východně orientovaná terénní vlna, vymezená na jihu potokem, protékajícím někdejší hradbním příkopem, tedy dnešními Palackého sady, na severu pak dalším bezejmenným a dnes zcela skrytým potůčkem, jehož tok přibližně sleduje ulice Erbenova, vlévajícím se do Otavy pod elektrárnou u No- vého mostu. Směrem od hradby, respektive příkopu, tak terén dosti výrazně stou- pá, což znamenalo pro opevnění na této straně strategickou nevýhodu. Brložnická branka s navazujícím ohrazením tuto nevýhodu poněkud vyrovnávala, když zauja- la místo za hranou stoupání, na okraji úzké plošiny terénní vlny, sahající přibližně

Obr. 4: Veduta, kterou v závěru 18. století nakreslil F. Stark, se prostřednictvím mědirytu J. Berky dočkala značného rozšíření v různých podobách, zejména v záhlaví výučních listů. Pro náš účel je tento pohled na město od severu (zde ve výřezu) zajímavý pravděpodobným vyobrazením Brložnic- ké branky (A) na niž západním směrem, tedy vpravo, přímo navazuje hrazení předměstí.

Obr. 5: Pozoruhodná je veduta V. Juhna s pohledem na město od jihozápadu nedlouho po roce 1800, reprodukována zejména litografií G. Döblera (zde ve výřezu). Realistická kresba kromě řady zajímavých a odjinud neznámých detailů zachycuje průběh hrzení předměstí před Putimskou branou, které je provedeno jako roubené, v čemž mohlo navazovat na pozdně středověkou situaci. Dobře patrné je ostré zalomení této hradby (A) v místě, kde se přiblížila k toku Mehelnického potoka (ten zde však kupodivu zachycen není), jehož poslední metry pak sledovala.

ke Kollárově ulici, kde se pak, tentokrát již pozvolněji svažuje k severu. Linie tohoto ohrazení, vzdáleného od hlavní hradby vzdušnou čarou přibližně 230 metrů, tak převzala úlohu, kterou před jejím zbudováním představoval val před příkopem. Tato předměstská branka stála na důležité komunikaci, kterou se pokračovalo údolím Brožnického potoka na Záhoří a potom dále na Milevsko i Tábor. Lze si tak představovat, že mohla mít kdysi i reprezentativnější vzhled. Po jejím průjezdu pokračoval příchozí kolem příkopu dolů, kde při vyústění Rybářské ulice překročil můstek přes příkop a další brankou neznámé podoby³⁴ vkročil do koridoru mezi mosteckou věží a Pražskou branou, kudy vstoupil do města.

34) O této bráně prameny před rokem 1600 mlčí, je však zcela logicky předpokládána – srov. SOKUP, *Soupis*, s. 176 a SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 421. Půdorysně ji lze tušit na Roedelově plánu. Zdá se, že branka nebyla pouze kulisová; tak lze chápat popis situace u BEZDĚKY, *Královské město Písek*, s. 17: *Jdeme-li z města do rybářské ulice, tu na pravo u domu p. Poustkovi patřícího, byl zdvihací most a dvě branky, pak zeď vysoká a silná, střelnými opatřená, což ještě za mého času tak stálo a teprv r. 1842 se strhaly a ten příkop se překlenul.*

Podobně strategickou polohu zaujala také Smrkovická branka. Jižním směrem byla sice situace pro bezpečnost města o mnoho příznivější, i zde však postavili bránu na místě, kde se v nynější Nádražní ulici začíná terén mírně svažovat až k železničnímu viaduktu – stála tak opět na hraně terénní vlny ve vzdušné vzdálenosti asi 200 metrů od hlavní hradby. Příchozí se mohl rozhodnout, zda do vlastního města vstoupí přirozeněji Týnskou branou, nebo zda zvolí bránu Putimskou.

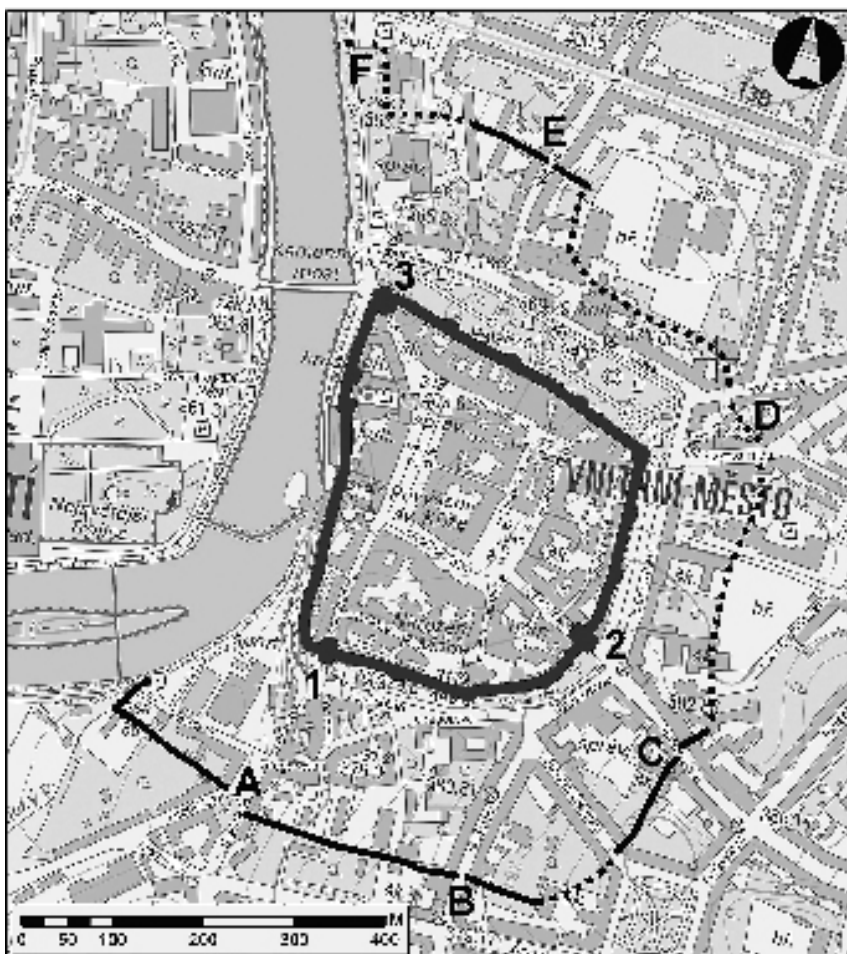
Mělo-li být ohrazení předměstí funkční, muselo disponovat ještě dalšími brankami. Určitou stopou je opět ojedinělá zmínka o vratech – jak jsou v píseckých písemnostech označovány vstupy do předměstí – na komunikaci k Týnské bráně. Roku 1567, dne 28. října, kupoval totiž měšťan Jiřík Pardubský za sumu 100 kop míšeňských grošů Tichavovský dvůr ležící „za Týnskou branou u vrat“.³⁵ Tichavovský dvůr tak mohl ležet v sousedství čp. 99 v dnešní Budějovické ulici, kde Sedláček registruje výmluvné pojmenování „Ohrady“.³⁶ Předměstská brána tak stávala asi 110 až 130 metrů před branou Týnskou. Strategickou polohu zde nebylo možno nalézt, neboť terén tu sice velmi mírně ale vytrvale stoupá až do značné vzdálenosti. Kromě půdorysného náznaku na Roedelově plánu lze tuto branku respektive vrata identifikovat také v konstrukcích vyobrazených na již zmíněné mapě rybníků a vodních toků panství Protivín (viz Obr. 2).

Obtížnější jsou interpretovatelné zmínky o brance pod Putimskou branou. V roce 1542, dne 11. ledna, bylo zapsáno do knih, že Viktorin Laurinův koupil od Pavla Zelího a jeho manželky za 27 kop míš. „dvůr ležící pod Putimskou branou, někdy Tvarůžkovský, ... s cestou svobodnou do téhož dvora mimo domek Studničkův, vrata k témuž dvoru samému náležitá svobodná a tak to dvořiště všecko, pokudž v mezích svých od starodávna bylo“.³⁷ Právě o čtrnáct let později, 8. ledna 1556, odkoupil soukeník Pavel Laurinův též „dvůr, ležící mezi domkem Studničkovým a dvorem Barvířovým, od pana Viktorina s tou se vši zvolí a s těmi vejmkami, jakž vejpisové nadepsaných trhův, když pan Viktorin to vjedno skupoval, ukazují, za XXX kop. Přitom pan Viktorin vymínil sobě a budoucím svým k dědičnému užívání dva chlívy pod domkem Chrumovým k vratům, s tou výminkou, jakž zápis mezi panem Viktorinem a Chrumou učiněný ukazuje, a cestu k těm chlívům, pokudž by potřeba ukázala, svobodnou, i k studnici, v kteréž sobě tolikéž dílu pozůstavil, má míti.“ V nedatovaném zápisu z téhož roku můžeme číst, že Prokop Prošek koupil od Pavla (Laurinova) soukeníka za 15 kop míš. „chalupu ležící při chalupě Chrumový s dílem dvoru, pokudž jest obmezeno, kterémuž i pan Viktorin, pokudž by jemu potřeba kázala, svobodu a právo má. ... Však on, Pavel, vymínil sobě skrze to dvořiště cestu svobodnou k stodole a k studnici, kteréž sobě polovici pozůstavil, a vrat

35) KT, pag. 520.

36) SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 436.

37) SOKA Písek, fond Archiv města Písek, *Zápisové městských a sedlských gruntů*, dále ZG, sig. Kn 7, pag. 28.

Obr. 6: Rekonstrukce průběhu hradby pravobřežních předměstí a polohy jejích branek na podkladu mapy ZM 10 – dostupné na www.geoportal.cuzk.cz.

Plná čára vyznačuje pravděpodobný průběh hrazení, čárkovaná hypotetický. A – branka před Putimskou branou – její lokalizace je pouze přibližná; B – Smrkovická branka; C – branka před Týnskou (později Budějovickou) branou; D – v těchto místech lze předpokládat jednu či dvě branky, neboť obě cesty, ústící proti nárožní válcové věži, byly starobylé; E – Brložnická branka; F – branka v Rybářské ulici. Šedivá linie představuje hlavní hradbu s branami Putimskou (1), Týnskou (2) a Pražskou (3).

Dle podkladů autora vyhotovil Daniel Hlásek.

polovici“. Polohu uvedených nemovitostí nelze přesněji určit. Pokud by statek Viktorina Laurinova byl v místech, kde s jeho jménem spojuje nemovitosti A. Sedláček³⁸, pak by se vrata, o nichž je řeč (tedy branka do předměstí), nalézala u spojnici cest od Hradiště a Putimi, tedy dnešních ulic Hradišské a Švantlovy. To dobře koresponduje s dosud patrnou linií hrazení, počínající hranicí parcel mezi čp. 234 a 1071, odkud směřuje rovně východním směrem mezi čp. 515 a 1936 v Nádražní ulici, tedy přímo k někdejší Smrkovické brance. Z popisu ve výše uvedených záznamech lze snad odvodit, že branka, přehrazující snad širší cestu, měla nějaké funkční přístavby z obou stran, nebo možná byla rozdělena do dvou částí. Vcelku logicky musel být brankou uzavřen také severní přístup do Rybářské ulice. V pramenech před rokem 1600 pro to sice oporu nenalézáme, ale o existenci branky u tzv. Prostředního mlýna⁴⁰ se zmiňuje Bezděka.⁴¹

Mimo to muselo nezbytně existovat také hrazení znemožňující volný přístup do prostoru mezi městskou hradbou a řekou (Podskalí). Vstup asi prostředkovala fortana obdobná oné na severu, v sousedství Pražské brány.³⁸ Excerptované prameny o ní mlčí, je možno ji však očekávat někde pod velkou baštou Putimské brány, možná až u hranolové bašty u domu čp. 131.

Zdá se tedy, že i z lakonických zmínek tu nakonec vysvitne obraz řešení ochrany píseckých předměstí, které představovalo jakousi první obrannou linii, účinnou samozřejmě především proti jednotlivým pobertům či násilníkům. Ovšem i v případě organizované vojenské síly mohlo přimět útočníka přiblížit se k městu předem stanovenými koridory s nutností obcházet hlavní hradební systém. S takovou myšlenkou konvenovala i do severního příkopu vyběhající pravděpodobně dělová bašta či spíše jednoduchý hranolový bastion, jehož síle museli čelit všichni, kdo vstoupili do předměstí Brložnickou brankou. Tento přehlížený fortifikační prvek se v písemnostech námi sledovaného období nevyskytuje. Přesvědčivě jej však dokládá Roedelův plán, jenž si právě obranných prvků mimořádně všímá. S ještě větším důrazem na jeho rozměrnost jej zaznamenává také uváděná mapa rybníků a vodních toků, avšak mapa stabilního katastru z roku 1837 jej již nezachycuje.

38) SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 443n – jde o čp. 144, 145 a 146 (již nestojí, kdysi součást Švantlova dvora).

39) K ní srov. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 420 u domu čp. 2.

40) Rybářská ulice v úplnosti zanikla – mlýn byl někdejší čp. 18; Sedláček, *Dějiny II*, s. 423.

41) Bezděkovu lakonickou zmínku viz v poznámce č. 22.

DVĚ PÍSECKÉ POPRAVY VOJENSKÝCH ZBĚHŮ Z LET 1777 A 1778

Královské krajské město Písek bylo mezi lety 1763 až 1779 mírovým sídlem štábu c.k. pěšího pluku Braunschweig-Wolfenbüttel, jenž byl obecně nazýván jako pluk mladého Wolfenbüttela, prince Wolfenbüttela či Louise Wolfenbüttela. Jmenoval se tak po polním maršálovi Ludvíku Arnoštovi, vévodovi brunšvicko-wolfenbüttelském (1718–1788), jenž byl majitelem pluku od roku 1740 až do své smrti. Od očíslování c. k. pluků v roce 1769 nadto regimentu příslušelo číslo 10. V čele štábu stál v letech 1773–1783 plukovník Karel Evžen hrabě z Erbach-Schönbergu,¹ jenž v Písku jako velitel regimentu bydlel jednak v obecním domě čp. 1 zvaném Kompanie na Velkém náměstí, jednak v domě vdovy Doroty Javůrkové na Malém rynku (Alšově náměstí) čp. 74, pozdějším hostinci U Zlatého kola.²

Jak nám ukazují dva unikátní výkazy stavu pluku z přelomu let 1777 a 1778, vedle štábu bylo tehdy v Písku dislokováno ještě šest fyzilírských setnin. Pro písecké měšťany to mimo jiné znamenalo, že v jejich městě na konci listopadu 1777 pobývalo celkem 800 a na konci března 1778 již 816 vojáků a důstojníků z regimentu prin-

ce Wolfenbüttela.³ Jen pro srovnání, na konci června 1779 bylo v Písku napočteno celkem 2466 civilních obyvatel⁴ a velmi podobný stav můžeme předpokládat i pro předchozí rok. To by ovšem znamenalo, že v uvedené době tvořili příslušníci c.k. pěšího pluku č. 10 celou jednu čtvrtinu veškerého píseckého obyvatelstva. Pískem navíc v této době pravidelně procházely vojenské jednotky i z jiných pluků, jež se někdy ve městě také na kratší dobu zastavily.⁵

Do doby píseckého působení c.k. pěšího pluku č. 10 spadá i založení nejstarší dochované plukovní matriky narozených, oddaných a zemřelých, která je dnes uložena ve vídeňském Válečném archivu. Zapisovalo se do ní mezi lety 1776 až 1787 a kromě jiného je zajímavá i záznamy o popravách dvou dezertérů, kteří svůj život dokonali právě v Písku.⁶ Přestože byli odsouzeni za stejný zločin, jejich exekuce se od sebe podstatně lišily.

Prvním z popravených byl prostý voják Mikuláš (Nikolaus) Marschal, též psaný jako Marchall, který v pluku a potažmo i v c. k. armádě sloužil od 15. dubna 1775. Pocházel z Lotrinska, podle plukovního seznamu se narodil kolem roku 1753. Byl svobodný a katolického vyznání. Poprvé dezertoval na konci února 1776, byl však záhy dopaden. Vedle tělesného trestu to pro něj znamenalo i nucené prodloužení vojenské služby na dalších šest let. Od 1. června 1776 byl zařazen do setniny hejtmána Antonína Mitrovského z Mitrovic a Nemyšle, která byla tehdy posádkou v městě Březnici. V Mitrovského setnině Marschal po celý rok nijak nevybočoval z řady, ovšem jen do 5. června 1777, kdy spolu s prostým vojínem Andreasem Buscharem, původem z Alsaska, utekl od pluku podruhé. Dezertérům ale neprálo štěstí a hned následujícího dne byli zadrženi jakýmsi venkovany, kteří za jejich přivedení dostali z plukovní pokladny velmi slušnou odměnu 24 zlatých. Zatímco Buschar, u nějž se jednalo teprve o první provinění, byl nucen přistoupit na další prodloužení své smlouvy až do roku 1786, recidivista Marschal si musel u plukovního soudu v Pís-

1) Srov. *Geschichte des K. K. Infanterie-Regimentes Oskar II. Friedrich König von Schweden und von Norwegen No. 10 von seiner Errichtung 1715 bis November 1888*, Wien 1888, s. 18, 97–117. K životu a vojenské kariéře Karla Evžena hraběte z Erbach-Schönbergu viz Johann RITTER von RITTERSBERG, *Biographien der ausgezeichnetesten verstorbenen und lebenden Feldherren der k. k. Oesterreichischen Armee aus der Epoche der Feldzüge 1788–1821 nebst treuen Abbildungen derselben und einer kurzen Kriegsgeschichte dieses Zeitraums*, Prag 1829, s. 740–747.

2) Státní okresní archiv (dále SOKA) Písek, Archiv města (dále AM) Písek, kart. 827, sig. B III 72, zápis z 1. 9. 1773 o vyřízení žádosti plukovníka z Erbachu o přidělení maštale při domě vdovy Doroty Javůrkové (čp. 74); sig. B III 74, seznam důstojnických bytů ze 7. 12. 1775 (čp. 1 – „Herr General Major Baron Haslingen“, čp. 75 [správně asi 74] – „Herr Obrister“); soupis důstojnických bytů v období od června 1776 do června 1777 (čp. 1 – „Obrister“, čp. 74 vdovy Javůrkové – „General“); sig. B III 75, protokol o vizitaci důstojnických bytů v Písku z 31. 10. 1777 (čp. 1 – „tit. pan generál Hasling“, čp. 74 Doroty Javůrkové – „tit. pan obrist z Erbachu“); nedatovaný soupis bytů důstojníků pěšího pluku čp. 10 v Písku (čp. 1 – „Graf zu Erbach, Obrister“, čp. 74 vdovy Javůrkové – „Franz Freyherr von Haslingen, Generalmajor“). Domy čp. 1 a čp. 74 byly tehdy v celém Písku k ubytování vysokých důstojníků nejvhodnější, neboť se v nich podle uvedených soupisů nalézalo nejvíce pokojů a největší stáje. V čp. 1 bylo 7 pokojů, 1 komora, 1 kuchyně, 1 sklep a stáje pro 8 koní, v čp. 74 bylo 5 pokojů, 1 komora, 1 kuchyně, 1 sklep a stáje pro 6 koní. Základní informace k historii obou domů přináší August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912, s. 375–376 a 390. František Ignác baron z Hasslingy (1722–1784) byl plukovníkem pěšího pluku č. 10 v letech 1765–1773, z vojenské služby odešel roku 1773 v hodnosti generálmajora. Jak je zřejmé z citovaných pramenů, v Písku pobýval i po svém penzionování. K němu viz *Geschichte des K. K. Infanterie-Regimentes Oskar II. Friedrich*, s. 75–102; Antonio SCHMIDT-BRENTANO, *Kaiserliche und k. k. Generale (1618–1815)*, Wien 2006, s. 40.

3) Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv (dále ÖStA/KA), fond Musterlisten und Standestabellen der k. k. Armee (dále MLST), kart. 731, měsíční tabulky stavu (Standestabellen) pěšího pluku č. 10 za listopad 1777 a březen 1778. Na konci března 1778 byl v Písku ubytován štáb pluku v čele s plukovníkem (30 mužů), tělesná setnina (125 mužů), setnina majora Verniera (133 mužů), setnina hejtmána Elvenicha (132 mužů), setnina hejtmána Breunera (132 mužů), setnina hejtmána Wagemanna (132 mužů) a setnina hejtmána Schrenka (132 mužů). V uvedených výkazech ovšem nejsou započtení markytáni, manželky a děti vojáků apod. Například v říjnu 1776 bylo mezi příslušníky setniny hejtmána Wagemanna (tehdy 100 mužů), kteří byli všichni na kvartýru v domech píseckých měšťanů a nikoli v kasárnách, napočteno i 13 žen. Z celkového počtu ubytovaných tak tvořily 11,5 procent. Viz SOKA Písek, AM Písek, kart. 827, sig. B III 74.

4) Srov. Karel POLESNÝ, *Počet obyvatelstva v městě Písku v druhé polovině 18. století*, Časopis Společnosti přátel starožitností, 65, 1957, s. 148–150.

5) Srov. SOKA Písek, AM Písek, kart. 827, sig. B III 72–79.

6) ÖStA/KA, fond Militärmatriken, sig. 1356, Matrika křesťanů, oddací a úmrtní pěšího pluku č. 10 z let 1776–1787, pag. 14 a 21.

Obr. 1. Polní zbrojmistr Karel Evžen hrabě z Erbach-Schönbergu (1732–1816). V letech 1773–1783 plukovník c.k. pěšího pluku č. 10, roku 1783 povýšen na generálmajora a roku 1793 na polního podmaršála. Roku 1793 se stal majitelem c.k. pěšího pluku č. 42, z vojenské služby odešel roku 1796 v hodnosti polního zbrojmistra. Litografie byla otištěna v monografii Johanna Rittera von Ritterberg „Biographien der ausgezeichnetesten verstorbenen und lebenden Feldherren der k. k. Oesterreichischen Armee aus der Epoche der Feldzüge 1788–1821 nebst treuen Abbildungen derselben und einer kurzen Kriegsgeschichte dieses Zeitraums“, použito bylo vydání knihy z roku 1829.

ku vyslechnout rozsudek smrti. Pouhých šest dní po svém zadržení, 12. června 1777, byl v Písku „pro dezerci“ zastřelen („ob desertionem traiectus ... Pisecae“).⁷

Důvody, pro něž byl odsouzen ke ztrátě života, však zůstávají poněkud nejasné. Z příruček vojenského trestního práva vydaných v letech 1772, 1782 a 1784 totiž jasně plyne, že popraveni mohli být jen ti zběhové, kteří byli dopadeni vojenskými orgány a přitom naplnili další podmínky nezbytné k udělení trestu smrti. Dezertéři, kteří byli chyceni civilisty, však k trestu smrti odsouzení být nemohli.⁸ Podle oficiálního výkladu šlo o reakci na skutečnost, že se mnoho osob civilního stavu odmítalo zapojovat do chytání dezertérů, neboť s nimi soucítili a nechťeli si vzít na svědomí, kdyby měli tyto již beztak nešťastné lidi přivést na popraviště.⁹ Marschal se sice dopustil druhé dezerce, což byl jinak v 70. letech 18. století dostatečný důvod k popravě, na druhé straně však byl zadržen civilními osobami, což muselo znamenat polehčující okolnost a snížení trestu na nejvýš 10 let pevnostních prací.¹⁰ Vedle dezerce, která je v matričním zápisu uvedena jako příčina jeho popravy, se tak zřejmě musel dopustit ještě jiného zločinu. Rovněž zvolený způsob popravy je pozoruhodný, neboť obvyklým trestem smrti za dezerci bývalo oběšení.¹¹ Zastřelení dezertéra

7) ÖStA/KA, Militärmatrizen, sig. 1356, pag. 14: „[Conditio] Gregar. Centur. Baron Mitrovsky, [Nomen et Cognomen] Nicolaus Marschal, [Religio] Catholicus, [Status] Calebs, [Quibus Sacramentis provisus] Confes. et Comm., [Quali morte] Ob desertionem traiectus, [Locus Mortis et Sepulturae] Pisecae In Coem. Mil., [Dies et Mensis] Duodecima Junii [1777].“ ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy (Musterlisten) pěšího pluku č. 10 z let 1777 a 1779, seznam příslušníků setniny hejtmana Antonína Mitrovského z Mitrovic a Nemyšle ze 7. 5. 1777 (č. 110) a seznam téže setniny z 16. 1. 1779, rubrika odchodů: „Junii 1777. Gem. Nikolaus Marschal den 12. Junii arquebusirt.“ Jako jeho rodiště je uveden „Nenpewille in Lotharingen“.

8) Všechny podmínky nezbytné k udělení trestu smrti pro dezertéry v dobách míru i války shrnuli ve svých příručkách vojenského trestního práva Georg Joseph KÖGL DE WALDINUTZY, *De jure civili et criminali austriaco-bellico tractatus practicus; das ist Praktische Abhandlung deren in österreichischen Kriegsgerichten vorfallenden bürger- und peinlichen Rechtsentscheidungen. Erster Theil*, Preßburg 1772, s. 448–449; [Thomas von] ORLANDINI, *Auszug der peinlichen Kriegsgerichtsordnung in den österreichischen Staaten*, Wien 1782, s. 104–106; Jakob HEINRICH, *Gesetze für die k. k. Armee in Auszug nach alphabetischer Ordnung der Gegenstände eingerichtet*, Wien – Prag 1784, s. 81. Za všechny ocitujeme stručné shrnutí z pera Thomase von Orlandini z roku 1782 (v upraveném překladu): „Příčiny, pro něž může být zběh v mírových časech odsouzen k provazu, jsou mimochodem tyto: 1) musí být přiveden vojskem, a [současně musí nastat některá z následujících přitěžujících podmínek]: 2) pokud by zběhl už podruhé, anebo 3) pokud by uprchl z hlídky, anebo 4) pokud by k dezerci přemluvil jiné vojáky, anebo 5) pokud by se zlovolným rozmyslem uprchl za pomoci přelezení městských zdí, hradeb atd., anebo 6) pokud by byl poddůstojníkem, anebo pokud by si při rozmáhajícím se počtu dezercí služba Jeho Veličenstvu vyžadovala jejich přísnější potrestání.“ Problematiku dezercí v c. k. armádě s důrazem na právní normy a tresty od doby tereziánské až do poloviny 19. století podrobně rozebral Christoph TEP-PEMBERG, *Rechtsnormen zum „Verbrechen der Desertion“ in der k. k. Armee, vornehmlich für die Zeit der Vormärz*, Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs, 43, 1993, s. 94–115.

9) Johann NAHLIK, *Abhandlung über das Verbrechen der Desertion nach den in der k. k. österreichischen Armee bestehenden Gesetzen*, Hermannstadt 1844, s. 159.

10) G. J. KÖGL DE WALDINUTZY, *De jure civili*, s. 449; J. HEINRICH, *Gesetze*, s. 80.

11) G. J. KÖGL DE WALDINUTZY, *De jure civili*, s. 448; [T. von] ORLANDINI, *Auszug*, s. 104.

Obr. 2. Osobní sekretní pečeť plukovníka Karla Evžena hraběte z Erbach-Schönbergu, kterou používal během svého působení v Písku. Podle originálu přitisknutého k měsíčnímu výkazu stavu c.k. pěšího pluku č. 10 za březen 1778, jenž je uložen ve vídeňském Válečném archivu, nakreslil Jiří Pešta.

mohlo být nařízeno pouze tehdy, pokud by nebyl po ruce žádný kat.¹² To však nebyl případ města Písku, které si již od poloviny 18. století vydržovalo vlastního mistra ostrého meče Antonína Nymburského.¹³ Další nezodpovězenou otázkou tak zůstává, proč popravu nevykonal písecký kat, když štáb c.k. pěšího pluku č. 10 opakovaně využíval jeho služeb již dříve mezi lety 1763 až 1774.¹⁴

Antonín Nymburský ale již nechyběl u další písecké vojenské popravy, k níž došlo 12. prosince 1778. Do svého deníku si o ní učinil následující poznámku: „Roku 1778 dne 12. Decembris byl voják Josef Čaba oběšený, od rekementu Princ Volfinpitla, v Písku.“¹⁵ V zápisu delikventova jména se však mistr popravčí poněkud pomýlil. Oběšeným byl totiž ve skutečnosti rekrut Petr (Pierre?) Chabaux [čti šapo], jinak psaný i jako Chapeau [šapo] či Chapou [šapu], jenž byl 1. června 1778 kde si v „římské říši“ zverbován k tělesné setnině c.k. pěšího pluku č. 10. Při uzavření smlouvy, tzv. kapitulace, sice přijal od verbířů jako závdavek („Handgeld“) 29 zlatých, ke svému pluku se však vůbec nedostavil. Jeho životní osudy mezi červnem a prosincem 1778 zůstávají neznámé, po jeho zadržení však s ním bylo každopádně zacházeno jako s dezertérem. Počátkem prosince 1778 byl Chabaux přivezen do sídla štábu v Písku, kde byl plukovním soudem pro zločin dezerte odsouzen k trestu smrti. Po přijetí svátostí smřeni a svatého přijímání pak byl 12. prosince 1778 oběšen na místním popravišti („ex capite desertionis suspens. Pisecae in loco supplicii“).¹⁶

Dvorní rada a generální vojenský auditor Georg Josef Kögl de Waldinutzky ve svém výkladu vojenského práva z roku 1772 potvrzuje, že už pouhý rekrut, který se nechal dobrovolně odvést k c. k. armádě a přijal zálohu v penězích, avšak před slo-

12) Srov. Ignaz Franz BERGMAYR, *Kriegsartikel für die kaiserlich-königliche Armee mit allen übrigen österreichischen Militär-Strafgesetzen vereinigt und erläutert*, Wien 1835³, s. 95; J. NAHLIK, *Abhandlung*, s. 96.

13) K píseckému katu Antonínu Nymburskému viz např. Václav ZVONAR [= Theodor KOPECKÝ], *Ze zápisníků píseckého kata*, Otavan, 5, 1920, č. 5–6, s. 72–73; Josef PELIKÁN, *Mistr ostrého meče*, Písecké listy, 6. září 1934; Vladimír ŠINDELÁŘ, *Příběhy zpod šibenice*, Písek 2001, s. 156–160; TÝŽ, *Cesta na popraviště. Příběhy z českých zemí*, Praha 2012, s. 270–279; Jiří PRÁŠEK (ed.), *Deník píseckého kata*, Písek 2004.

14) J. PRÁŠEK (ed.), *Deník*, s. 16–20.

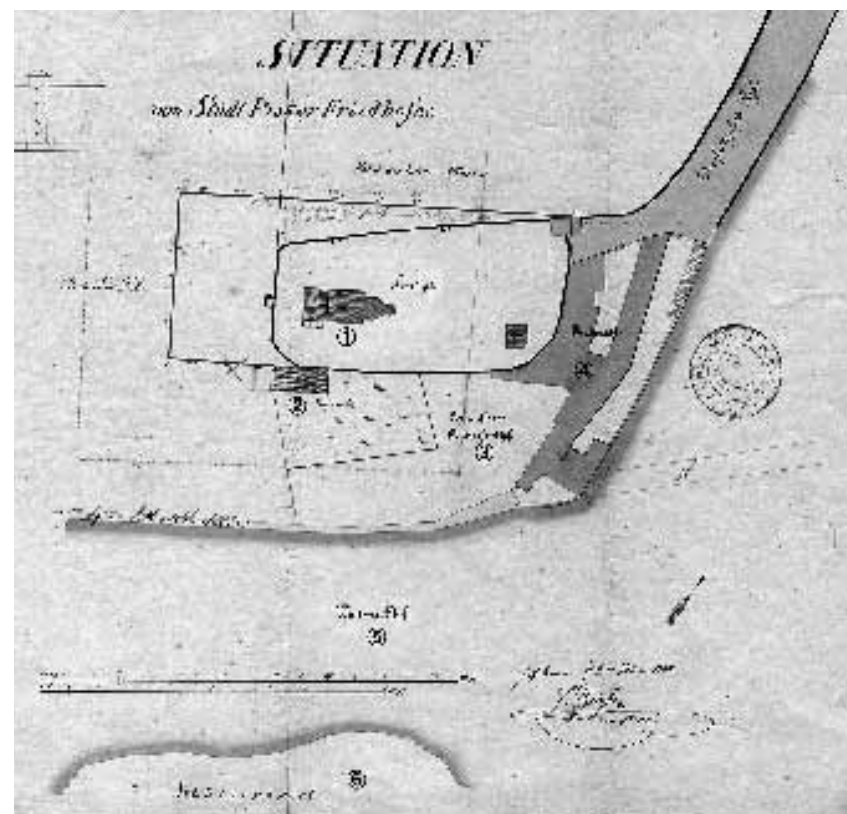
15) Tamtéž, s. 22.

16) V plukovní matrice je poprava – zřejmě mylně – datována až k 22. prosinci 1778. Viz ÖStA/KA, *Militärmatriken*, sig. 1356, pag. 21: „[Conditio] Gregar. Centur. Praetorianae, [Nomen et Cognomen] Petrus Chabaux, [Status] Calebs, [Quibus Sacramentis provisos] Confess. et Commun., [Quali morte] Ex capite desertionis suspens., [Locus Mortis et Sepulturae] Pisecae In loco supplicii, [Dies, Mensis, et Annus] Vigés. secunda Decembr. 1778.“ Informace o vojenské „kariéře“ rekruta Petra Chabaux jsou obsaženy v plukovním seznamu pěšího pluku č. 10, konkrétně v seznamu tělesné setniny pod vedením kapitána poručíka Josefa Rocha, jenž byl pořízen při mustruňku v Písku dne 14. 1. 1779. Tento seznam stejně jako Nymburského deník udává za datum smrti 12. prosinec 1778: „Recrout Peter Chapeau den 12ten Dezember 1778 Justiviciert.“ Viz ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy (Musterlisten) pěšího pluku č. 10 z roku 1779.

žením vojenské přísahy zběhl, mohl být odsouzen k trestu smrti pověšením. Ale jen tehdy, pokud by mu přitížila některá z následujících okolností: a) kdyby rekrut vedle závdavku od armády přijal ještě peněžní odměnu od zemských stavů ve výši alespoň 30 zlatých, b) kdyby utekl v kompletním vojenském oděvu, c) kdyby dezertoval během války, d) kdyby zběhl v době míru, pokud by zrovna došlo k mimořádnému nárůstu počtu dezercí, e) kdyby k dezerci svedl další osoby, f) kdyby nebyl rakouským poddaným, ale cizincem, neboť ti se často „nechávají falešně naverbovat, aby se zmocnili nemalého peněžního závdavku a mundúru a poté utekli jako zloději“, nebo g) kdyby přeběhl k nepříteli a byl poté znovu dopaden.¹⁷

Chabaux byl zcela jistě cizozemského původu, a bezpochyby mu také uškodilo, že se habsburská monarchie od 3. července 1778 do 13. května 1779 nalézala ve válečném stavu s Pruskem,¹⁸ kdy byly dezerce trestány s větší přísností.¹⁹ Nelze rovněž vyloučit, že v jeho případě mohlo jít o exemplární popravu. Spolu s ním byli totiž do Písku dopraveni ještě tři další říšští rekruti Johann Lemier, Andreas Marquet a Adam Grauer, kteří byli odvedeni již na konci května 1778, ale stejně jako Chabaux se vyhýbali nástupu k pluku. Na rozdíl od něj však neskončili na popravišti, ale byli zařazeni ke svým setninám.²⁰ O dalších možných přitěžujících okolnostech se už můžeme pouze dohadovat.

Chabaux byl podle záznamu v matrice oběšen na blíže nespecifikovaném píseckém popravišti. Místem jeho smrti se tak pravděpodobně stala třísloupová šibenice, jež se nalézala 1 km severovýchodně od centra města na skalnatém návrší zvaném U Spravedlnosti a na niž dosud upomíná písecká ulice Na Spravedlnosti.²¹ Nemůžeme však zcela vyloučit, že c. k. armáda mohla mít v Písku i své vlast-

Obr. 3. Výřez z plánu na rozšíření svatotrojického hřbitova z roku 1853 od městského stavitele Františka Spiesse. Vysvětlivky: 1) kostel sv. Trojice, 2) lazaret, 3) opuštěný vojenský hřbitov, 4) Drátovský mlýn, 5) řeka Otava, 6) střelecký ostrov. Státní okresní archiv Písek, Archiv města Písek, sig. Ak 420.

17) G. J. KÖGL DE WALDINUTZY, *De jure civili*, s. 418–421.

18) Srov. Pavel BĚLINA – Jiří KAŠE – Jan P. KUČERA, *Velké dějiny země Koruny české*, Praha – Litomyšl 2001, s. 110–112; Petr HAVEL, *Válka o švestky či o brambory?* In: Jiří PERNES a kol., *Pod císařským praporem. Historie habsburské armády 1526–1918*, Praha 2003, s. 191–193.

19) Zprávu o „přísné“ popravě dezertéra vykonané právě na konci roku 1778 nám ve svých pamětech zanechal Jan Jeník z Bratřic (1756–1845): „23. listopadu jsme měli u pluku přísnou exekuci. Voják Koldrus byl pro zběhnutí oběšen, jiných devět vojáků běželo desetkrát tam i zpět ulicí, tvořenou třemi sty mužů, ještě jiní byli potrestáni osmdesáti až stem ran holí na zadek.“ Viz Josef POLIŠENSKÝ (ed.), *Jan Jeník z Bratřic. Z mých pamětí*, Praha 1947, s. 32.

20) ŌStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy (Musterlisten) pěšího pluku č. 10 z roku 1779.

21) K tomuto popravišti viz Jiří FRÖHLICH, *Písecko v zrcadle archeologie*, Písek 1997, s. 154–155; TÝŽ, *Poloha a podoba popravišť Prácheňského kraje*, Archeologie ve středních Čechách, 10, 2006, s. 952–953; TÝŽ, *Přehled popravišť Prácheňského kraje*, Sborník Společnosti pro výzkum kamenných křížů, 2008, s. 114–115; TÝŽ, *Královské město Písek z pohledu archeologa*, Putim 2015, s. 36–37; Jan ADÁMEK, *Mezi Kozím Hrádkem a Brložnicí. Kapitola z píseckého místopisu 16. století*, Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011, Písek 2012, s. 43–50; Jiří PEŠTA, *Písecké popravy a popraviště v 19. století*, Jihočeský sborník historický, 81, 2012, s. 200; TÝŽ, *Oprava písecké šibenice v roce 1762*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 53, 2016, č. 4, s. 211–216.

22) Daniel KOVÁŘ, *Vojenská popraviště v Českých Budějovicích v 17. a 18. století*, Výběr, 46, 2009, č. 2, s. 94–99.

ní popraviště, jako tomu bylo ve stejné době například v Českých Budějovicích,²² Pelhřimově²³ či Plzni.²⁴ Pro Písek máme podobnou praxi doloženou až z první poloviny 19. století, kdy se vojenské popravy odbyvaly na tzv. Vojenské louce, jež se tehdy nalézala pod osadou Svatý Václav, přibližně v místech dnešního stadionu s atletickou dráhou.²⁵

V případě prostého vojáka Marschala se v matričním zápisu píše, že místem jeho smrti i pohřbu („*Locus Mortis et Sepulturae*“) byl písecký vojenský hřbitov („*Pisceae In Coem[eterio] Mil[itari]*“).²⁶ Pokud tedy byl skutečně zastřelen na vojenském hřbitově, pak bychom tuto lokalitu mohli přiřadit k dosud známým píseckým popravištím.²⁷ Spíše se ale zdá, že je v matrice zaznamenáno jen místo jeho posledního odpočinku. Přesná lokalizace Marschalovy popravy tedy podle všeho zůstává nejistá. V této souvislosti jen připomeňme, že nedaleko od vojenského hřbitova se nalézala zmíněná Vojenská louka, na níž se poprava zastřelením prokazatelně konala v roce 1825.²⁸

Umístění starého vojenského hřbitova, na němž se pohřbívalo až do poloviny 19. století,²⁹ zachycuje císařský otisk Stabilního katastru pro Písek z roku 1837³⁰ a především tři mapy hřbitova u kostela sv. Trojice a jeho okolí, které v letech 1852, 1853 a 1854 vyhotovil písecký městský stavitel František Spiess.³¹ Z uvedených map je zřejmé, že původní vojenský hřbitov byl situován na levém břehu Otavy na úzkém pozemku sevřeném zahradou patřící k městskému lazaretu, svatotrojickým hřbitovem, drátovnou (pozdějším Drátovským mlýnem) a řekou. V této poloze mezi jižní zdí hřbitova u sv. Trojice a řekou Otavou jsou ostatně schematické značky pro hroby zakresleny již na plánu Písku z roku 1775.³² Přesné datum založení hřbitova

není známo. V píseckých matrikách zemřelých je vojenský hřbitov poprvé výslovně připomínán roku 1759,³³ vojenské pohřby se ale v tomto prostoru konaly již dříve. Jen v listopadu a prosinci 1741 bylo „u nejsvětější Trojice“ pochováno celkem 27 vojáků, převážně francouzských, ze stručných zápisů však nelze zjistit, zda byly jejich ostatky uloženy přímo na městském hřbitově, anebo již v jeho těsné blízkosti na samostatném místě vyhrazeném pro příslušníky armády.³⁴ V roce 1742 pak bylo velké množství francouzských vojáků pohřbeno do šachet vykopaných „na poli při krchově u Nejsvětější Trojice Boží“.³⁵ Domněnku, že počátky vojenského hřbitova mohou mít souvislost s válečnými událostmi let 1741 až 1742,³⁶ podporuje i zpráva píseckého děkana Antonína Frankovského z 15. září 1783, podle níž „vojenský hřbitov ležící u kostela Nejsvětější Trojice“ sloužil k pochovávání příslušníků armády již po dobu čtyř desetiletí.³⁷

Určitou představu o průběhu obou poprav si můžeme udělat z reglementu pro c. k. pěchotu, jenž byl vydán v roce 1769 a v němž je pozornost věnována i vojenským exekucím. U každé popravy musel být přítomen plukovní auditor,³⁸ aby dohlédl na správné vykonání rozsudku. O udělení milosti pro odsouzeného měli před každou „přísnou“ popravou požádat u velitele pluku dva svobodníci, kteří se však v té věci nesměli obracet na jiné osoby vojenského či civilního stavu. Vlastní popravu řídil major³⁹ anebo v jeho nepřítomnosti nejstarší hejtman, dále se jí musel zúčastnit jeden hejtman, dva poručíci, jeden šikovatel, deset desátníků, tři hudebníci a konečně 164 prostých vojáků (doslova „164 pušek“), jichž ale mohlo být podle potřeby i více. Další útvar o 25 mužích, v němž měl být buď jeden šikovatel a 24 granátníků anebo jeden šikovatel, šest svobodníků a 18 starších prostých vojáků, byl určen

23) Daniel KOVÁŘ, *Historická popraviště Bechyňského kraje. Přehled a zhodnocení průzkumu z let 2006–2009*, Archeologické výzkumy v jižních Čechách, 22, 2009, s. 214

24) Petr SOKOL – Jan HAJŠMAN, *Po stopách plzeňské spravedlnosti. Historie a topografie hrdelního soudnictví*, Domažlice 2010, s. 96.

25) K Vojenské louce a dalším píseckým armádním cvičišťům viz J. PEŠTA, *Písecké popravy*, s. 218–223, 229–230; TÝŽ, *Vojenská poprava v Písku v roce 1805. Příspěvek k dějinám c. k. řadového pěšího pluku č. 11*, Výběr, 54, 2017, č. 4, s. 201–206.

26) ÖStA/KA, Militärmatriken, sig. 1356, pag. 14.

27) K píseckým popravištím obecně viz J. FRÖHLICH, *Poloha*, s. 952–953; TÝŽ, *Přehled*, s. 114–115; TÝŽ, *Královské město Písek*, s. 36–38; J. PEŠTA, *Písecké popravy*, s. 195–231. Zde je také uvedena další literatura k tomuto tématu.

28) J. PEŠTA, *Písecké popravy*, s. 220–221.

29) Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny II*, s. 164 a 447; TÝŽ, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl III. Dějiny zvláštních částí*, Písek 1913, s. 131–134.

30) SOKA Písek, Okresní úřad Písek I, Sběrka map k vodní knize, inv. č. 2763, sig. V/B/85, mapa č. 85.

31) SOKA Písek, AM Písek, sig. Ak 420.

32) SOKA Písek, Sběrka map a plánů, sig. XVI/1. Podrobný rozbor plánu přinesl Lubor LUDVÍK, *Roedelův plán Písku z roku 1775 (k 750. výročí města Písku)*, Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, 30, 1993, č. 2, s. 86–94, jenž také na s. 90 upozornil na zakreslení vojenského hřbitova.

33) Státní oblastní archiv v Třeboni, Sběrka matrik Jihočeského kraje, Farní úřad Písek, kn. 50, Matrika zemřelých 1751–1764, fol. 43 (v DigiArchivu snímek 46): „...in coemeterio militari est sepultus“.

34) Tamtéž, FÚ Písek, kn. 48, Matrika zemřelých 1727–1745, fol. 58–59 (v DA sn. 60–61).

35) Jiří PEŠTA, *Pamětní spis z věže písecké radnice o událostech let 1740–1765 s dodatky za roky 1788 a 1847. Rozbor a edice pramenů*, Prácheňské muzeum v Písku v roce 2016, Písek 2017, s. 91.

36) Tuto hypotézu vyslovili např. L. LUDVÍK – J. PRÁŠEK, *Písecké ulice, náměstí, samoty a komunikace*, Písek 1998, s. 127–128.

37) SOKA Písek, AM Písek, sig. Ak 426, kart. 152. V této zprávě se mj. píše, že v posledních dvou letech byli vojáci pochováni ve Strakonickách, a nepoužívaný písecký vojenský hřbitov, na němž místní hrobník nechával pást dobytek, sklízел seno a otavu a pěstoval celou řadu zemědělských plodin, musel být proto znovu vysvěcen. August Sedláček však tuto zprávu děkana Frankovského interpretuje tak, jako by k založení vojenského hřbitova došlo teprve roku 1783. Viz A. SEDLÁČEK, *Dějiny III*, s. 132–133.

38) Auditem a sekretářem pěšího pluku č. 10 byl v době konání obou poprav Jakub Josef Weiss. Viz ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy (Musterlisten) pěšího pluku č. 10 z let 1777 a 1779.

39) Při popravě roku 1777 byl prvním majorem u pěšího pluku č. 10 Jindřich XIII. hrabě z Reussu a druhým majorem Václav Prokop svobodný pán z Vernier, při exekuci roku 1778 byl prvním majorem zmíněný pán z Vernier a druhým majorem Kryštof baron z Gressenichu. Viz ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy (Musterlisten) pěšího pluku č. 10 z let 1777 a 1779.

ke střežení odsouzeného na cestě k popravišti. Tito muži před vojenským vězením (tzv. štokhauzem)⁴⁰ převzali od profouse⁴¹ delikventa a utvořili „šraňky“, v jejichž středu kráčel odsouzenec spolu s plukovním knězem.⁴² Do čela této skupiny se pak postavil profous a na její konec se zařadil šikovatel. Hlavní oddíl vedený majorem mohl na příchod tohoto průvodu čekat přímo na popravišti anebo jej mohl doprovázet již na jeho cestě od vězení. Při cestě na popraviště neměla hrát hudba a průvod se měl ubírat pomalým tempem. Na popravišti se odsouzeného ujal hlavní „exekuční“ oddíl, jenž utvořil kordon ve tvaru čtverce. Plukovní auditor poté znovu vyhlásil rozsudek a následovala poprava. Reglement nepředepisoval, jak mají popravy provádět povolání mistři popravčí, podrobně však nařizoval, jak postupovat při zastřelení odsouzeného.

K popravě zastřelením bývalo určeno šest svobodníků nebo prostých vojáků, kteří si předtím svoji zbraň museli nabít kulí a ujistit se, že jim puška neselže. Po přečtení rozsudku na popravišti musel delikvent pokleknout a jeho kamarád, jehož si odsouzený sám vybral, mu zavázal oči. Na majorovo znamení dané kordem pak z nastoupeného útvaru vystoupilo šest mužů určených k provedení popravy. Tři z nich, kteří měli střílet nejdříve, se v klidu připravovali a poté se zdviženou zbraní postoupili až na čtyři kroky před delikventa, ostatní tři zůstali stát za nimi ve vzdálenosti tří kroků se zbraní na rameni. Jakmile major stojící stranou pozdvihl kord do výše, první tři přiložili zbraň k líci a zamířili. Prostřední cílil na hlavu, ostatní dva na hrud. Na majorův povel (úder kordem do holínky) všichni tři současně vypálili. V případě, že by zastřelený vykazoval ještě nějaké známky života, měli se ze zálohy posunout tři zbývající určení střelci a jednou nebo podle potřeby více ranami dokončit exekuci.

Po popravě plukovní kněz ve stručnosti napomenul přítomné a poprosil je, aby se za mrtvého pomodlili Otčenáš, případně další modlitby. K modlitbě pokleklo celé mužstvo v čele s majorem a poté účastníci popravy za zvuků hudby odmaštrovali na místo určené pro vojenskou parádu. Tam měl krátkou promluvu major, jenž všechny vyzval, aby si z odsouzeného a jeho zlého činu vzali varovný příklad. Poté většina vojáků odtáhla zpět do města. U popraveného však měla zůstat stráž, v níž byl jeden svobodník a tři prostí vojáci.

40) V 70. letech 18. století se štokhauz nalézal v domě čp. 93 na Floriánském rynku (dnešním Havlíčkově náměstí). Viz SOKA Písek, AM Písek, kart. 827, sig. B III 74, výkaz domů v Písku využívaných armádou ze 7. 12. 1775.

41) Profousem neboli správcem píseckého vojenského vězení tehdy byl Valentin Stoll. Viz ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy pěšího pluku č. 10 z let 1777 a 1779.

42) Plukovním kaplanem při obou popravách byl Ignác svobodný pán z Vernier, mladší bratr majora Václava Prokopa z Vernier. Viz ÖStA/KA, MLST, kart. 701, plukovní seznamy pěšího pluku č. 10 z let 1777 a 1779.

43) Srov. *Reglement für die sämmentlich-Kaiserlich-Königliche Infanterie*, Wien 1769, s. 160–162. Z příslušné pasáže reglementu také podrobně cituje J. HEINRICH, *Gesetze*, s. 14–15, 171–172. K řízení c. k. plukovních soudů a vojenským popravám ve druhé polovině 18. století také viz Friedrich HARTL, *Die Militärgerichtsbarkeit in Strafsachen im Zeitalter Maria Theresias*, In: Dorothea MAYER-MALY (red.), *Aus Österreichs Rechtsleben in Geschichte und Gegenwart*. Festschrift für Ernst C. Hellbling zum 80. Geburtstag, Berlin 1981, s. 525–542, zvláště s. 530–536.

Bohumír Bernášek

O RODOVÝCH VAZBÁCH PROTIVÍNSKÉHO RANHOJIČE VÁCLAVA HEYBERGERA A OBJEVENÉ MALBĚ FELIXE FABERA V KAPLI V BUDIČOVICÍCH

Přerod knížecího ranhojiče¹ Václava Heybergera² (1818 - 1903) v prvního protivínského obvodního lékaře vystihuje převratnou dobu, ve které žil. Když se narodil, nestála ještě ani koněspřežná železnice, a když umíral, vyřizoval protivínský pivovar běžné obchodní záležitosti telefonem.³ Pozornost si ovšem nezasloužil jen jako dlouholetý lékař, knížecí zaměstnanec či člověk potýkající se společenskou modernizací,⁴ pro historii širšího regionu jsou zajímavé také jeho rodové vazby. Pocházel z prachatické lékárnické rodiny⁵ a za manželku pojal dceru významného prachatického malíře Felixe Fabera.⁶ Prostřednictvím sňatku dcery Marie je následně spřízněn s rodinou píseckého stavitele Františka Spiesse.⁷ Zajímavé jsou

1) Tak je poprvé uváděn v protivínských matričních knihách při narození syna Jana Nepomuka Františka roku 1852.

SOA Třeboň, fond Sběrka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených Protivín 12 (N 1840 - 1853), s. 90. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6706/94>

2) Údaj o narození: SOA Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech: Farní úřad Plzeň, kniha narozených Plzeň 008 (křty narozených dětí městských svobodných z let 1810 - 1826), s. 283. Dostupné na adrese: http://www.portafontium.eu/iipimage/30067192/plzen-008_2860-n?x=100&y=544&w=537&h=211.

Údaj o úmrtí: SOA Třeboň, fond Sběrka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha zemřelých Protivín 19 (Z 1853 - 1908), s. 592. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6713/490>.

Pravopis jména i příjmení v dokumentech (i oficiálních) značně kolísá. Zápis příjmení vychází z podoby uvedené v matričních zápisech o narození, svatbě a úmrtí Václava Heybergera a sčítacích operátech čp. 15 v Protivíně z let 1880 a 1900. Tato podoba pak převládla i u jeho potomků. U křestního jména je použit současný tvar, přestože v matričním zápise o úmrtí jmenovaného je použita podoba Vácslav a v matričním zápise o narození a svatbě německá verze jména Wenzel. Nejedná se jen o úlitbu současnosti, gramatická podoba jména Václav Heyberger se objevuje i v periodickém tisku z počátku 20. stol.

3) Antonie KOLAFOVÁ, *Dějiny města Protivína a připojených osad do roku 1918*, Protivín 1998, s. 68.

4) Např. Milan HLAVAČKA, *Co je to modernizace?*, in: Pavel KLADIWA – Aleš ZÁŘICKÝ, *Město a městská společnost v procesu modernizace 1740-1918*, Ostrava 2009, s. 13 – 19.

5) Václav STARÝ, *Z dějin lékáren v Prachaticích*, in: Výběr z prací členů historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, roč. 10, 1973, č. 4, s. 253 – 254.

Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*, in: Rodopisná revue on-line, roč. 18, 2016, č. 1. Dostupné na adrese: http://rodopisna-revue-online.tode.cz/2016-1/01_jam-lekarna.pdf

6) Prokop TOMAN, *Nový slovník československých výtvarných umělců. I. díl A – K*, Ostrava 1993, s. 206.

7) Stavitel zanechal výrazný otisk ve stavebním vývoji města Písku, je např. autorem návrhu školní budovy na Alšově náměstí, budovy bývalého klasického gymnázia (dnešní učňovské školy) v Komenského ulici, tzv. Kronbergerova altánu tamtéž a také původní budovy divadla tzv. městské střešnice (výrazně přestavěné v divadlo Fráni Šrámka). Souborně zpracován není, ale zmínky nalezneme např. zde:

Návesní kaple sv. Jana Nepomuckého v Budičovicích. Foto autor

Obraz sv. Jana Nepomuckého signovaný Felixem Faberem z budičovické kaple. Foto Ivan Sámel

osudy i dalších dětí, zejména nesezdaných dcer Sabiny a Anny. Sabina nastoupila učitelskou dráhu a posléze se prosadila jako spisovatelka.⁸ Anna pokračovala v rodové malířské tradici a také dosáhla určitého věhlasu, byť jen místního.⁹ Její obraz je v Prácheňském muzeu veden jako nejstarší doklad ženy profesí malířky činné na Písecku. Navíc všechny děti se velmi aktivně účastnily českého spolkového života, zejména měly podíl na fungování Národní jednoty pošumavské,¹⁰ a tak může být text i krátkým příspěvkem k dějinám spolkového života a národnostního štěpení společnosti v českých zemích.

August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou. Díl II. Od zřízení král. úřadu až do dnešní doby*, Písek 1912.

Jiří PEŠTA, *Příspěvek k životopisu Josefa Kronbergera (1797-1864) a stavbě tzv. Kronbergerova altánu v Písku*, in: Jihočeský sborník historický, roč. 83, 2014, č. 1, s. 175 – 205.

8) Josef HÁZR PÍSECKÝ, *Protivínský slavín*. Zvláštní otisk z „Vodňanských novin“ roč. V. a VI, Vodňany 1939, s. 9 – 11.

Josef HÁZR PÍSECKÝ, *Dvě ženy - spisovatelky*, in: Otavan. Státoprávně pokrokový týdeník pro král. město Písek a Pošumaví, roč. 32, 1910, č. 32 ze dne 6. srpna, s. 1.

9) Prokop TOMAN, *Nový slovník*, s. 329.

10) K tomu např. Ondřej KOLÁŘ, *Dámský odbor Národní jednoty pošumavské v Protivíně*, in: Výběr. Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech, roč. 33, 1996, č. 4, s. 298 – 300.

Signatura Felixe Fabera na obraze sv. Jana Nepomuckého v Budičovicích: „Fix Faber pinxit a.834.“ Foto Ivan Sámel

Bohužel nám Václav Heyberger nezanechal žádné paměti, a tak jeho dlouhý a jistě bohatý život můžeme rekonstruovat jen na základě oficiálních dokumentů, novinových článků a krátké vzpomínky jeho dcery Sabiny.¹¹ Tento text ovšem není první snahou zmapovat osudy Heybergerovy rodiny. Zmínky o Václavu Heybergerovi a jeho rodu nalezneme v rukopisných poznámkách protivínských vlastivědných pracovníků Františka Krhouna (1887 – 1979) a Josefa Házra Píseckého (1869 – 1947).¹² Genealogii některých protivínských rodů, včetně Heybergerových, se zabýval také protivínský lékař MUDr. Křišťan Pokorný (1871 – 1957)¹³ a ve výčtu literatury nesmíme opomenout ani obsáhlé Dějiny města Protivína od Antonie Kolařové.¹⁴ Starších generací rodu se dotýkají práce Václava Starého¹⁵ a Jana Antonína Magera.¹⁶

Václavův děd Johann se roku 1795 ve věku 26 let ženil v prachatickém svatojakubském kostele s Annou, stejně starou dcerou tamějšího kožešnického mistra Mathiase Tumy. V matričním záznamu je uveden jako apatykář.¹⁷ Hned v říjnu následujícího roku přivedou na svět prvního potomka, dceru Theresii, Václavovu matku. Manželům se narodí ještě čtyři děti. Aloisie Theresie (* 1798) zemře v mladém věku na neštovice a Johann (* 1800) umírá ve třech měsících, a tak se dospělosti dožijí jen poslední dvě, jež obdrží jména svých předčasně zesnulých sourozenců: Aloisie Theresie (* 1801) a Johann (* 1804).¹⁸

11) Josef HÁZR PÍSECKÝ, *Protivínský slavín*, s. 10 – 11.

12) Oba jmenovaní mají své pozůstalostní fondy v SOKA Písek. Velká část Krhounových vlastivědných výpisků je uložena v Prácheňském muzeu v Písku, Podsbírka Historická, K+S 10611. J. Házr Písecký se v novinových článcích zabývá osobnostmi Sabiny i Anny Heybergerových.

13) Výsledky Pokorného bádání jsou součástí Krhounových poznámek uložených v Prácheňském muzeu v Písku (viz předchozí poznámka).

14) Antonie KOLAŘOVÁ, *Dějiny*.

15) Václav STARÝ, *Z dějin*.

16) Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*.

17) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatice, kniha oddaných Prachatice 13 (1742-1828), str. 21. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6649/170>

18) Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*, s. 1.

Okolnosti narození Václava Heybergera můžeme jen fabulovat. Jisté je, že se tak stalo v Plzni 9. dubna 1818 a že v kolonce otec dítěte zůstala matriční kniha nepopsána.¹⁹ Zda Theresie otěhotněla při dlouhodobém pobytu v Plzni, či zde porodila shodou náhod, popřípadě sem byla odeslána mimo pátravý zrak prachatické měšťanské společnosti, už se nedozvíme. Čerstvá prvoroďčka musela být zmítána emocemi mnohem více, než je obvyklé. Nemanželské dítě v prostředí maloměstských elit počátku 19. století totiž znamenalo určitou diskvalifikaci jak pro matku, tak i pro Karla Václava, jak byl chlapec plným jménem pokřtěn. Nicméně dědeček Heyberger se o vnuka i dceru postaral. Dopřál mu vzdělání, zřejmě i ve vlastní lékárně v čp. 2 na prachatickém náměstí (dnes Národní dům na Velkém náměstí čp. 9), které dospělému Václavovi umožnilo vstoupit do schwarzenberských služeb ve funkci ranhojiče a lékaře. Theresie se nikdy neprovdala a stejně jako její bezdětná svobodná sestra Aloisie žila v domácnosti svého otce a následně bratra.

Roku 1835 umírá Anna Heybergerová, rozená Tumová, a ještě téhož roku dům a lékarnickou živnost v ceně 4000 zlatých konvenční měny přebírá Johann Heyberger mladší.²⁰ Ještě za života otce Johanna staršího (umírá roku 1846) se nový prachatický lékárník roku 1842 oženil s Annou Sekouškovou, dcerou strakonického koželuha a radního Tomáše Sekouška. J. A. Mager upozorňuje na zajímavou okolnost, že Anna Sekoušková měla o 23 let starší nevlastní sestru Antonii, jejíž manžel, netolický lékárník Emanuel Sehnal, byl zároveň kmotrem nevěsty.²¹ Z vyprávění Sabinny Heybergerové²² a z plánů protivínského obydlí²³ Václava Heybergera víme, že také vyráběl léky, a s nadsázkou můžeme tedy říci, že si po polovině 19. století mohli nemocní cestující z Prachatic do vnitrozemí vybrat, zda si léky koupí v Heybergerově lékárně přímo v místě, u švagra Sehnala v Netolicích nebo vsadí až na um synovce Václava Heybergera v Protivíně. Johann Heyberger ml. provozuje prachatickou lékárnu ještě roku 1866, kdy v jeho domácnosti nacházíme i obě svobodné sestry.²⁴ Někdy poté odchází Theresie Heybergerová ke svému synovi do Protivína, kde

19) SOA Plzeň, fond Sbírka matrik západních Čech: Farní úřad Plzeň, kniha narozených Plzeň 008 (křty narozených dětí městských svobodných z let 1810-1826), s. 283. Dostupné na adrese: http://www.portafontium.eu/iipimage/30067192/plzen-008_2860-n?x=100&y=544&w=537&h=211.

20) Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*, s. 1.

21) Tamtéž, s. 1.

22) „Byly to práce domácí, náležející do oboru každé hospodyňky a pak práce v otcově lékárně, jehož jsem byla takřka pravou rukou.“ Josef HÁZR PÍSECKÝ, *Protivínský slavní*, s. 10.

23) SOA Třeboň, oddělení Český Krumlov, fond Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice, (1697) 1791–1950, inv. č. 5295, Půdorys a profil domu čp. 15 v Protivíně, e. č. 5294.

Jedna z místností je v tomto plánu uvedena jako laboratorium. J. A. Mager píše: „Lékárna, v jejímž čele stál provizor, sestávala z oficíny, kde se prodávala léčiva, příprava medikamentů probíhala v oddělené laboratoři.“

Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*, s. 1.

24) Václav STARÝ, *Z dějin*, s. 253.

Obraz sv. Havla, resp. Linharta, ze sbírek Prácheňského muzea, stav před restaurováním. Foto Ivana Petrová

Část obrazu sv. Havla, resp. Linharta, ze sbírek Prácheňského muzea, stav po restaurování a odstranění mladších přemalů. Foto Ivana Petrová

24. ledna 1870 umírá.²⁵ Sestra Aloisie umírá v Prachaticích o dva dny později.²⁶ Pravděpodobně hned v tomto roce odchází Johann Heyberger ml. na odpočinek²⁷ a žije dále v Prachaticích jako emeritní lékárník. Umírá roku 1887, rok po své manželce. Nikdo z jejich početných potomků nepokračuje v rodinné tradici výroby léků v Prachaticích.²⁸

Dne 6. února 1844 vidíme ovšem Johanna Heybergera mladšího ještě v plné síle jako svědka na synovcově svatbě. Václav Heyberger opustil svůj byt v čp. 20 v městečku Podhradí, dnešní Hluboké nad Vltavou, aby se v prachatickém děkanském chrámu páne ve svých 25 letech oženil s o dva roky starší Rozinou Faberovou, dcerou prachatického měšťana a malíře Felixe Fabera.²⁹ Ovšem ani Rozinin otec nebyl obřadu přítomen,

25) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha zemřelých Protivín 19 (Z 1853-1908), s. 106. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6713/107>

26) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatic, kniha zemřelých 18 (Z 1821-1873), s. 111. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6654/113>.

27) Václav STARÝ, *Z dějin*, č. 4, s. 253.

28) Jan Antonín MAGER, *O prachatických lékárnách*, s. 1 – 2.

29) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatic, kniha oddaných 14 (O 1829-1884), s. 18. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6650/22>.

téměř půl roku jej kryla země hřbitova u Sv. Petra ve Starých Prachaticích.³⁰ Místo otcovského požeňání mohl nevěstu těšit alespoň pohled na sochy světců na hlavním oltáři, které otec Felix maloval a restauroval, když jí bylo pět let.³¹ Ostatně umělecká tvorba několika generací rodu Faberů byla v Prachaticích i širším okolí všudypřítomná.³²

Můžeme-li na šťastné manželství usuzovat dle počtu dětí, tak toto manželství šťastné bylo. Téměř s minimálním odstupem se mezi lety 1845 a 1862 narodilo pět dcer a čtyři synové. Díky tomu můžeme i poměrně dobře sledovat stěhování celé rodiny. Již 7. května 1845 se „Wundarzt“ Heyberger v Podskalí (část Hluboké nad Vltavou) čp. 9 radoval z narození dcery Barbory Johany,³³ 13. prosince 1846 se tentokrát už v hlubockém Záměstí v čp. 1 narodilo další děvče, Marie Terezie.³⁴ Před narozením třetí dcery Sabiny Barbary Marie (18. října 1848)³⁵ se rodina lékaře – ranhojiče Václava Heybergera odstěhovala zpět do Podskalí do čp. 34, kde 18. května 1850 na světě přivítal i čtvrtou dceru, Rosinu Julii.³⁶ Od roku 1851 nastoupil jako knížecí ranhojič do Protivína a doživotním domovem se mu stal přízemní dům na východní straně náměstí čp. 15. Zde na svět přivedl i další děti. Syna Jana Nepomuka Františka 20. dubna 1852,³⁷ syna Adolfa Václava 2. července 1854,³⁸ dcera Annu 16. února 1857,³⁹ syna Viléma Jakuba 30. června 1860⁴⁰ a syna Jana Nepomuka Felixe 6. května 1862,⁴¹ který zemřel krátce po narození.

30) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatic, kniha zemřelých 18 (Z 1821-1873), s. 43. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6654/45>.

31) František MAREŠ – Jan SEDLÁČEK, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do polovice XIX. století*. XXXVIII, Politický okres Prachatický, Praha 1913, s. 224.

32) Prokop TOMAN, *Nový slovník*, s. 206.

Sám Felix Faber např. namaloval obraz Stětí sv. Jana Křtitele pro oltář kostela v Záblatí u Prachatic, hlavní oltářní obraz pro kostel v Němčicích a obraz sv. Filipa Nerejského do kaple na Libíně.

33) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Hluboká nad Vltavou, kniha narozených 5 (N 1815-1853), s. 70. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/3558/68>.

34) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Hluboká nad Vltavou, kniha narozených 4 (N 1824-1854), s. 62. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/3557/62>.

35) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Hluboká nad Vltavou, kniha narozených 5 (N 1815-1853), s. 98. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/3558/96>.

36) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Hluboká nad Vltavou, kniha narozených 5 (N 1815-1853), s. 111. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/3558/109>.

37) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených 12 (N 1840-1853), s. 90. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6706/94>.

38) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených 13 (N 1854-1890), s. 10. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6707/11>.

39) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených 13 (N 1854-1890), s. 45. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6707/46>.

40) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených 13 (N 1854-1890), s. 97. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6707/99>.

41) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha narozených 13 (N 1854-1890), s. 118. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6707/120>.

Ostatní sourozenci se dožili dospělého, někteří i hodně vysokého věku. Barbora Johana se nikdy neprovdala a zemřela roku 1899 v 53 letech u svého otce v čp. 15 na protivínském náměstí.⁴² Během svého života v Protivíně se spolu se sestrou Annou obětavě zapojovaly do činnosti Národní jednoty pošumavské a zpěvem a dramatickým uměním úspěšně vystupovaly na akcích místního Čtenářsko - zábavního klubu.⁴³

Marie Terezie se ve 27 letech 18. listopadu 1874 v protivínském kostele sv. Alžběty provdala za pětatřicetiletého Julia Spiesse, schwarzenberského stavitele v Libějovicích.⁴⁴ Juliovým otcem byl písecký stavitel František Spiess.⁴⁵ Ještě roku 1890 zaznamenáváme knížecího stavitele na panství Libějovice,⁴⁶ ale již roku 1893 pracuje na panství Cítoliby u Loun,⁴⁷ kde se roku 1913 dočká penzionování a propůjčení čestného titulu vrchní inženýr.⁴⁸ Zatímco Marie svého muže následuje za jeho pracovními povinnostmi, sama se zajímá o českou lidovou kulturu a je aktivní členkou Národní jednoty pošumavské. Roku 1893 například v odboru Národní jednoty pošumavské v Českém Krumlově v hotelu U Růže prosloví přednášku O vánočních, zvláště štedrovečerních obyčejích lidu českého, jejíž obsah vyšel na pokračování ve dvou číslech Budivoje.⁴⁹ Někdy po roce 1921, zřejmě již jako vdova, se stěhuje ke svým dvěma nesezdaným sestrám Sabině a Anně do domu v dnešní Pražské ulici čp. 232 v Písku, kde 16. ledna 1933 ve věku 86 let umírá.⁵⁰

42) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha zemřelých 19 (Z 1853-1908), s. 428. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6713/425>.

43) *Z Protivína*, in: Otavan. Týdenník pro zábavu poučení, zájmy politické, obecné a spolkové, roč. 15, 1893, č. 48 ze dne 30. listopadu, s. 5.

Cecilská zábava, in: Otavan. Týdenník pro zábavu poučení, zájmy politické, obecné a spolkové, roč. 16, 1894, nečís. ze dne 6. ledna, s. 3.

Z Protivína, in: Budivoj, roč. 30, 1894, č. 18 ze dne 4. března, nestr.

Z Protivína, in: Otavan. Týdenník pro zábavu poučení, zájmy politické, obecné a spolkové, roč. 8, 1886, č. 26 ze dne 26. června, s. 253.

Z Protivína do Protivína, in: Otavan. Týdenník pro zábavu poučení, zájmy politické, obecné a spolkové, roč. 8, 1886, příloha k č. 26 ze dne 26. června, s. 255.

44) SOA Třeboň, fond Sbírka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha oddaných 16 (O 1833-1893), s. 117. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6710/118>.

Manželství nezůstalo bezdětné, ale informace o dětech těchto manželů jsou mimo tematický a časový záběr příspěvku.

45) Více o Františku Spiessovi a jeho působení viz v poznámce pod čarou č. 7.

46) Ludwig HOFFMANN, *Fürst Schwarzenberg-Schematismus I. und II. Majorats für das Jahr 1890*, Krumau 1890, s. 95.

47) M. BLOCH, *Fürst Schwarzenberg-Jahrbuch I. und II. Majorats für das Jahr 1894*, Budweis 1893, s. 108.

48) *Veränderungen im Fürst Schwarzenberg'schen Dienste*, in: Budweiser Zeitung. Deutsches Parteiblatt für Südböhmen, roč. 52, 1913, č. 29 ze dne 15. dubna, s. 7.

49) Marie SPIESSOVÁ, *Feuilleton. O vánočních, zvláště štedrovečerních obyčejích lidu českého*, in: Budivoj, roč. 29, 1893, č. 19 ze dne 5. března, s. 1.

Marie SPIESSOVÁ, *Feuilleton. O vánočních, zvláště štedrovečerních obyčejích lidu českého (Dokončení)*, in: Budivoj, roč. 29, 1893, č. 20 ze dne 9. března, str. 1.

50) *Zemřelí v Písku v měsíci lednu 1933*, in: Písecký obzor, roč. 3, 1933, č. 42 ze 11. února, s. 4.

Detail obrazu sv. Havla, resp. Linhart, při snímání mladších přemalob. Patrný rozdíl v původní úrovni zpracování a úrovni přemalby od Anny Heybergerové. Foto Ivana Petrová

Učitelka a spisovatelka Sabina Heybergerová dosáhla ze všech sourozenců asi největší proslulosti a Josefem Házezem Píseckým byla zařazena mezi nejvýznamnější protivínské osobnosti.⁵¹ Když byla roku 1910 organizací učitelů měšťanských škol pořádána v Protivíně výstava vhodných knih pro mládež, byla také Sabina Heybergerová požádána, aby výstavu obleslala svými povídkami. Ochotně tak učinila a knihy doprovodila dopisem, kde své vyprávěčské začátky a rodinnou atmosféru popisuje následovně: „*Jsouc třetí zrozenou, bývala jsem svým mladším sourozencům neúnavnou a nevyčerpatelnou povídkářkou. Vyprávěla jsem denně vše, o čem jsem četla neb sobě vymyslela a věru, že nebylo nadšenějších a vděčnějších posluchačů nad mé sourozence. Vnímali vypravování s celou duší a byli by tiše seděli od rána do večera. Výhrůžka, že nebudu vyprávět, byla pro ně trestem největším.*“⁵² Vychodila školu v Protivíně a dívčí školu v Krumlově a následně vypomáhala v domácnosti svého otce, ale role hospodyně, v té době přisouzená mnoha ženám, ji neuspokojovala. Velkým impulsem pro ni byla návštěva učitelky Kláry Berné v Protivíně: „*Hned v nejbližších dnech jsem ji navštívila, vyžádavši sobě veškerých knih, jichž bylo ku přijímací zkoušce nutno prostudovat. Po svědomité a horlivé přípravě byla jsem r. 1876 přijata do*

státního českého ústavu ku vzdělání učitelek v Praze a po čtyřech letech stal se můj ideál skutkem - stala jsem se učitelkou. Dostavši v Kladně r. 1880 místo učitelky, žila jsem od té doby svůj dárný krásný sen.“⁵³ Dodejme ještě, že po dobu trvání Rakousko-Uherska byl sen stát se učitelkou spojen s povinností zůstat svobodná. Během své učitelské dráhy přispívala drobnými črtami ze školy do časopisu *Besedy učitelské* a později do *Časopisu učitelek*, mimo jiné psala také básničky a příspěvky k tělovcíku. Všechna své rozsáhlejší literární díla vydala v Písku v ediční řadě *Zlaté klasy*, jsou to povídky *Prodané dítě* (1891), *Malá nevěsta* (1892), jejíž děj je umístěn do Protivína, *Mrzáček* (1894), *Ta šťastnější* (1898), *Přítelkyně* (1900) a *Zvoníčková schovanka* (1900). Roku 1908 jí začaly vypovídat službu hlasivky, a tak Sabina odešla do výslužby a žila se svou sestrou Annou a, jak už bylo zmíněno, později i Marií v Písku na dnešní Pražské ulici čp. 232. Zemřela v Písku ve věku 88 let 4. července 1936 a byla dle přání pohřbena do rodinného hrobu v Protivíně. Dle nekrologu *byla povahy milé, mírně veselé, žijící více pro sebe a své příbuzné, nepěstující společenských styků, čímž se stalo, že zde v Písku měla jen malý kroužek svých známých. Zato žile více duševním životem, v němž nalézala útěchu a výplň svého života.*⁵⁴ Kladnu, kde prožila celou svou učitelskou kariéru, věnovala kříž s nápisem: „*Doufej v Boha,*“ který dodnes stojí na křižovatce ulic Ke Stadionu a Fr. Kloze.⁵⁵

O čtvrté dceři Rosině Julii toho bohužel přes veškerou snahu můžeme říci mnohem méně. Jako svobodná žila u svého otce ještě ve třiceti letech při sčítání lidu v roce 1880,⁵⁶ v roce 1900 už ji v otcovském domě nenacházíme. Dle pobytových přihlášek pražského policejního ředitelství se snad od listopadu 1897 zdržovala v Praze, od 29. 2. 1904 na adrese Belcrediho třída (dnešní Milady Horákové) čp. 687. Pracovala jako c. k. telegrafistka.⁵⁷ V protivínské oddací ani úmrtní matrice se záznam o ní nenachází (nebo alespoň ne pod rodným příjmením), stejně tak ani v matrikách pro Holešovice do roku 1927.

Syn Jan Nepomuk František absolvoval písecké gymnázium, následně práva a stal se soudcem. V roce 1902 byl radou zemského soudu v Novém Jičíně,⁵⁸ v roce 1907 působil ve stejné funkci v Brně.⁵⁹ I Adolf Václav Heybeger absol-

53) Tamtéž, s. 10.

54) *Úmrtí*. in: Písecký obzor. Týdeník Národního sjednocení pro soudní okresy písecký mirovický a vodňanský, roč. 7, 1936, č. 29 ze dne 25. července, s. 4.

55) Tamtéž, s. 11.

56) Digitální archiv SOA v Třeboni, sčítání lidu 1880, archiv: SOkA Písek, soudní okres: Vodňany, lokalita: Protivín, Snímek: 19. Dostupné na adrese: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/639762/19>.

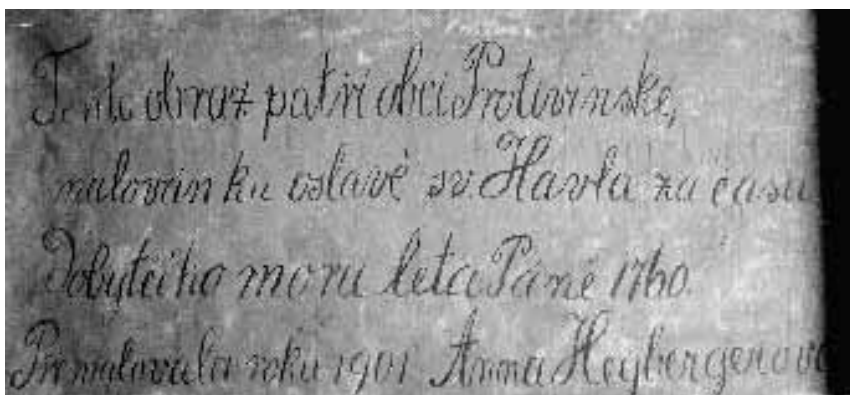
57) Národní archiv, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 150, obraz 326. Dostupné na adrese: <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/index.php?action=link&ref=czarch:CZ-100000010:874&karton=150&folium=326>.

58) *Po třiceti letech*, in: Otavan. Týdeník pro veřejné zájmy král. města Písku a okolí, roč. 24, 1902, č. 35 ze dne 30. srpna, s. 3.

59) *Sjezd po 35 letech*, in: Otavan. Týdeník pro veřejné zájmy král. města Písku a okolí, roč. 29, 1907, č. 32 ze dne 10. srpna, s. 4.

51) Josef HÁZEŘ PÍSECKÝ, *Protivínský slavín*, s. 9 - 11.

52) Tamtéž, s. 10.

Nápis na obraze sv. Havla, resp. Linhartu, od Anny Heybergerové z roku 1901. Foto Ivana Petrová

voval středoškolská studia na píseckém gymnáziu, dokonce s výborným prospěchem,⁶⁰ v roce 1921 bydlí v Písku v Rokycanově ulici čp. 533 jako vrchní poštovní oficiál ve výslužbě,⁶¹ ale již předtím s rodinou, manželka se jmenovala Ida, v Písku využívali letní byt.⁶² Vilém Jakub se rozhodl alespoň částečně kráčet v otcových šlépějích a po studiích na písecké reálce⁶³ a hospodářské škole v Táboře⁶⁴ vstoupil také do knížecích služeb. Roku 1890 působí jako písař v pivovaru v Protivíně,⁶⁵ o čtyři roky později je diurnistou v šatotárně ve Zlivi.⁶⁶ Roku 1904 působí v panských službách ve Vimperku a po velkém požáru města sledujeme jeho dobročinnou aktivitu v rámci Národní jednoty pošumavské,⁶⁷ kde byl členem výboru.⁶⁸ Jako anekdotickou doušku na závěr doplňuji, že roku 1910 byl Vilém Heyberger vylosován z 1200 úspěšných rozluštětelů rebusu v Humoristic-

kých listech a spolu s dalšími devíti šťastlivci vyhrál knihu Dr. Fr. Harlase Z pokladů pražských.⁶⁹ Než se zmíníme o posledním z dětí, dceři Anně, dokončíme životní příběh Václava Heybergera.

Roku 1851 přesídlil za svým povoláním do Protivína a pomoci raněným a nemocným ve městě a na panství se pak věnoval plných padesát let až do pensionování roku 1901, kdy mu bylo 83 let. (Ovšem je pravda, že ve věku 80 let byly jeho povinnosti rozděleny i mezi další dva lékaře MUDr. Václava Říhu a MUDr. Václava Malce - po Malcově odchodu do Libějovic okolo roku 1900 MUDr. Karla Fleischhanse.)⁷⁰ Kromě výroby léčiv a funkce lékaře patřil v letech 1858 až 1890 mezi jeho úkoly také veterinární dohled na jatkách a při trzích.⁷¹ (Ostatně jatky byly až do roku 1893 v těsném sousedství, u řeky na dvoře domu čp. 13.)⁷² Roku 1888 získal jako první v Protivíně zákonem nově vytvořené místo obvodního lékaře.⁷³ Obvod sestával z Protivína a dalších 20 obcí. Od velkostatku dostával 50 zlatých ročně a deputát, vše v ceně 330 zl. a 70 kr., jako obvodní lékař měl služné 400 zl. ročně.⁷⁴ Není proto divu, že když byl obvodním lékařem nejprve jmenován MUDr. Václav Říha, podal Heyberger rekurs, aby místo získal.⁷⁵ Roku 1900 byl za své dlouholeté záslužné působení vyznamenán císařským zlatým křížem s korunou. Oficiální dekorování místodržitelským radou Frenzlem proběhlo v Protivíně 14. července za účasti spolků a kromě mše bylo provázeno slavnostním průvodem.⁷⁶

Od svého příchodu do Protivína žil knížecí ranhojič Heyberger na protivínském náměstí v panském domě čp. 15. Dle dochovaných plánů⁷⁷ mělo obydlí protivínského lékaře tři světnice a dále předsíň, kuchyň a letní kuchyň, spižírnu a přede-

69) Rozluštění rebusu z čís. 22.: *Koňské dostihy*, in: Humoristické listy, roč. 53, 1910, č. 25 ze dne 10. června, nestr.

70) Strojopisná zpráva MUDr. Křišťana Pokorného, protivínského lékaře, ze dne 21. listopadu 1939 určená Františku Krhounovi, učiteli a správci protivínského muzea. Uložená v pozůstalosti Františka Krhouna v Prácheňském muzeu v Písku.

71) Antonie KOLAFOVÁ, Dějiny města Protivína a připojených osad do roku 1918, Protivín 1998, s. 93.

72) Tamtéž s. 113.

73) Strojopisná zpráva MUDr. Křišťana Pokorného, protivínského lékaře, ze dne 21. listopadu 1939 určená Františku Krhounovi, učiteli a správci protivínského muzea. Uložená v pozůstalosti Františka Krhouna v Prácheňském muzeu v Písku.

74) Antonie KOLAFOVÁ, Dějiny města Protivína a připojených osad do roku 1918, Protivín 1998, s. 93.

75) Strojopisná zpráva MUDr. Křišťana Pokorného, protivínského lékaře, ze dne 21. listopadu 1939 určená Františku Krhounovi, učiteli a správci protivínského muzea. Uložená v Prácheňském muzeu v Písku, Podsbírka Historická, K+S 10611.

76) *Osobní. Z Vídně*, in: Národní listy. Odpolední vydání, roč. 40, 1900, č. 156 ze dne 8. června, s. 1. *Protivín. Vyznamenání*, in: Ohlasy českého jihu. List pro zájmy měst a okresů i končin k nim přidruženým..., roč. 1, 1900, čís. 11 ze dne 20. července, s. 45.

77) SOA Třeboň, oddělení Český Krumlov, fond Schwarzenberská ústřední stavební správa České Budějovice, (1697) 1791–1950, inv. č. 5295, Půdorys a profil domu čp. 15 v Protivíně, e. č. 5294.

60) Výroční zpráva cís. král. gymnasia v Písku za školní rok 1874, Tábor 1874, s. 45.

61) Digitální archiv SOA v Třeboní, sčítání lidu 1921, archiv: SOkA Písek, soudní okres: Písek, lokalita: Písek, Snímek: 123. Dostupné na adrese: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/634388/123>

62) *Letní hosté v Písku r. 1912*, in: Otavan. Státoprávně pokrokový týdeník pro král. město Písek a Pošumaví, roč. 35, 1913, č. 9 ze dne 1. března, s. 4.

63) Výroční zpráva obec. vyšších realních škol v Písku za školní rok 1877, Praha 1877, s. 40.

64) *Třináctá výroční zpráva král. české vyšší hospodářské a hospodářsko-průmyslové zeměské školy v Táboře za školní rok 1878–79*, Tábor 1879, s. 59.

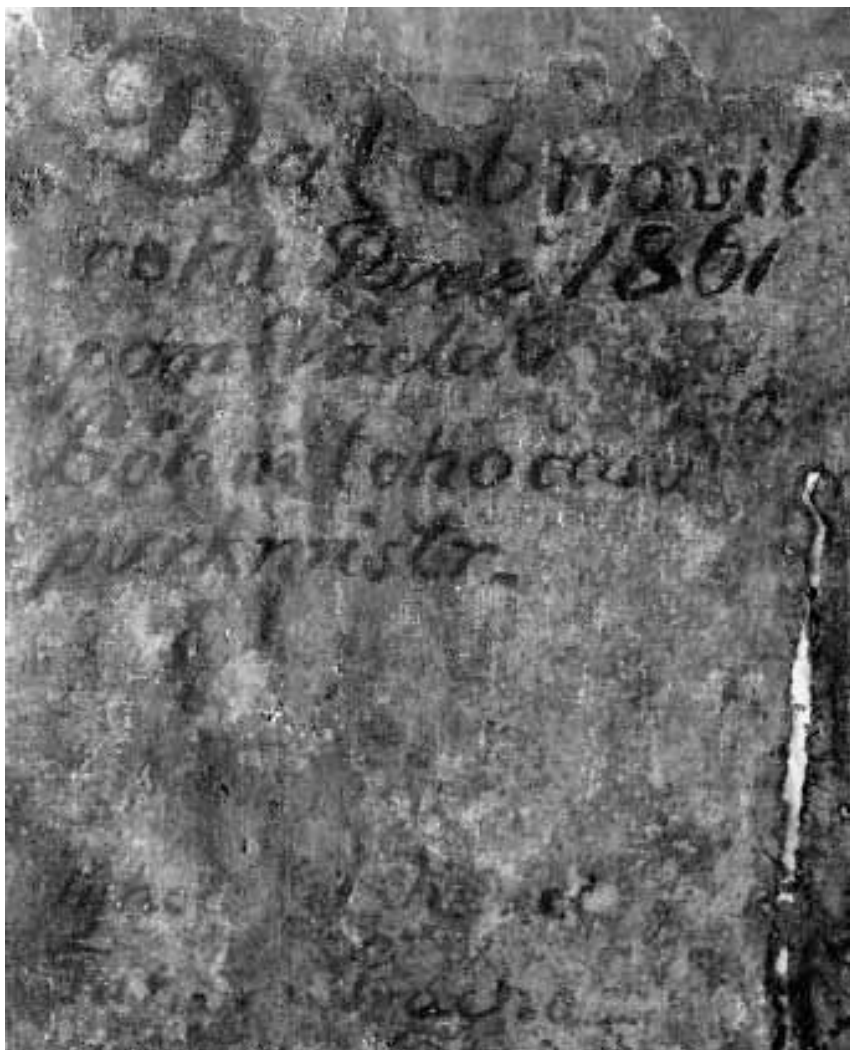
65) Ludwig HOFFMANN, *Fürst Schwarzenberg-Schematismus*, s. 95.

66) M. BLOCH: *Fürst Schwarzenberg-Jahrbuch I*, s. 108.

67) *Bratři, rodáci!* in: Jihočeské listy. Neodvislý časopis pro zájmy českého jihu, roč. 10, 1904, č. 86 ze dne 30. července, s. 5.

Bratři, rodáci! in: Šumavské proudy. List hájící zájmy českého lidu na Prachaticku, Vimpersku, Volyňsku, Vodňansku a Netolicku, roč. 1, 1904, čís. 31 ze dne 30. července, s. 1.

68) *Zpráva o činnosti Národní jednoty pošumavské za dvacátý rok 1903–1904 přednesená ve valné hromadě dne 18. června 1904*, in: Pošumaví. Menšinový list. - Věstník Národní jednoty Pošumavské, roč. 2, 1904, č. 6 ze dne 15. června, s. 142.

Údaj o úpravě obrazu v roce 1861, ve spodní části špatně čitelná signatura Karla Fabera: „Vyhoto-
vil Karel Faber v Prachaticích.“ Foto Ivana Petrová

vším laboratoř, kde Václav i s pomocí svých dětí pokračoval v rodinném lékární-
kém řemesle.⁷⁸ Směrem k řece Blanici se nacházela velká zahrada s brankou k vodě
a dřevěným altánem, který je zachycen na mnoha pohledech z mostu na protivínský
zámek a mlýn. Posledními obyvateli domu byli Václav, jeho dcera Anna a služka
Marie Hrdličková,⁷⁹ které se obě o stárnoucího lékaře staraly. Během Heybergerova
působení se z venkovského trhového městečka stalo rozvíjející se průmyslové cen-
trum, jehož růst současníci označují až za „amerikánský“.⁸⁰ Roku 1899 byl Protivín
povýšen na město,⁸¹ a tak bylo po Heybergerově smrti roku 1903 přistoupeno k de-
molici a stavbě velkého reprezentativního městského domu, současné „patnáctky“.
Teprve druhý třípodlažní dům ve městě byl schwarzenberskou správou zbudován
roku 1909 a stal se obydlem knížecích úředníků a zaměstnanců velkostatku.⁸²

Doba Heybergova života nebyla jen dobou převratných technických vynálezů,
ale také dobou velkých sociálních změn, které znamenaly postupné rozštěpení do-
sud tolerantní utrakvistické společnosti v českých zemích na znesvářené tábory čes-
ký a německý. Václav Heyberger patřil ke starší generaci, která se cítila být hlavně
katolíky, loajálními poddanými císaře a vlastenci, jeho identitu dokonale vystihuje
německé označení „böhmisch“. Byl Čechem ve smyslu zemském. Situaci v domá-
cnosti výmluvně ilustruje výpověď dcery Sabiny: „*Divno! Rodiče němečtí a já, dcera
jejich, vyprávěla jsem vždy jen české povídky, třeba jsem některé před tím četla ně-
mecky. Náš předobrá otec vždycky říkával: Vše jedno – ať Čech, ať Němec – jen když
pocivý a šlechetný člověk! Nezapomenutelný zůstanou mi chvíle, kdy drahý otec
vyprávěl nám, ovšem německy, podrobné dějiny národa českého tak nepředpojatě,
jak se skutečně udály.*“⁸³ Z výpovědi je patrné, že Heyberger po celý život považo-
val za svou mateřštinu němčinu, ale jako lékař, který jednak pocházel z oblasti jazy-
kové hranice a navíc celý život sloužil v českojazyčných oblastech, jistě dokonale
ovládal i druhý zemský jazyk. Ve sčítacím operátu z roku 1880 označuje obcovací
řeč svou a svých dětí jako deutsch-böhmisch.⁸⁴ Jeho postoj k národnostním otázkám
byl smířlivý, či spíše vůbec žádný. Rozdíly jej zajímaly asi jen potud, pokud se tý-
kaly dorozumění se s pacienty. Jeho potomci už žili v době, kdy bylo stále těžší za-

78) Např. roku 1867 předložil obecnímu úřadu účet za léky pro místní chudé v sumě 15 zl. 78 kr.
a roku 1889 dostalo 46 chudých nemocných léky v sumě 65 zl. 76. kr. Většinou šlo o prášky,
zřídka kapky.

Antonie KOLAFOVÁ, *Dějiny*, s. 93.

79) Digitální archiv SOA v Třeboni, sčítání lidu 1900, archiv: SOkA Písek, soudní okres: Vodňany,
lokalita: Protivín, Snímek: 27. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/633919/27>

80) *Protivín koncem 18. století*, in: Otavan. Měsíčník pro národní, kulturní a hospodářské zájmy
král. města Písku a kraje Prácheňského, roč. 2 (37), 1917, č. 6-7 ze dne 31. srpna, s. 113.

81) Antonie KOLAFOVÁ, *Dějiny*, s. 113.

82) Tamtéž, s. 36.

83) Josef HÁZR PÍSECKÝ, *Protivínský slavín*, s. 10.

84) Digitální archiv SOA v Třeboni, sčítání lidu 1880, archiv: SOkA Písek, soudní okres: Vodňany,
lokalita: Protivín, Snímek: 19. Dostupné na adrese: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/639762/19>

stávat takové stanovisko a byli nuceni postavit se do řad jednoho či druhého tábora. Vzhledem k tolerantnímu postoji rodičů, dětství v jednoznačně české jazykové oblasti a možná i díky vytříbenému, výchovou v rodině lékaře získanému, sociálnímu citění se všichni, alespoň pokud se dalo zjistit, přiklonili k českému národu a stali se aktivními členy Národní jednoty pošumavské.

Závěr tohoto rodopisného příspěvku věnujeme dosud jen okrajově zmíněné Anně Heybergerové a výtvarnému umění barokního prachatického malíře Felixe Fabera na Protivínsku. Objev přímých rodových vazeb mezi Felixem Faberem a Heybergerovými spolu se zjištěním Faberovy signatury na obraze sv. Jana Nepomuckého v návesní kapli v Budičovicích nabízí zajímavé závěry. Rovněž rozšiřuje kolekci profesionálních malířů spjatých před rokem 1900 s Protivínem o další jméno.⁸⁵

V letech 2017 a 2018 přikročila obec Skály k restaurování silně poškozeného obrazu sv. Jana Nepomuckého v návesní kapli v Budičovicích, kterou bez bližších odkazů k pramenům Jiří Hladký s otazníkem datuje do roku 1875.⁸⁶ Na mapě stabilního katastru Budičovic z roku 1837 jsou na místě kaple zakreslena jen kamenná boží muka⁸⁷ a architektonické pojetí opravdu ukazuje do druhé poloviny 19. století. Nepředpokládáme, že by v mezidobí budičovští zřídili kapli, aby ji třicet let po výstavbě výrazně přestavěli, resp. znovuvybuďovali. Po vyjmutí obrazu z oltářního rámu se objevila překvapivá signatura: „Fix Faber pinxit a.834“. Pokud mapy nelžou, je obraz starší než samotná kaple a v Budičovicích byl umístěn až druhotně po výstavbě současného objektu. Ptáme-li se po cestě, jakou se obraz významného prachatického malíře dostal až do návesní kaple v poměrně vzdálené vesničce, v odpověď se nutně nabízí jméno Heyberger.

Autor článku hledal potvrzení této teorie ve fondech Farní úřad Heřman a Archiv obce Skály v píseckém okrsním archivu a také celou záležitost konzultoval s panem Petrem Hanusem, znalcem místní historie, zvoníkem a kostelníkem v Heřmaně, který již dříve přečetl obecní a farní kroniku a také soukromou kroniku rodu Prokopů z Budičovic, snaha bohužel nepřinesla kýžené ovoce. Rovněž v digitalizovaných pomůckách fondu Velkostatek Protivín v SOA Třeboň - oddělení Třeboň a Schwarzenberská ústřední stavební správa v SOA Třeboň - oddělení Český Krumlov není

jako patronátní záležitost stavba či oprava kaple explicitně zmíněna. Níže nastíněná domněnka je tedy zatím podložena jen určitými indiciemi, které se snad někdy dočkají svého potvrzení či vyvrácení na základě hodnověrných pramenů.

V souvislosti s hledáním vztahu budičovického obrazu a Heybergerovy rodiny se jako nejzajímavější jeví datum 18. listopadu 1874, což je den protivínské svatby lékařovy dcery Marie a knížecího stavitele Julia Spiesse z Libějovic. Hned v následujícím roce měla být kaple údajně postavena. Přestože použití neorománského obloučkového vlysu ve štítě budovy nevybočuje z rámce soudobé sakrální architektury schwarzenberské stavební kanceláře a ani vykonzoloovaný oblouk nad hlavním vstupem není vysloveně specifickým, nabízí se srovnání s podobným použitím vykonzoloovaných oblouků nad okny mělkých rizalitů školní budovy na Alšově náměstí v Písku, díla Juliova otce Františka Spiesse. Možné autorství kaple Juliem nebo Františkem Spiessem vyvolává myšlenku o obraze sv. Jana Nepomuckého jako svaatebním, popř. votivním daru umístěném manželi do nově budované kaple.

Objev signování a datace na budičovickém obraze vyvolává ještě jednu teorii, která je také potvrzená jen částečně, ale i tak přinesla určení autorství přemalby dalšího rozměrného votivního obrazu z protivínského panství.

Ještě v roce 1934 visel na stěně pod kůrem v protivínském kostele sv. Alžběty obraz sv. Havla, anděl v levém dolním rohu obrazu nese kartuši s textem: „Svatý Havle, Patrone Veliký, chraň Mniestys Protiwin od zkazy wsseliky. 1760.“⁸⁸ V závěru popisu obrazu se v článku ve Farním věstníku píše: „Zobrazené postavy jsou prkenného vzhledu; nemá příliš velké uměl. ceny.“ Zadní strana obrazu nese ještě další historickou informaci: „Tento obraz patří obci Protivínské, malován ku oslavě sv. Havla za času dobytčího moru léta Páně 1760. Přemalovala roku 1901 Anna Heybergerová.“ Obraz byl později věnován do protivínského muzea a správce muzea František Krhoun výkon malířky hodnotí následovně: „Restaurování bylo neodborné, a proto asi nebyl obraz dán do kostela, ale zavěšen ve velkém sále v I. patře na děkanství.“⁸⁹

O Anně už jsme se několikrát okrajově zmínili. Je první doloženou ženou malířkou na Písecku,⁹⁰ ačkoliv talent děda Felixe Fabera rozhodně nepodědila a její umělecké výkony musíme hodnotit přinejmenším se zdrženlivostí. Nicméně v oficiálních dokumentech malířství jako povolání uvádí a v Píseckém obzoru se dočteme, že malovala velmi pěkně. Jako doklad její malířské zručnosti je zmiňován dnes nezvěstný obraz Kristus v hrobě v píseckém kostele Povýšení sv. Kříže.⁹¹ Anna zůstala svobodná, starala se o svého otce a po celý jeho život zůstávala v Protivíně. Na stáří

88) *O účtě sv. Havla, opata*, in: Farní věstník pro Č. Budějovice a okolní osady, roč. 4, 1934, č. 6 ze dne 27. května 1934, s. 94.

89) Prácheňské muzeum v Písku, Podsbírka Historická, K+S 10611.

90) Prokop TOMAN, *Nový slovník*, s. 329.

91) *Úmrtí*. in: Písecký obzor. Týdeník Národního sjednocení pro soudní okres písecký mirovický a vodňanský, roč. 7, 1936, č. 29 ze dne 25. července, s. 4.

85) O malířích na Protivínsku např.: Antonie KOLAFOVÁ, *Dějiny*, s. 37. František KRHOON, *Protivín. Pohled z dneška do minulosti města*, in: Jihočeská jednota, roč. 5, 1943, č. 2, s. 7. K malíři Maxmiliánu Stránskému: Anna SMOLKOVÁ, *Jak se žilo Václavu Antonínu Josefu Záhorkovi v letech 1661-1717*, in: Archivum Trebonense. Sborník studií pracovníků Státního oblastního archivu v Třeboni, Třeboň 2001, s. 237.

86) Jiří HLADKÝ, *Kapličky, boží muka, výklenkové kapličky a zvoničky na Milevsku a Písecku*, Milevsko 2007, s. 76.

87) Digitalizované císařské povinné otisky map stabilního katastru Čech 1:2880 (1824-1843), Skall (Skal) sammt Ortschaft Buditschowitz in Böhmen, Prachiner Kreis, Bezirk Protiwin, 1837; Litographirt Ph. Krippel 1841. List 04. Dostupné na adrese: http://archivnimapy.cuzk.cz/coc/6925-1/6925-1-004_index.html.

pak odešla do Písku, kde žila se sestrami Marií a Sabinou v domě na dnešní Pražské ulici. Po smrti Sabiny roku 1936 se přestěhovala k rodině svého bratra do Rokycanova ulice čp. 533. Kromě obrazu sv. Havla chová Prácheňské muzeum ve sbírkách ještě její obraz Karlštejna.

V únoru až červnu 2012 nechalo Prácheňské muzeum obraz sv. Havla odborně restaurovat Ivanou Petrovou. Ve zprávě se uvádí, že obraz byl velmi silně poškozen už před nešťastným zásahem Anny Heybergerové, která jej zpevnila plátnem a celý motiv ve snaze zakrýt trhliny a odpadlé kusy barvy přemalovala velmi silnou vrstvou barvy. Restaurátorka přikročila k sejmutí podlepeného plátna a následně i papíru, který Anna Heybergerová nalepila pod plátno a byl napaden plísní a dřevokazným hmyzem. Pod těmito vrstvami se nacházely další dva příspisy. Jeden nečitelný a druhý následujícího obsahu: „Dal obnovit roku Páně 1861 pan Václav Böhm toho času purkmistr.“ Při snímání vrstev přemalby se zjistilo, že původní obraz na plátně je kvalitním dílem školeného malíře, dokonale ovládajícího perspektivu. Anna Heybergerová motivy jen „omalovávala“ a některé detaily dokonce zamalovala úplně. Mgr. Jan Adámek navíc určil, že ikonografie obrazu nade vší pochybnost určuje světce jako sv. Linharta a ne Havla, jak tvrdí text.⁹² Po objevu datace a signatury na obraze sv. Jana Nepomuckého v Budičovicích se nabízí jedno možné vysvětlení tohoto omylu.

Ve stejném roce 1834 jako obraz sv. Jana Nepomuckého z Budičovic maluje Felix Faber obraz sv. Mikuláše pro hlavní oltář kostela v Němčicích na prachatickém okrese. Je až podezřelou náhodou, že v presbyteriu tohoto kostela se nacházejí i boční oltáře sv. Jana Nepomuckého a sv. Linharta. Jedná se o baldachýnové oltáře se sochami světců. Dle údajů ze sekundární literatury pochází socha sv. Jana z roku 1758.⁹³ Je tedy možné, že původně mělo dojít k obnově všech tří oltářů v presbyteriu, ale z nějakých důvodů se na boční oltáře již nedostalo. Hotové, nebo alespoň částečně hotové obrazy, zůstaly v prachatickém ateliéru a později se ocitly v Protivíně, kde žila nejen Rozina, ale v roce 1880 nalézáme v domácnosti Václava Heybergera i další Felixovu dceru, Johanu, jež jako svobodná umírá v Protivíně 20. července 1897.⁹⁴

V blíže neurčené době mezi lety 1843, kdy umírá Felix Faber, a 1861, kdy jej nechává opravit Václav Böhm, se obraz sv. Linharta dostává do Protivína, kde dojde k přejmenování světce na sv. Havla, patrona původního farního kostela v Myš-

ci a tedy i jednoho z patronů farnosti. Předpoklad, že pod textem v kartuši provedeným od Anny Heybergerové bude původní text s odkazem ke sv. Linhartu se při restaurování nepotvrdil. Starší vrstva textu měla stejný obsah.⁹⁵ Je ovšem možné, že právě v partii kartuše zůstal obraz nedokončen a nápis se tam nenacházel buď vůbec nebo jen s datací do roku 1760, což by mohlo odkazovat ke vzniku oltáře v Němčicích.⁹⁶ Důvodů prosit farního patrona za ochranu od vší zkázy měl poslední protivínský rychtář a první purkmistr Václav Böhm více než dosti. Pohledem do matričních knih zjišťujeme, že z dvanácti dětí, jež se mu do roku 1860 narodilo, jich sedm zemřelo v kojeneckém věku. V létě roku 1850 v městysu navíc řádila cholera, tyfus a úplavice. Údaj, že obraz vznikl v čase dobytčího moru, vychází jen z nápisu Anny Heybergerové z roku 1901. Z velkého poškození obrazu před jejím zásahem můžeme usuzovat na to, že ležel někde nevhodně uložen a zapomenut a Heybergrová k obrazu údaj připojila až následně, dle datace v kartuši.

V souvislosti se zjištěním výše uvedených skutečností byla rozluštěna i dříve nečitelná signatura, která se dle restaurátorky Petrové váže k přemalbě obrazu v roce 1861: „Vyhotovil Karel Faber v Prachaticích.“ Karel Faber byl vnukem Felixe a synem Jakuba a byl zřejmě poslední generací prachatických malířů. Zemřel totiž svobodný 5. ledna 1874.⁹⁷ Byl bezpochyby školen otcem Jakubem, čemuž by odpovídala i kvalita provedené úpravy v šedesátých letech 19. stol. Dle restaurátorky byla tato vrstva přemalby tenká, místy až lazurní.

Okolnosti dvou Faberových realizací na Protivínsku jsou zatím spíše v rovině domněnek a čekají na ověření, ale i tak rodopisný výzkum rodiny Václava Heybergera přinesl zajímavé a nečekané výsledky. Budiž drobným příspěvkem k historii Protivínska, dobrou pomůckou dalším badatelům a hlavně dopomož oběma obrazům k ochraně „od zkázy všeliký“.

92) Ivana PETROVÁ, *Restaurování závěsného obrazu „Svatý Havel“ ze sbírek Prácheňského muzea v Písku* (restaurátorská zpráva uložena v Prácheňském muzeu v Písku), Písek 2012, s. 4 - 5.

93) F. MAREŠ - J. SEDLÁČEK, *Soupis*, s. 143.

Jan V. TRUHLÁŘ, *Farní kostel sv. Mikuláše biskupa v Němčicích (pokračování)*, in: Method. Časopis věnovaný umění křesťanskému, roč. 8, 1887, č. 2 ze dne 7. prosince, s. 127.

94) Digitální archiv SOA v Třeboni, sčítání lidu 1880, archiv: SOkA Písek, soudní okres: Vodňany, lokalita: Protivín, Snímek: 19. Dostupné na adrese: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/639762/19>. SOA Třeboň, fond Sběrka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Protivín, kniha zemřelých 19 (Z 1853-1908), s. 376. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6713/372>.

95) Ivana PETROVÁ, *Restaurování*, s. 5.

96) Jak jsme zmínili výše, socha sv. Jana je datována do roku 1758, datace protějšího oltáře do roku 1760 tedy není nepravděpodobná.

97) SOA Třeboň, fond Sběrka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatice, kniha zemřelých 19 (Z 1874-1899), s. 1. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6655/3>.

Karel (resp. Carl) Faber se narodil 13. listopadu 1842.

SOA Třeboň, fond Sběrka matrik jihočeského kraje: Farní úřad Prachatice, kniha narozených 7 (N 1816-1850), s. 89. Dostupné na adrese: <https://digi.ceskearchivy.cz/cs/6643/96>.

VOJTĚCH LEPEŠKA (1858-1927) VE VZPOMÍNKÁCH A V DOBOVÉM TISKU: PROFESOR PÍSECKÉHO GYMNAZIA A OBĚŤ VRAZDY

Dne 6. září roku 2017 uplynulo přesně devadesát let od tragické smrti profesora píseckého gymnázia Vojtěcha Lepešky. Nepocházel z Písku - narodil se roku 1858 v Částově u Kamenice nad Lipou v rodině chudého domkáře. Ve škole vynikal znalostmi především z přírodních věd a tak zaujal školního inspektora, který jednoznačně doporučoval jeho další vzdělávání. Přestože měl studia ztížena nedostatkem prostředků, kdy si musel přivydělávat kondicemi, povedlo se mu odmaturovat na vyšším gymnáziu v Táboře. Po třech semestrech na univerzitě byl donucen hmotnou nouzí studium přerušit a věnovat se učitelství. Díky umístění na pražském Smíchově se ale mohl na univerzitu vrátit a přes různé obtíže nakonec úspěšně složil profesorské zkoušky z matematiky a fyziky. Působil v různých městech, až nakonec přišel v roce 1899 do Písku, kde na gymnáziu učil 28 let.¹

Vůči okolí se jevil jako do určité míry rozporuplná osobnost. Prof. Josef Kotalík (1896-1987), jeho žák a později i kolega, na něho vzpomíná: „Pamatuji se dobře na zkoušku z fyziky u Lepešky. Měl jsem štěstí, že mi spolužák daroval své poznámky z fyziky, které si podrobně psal, ač to Lepeška nedovoloval, a u nás postupoval obdobně, ba dával i stejné příklady. A tak se stalo i v mém případě. Vzpomínám, že jsem cestou nad Vodákem prohlížel kamarádovy poznámky, kde byl příklad na magnetické pole, které jsem potom dostal při zkoušce i já. S rozechvělou nervozitou jsem počítal na tabuli, mnoho přitom nemluvil a Lepeška mě pochválil, jen mi připomínal, jak se má logicky myslet a přesně se vyjadřovat: zřejmě nepochopil, jak moje útržkovité vysvětlování způsobila téma... Profesor Lepeška byl výborným odborníkem, ale neoblíbeným učitelem u značné části žáků. Způsobovalo to jeho ironizování žáků a jakási radost z toho, když mohl žáka usvědčit z nevědomosti. Zejména byl pověstný nepřítel k přespolním žákům. Snad to bylo tím, že chodili ve špinavých botách, které rejžák na dvoře, kde jsme si boty čistili, ani při největší péči nemohl zbavit stop po blátě v deštivém počasí, a Lepeška přísně dbal na to, aby se do fyzikální učebny chodilo s čistými botami. Ale snad ještě více venkovští žáci ho dráždili nepohotovostí ve vyjadřování a navyklou u nich nesmělostí... Jak si Lepeška udělal o někom počáteční úsudek, setrval v něm pořád. A přece sám byl z chudé venkovské rodiny, chodil také pěšky do školy, a když se stal učitelem na obecné škole, nezůstal při tom a vystudoval universitu, sám se živil. Když jsem s ním krátce učil a dělal zkušební rok (r. 1920), setkal jsem se s Lepeškou jednou na chodbě a přátelsky se mnou hovořil. Zmínil se tehdy o chrastinských přespolních studentech, „rytířích smutné

postavy“, o nichž se domníval, že se na studia nehodili, protože nebyli nadaní. Takové náhle získané předsudky pak u něho rozhodovaly a křivdily, aniž si to Lepeška uvědomil...²

Až superlativy v popisu V. Lepešky nešetří profesor pražské techniky PhDr. Jindřich Svoboda, žák gymnázia v letech 1895-1903. Zmiňuje se o „znamenitém učiteli, jenž předměty své ovládal dokonale. Látku, kterou přednášel, měl promyšlenou a propracovanou do nejmenších podrobností. Proto přednes jeho byl vždy plynulý a důkazy pouček úplně jasné a srozumitelné... Měl pověst profesora přísného, ale spravedlivého. Byl přísný na žáky i na sebe, ale byl také naprosto spravedlivý při posuzování prospěchu. Učil svědomitě, nikdy žáků zbytečně nepřetěžoval, avšak žádal od nich aspoň určité minimální vědomosti. Nedovedl v tom případě, jak se říká, úplně oko zamhouřit a proto byl někdy vyličován jako profesor zlý. Shovívavost v takových případech jest škodlivá, snižující úroveň ústavu...“³

S nádechem patosu napsal svůj rozsáhlý příspěvek do knihy „Stopadesát let píseckého gymnasia. 1778 – 1928“ Antonín Šimek, profesor Masarykovy univerzity v Brně, bývalý Lepeškův žák a jeho (dle vlastních slov) pozdější přítel. Ve vzpomínkovém textu na svého původně obávaného učitele lze ale přece jenom najít náznaky objektivního konstatování: „Méně sympatické bylo, že málo nadané žáky stíhal svým břitkým vtípem, jenž se i jejich šťastnějších, ale citlivých spolužáků často dotýkal, protože vypadal někdy jako výsměch, ač byl vlastně jen specifickým a dobře míněným výchovným prostředkem... Byli jistě žáci, kteří to těžce snášeli, a profesor Lepeška nebyl proto u mnohých v oblíbě, ač byl vlastně velmi spravedlivý, a ukřivdili snad někdy někomu, a to se stává i nejspřavedlivějším učitelům, - jistě tak nikdy neučinil úmyslně.“⁴

Profesor Vojtěch Lepeška měl větší rozsah svého zaměření a doplňkových činností. Vzpomínky profesora Josefa Kotalíka informují v souvislosti s ním dále: „Z Lepeškových speciálních zájmů odborných jsme věděli o pozorování večerní hvězdné oblohy, které konal s městskými studenty na tehdejší tržišti (dnes tam stojí průmyslovka). Též zařídil pro školu a přísně střežil barograf v 2. poschodí budovy na chodbě. Výsledek těchto meteorologických pozorování uveřejnil v pojednání „Podnebí v Písku“ (r. 1920). Lepeška píše (kromě jiného):

Písek má poměrně menší počet bouřek, které skutečně přes město jdou - je jich za léto průměrně 12 (mračna nesoucí déšť se nad Nepodřickým vrchem rozchází, táhne se buď nad Čížovou a k Zvíkovu nebo k Štěkni). Nebezpečí krupobití je v Písku nepatrné. Nemění na tom nic ani krupobitná katastrofa 19. VII. 1903: ta patřila k typu krupobitných tahů, které vybočují z mezí úkazů jen lokálních, postihující pruhy až

2) Josef KOTALÍK, *Paměti*, rukopis, ze soukromého archivu autora, nestr.

3) FLEISCHMANN, *Památce profesora Vojtěcha Lepešky*, s.17.

4) Antonín ŠIMEK, *Za vzácným učitelem a přítelem. Památce profesora Vojtěcha Lepešky.*, in: *Stopadesát let píseckého gymnasia. 1778-1928*, Písek 1928, s. 171.

1) Srov. Bronislav FLEISCHMANN: *Památce profesora Vojtěcha Lepešky*. († dne 6. září 1927.), in: *Výroční zpráva Státního gymnasia v Písku za šk. rok 1927-28*, Písek 1928, s. 16-17.

i 200 a více km dlouhé a 10-20 km široké. Ani vysokohorské řetězy 2 500 m vysoké nebyly jim překážkou v přímočarém postupu. V r. 1903 postihlo krupobití jižní Čechy od Pošumaví až téměř k moravské hranici v pruhu délky 140 km a šířky až 20 km.“⁵

Svou až celostátní smutnou proslulost si profesor Lepeška získal svým tragickým odchodem ze života, kdy veřejnost vzrušila zpráva o jeho zavraždění a vývoji následného soudního procesu. Co se vlastně stalo? Výběrem z aktuálního dobového tisku zjistíme celkem jasný popis události. Vyloučíme-li drobnější odchylky, kterými se v líčení některá periodika odlišovala, dozvídáme se zhruba, že v úterý 6. září roku 1927 večer Marie Lepešková⁶ v kuchyni společného bytu zabila střelnou ranou do temene hlavy svého manžela Vojtěcha Lepešku, profesora píseckého gymnázia. Poté požádala správkyni domu o doprovod na policejní stanici, kde svůj čin oznámila. Policisté následně její zprávu ověřili návštěvou místa činu, přivolaným lékařem nechali potvrdit smrt oběti a byt zapečetili pro další vyšetřování. Samotnou manželku zajistili. V brzkých článcích popisujících samotnou vraždu nebo sledujících následné soudní řízení byly podle typu tiskoviny používané různé slovní a stylistické prostředky, které – podobně jako v dnešní době – popisovanou událost barvitě vykreslovaly nebo naopak udržovaly v neutrální korektní sdělovací formě. Například „Písecký kraj“ o něco více než týden potom v článku „Zavraždila svého manžela“ už sděluje náznaky důvodu konání Lepeškovy chotě: „*Následkem velkého rozdílu věkového, povstávaly mezi nimi různice, které se posledním časem změnily v úplnou roztržku, vrcholící v oboustranné žádosti o rozvod.... Prof. Lepeška častěji vyslovoval ku svým známým obavy, že mu jeho manželka něco udělá. Na vraždu se Lepešková delší dobu připravovala, učíc se zacházeti s browningem.*“⁷ „Hlas lidu“ z 15. září roku 1927 lehce stupňuje naturalistické líčení impulsu, jenž motivoval osudové jednání Marie Lepeškové: „... a jak zatčená doznala, předcházela vražednému výstřelu hádka mezi manželi pro nějaký nezaplacený výměr berního úřadu, při čemž prý profesor Lepeška se rozzuřil a zvolal: „Já tě zničím, ty bestie, ty furiantko! Já na tebe teď zajdu jinak! To dítě sem musí přijeti a já s vámi budu nakládati tak, že vás zničím!“... „Tato chvíle,“ pokračovala manželka ve své výpovědi, „rozhodla, neb tím, že se dotkl bolestivé otázky mého dítěte, těžce zkoušeného⁸, dovršil mé rozhodnutí, a rozhodla jsem se svého muže usmrtiti.“ Lepešková na to odešla do ložnice, vyjmula ze skříňe pistoli, tuto nabila sedmi náboji a vrátila se zpět do kuchyně, kde právě

její muž usedl na židli, obrácen zády k ní a počal čísti noviny. Lepešková přistoupila na vzdálenost asi půl metru za záda svého manžela a dobře mířenou ranou střelila jej přímo do temene hlavy, načež se Lepeška skácel bez hlesu se židle na podlahu, z úst vylila se mu krev a byl okamžitě mrtev.“⁹ „Písecké Listy“ vydané téhož dne na titulní straně v dolní části otiskly biografii, která až dojímavě vylíčila Lepeškovy životní osudy s důrazem na jeho pedagogickou činnost. Bylo to z toho důvodu, že staroslavné gymnázium v Písku mělo v následujícím roce (r. 1928) oslavit 150. výročí od svého založení a profesor Lepeška byl uctívaným nestorem sboru vyučujících. Autorská šifra u tohoto článku „Fl.“ označuje s největší pravděpodobností jméno Dr. Bronislava Fleischmanna, jehož později vydaná vzpomínka je citována již v úvodní části této statě.¹⁰ Známary měsíčník „Otavan“ řízený Dr. Jaromírem Malým oznámil profesorovo úmrtí na poslední straně říjnového čísla v oddílu „V Písku zemřeli v září:“ delším sdělením s výčtem spíše kladných lidských kvalit. Z informace nebylo znát, zda šlo o úmrtí přirozené či násilné. Autorská šifra „[Dr. S.]“ označuje téměř jistě PhDr. Jindřicha Svobodu, profesora pražské techniky.¹¹

„Písecké Listy“ sledovaly další vývoj případu násilné smrti místního úctyhodného občana poměrně často. Zajímavý byl krátký článek ilustrující rozdělení písecké veřejnosti v postoji k pachatelce, protože se objevili někteří sympatizanti Lepeškově z řad studentů a emancipovaných mladých žen.¹² V jednom z dalších následujících čísel se tyto noviny vymezily proti spekulaci o mimomanželském intimním poměru zavražděného: „Živnostenský „Nový večerník“ přinesl dne 13. září tučným tiskem proložené „nové další“ podrobnosti k vraždě p. prof. Lepešky, kde se čte toto: „Zavražděný prý, ač 69letý, udržoval milostný poměr s 18letou dcerou revírníka M. F. z B. a byl prý s ní letos v lázních Gradu a svoji manželku nechal doma“. Tato zpráva jest naprosto nesprávná a charakterisuje mravní nízkost sensacektivního plátku živnostenského. Jeho písecký dopisovatel mohl se hravě a průkazně právě zde v Písku dozvědět, že ta 18letá dcera revírníka M. F. z Božejova, jest vlastní praneťeří prof. Lepešky, který u její matky (své neteře) a otce býval hostem a ještě 14 dní před smrtí u nich byl...“¹³

Po různých – spíše kratších – zprávách o přípravách procesu vyšly na začátku května roku 1928 „Písecké Listy“ s nepřehlédnutelnou titulní stranou. Čtenáře ihned uhodilo do očí prázdné místo v levé části, kde bylo tučně vytištěno „Zabaveno!“ a pod

5) KOTALÍK, Paměti, nestr. Dále novodob. srov. Podněbí v Písku, in: Písecký kulturní zpravodaj, Ročník V., čís. 7., Písek, červenec 1961, s. 7-8.; Podněbí v Písku (dokončení), in: Písecký kulturní zpravodaj, Ročník V., číslo 8., Písek, srpen 1961, s. 7-8.

6) Téměř o 30 let mladší než manžel, se kterým se seznámila na inzerát a po navázání milostného vztahu a zjištění těhotenství s ním později uzavřela sňatek. Bydleli v Tylově ulici č. p. 390. Jejich dospívající dcera žila dlouhodobě u příbuzného mimo Písek. Pozn. aut.

7) Zavraždila svého manžela., in: Písecký kraj, Ročník XV., čís. 36 ze dne 10. září, Písek 1927, nestr.

8) V. Lepeška své otcovství zpochybňoval.

9) K písecké vraždě, in: Hlas lidu., Ročník XXI., čís. 94 ze dne 15. září, České Budějovice 1927, s. 6.

10) Srov. Feuilleton. Tragická smrt prof. Vojtěcha Lepešky, in: Písecké Listy, Ročník XXXI., čís. 40 ze dne 15. září, Písek 1927, s. 1-2.

11) Srov. V Písku zemřeli v září: 6. Vojt. Lepeška, profesor gymnasia v Písku..., in: Otavan, Ročník XI. (XXXXVI.), čís. 1 ze dne 29. října, Písek 1927, s. 16.

12) Srov. Písecká pí. Grosavescu před pražskou porotou?, in: Písecké Listy, Ročník XXXI., čís. 42 ze dne 29. září, Písek 1927, s. 4.

13) Nízký útok „Nového večerníka“ proti ě prof. Lepeškovi., in: Písecké Listy, Ročník XXXI., čís. 45 ze dne 20. října, Písek 1927, s. 4.

horním okrajem senzaci vyvolávající nápis „*Po konfiskaci nové opravené vydání.*“. Číslo se podrobně věnovalo soudnímu procesu M. Lepeškové, kdy závěrečný verdikt zněl trest smrti provazem. Rozsáhlý příspěvek byl obohacen fotografiemi vražedkyně a místa činu s ležící mrtvolou oběti. Známemu pražskému advokátovi Dr. Jaroslavu Mellanovi, obhájci obviněné, se přes pečlivě připravenou dlouho trvající obhajovací řeč nepovedl zvrát k udělení příznivějšího trestu. Podal tedy zmateční stížnost, jejímž následkem měla být M. Lepešková vydána k psychiatrickému zkoumání.¹⁴ O celostátní sledovanosti soudního procesu svědčil i ohlášený zájem zástupců jiných novin jako „Českého Slova“, „Národního Osvobození“, „Národních Listů“, „Národní Politiky“ etc. Ještě k vysvětlení zabavených výtisků „Píseckých Listů“. V následujícím čísle v levém sloupci titulní strany se mohla veřejnost dočíst:

TI 3/82

„2

Nález.

Krajský tiskový soud v Písku, vyslechnuv státního zástupce uznal v neveřejném sezení, konaném dne 2. května 1928 o návrhu státního zastupitelství v Písku ze dne 1. května 1928

č. j. TIz 2/28 takto právem:

1. Obsah č. 18 periodického v Písku vycházejícího a tištěného „Písecké Listy“ ze dne 1. května 1928 zakládá v části článku pí. prof. Lepešková odsouzena píseckou porotou k trestu smrti provazem od slov „12 lidí povstalo až tajemník“ skutkovou podstatu přečinu dle čl. VIII. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 8 ř. z. ex 1863.

2. Zabavení tiskopisů, jež nařídilo státní zastupitelství v Písku dne 30. dubna 1928 č. j. TIz 2/28 se potvrzuje a zakazuje se podle § 493 tr. ř. jeho rozšiřování. Zabavené výtisky buďtež zničeny (§ 37 zákon o tisku).

3. Nález tento budiž uveřejněn v nejbližším čísle na prvním místě.

Důvody.

V části článku periodického tiskopisu „Písecké Listy“ v nálezu označené, rozebírá se moc průvodu a převrací se výsledky procesu proti Marii Lepeškové pro zločin vraždy, které ještě trvají, neboť proti rozsudku podána zmateční stížnost, což může mít vliv na veřejné mínění předbíhající výroku soudnímu. Jest proto spatřovati v obsahu těchto míst trestní čin podle čl. VIII. zák. ze dne 17. prosince 1862 č. 8 ex 1863. Návrh státního zastupitelství, aby bylo nařízeno zabavení výše uvedeného tiskopisu vysloven zákaz dalšího rozšiřování a nařízeno bylo zničení zabavených výtisků jest odůvodněn ustanovením § 493 tr. ř. a § 37 zák. tiskového. Soud vyhověl proto tomuto návrhu.

V Písku, dne 2. května 1928 ...“¹⁵

Událost vrhající stín na malebné město uprostřed lesů a nad zlatonosnou řekou Otavou byla nadále vděčným soustem pro tisk. Příčiny a následky Lepeškova násilného odchodu ze života různé noviny stále sledovaly. Pořád bylo v souvislosti s případem co psát, o čem informovat. Respektovaný pedagog byl tak nepřímým účastníkem vzrušujícího dění ještě dlouho po své smrti. Čas od času se objevovaly drobné zprávičky o chystaném odvolacím soudním řízení ve věci kauzy Lepeškové: o posunech jeho termínů z těch či oněch důvodů. Všeobecný rozruch vyvolalo několik sloupků v příloze „Píseckých listů“ v listopadu r. 1928. Jejich obsahem bylo zatčení inspektora vězeňské stráže v Písku Rudolfa Polenského z důvodu obvinění z milostného poměru s odsouzenou M. Lepeškovou, jež ho nařkla z trojnásobného znásilnění.¹⁶

Nedlouho poté následovala další zpráva o neúspěšném sebevražedném pokusu odsouzené. Uvažuje se v ní o snaze tímto transparentním způsobem přesvědčit odpovědné instance o vlastní nenormálnosti.¹⁷ Obviněný R. Polenský za krátký čas dosáhl osvobození.¹⁸ Z tohoto triumfu se však netěšil dlouho – byl znovu obviněn jinou vězeňkyní z intimních styků. I zde se nakonec ukázalo, že šlo o výmysl. Bohužel R. Polenský potřebné důvěryhodnosti znovu nenabyl a na své původní místo se již nevrátil.

Stálý boj pachatelky o uznání duševní poruchy ilustruje další krátký článek, tentokrát v českobudějovickém listu „Republikán“: „*K smrti odsouzená Marie Lepešková simuluje nyní hysterické záchvaty – bezpochyby se chce dostat do vězeňské nemocnice. Avšak do nemocnice nemůže býti dodána, poněvadž není nemocna a jinnam převezena býti nemůže vzhledem k tomu, že vyřízení její žádosti o milost stále nepřichází a tak řádění M. Lepeškové odnáší vězeňský personál, který se již těší, až tato trestankyně opustí vazbu u krajského soudu v Písku.*“¹⁹ Úsilí odsouzené o připuštění duševní slabosti a nezodpovědnosti za své činy bylo nakonec korunováno úspěchem. Po uznání soudem za těžce hysterickou dosáhl její obhájce Dr. Mellan obnovení trestního řízení.²⁰ Prezident T. G. Masaryk svým rozhodnutím z počátku května roku 1929 nakonec Marii Lepeškové udělil milost a její trest změnil na 20 let těžkého žaláře. Úplné omilostnění samozřejmě nepadalo v úvahu (byť ona sama

16) Srov. *Inspektor vězeňské stráže v Písku Rudolf Polenský zatčen. Vražednice Lepešková opět dává světu o sobě vědět*, in: *Písecké Listy. Příloha Píseckých listů, Ročník XXXII., čís. 45 ze dne 8. listopadu, Písek 1928, nestr.* Dále srov. *Milostné dobrodružství Lepeškové v kriminálu*, in: *Jihočech, Ročník XXXI., čís. 86 ze dne 5. listopadu, České Budějovice 1928, titulní s.*

17) Srov. *Sebevražedný pokus k smrti odsouzené M. Lepeškové.*, in: *Písecké Listy, Ročník XXXII., čís. 46 ze dne 15. listopadu, Písek 1928, nestr.*

18) Srov. *Soudní síň. Domnělý svědek k smrti odsouzené Lepeškové před soudem. Správce věznic Polenský osvobozen. – Lepešková stále trpí hysterickými záchvaty.*, in: *Písecké Listy. Příloha Píseckých Listů, Ročník XXXII., čís. 50 ze dne 13. prosince, Písek 1928, nestr.*

19) *Marie Lepešková je vězeň nepřijemný*, in: *Republikán. List Československé Národní Demokracie na českém jihu, Ročník X., čís. 103 ze dne 20. prosince, České Budějovice 1928, s. 5.*

20) Srov. *Případ Lepeškové*, in: *Prácheň, Ročník XII., čís. 6 ze dne 9. února, Strakonice 1929, s. 2.*

14) Srov. *Pí. prof. Lepešková odsouzena píseckou porotou k trestu smrti provazem*, in: *Písecké Listy, Ročník XXXII., čís. 18 ze dne 1. května, Písek 1928. Po konfiskaci nové opravené vydání, nestr.*

15) Komplettní znění in: *Písecké Listy, Ročník XXXII., čís. 19 ze dne 10. května, Písek 1928, titulní s.*

v něj doufala) a tak byla přepravena do ženské trestnice v Řepích. Narůstající deprese, odevzdanost, nespavost a další okolnosti vyústily v pokus o sebevraždu, kterou se jí tentokrát podařilo dokonat: „V Řepích odpykávala si 20letý žalář manželka profesora Lepešky z Písku, Marie Lepešková, která svého muže zastřelila ranou do hlavy a byla pro vraždu odsouzena porotou k smrti. Lepešková po dodání do Řep byla zádumčivou a trpěla nespavostí. Byla dána do vězeňské nemocnice. V pátek t. m., když ráno nevstávala, byly spolutrestankyněmi zavolány dozorcí orgány a lékař. Zjištěno, že jde o otravu, již Lepešková podlehl 12. t. m. Poněvadž byla Lepešková léčena proti nespavosti tabletami medinalu, je pravděpodobné, že v sebevražedném úmyslu jednotlivé tablety v ústech podržela a když jich větší počet nastřádala, pak se otráвила. Byla nařízena soudní pitva. Případ sebevraždy Lepeškové je vyšetřován. Lepešková, jak se sděluje, byla zádumčivou hlavně proto, že pozorovala, že její dcera se od ní odvrací.“²¹

Ohlížíme-li se závěrem na smutný a komplikovaný osud jak profesora Vojtěcha Lepešky, tak i jeho manželky a dalších, kterým tato výše sledovaná tragédie změnila život, nelze si nepřipomenout jeho vlastní slova, citovaná ve vzpomínkovém textu věnovanému právě jemu při příležitosti oslav píseckého gymnázia:

„Pro mne to nebylo štěstí, že jsem přišel z domova. Šťastnější byl bych, kdybych byl zůstal jako chudý chalupník doma na horách.“²²

21) Lepešková spáchala v ženské věznici v Řepích sebevraždu. Otrávil se tabletami, in: *Obrázkový večerník Národ, Ročník 1930, čís. 36 ze dne 13. února*, Praha 1930, titulní s. Dále srov. *Otavan, R. XIII. (XXXXVIII.), čís. 2 – 3 ze dne 24. července*, Písek 1930., s. 48.

22) FLEISCHMANN, *Památce profesora Vojtěcha Lepešky*, s. 18.

MUZEJNÍ AKCE

Zdeněk Duda

VÝSTAVA LEGIE 2017. OD ZBOROVA PO PÍSEK

První letní měsíce roku 2017 byly v Prácheňském muzeu v Písku ve znamení jubilejního výročí jedné z určujících událostí zakládajících československou a potažmo i českou státnost. Na začátku června byla v Malých výstavních síních otevřena výstava nazvaná *Legie 2017*. Jak již název výstavy napovídá, jednalo se o připomínku legionářských tradic. V obecném příběhu byla samozřejmě, vzhledem k charakteru našeho muzea, věnována pozornost především těm regionálním, nebo přesněji řečeno, na regionálním materiálu byl ilustrován a vyprávěn současný velký příběh legionářských tradic. I proto se v názvu výstavy objevilo ono výsostně aktuální datum. Legionářské tematice a tradicím je v současném českém veřejném prostoru připisováno významné a důležité místo. Dobře známé jsou výstupy aktuálně nejvýznamnějšího projektu Československé obce legionářské (ČsOL) Legie 100 jako legionářský vlak nebo putovní výstavy připomínající takzvané bojové a demokratické

V píseckém muzeu jsou uloženy skleněné negativy Oblastního střediska pro film a diapozitiv v Písku s námětem bitvy u Zborova. Na prvním snímku pohled na zákopy čs. brigády (severní úsek 1. pluku se „zástavou Marusji“), z 24. června 1917. Na druhém pohled do zákopů čs. brigády přímo z 2. července 1917.

tradice naší vlasti. Legionářská tematika silně rezonuje na nejrůznějších místech, od státního rozpočtu až po rodinné paměti.

V podtitulu výstavy byla uvedena dvě místa, Zborov a Písek. Nebylo to náhodné a hned ze dvou důvodů. První mířil k připomínce jubilejního výročí, druhý k regionálním souvislostem. Dne 2. července roku 2017 uplynulo již 100 let od jedné z nejslavnějších bitev české historie – bitvy u Zborova. Ta sice z hlediska dějin první světové války nepatřila mezi významná střetnutí, ovšem pro novodobé české dějiny měla a má význam zcela zásadní. Založila legionářskou tradici, přispěla k formování československé zahraniční armády a v konečném důsledku i ke vzniku samostatného československého státu. V této tradici je akcentován takzvaný národní a současně demokratický a republikánský charakter státu, k němuž se svou institucionální i finanční podporou hlásí i současná Česká republika.

Tento obsah legionářských tradic jako významný hlas našich nedávných dějin i současnosti jsme zamýšleli touto výstavou představit a připomenout, a to bez přímého dalšího problematizování. I proto byla většina výstavních textů mnohdy doslova doslovným ohlasem či citací odborných i popularizujících textů vycházejících z produkce ČSOL.¹

V tomto smyslu také není od Zborova daleko do Písku a naopak. Nadto z Písecka, podobně jako odjinud, pocházela nebo zde žila celá řada vojáků, kteří se v průběhu

Válečné plakáty 1914-1918 ze sbírek Vojenského ústředního archivu v Praze jako rozšiřující část výstavy Legie 2017, prezentované v Rytířském sále Prácheňského muzea v Písku.

první světové války rozhodli bojovat a případně i zemřít za ideje svobody a národní samostatnosti, a to včetně zborovského bojiště, ale i řada dalších osob, které tomuto příběhu věřily a snažily se mu dostat v průběhu celého 20. století. Zborov a s ním spojené či na něj navazující legionářské tradice se také otiskly do tváře města a dodnes jsou zde v symbolické rovině přítomné.

Všechny tyto roviny byly ve větší či menší míře na výstavě tematizovány, a to i se záměrem aktivizace návštěvníků, povzbuzení k participaci nebo alespoň k vnesení vlastní zkušenosti. Nejvýrazněji asi v části prezentující a podporující rodinné tradice a produkci na subjektivních zkušenostech a biografiích založených vyprávění. Proto do výstavy byly začleněny zdroje a výstupy projektu *Příběh mého pradědečka* i online databáze Vojenského historického archivu, zpřístupňující k zadanému jménu příslušné informace vojenské správy.² Takto pojatá výstava se mohla stát skutečně interaktivní, a to bez ohledu na přítomné hravé prvky (pexeso se zborovskou tematikou apod.), a umožnit návštěvníkům, aby aktivním a tvůrčím způsobem nakládali s prezentovaným příběhem legionářské tradice.

2) Vznik těchto databází se také určitým způsobem váže k regionu, vznikaly totiž od roku 1997 z podnětu generála Rudolfa Krzáka z Bernartic. Srov. <http://www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase> (citováno dne 3. 1. 2018).

1) Srov. zvláště Milan MOJŽÍŠ (ed.), *Československé legie 1914-1920. Katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017.

Výstava byla zahájena při muzejní noci dne 3. června 2017, jež se také odehrávala v legionářském duchu. Ukončena pak byla příznačně ve výroční den bitvy u Zborova dne 2. července 2017. Zájemcům byly nabídnuty komentované prohlídky, během nichž bylo nejen možné prezentovaný velký příběh (přímo) problematizovat, ale také povzbudit k tvůrčímu zacházení s tímto vyprávěním, minimálně v rovině rodinných příběhů a tradic.

Rozšířením výstavy, původně zamýšleným pouze jako krátkodobá výstava otevřená při muzejní noci, byla prezentace vybraných válečných plakátů z let 1914–1918 ze sbírek Vojenského ústředního archivu v Praze. Co do počtu, nebyla tato výstavní prezentace příliš bohatá, ovšem po obsahové stránce zcela mimořádná. Vedle reprezentativních ukázek válečných plakátů zvláště z americké a anglické produkce byla představena slavná série legionářských plakátů Vojtěcha Preissiga.³

Zdeněk Duda

EXPERIMENT VŘSR VÝSTAVA O POLITICE, IDEOLOGII A MUZEÍCH

Na podzimní měsíce roku 2017 přichystalo Prácheňské muzeum v Písku u příležitosti kulatého výročí jedné z nejvýznamnějších událostí 20. století výstavu nazvanou *Experiment VŘSR*.¹ Revoluce, k níž došlo v Rusku v říjnu 1917, určila na dlouhá desetiletí ráz a obsahy světových dějin a zásadně se promítla i do dějin československých.

Říjnová revoluce, později a často označovaná za velkou a socialistickou (odtud známá zkratka VŘSR),² byla pokusem o radikální řešení jedné z největších výzev své doby a vlastně i výzvy nadčasové, pokusem odstranit materiální nouzi a bídu i pokusem vyřešit problém odcizení a emancipace člověka.

Experimentem byl i způsob výkladu této události a v návaznosti na to i minulosti obecně. Dějiny se staly místem zápasu o interpretaci přítomnosti a charakter věcí budoucích.

3) Srov. *Munice domácí fronty. Angloamerický plakát z první světové války*, Pelhřimov 2016; Jan TÖRÖK – Adam HNOJIL, *Válečné plakáty 1914–1918*, Hluboká nad Vltavou 2017.

1) Srov. Hans Ulrich THAMER (ed.), *Dějiny světa. Globální dějiny od počátků do 21. století. Svazek 6. Globalizace od roku 1880 do dneška*, Praha 2014, s. 23–24.

2) K tomu srov. např. *Encyklopedii Velké říjnové socialistické revoluce*, Praha 1975, s. 21–22: „Říjnová revoluce se zásadně liší od všech předcházejících revolucí. Svrhla moc kapitalistů a statkářů, nastolila diktaturu proletariátu, zlikvidovala v Rusku kapitalismus, odstranila vykořisťování člověka člověkem a sociální a národnostní útisk, otevřela cestu budování socialismu a komunismu. Inspirátorem a organizátorem revoluce byla komunistická strana v čele s V. I. Leninem, opírající se o znalosti zákonů společenského vývoje, schopná spojit v jeden revoluční proud tak různá revoluční hnutí jako je obecně demokratické hnutí za mír, rolnické demokratické hnutí za půdu, národně osvobozené hnutí ujařmených národů za rovnoprávnost a socialistické hnutí proletariátu za svržení buržoazie a nastolení diktatury proletariátu.“

A také příznah věcí politiky a ideologie. Současná historie mluví o tzv. politice dějin. Tímto pojmem rozumí snahy o politické využití historie ve prospěch dosažení zvolených cílů, nebo snahy o využití historie v rámci ideologického boje.

Tento experiment s historií, ideologií a politikou na příkladu experimentu říjnové revoluce v prezentaci a dokumentaci píseckého muzea v období takzvané normalizace byl námětem a obsahem této výstavy. Výstavy, která ani nemohla a nechtěla být „hezkou“, protože pracovala s „nehezským“ materiálem. Výstavy, která přiznávala, že i písecké muzeum, obdobně jako jiné paměťové instituce v oné době, programově manipulovalo s dějinami a účelově vykládalo minulost.

Tehdy to ale nebylo nic překvapivého nebo výjimečného, tento přístup zcela odpovídal nárokům dobové legislativy i nárokům tehdejší odborné a metodické literatury.³ Otázkou byla míra vlastní aktivity, víry, zájmu a třeba i vědomé účasti na překreslování minulosti.

Experimentování s dějinami, resp. politizace dějin ovšem není výsadou „minulosti“ nebo „nesvobodných režimů“, imunní vůči účelovým interpretacím (minulosti) není ani „současnost“, „demokracie“ nebo my samotní.⁴

3) Srov. např. § 1 zákona č. 54/1959 Sb. o muzeích a galeriích: „Muzea a galerie, jejichž sbírky tvoří podstatnou součást našeho kulturního bohatství, mají důležité dokumentační, vědecké, umělecké a osvětové poslání. Významným kulturně politickým úkolem muzeí a galerií je zejména dokládat vysokou kulturní úroveň našeho lidu, jeho zápas o národní svébytnost, třídní a politické boje a úspěchy socialistické výstavby.“

4) Srov. „Politika dějin může být snadno chápána jako projev typický pro totalitní moc, diktaturu či politické strany a hnutí usilující vnutit společnosti vlastní verzi světa, a v něm i podobu dějin. Účelový výklad minulosti představuje v takovém případě mocenskou strategii. Jejím cílem se kromě jiného stává eliminace výkladů alternativních. Hlavním posláním historie oficiálně proklamované na politických podiích proto není poznání či podněcování kritického myšlení, nýbrž ideologický boj, potvrzování a oslavování stávajících poměrů a jejich architektů. Pojem politika dějin může vyvolávat negativní pocity, odmítnutí a strach z deformace historie. Pohledy na praxi totalitních mocí a diktatur podobné obavy jistě podporují. Jenže snadno zatratitelná politizace dějin třeba ze strany poúnorové diktatury nepředstavuje žádné unikum. Ani demokratická společnost se nedokáže vyhnout záluďnostem politicky motivovaného zacházení s dějinami. Vedle mediálně vděčného Ústavu pro studium totalitních režimů či aktivit některých neziskových organizací či institucí paměti stačí vzpomenout v nedávné minulosti opakovaný požadavek po vyrovnání se s minulostí. Tento nárok totiž představuje dosti nejasný apel, vždy jde spíše o morální výzvu.“ Jan RANDÁK, *V září rudého kalicha*, Praha 2015, s. 22.

Návštěva pamětníka říjnové revoluce 1917 Vasiljeviče Jahovlena v píseckém muzeu dne 30. 10. 1979. V. V. Jahovlen s vedoucím kulturně propagačního oddělení Z. Jíšou a ředitelem P. Šrámkem (1979-1986) v zasedací síni píseckého muzea.

Výstava byla otevřená v Chodbě knihovny od 3. října do 26. listopadu 2017. Co se týče struktury a uspořádání, sestávala ze čtyř více či méně viditelně odlišitelných a navzájem provázaných částí. První přibližovala příběh ruské říjnové revoluce tak, jak byl vyprávěn v době normalizace. To znamená jako příběh revoluce velké a socialistické. Podkladem k tomu byly dobové publikace a materiály ze sbírek muzea, které byly před pár desítkami let využívány k ilustrování tohoto příběhu.⁵ Slovo ilustrovat je na místě. Paměťové instituce totiž nesloužily jako místa, kde by tato dějinná látka byla vědecky zkoumána a studována, ale pouze jako místa dokládání a prezentace tohoto předem známého a vlastně již uzavřeného příběhu. Tento příběh také nebyl součástí dějin, svou vítěznou a konečnou aspirací vystupoval mimo čas, podobně jako později zase jiné vyprávění o poněkud jiném režimu.⁶

5) Srov. např. *Encyklopedie Velké říjnové socialistické revoluce*; Jevgenij Michajlovič ŽUKOV, ed. et al., *Dějiny světa. Svazek VIII*, Praha 1966. [= Dějiny světa v deseti svazcích]; Jaroslav SOUKUP (ed.), *Výstřel z Aurory. K 60. výročí Velké říjnové socialistické revoluce*, Praha 1977.

6) Srov. Francis FUKUYAMA, *Konec dějin a poslední člověk*, Praha 2002.

Českoslovenští rudoarmějci z Písecka a jejich účast ve VŘSR, 1987. Výstavní panel k 70. výročí tzv. VŘSR určený k prezentaci ve veřejném prostoru (výkladní skříň tehdejší státní banky).

Druhá rovina výstavy přibližovala nároky dobové legislativy a metodické literatury i požadavky zřizovatelů na obsahy kulturně výchovné činnosti muzeí.⁷ Vyprávění o velké socialistické revoluci bylo vedle dalších významných politických výročí a událostí jen jednou z oblastí, které měla být věnována zvláštní pozornost. Rámec pro prezentované obsahy představoval legislativně zakotvený takzvaný vědecký světový názor vycházející z marxisticko-leninských základů.

Další rovině byl na výstavě věnován zdaleka největší prostor, byla totiž také vlastním jádrem výstavy. Všimla si toho, jakým způsobem byl příběh velké a socialistické revoluce v píseckém muzeu v době normalizace skutečně prezentován. Na příkladu expozičního a výstavního ztvárnění jednoho konkrétního tématu, zde takzvané VŘSR, bylo cílem ukázat, jakým způsobem naše muzeum odpovídalo na dobové politické požadavky po programové manipulaci s dějinami a účelovém výkladu minu-

7) Tyto požadavky byly pravidelně včleňovány do jednotných plánů kulturně výchovné činnosti vydávaných v pravidelných intervalech pro jednotlivé úrovně lidové správy. Tyto požadavky byly také navázané na volební programy a odtud čerpaly svou legitimizaci. K tomu srov. např. „V obsahovém a organizačním přístupu byl program kulturně výchovné činnosti motivován významnými politickými výročími a událostmi: VŘSR a MČSP, Leninská výročí, květnové revoluční dny a osvobození ČSSR sovětskou armádou, SNP, únorové vítězství pracujícího lidu, výročí založení KSČ, výročí socialistického zemědělství a další.“ *Plnění volebních programů Národní fronty okresu Písek v letech 1976/80*, Písek 1981 [= Příloha okresních novin Zítřek], s. 7.

losti. Podkladem k tomu byla prezentovaná (foto)dokumentace tematických výstav, tehdejší tištěné doprovodné výstupy i obraz vlastní činnosti předložený v kronice Brigády socialistické práce píseckého muzea.⁸ Na požadavky dobové politiky a ideologie bylo možné reagovat různě, od různých podob ne/splnění povinnosti až po různorodé vnášení vlastní aktivity a zájmu. Návštěvníkům výstavy nebyly záměrně předloženy žádné autoritativní popisy a výklady, ale byl jim vytvořen a ponechán prostor pro vlastní soudy a úvahy nad tím, jak se písecké muzeum tehdy snažilo dostat liteře zákona i představám svých zřizovatelů, nebo třeba také v obecnější rovině, jak to s tou „normalizací“, „totalitou“ a „viníky“ a „oběťmi“ vlastně bylo.

Výstava za čtvrté také ukazovala, jak se s příběhem ruské revoluce i s příběhem o této ruské revoluci, vyprávěném v normalizovaném Československu v podobě takzvané VŘSR, zachází dnes v prostředí paměťových institucí a konkrétně i v našem muzeu. Nejvýrazněji to bylo představeno na prezentovaných nových akvizicích i odpisech tehdejší ideologií obsazeného sbírkového i nesbírkového materiálu.

Výstavní instalace *Experiment VŘSR* měla ještě pátou, ovšem nejméně viditelnou rovinu. Hlas skrytý za takto postavenou strukturou mohl a měl poněkud subverzivně vybízet k otázkám po smyslu studia historie, historické vědy, dějepisu a v neposlední řadě také muzeí.

Jan Kotalík

JANA BUDÍKOVÁ - PARALELY

Autorka, absolventka VŠUP (r. 1971), své výtvarné názory sděluje tvůrčími disciplínami, jakými jsou malba, kresba či grafika. Pro svou výstavu v Písku vybrala reprezentativní kolekci, z níž dokonce muzeu darovala do sbírek dvě práce. S Prácheňským muzeem v Písku – ač zde vystavovala poprvé – určité partnerství navázala již více než před dvaceti lety, kdy sbírkový fond obohatila darem (znovu opět v r. 2017) o některé předměty z pozůstalosti po své tetě

Jana Budíková na vernisáži své výstavy v muzejní galerii 1. června r. 2017. Foto V. Komasová

Galerijní prostory s vystavenými obrazy Jany Budíkové. Foto V. Komasová

paní Marii Budíkové (1904 – 1984), zpěvačce Národního divadla a manželce významného píseckého rodáka Otakara Jeremiáše, hudebního skladatele a dirigenta. Tyto exponáty byly nedlouho po znovuootevření muzea po náročné rekonstrukci do datečně dodány do expozice „Kulturní tradice Písecka“. Odkazy na skutečnosti tohoto nezanedbatelného příbuzenského vztahu se objevily i ve vybraných dílech na výstavě, která se uskutečnila v muzejní galerii.

Samotný výtvarný projev Jany Budíkové je na první pohled jakoby složité pojmut. Plochy vyplněné malinko chaotickými různorodými prvky mohou zkraje vyvolávat zmatek a bezradnost z pocitu často odcizující abstrakce. Jde ale o něco jiného – při soustředění a odevzdanosti nechat se pohltit obsahem plochy se vnímající najednou dostává do plastického světa překvapivých struktur, nečekaných vynořujících se vrstev a objektů. Může nacházet své zasuté představy a možná i hlubiny podvědomí. Na postižení charakteru tohoto díla Jany Budíkové se hodí nastudovat si problematiku fraktálů. Zajímavá je bipolarita vnímaného obohacujícího pocitu neohraničenosti, nepopsatelnosti téměř náboženského obsahu v kontrastu s exaktností matematické zákonitosti...

Mgr. Jana Budíková, učitelka na Grafické škole (1996-2013), členka Hollaru a Umělecké besedy, žije a tvoří v Praze. Často vystavovala a vystavuje na samostatných či kolektivních výstavách v ČR i v zahraničí.

8) Srov. *Fotoarchiv Prácheňského muzea v Písku*, např. neg. 13 991, 6966, 6967, 6968, 6969, 9896, 9897.

PETR SIROTEK - OKAMŽIKY UPLYNULÝCH LET

Fotograf a kameraman Petr Sirotek, pro píseckou kulturní veřejnost známý svým významným podílem práce kameramana na filmu „Jakou barvu má Písek“ (r. 1976), rok po oslavě svých sedmdesátin nabídl ke zhlédnutí na výstavě v Galerii Prácheňského muzea ob-
jemný soubor ukázek ze svého fotografického díla. Vernisáž, jež proběhla 8. září, uvedl Petr Brukner, místní rodák a známý člen Divadla Jára Cimrmana. Na výstavě byly představeny v naprosté většině černobílé fotografie, které můžeme v krátkosti a zjednodušeně „zaškatulkovat“ jako subjektivní dokumenty. Jejich četnou tematikou se jeví autorovy cesty do vzdálených i bližších končin světa. Kolekce zahrnovala také různá zátiší. O rok dříve – při oslavách svého kulatého jubilea - Petr Siro-

Petr Sirotek při vernisáži své výstavy v muzejní galerii 8. září r. 2017. Foto V. Komarová

Pohled do části výstavy Petra Sirotky v Galerii PM. Foto V. Komarová

tek vystavoval ve známé Leica Gallery Prague, kde byl k vidění početně zmenšený soubor: zde však doplněný o možnost zakoupení jeho autorských fotografických publikací s názvy „Zátiší“ a „Nepál“ (vyd. r. 2016).

Petr Sirotek se narodil v roce 1946 v Praze. Vyučil se fotografem, v letech 1965 – 1969 studoval uměleckou fotografii a filmovou kameru na Filmové fakultě AMU Praha. Své práce se hned od počátku snažil vystavovat. Tvorbou sledoval aktuální dění okolního prostředí; vytvářel mimo jiné fotoreportáže z pohřbu Jana Palacha. V dalších letech se stále zaměřoval na oblast související s fotografií a filmem. Výrazným tvůrčím stimulem se pro něho stalo cestování – návštěva Himálaje - Nepálu.

Úspěšné filmové dokumenty, cestopisné obrazové publikace, fotografie pro komerční účely – gramofonové desky a plakáty, klipy, zařazení do významných fotografických slovníků, rozličná ocenění, spolupráce se zahraničním a řada dalšího – to vše lemuje cestu úspěchu Petra Sirotky až do současných dnů.

K městu Písek má blízko i nadále – občas sem zajíždí ze své venkovské usedlosti.

Irena Mašíková

VÝBĚR Z VÝSTAV PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA

Novou výstavní sezonu zahájila kurátorka v galerii počátkem března expozicí obrazů a tapiserií píseckých autorů, Dalibora a Miloslavy Říhánkových. Dalibor Říhán-
nek je ověřenou stálicí na výtvarné písecké scéně již dlouhou řadu let. Jeho obrazy

Snímek ze zahájení výstavy obrazů a gobelínů. Zleva historik umění Jaromír Procházka, autoři Miloslava a Dalibor Říhánkovi a Jiří Prášek ředitel muzea. Foto V. Komarová

hýřící barvami, oslavující především figuru ženy ale i jeho oblíbenými náměty koní a sporadicky také dnes již opomenutým tématem zátiší. Říhánkova tvorba ctí klasickou malbu, která je v jeho provedení skutečnou oslavou této staletími prověřené techniky, a kterou s velkou osobní pokorou předkládá divákovi, obohacenou současným vlastním pohledem tvůrce. Další výtvarná oblast Dalibo-

ra Říhánka je věnována dnes již rovněž značně opomenutému výtvarnému oboru – tkané tapisérii. Touto technikou se zabývá již značnou řádku let a z jeho textilního ateliéru vzešla úctyhodná kolekce tapisérií, které podle výtvarných návrhů zhotovuje jeho žena Miloslava, která tuto techniku bravurně zvládla a s citem sobě vlastním, obdivuhodně rozpoznala charakter tkané matérie a její zákonitosti v řemeslném provedení. Původní výtvarný návrh tak získává v textilním zpracování zcela novou tvář, aniž by byl upozaděn původní výtvarný záměr a zároveň dílo obohacuje o svůj vlastní výtvarný pohled a dodává mu ve finále další umělecký rozměr.

František Janula – Čech z Paříže

V chodbě knihovny v březnu a dubnu nainstalovala kurátorka nejnovější obrazy malíře Františka Januly, který se u příležitosti svých pětadesátin navrhl se svým dílem do Prácheňského muzea po pěti letech. Výstava byla připravena ve spolupráci s galerií Dorka v Domažlicích, jejíž majitel JUDr. Jiří Šuchman vydal autorovu obsáhlou monografii. Byl uskutečněn rovněž večer poezie Františka Januly v Libri prohibiti v Praze, kde autorovy verše četl Arnošt Goldflam.

Opakovaný návrat malíře Františka Januly z Paříže do Písku není náhodný. Ač rodák z Lysé nad Labem, k Písku ho pojí rodinná pouta, protože zde žije jeho sestra a neteř.

Ostatně můžeme rovněž zmínit další důležitou skutečnost, že Prácheňské muzeum v Písku již dlouhou řadu let vystavuje české umělce žijící ve Francii. Poprvé se obrazy

Františka Januly představily v Písku na společné výstavě Paříž nad Otavou, v roce 1996. Následovala velká putovní výstava po Čechách v roce 2000, kterou kurátorka pod hlavičkou Prácheňského muzea uskutečnila ve výstavních prostorách galerie X centrum v Plzni, Francouzském institutu a Studiu Pamět v Praze, v galerii radnice v Českých Budějovicích a galerii Dílo v Brně. V roce 2003 pověsila Janulovy obrazy v písecké galerii Portýč a v roce 2012 uspořádala ve spolupráci s galerií Klatovy/Klenová a její kurátorkou Helenou Fenclovou, rozsáhlou výstavu k autorovým osmdesátinám v galerii Prácheňského muzea, galerii Klatovy/Klenová – zámek, galerii Vyšehrad v Praze a v Divadle Husa na provázku v Brně.

Výstavu v Prácheňském muzeu doprovázel filmový záznam z ateliéru ma-

Expozice výstavy Františka Januly. Foto V. Komarová

líře, jehož autorem je písecký rodák, filmový režisér Petr Skala, který v Paříži zhotovil filmový dokument o umělci pro Českou televizi v rámci svého dlouhodobého cyklu „Výtvarnické konfese“.

František Janula se narodil 24. března 1932 v Lysé nad Labem. Vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v ateliéru profesora Josefa Kaplického v letech 1950 – 55, žije a pracuje od roku 1968 v Paříži.

„Přesto, že začínal být v Praze známý, měl František Janula odvahu ji opustit v roce 1968, když jeho země znovu upadla do diktatury. Po příjezdu do Paříže, zbavený všeho, nemluvě francouzsky, musel začít znovu. Živil se příležitostnými pracemi, aby mohl pokračovat v malování. Znal jsem ho již v této těžké době a snažil se mu pomoci, jak jsem mohl. Tenkrát maloval malé akvarely, které začínal prodávat, a tisknul grafiky, jež mne upoutaly prudkou výrazností forem. Jako všichni umělci v nouzi maloval na tom, co měl po ruce: na balící papír, prostěradla, kartóny, izorel, lepenku a podle možnosti i na klasická plátna. Tato situace strádání měla alespoň tu zásluhu, že Janulovi dala možnost, vyjádřit se na jakémkoli materiálu, čehož využil s výjimečnou fantazií. Dnes Janula, jehož talent je již uznán četnými sběrateli a několika galeriemi ve Francii i v cizině, pracuje soustředěně na různých podkladech se stejným šťastným elánem. Výsledek: malba mnohostranných fazet, kde Janula zůstává naprosto sám sebou, vždy poznatelný pro svůj osobitý vztah k vesmíru

Malíř František Janula a kurátorka Irena Mašíková v expozici výstavy Čech z Paříže. Foto K. Janulová

a prostoru od kterého vlastní svůj klíč. Jako neposedný čert s náruživostí manipuluje různý materiál, spojuje v celek, krájí, stříhá, slepuje a komponuje barvy, dávají jim vlastnoručně vyráběný reliéf. S překvapením a obdivem jsem již dvacet let svědek této nepřetržité tvorby. Janula je dokonalý a náročný umělec, hluboké originalnosti. Zaslouží si být počítán, podle mého názoru, mezi velké malíře.

Jean Orizet, sběratel a galerista, Paříž 1984

Slavnost malby - Výstava obrazů ze sbírky Karlštejnské a.s.

Dvouměsíční výstava převážně obrazů české krajiny 19. a 20. století se stala skutečnou výtvarnou slavností výstavní sezóny galerie Prácheňského muzea. Nutno ovšem dodat, že v expozici výstavy se okrajově objevily i portréty a městská zákoutí. Všechna tato díla byla prezentována skutečnou uměleckou špičkou české malby.

Část obrazů této kolekce byla vystavena na výstavě „Má vlast“, kterou společnost Karlštejnská a.s. v uplynulém roce připravila ve spolupráci s S. V. U. Mánes a Pražským hradem ve výstavních prostorách Jízdárny Pražského hradu a v galerii Diamant. Výstava se setkala s mimořádným zájmem diváků a bylo tomu tak i v průběhu její prezentace v Písku. Pro informaci jmenujme následující umělce, s jejichž obrazy se návštěvníci v galerii setkali. Autoři 19. století: Mikoláš Aleš, Václav Brožík, Alois Bubák, Antonín Chittussi, František Kaván, Adolf Kosárek, Otakar Lebeda, Václav Radimský, Julius Mařák.

Autoři 20. století: Jan Bauch, Ota Bubeníček, Otakar Kubín, Josef Čapek, Jaroslav Grus, Adolf Hofmeister, Antonín Hudeček, Alois Kitnig, Villi Horný, Alois Kal-

Expozice výstavy Slavnost malby. Foto V. Komarová

Komentovaná prohlídka výstavy Slavnost malby, vlevo Martina Měřičková. Foto V. Komarová

voda, Rudolf Kremlička, Bohumil Kubišta, Otakar Nejedlý, Bedřich Piskač, Václav Rabas, Jan Smetana, Václav Špála, Josef Ullmann, Karel Holan, Miloslav Holý, Pravoslav Kotík.

Prácheňské muzeum děkuje za laskavé zapůjčení obrazů společnosti Karlštejnská a.s., jmenovitě paní Daniele Hrabovské, za její mimořádně laskavou spolupráci.

„Při pohledu na výběr mistrovských děl české krajinomalby je pro milovníky umění jistě velmi obtížné najít racionální průnik mezi těmito překrásnými obrazy, neboť se ocitáme tvář v tvář široké plejádě autorů nejrůznějších stylů či škol tvořících v časovém období od sklonku 19. století až po druhou polovinu století minulého. Tato skutečnost je dána tím, že důraz není záměrně dán na prezentaci čistoty některé krajinářské školy, či věnován úzké skupině dobové a umělecky spjatých autorů, ale v rámci prostorových možností výstavní síně si dala výstava za cíl ukázat veřejnosti alespoň malou část klenotů české krajinomalby, a to vedle renomovaných a i v zahraničí velmi ceněných osobností i těch autorů, kterým se zatím nedostává tolik pozornosti, jakou by si zcela určitě díky svému uměleckému přínosu a nezpochybnitelné estetické hodnotě děl a jejich typické autentické české krajinomalby zcela jistě zasloužili...

A tak oním pomyslným průnikem prezentovaných děl budiž pocit z nevšední krásy unikátní a zcela česky typické transpozice krajiny zprostředkované myslí a srdcem

příslušníků mnoha uměleckých generací, a to bez ohledu na to, zda jim současná dobová atmosféra dopřává zaslouženého respektu a uznání. Je bohužel nad rámec technických možností výstavy zahrnout do kolekce další mnohé významné umělecké osobnosti jako příslušníky školy Haushoferovy, překrásná díla Antonína či Josefa Mánesa, Antonína Slavíčka, stejně jako představitele české moderny skupiny Osma, Skupiny výtvarných umělců, české avantgardy devětsílského proudu, zejména snové poetické skupiny Otakara Mrkvičky a naivisticko-realistické kompozice Františka Muzíky, Bedřicha Piskače, Aloise Wachsmanna, Karla Vaňka, Jindřicha Štýrského, Josefa Šímy, Toyen, Jana Zrzavého, stejně jako zatím nedoceněná díla Richarda Fremunda, Emanuela Famíry a mnoha dalších.

Necht' tedy laskavý divák přijme tuto ukázkou jako pravdivý a radostný střípek do překrásné mozaiky české krajinomalby a odnese si ve své duši pocit radosti, prožitků intenzivní krásy a současné hrdosti nad tím, že si česká krajinomalba přes všechna problematická úskalí zachovala evropskou a přitom svébytnou podobu, neboť díla jsou prodchnuta láskou, vřelým citem k přírodě a vlasti, češství a prostému člověku. Po zhlédnutí mistrovských děl ať zůstane toto poselství v srdci a duši diváka a obohatí příjemným prožitkem veškeré jeho konání.

František Koníček, Karlštejská a.s.

Svatopluk Klimeš - Práce z posledních let

Výstavní prostory galerie Prácheňského muzea nabídl v letních měsících červenci a srpnu návštěvníkům zajímavou a originální výstavu výtvarníka Svatoopluka Klimeše, který často pobývá nedaleko Písku, spolu se svojí ženou, přední českou historičkou umění Marií Klimešovou, na své chalupě v Protivíně. Odtud také kurátorka

celou expozici dovezla. Dílo Svatoopluka Klimeše, které vzniká za asistence živlu, jakým je oheň, se příznačně ve žhavých letních měsících usídlilo v galerii.

Svatopluk Klimeš je pražský rodák (1944), vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu a následně v letech 1967 – 1973 pražskou Akademii výtvarných umění. Od roku 1998 působí jako pedagog na Univerzitě Jana Evange-

Zahájení výstavy Práce z posledních let, zleva autor Svatoopluk Klimeš, Irena Mašíková kurátorka a historik umění Jiří Machalický. Foto V. Komarová

listy Purkyně v Ústí nad Labem. Vystavuje doma i v zahraničí, jeho dílo je zastoupeno v Národní galerii a řadě dalších galerijních institucí. Od roku 2000 uspořádal celkem 45 autorských výstav a účastnila se svojí tvorbou 67 výstav společných.

Vizuální umělec Svatoopluk Klimeš se narodil ve znamení Ryb. Teoreticky by měl mít vodu rád, ale nemá. Jeho charakteristickým výtvarným prostředkem je oheň – oheň jako tvořivá a ničivá prasíla, jeho vitální energie, kosmologický prvek, živel očisty i destrukce, stopa a paměť zanikající události. Vypalovanými kresbami se začal Svatoopluk Klimeš zabývat už před studiem na pražské Akademii. Po jejím ukončení na tuto cestu navázal a dnes patří k několika málo českým umělcům, kteří médium ohně ve své tvorbě používají jako základní výrazový prostředek. Patetické pojetí ohně, k němuž by jeho mystika mohla svádět, je však Svatooplukovi Klimešovi cizí. Oheň v jeho vypalovaných kresbách a obrazech je živel ovládaný a v autorových výtvarných dílech i performancích bývá i prostředkem ironie nebo grotesky. Bezesporu je to dílo pozoruhodné a výtvarně velice silné. Výstava Svatoopluka Klimeše se setkala s velkým zájmem návštěvníků a autor sám provedl komentovanou prohlídku expozic.

Návraty Petra Hliského - Písek, aneb Na cestě z Břevnova

Výstava pastelů výtvarníka Petra Hliského se po pěti letech navrátila v srpnu a září do Prácheňského muzea, do výstavního prostoru chodby knihovny PM. Tentokrát u příležitosti jeho pětapadesátin.

Petr Hliský (1962) se vyučil sazečem – typografem. Jeho další cesta směřovala na divadelní fakultu AMU, kde studoval malbu a kresbu v ateliéru scénického výtvarnictví u ak. mal. doc. Oldřicha Smutného. Po skončení studií působil jednu sezonu jako scénograf v Horáckém divadle v Jihlavě. Následně se od roku 1992 věnuje práci grafika a souběžně autorské malbě a kresbě. Převážně používá techniku pastelů, kombinovanou s temperou a někdy i strukturální malbou. V jednom z rozhovorů kdysi Petr Hliský řekl: „Mám rád dvě polohy malování – popisnější, kdy rád tvořím přímo v krajině a zaznamenávám svoje pocity, a pak abstraktnější polohu, kdy maluju prožitky doma v Píse-

Zahájení výstavy Petra Hliského na nádvoří muzea, autor na snímku. Foto V. Komarová

ku, nebo ve svém pražském ateliéru. Je to pro mne taková přirozená kombinace. Zajímavé je, že návštěvníkům výstav se často líbí buď jen popisné, nebo naopak abstraktnější obrazy. Někomu se ty popisnější zdají nemoderní a konzervativní. Což já si nemyslím. Jednou na to svým kritikům výstižně odpověděl malíř Jan Zrzavý. „Jak to, že nejsem moderní, když maluju to, co právě teď žiju“.

Důležitou součástí Hilského umělecké tvorby je také hudba. V roce 2002 založil hudební skupinu „komorního bigbeatu“ Jam Session“, později s názvem „Jam Session“. Koncertuje sám, nebo se svými hudebními přáteli. V Písku před pěti lety například s Vladimírem Mišíkem, na letošní vernisáži byl jeho hudebním partnerem Ondřej Konrád – hudební teoretik a vynikající bluesmen. Moderátor legendárního hudebního pořadu České televize „Na kloboučku“ a v současnosti v Českém rozhlase Vltava uvádí svůj pořad „Blues z hospody a ze studia“. Propojení výtvarného umění a hudby provází Hilského na jeho umělecké pouti již řadu let a to k velkému potěšení a radosti jeho přátel a všech návštěvníků jeho výstav a koncertů.

Alchymie světla – experimentální filmová tvorba Petra Skaly

U příležitosti sedmdesátin píseckého rodáka Petra Skaly, uspořádalo Prácheňské muzeum výstavu jeho filmové experimentální tvorby. Světový filmový historik Paolo Cherchi Usai¹ o osobnosti Petra Skaly a jeho díle napsal:

„Pokud byla třeba nějaká další demonstrace pravidla, že represivní ideologie je ve své kruté podstatě matkou invence, nesporně to dokazuje jméno Petra Skaly a jeho dílo, jež jsou za hranicemi České republiky prakticky neznámé, asi až na výjimku hrstky specialistů na raný videoart ve Východní Evropě. Oficiální záznamy se o něm zmiňují jako o autorovi mnoha propagačních, instruktážních a dokumentárních filmů pro studio Krátký film a několika rozhlasových programů, seriálů a produkcí. Nikdo, možná s výjimkou pár blízkých známých, nevěděl, že Skala vyrábí od konce 60. let minulého století experimentální filmy. Není to náhodou, protože téměř dvacet let neměl Skala žádnou naději, že mohl někdo jeho filmy vidět. Dělal je sám pro sebe, ze svých vlastních kreativních potřeb.“

Skala vytvořil úžasný soubor krátkých experimentálních filmů, které by se měly řadit po bok prací uznávaných mistrů jako je například Stan Brakhage, Len Lye a James Whitney.

Neméně ohromující je fakt, že tato drobná umělecká díla Skala vytvořil v úplně izolaci a bez jakýchkoli znalostí, že se experimentální filmy vyrábí i za železnou oponou. Teprve ke konci komunistického režimu, když získal uprostřed 80. let minulého století čistou náhodou přístup k rakouské televizi, zjistil, že jeho úsilí není osamoceno-

Snímek z výstavy. Foto V. Komarová

né. Do té doby Skala procházel obdobím, které nyní označuje jako proces „vnitřního putování“, kdysi běžný introspektivní vzorec mnoha umělců, kteří se svým aktivitám věnovali záměrně s vědomím, že jejich výtvořby skončí v šuplíku, mimo zkoumání cenzurujících orgánů. Skala sám přiznává, že tato díla nebyla ani výkřikem existenční samoty, natož osamělou formou politického protestu: byla to reflexe vnitřního světa, který potřeboval reálný tvar.“

Formálně by se dal styl Skalových filmů označit jako variace na abstraktní expresionismus, ale to je v mnoha ohledech hrubé zjednodušení. Jeho technika mění celuloidový film na něco mezi plastikou a rytinou, umělý povrch je škrábán, poskvrňován, spalován a ošetřován různými geniálními metodami. Prostředek na mytí nádobí, písek, vaječný bílek, kapalina ze zapalovače, aceton, cukr a med doplňují lepidla, laky na vlasy a další domácí chemikálie, které jsou pak aplikovány na filmovou emulzi a vyřezávány pomocí jehel. Chirurgické nástroje jako například skalpel pro oční operace jsou povýšeny na status filmařského vybavení. Vypadá to jako tvorba umění z pozůstatků světa po apokalypse. Ve skutečnosti se jedná o produkt víze, který našel svůj tvar ve společnosti, kde bylo slovo víze samo o sobě zakázané.

Pod povrchem podobným práci Brakhage se širším sklonem k jeho estetice barvy a formy, odhalují filmy Petra Skaly díky matematice a hudbě složitější stavbu. Jejich rytmus je jemně protkaný se subtilními odkazy na kosmologii, numerologii a alchymii.

1) Známa osobnost ve filmovém světě, se narodil 1957 v Itálii. Je autorem mnoha esejí a knih o filmu, vrchním kurátorem filmového oddělení muzea George Eastman House (Rochester, New York), zakladatelem festivalu němých filmů v Itálii a ředitelem školy L. Jeffrey Selznick School, zabývající se uchováváním filmů. Je rovněž emeritním kurátorem národního filmu a zvukového archivu v Austrálii.

mii. Jeho krátké filmy se postupně vyvíjí od hrubé abstrakce počátečních let do pečlivě vytvořené směsi ikonických výtvarných podob.

Národní filmový archiv nelze dostatečně vynachválit, že přispěl k odhalení tak důležitých postav filmového umění a za vydání DVD, které je triumfem filmového archivu, coby posla nových objevů. Bez nadsázky lze říci, že se nyní bude muset přepsat celá kapitola dějin experimentálního filmu“.

/DVD Petr Skala – Utajený experimentátor, Praha. Národní filmový archiv, 2005, Region o PAL, v češtině s anglickými titulky. Celková doba trvání 166 minut. Obsahuje dvojjazyčnou brožuru v češtině a angličtině/.

MgA. PETR SKALA se narodil 5. května 1947 v Písku. Kromě tamějšího gymnázia vystudoval Střední filmovou školu v Čimelicích a následně pražskou FAMU. V průběhu profesního života se stal režisérem téměř sto padesáti dokumentárních a akvizitních filmů a měl režijní a autorský podíl na několika stovkách rozhlasových pořadů a inscenací. V posledních letech dokumentuje v pořadu ČT filmové medailony předních českých výtvarných umělců, v cyklu „Výtvarnické konfese“.

Úspěchy slavil již s prvními filmovými počiny. Roku 1958, v autorových jedenácti letech, získal jeho amatérský film s názvem „Všední den“ čestné uznání v Krajské soutěži tvořivosti STM v Sezimově Ústí a v Českých Budějovicích. Autorův další, prozatím amatérský film „Slunce“ dostal roku 1964 stříbrnou plaketu na festivalu Decima Musa v italském Miláně a o dva roky později rovněž ocenění na domácím festivalu Pardubicích. Stejněho roku, 1966, získal jeho film „Secreta“ stříbrný pohár Nike na francouzském Uni-

France film.

V roce 1975 absolvoval FAMU, obor dokumentární tvorba, scenáristika a režie. O rok později nastoupil k výkonu roční prezenční vojenské služby, která byla v tehdejší Československu povinná. Do roku 1985 mamě usiloval o stále zaměstnání v oblasti filmu, které by mu zajistilo alespoň minimální finanční jistotu. Externě pracoval pro řadu institucí, většinou pro Krátký film Praha a Československou televizi. V letech 1981 až 1986 spolupracoval s Československým rozhlasem. Stálé zaměstnání u Krátkého filmu

Praha dostal po změně vedení tohoto podniku, tři roky před převratem, v roce 1986. Zde byl zaměstnaný do roku 1991. Za svoji profesní dráhu vytvořil kolem sto padesáti většinou krátkometrážních filmů. V roce 1988 byl jeho film „Ozvěna ticha“ získal ocenění na Academia film Olomouc. V roce 1990 byla Petru Skalovi udělena Zlatá plaketa Masarykovy akademie umění za dlouholetý přínos filmové tvorbě. V roce 2008 získal za film „Dotyky věčnosti“ Cenu Andreje Stankoviče a v roce 2010 cenu Ars Film Telč za snímek Výtvarnické konfese - Hugo Demartini.

V roce 1967 se začal věnovat vlastní experimentální filmové tvorbě, přičemž od 1982 průkopnický využíval médium videa. Jeho experimentální práce se řadí do kontextu tzv. hand-made, tedy ručně vytvářeného, výtvarného filmu. V roce 1987 založil společně s Radkem Pilařem Obor videa při Svazu českých výtvarných umělců, o tři roky později přejmenovaný na Asociaci videa a intermedialní tvorby při Unii výtvarných umělců. Svými videoartovými snímky se prezentoval na všech přehlídkách, pořádaných AVIT UVU. Od roku 1993 je předsedou této organizace. Od roku 1993 působil patnáct let jako pedagog FAMU, kde v letech 2002 až 2008 vedl Dílnu alternativní tvorby. Několik přednášek uskutečnil rovněž na písecké vyšší filmové škole FAMO.

Petr Skala je členem profesních organizací FITES a UVU. V letech 1990 až 1991 byl expertem komise elektronické animace Československé televize. Na Deutscher Videokunst Preis v Karlsruhe v roce 1993 byla Skalova tvorba zařazena mezi padesát nejvýznamnějších videoartových počínů světa. Roku 2004 získal jeho rozsáhlé experimentální dílo Národní filmový archiv a v roce 2005 vydal DVD Petr Skala, Utajený experimentátor, obsahující autorova významná a v českém kontextu ojedinělá filmově-experimentální díla.

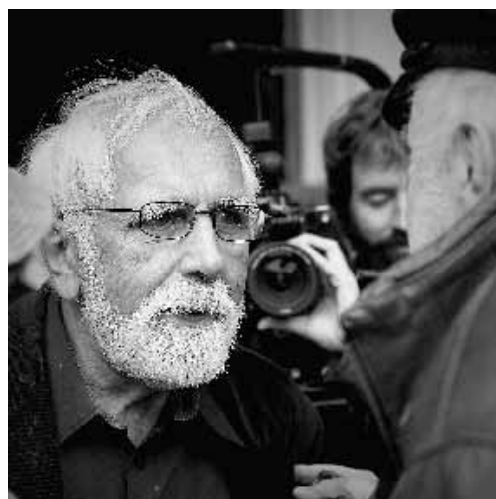
Skalova tvorba je mnohohrstevnatá, vznikala po celá desetiletí v totální izolaci autora, za to ale s výraznou soustředěností, pozoruhodnou invencí a vyhraněnou koncepcí. S odstupem času můžeme s jistotou Skalovu experimentální filmovou tvorbu řadit do kontextu světového filmového experimentu, kde zaujímá přední exkluzivní místo.

Eva Jandějsková – Proměny - obrazy a keramika

V malých výstavních síních v přízemí muzea, představila kurátorka návštěvníkům výstavu pražské výtvarnice Evy Jandějskové, která se do Písku navrátila se svým dílem po mnoha letech.

Narodila se v r. 1947 v Praze a po dokončení Uměleckoprůmyslové školy v Uherském Hradišti se věnovala především keramice. Proslavila se svými originálními nástěnnými a závěsnými vazami, svícny a soupravami zajímavých tvarů. Její keramická díla poutají především ladností tvaru, elegantní barevností a nápaditým spojením funkčnosti s fantazií. Tvůrčí etapa, kterou věnovala především keramickým kachlům, obrazům, plastikám a rozměrným mozaikám, trvala až do začátku 90. let.

V té době rozšířila umělkyně své tvůrčí hledání o oblast malířskou. Obrazy jí nabídl další prostor k sebevyjádření v nově ověřovaných kombinovaných olejových

Petr Skala na snímku z vernisáže výstavy Alchymie světla. Foto J. Hübl

Vernisáž výstavy Proměny, na snímku zleva kurátorka Irena Mašíková, malířka Eva Jandejsková a hudebník Jaroslav Krček. Foto V. Komasová

a voskových technikách (enkaustika) i v jiné výrazové a tematické paletě. Aniž by se vzdala svého důsledně vyznávaného pojetí krásy, aniž by co ztrácela na poetické a lyrické působivosti rukopisu, přidává do svých obrazů i více dramatickosti. Keramika a obrazy Evy Jandejskové se objevují v mnoha tuzemských i zahraničních soukromých sbírkách. Autorka uspořádala na sedmdesát úspěšných výstav jak v Česku, tak i v zahraničí, např. v Německu, Francii, Maďarsku,

Holandsku, Rakousku a Itálii.

Evě Jandejskové se daří promluvit přes svá díla k divákům, předat jim své citění, vnitřní poselství či intimní sdělení. Používá k tomu tematicky široké spektrum, počínaje přírodními, pohádkovými a hudebními motivy, přes antiku a biblická podobnosti, a konče mystickou symbolikou.

Hlasitě a tiše. Jindra Viková - sochy, asambláže / Pavel Baňka – fotografie

V podzimním měsíci říjnu se píseckým příznivcům výtvarného umění představila neobyčejná výstava umělecké dvojice, sochařky Jindry Vikové a fotografa Pavla Baňky.

Jindra Viková (1946) – sochařka, keramička, malířka, kurátorka a pedagožka, pochází z výrazně založené umělecké rodiny. Vystudovala Hollarovu Střední výtvarnou školu v Praze, následně absolvovala studium keramiky v ateliéru prof. Oto Eckerta, na Vysoké uměleckoprůmyslové škole. Během studia se provdala za elektroinženýra, člena beatnické skupiny a fotografa Pavla Baňku. Její pražský ateliér byl místem setkávání pro přátele z neoficiálního uměleckého prostředí. Roku 1981 získala jednu z hlavních cen ve Faenze a o dva roky později se stala členkou prestižní mezinárodní organizace IAC (International Academy of Ceramics). Roku 1985 přednášela spolu s Pavlem Baňkou na Middlesex County College (New Jersey) a California School of Arts and Crafts (Oakland). Od roku 1986 se pravidelně zúčastňovala mezinárodních keramických symposií. V roce 1993 působila z větší čás-

Vernisáž výstavy Hlasitě a tiše, zleva Martina Měřičková (nastupující nová kurátorka galerie), Irena Mašíková kurátorka výstavy, sochařka Jindra Viková a fotograf Pavel Baňka. Foto V. Komasová

ti v USA jako hostující pedagog v ateliéru keramiky na Ohio University v Athens. V roce 1994 byla jmenována generální komisařkou soutěže a kurátorkou výstavy Fletcher Challenge Ceramics Award v Aucklandu. Po roce 1998 se Jindra Viková zúčastnila nespočtu zahraničních symposií /Turecko, Dánsko, opakovaně Polsko, Itálie, Rakousko, Německo. Několikrát přednášela na universitách v USA (Oregon, Atlanta, New York, Massachusetts, Dartmouth, New Jersey, Od roku 1990 zasedá v mezinárodních porotách uměleckých soutěží a od roku 2004 je členkou koncilu IAC, kde zastupuje středoevropské a východoevropské země. Doma vede od roku 2002 dílny keramické tvorby v centru Jarmily Tynerové v Kohoutově. Jindra Viková pracuje s porcelánem a pálenou hlínou jako sochařským materiálem. Její raná díla jsou prostorové reliéfy a figurální kompozice orámované chromovými konstrukcemi jako malé scénické obrazy. Inklinace autorky k figuraci musela nutně reflektovat dobové vlivy tzv. nové figurace, doteky s pop artem a komerčním prostředím reklamy a módních časopisů. Pro tvorbu Jindry Vikové je kromě přirozené ženské jemnosti a citlivosti a někdy až manýrizujícího estetismu, charakteristická také druhá poloha, která pomocí nejrozumnějších výtvarných prostředků dodává jejím sochám expresivní výraz. V souvislosti s přehodnocením své dosavadní tvorby a potřebu nalézt a osvojit si nové zdroje inspirace, je pro tvorbu Jindry Vikové na počát-

ku 90. let příznačný posun k monumentalitě, expresivitě tvarů a abstrakcí. Koláže tvoří Jindra Víková s přestávkami od roku 1997 a jejich prostřednictvím mapuje závažnější témata. Reliéfní asambláže Víková netvoří systematicky a jejich témata nejsou jistý prvek nahodilosti, přesto mohou nést silnou výpověď. Výtvarně vyjádření Jindry Víkové probíhá i v kresbách, grafice, fotogramech i porcelánových asamblážích. Dílo Jindry Víkové je mnohvrstevnaté, humorné, poetické, ale i s přesahem do nejzávažnějších témat lidského života a smyslu jeho bytí.

Umělkyně vystavovala na nespočetných světových výstavách a její díla jsou zastoupena v uměleckých institucích po celém světě i soukromých sbírkách. V české republice jsou to Národní galerie, Uměleckoprůmyslové muzeum, Alšova jihočeská galerie, Museum Kampa a Moravská galerie v Brně.

Svoje díla realizovala rovněž ve veřejném prostoru, opakovaně s Petrem Oriškem Praha, Cheb, Oregon (USA).

Jindra Víková získala řadu ocenění ve světě i doma:

1976 – Produkt roku, Porcelánka Duchcov

1981 – Premia Acquisti, Concorso Internazionale della Ceramica d'Arte Contemporanea, Faenza

1984 – Zlatá medaile, Concorso Internazionale della Ceramica d'Arte Contemporanea, Faenza

1986 – Grand prix, Triennale de la Porcelaine, Nyon, Švýcarsko

1986 – Zlatá medaile, Vallauris, Francie

Expozice výstavy Hlasitě a tiše. Foto V. Komarová

1988 – První cena, Int. Art festival, Bagdad

1997 – Teapot of the year, Agentura keramického designu, Český Krumlov

2001 – Ocenění poroty, 1st International Ceramic Biennale, Icheon

Pavel Baňka (1941), Vystudoval ČVUT (1958 – 1963), v letech 1964 – 1966 byl členem české beatnické skupiny spolu s Václavem Hrabětem, Inkou Machulkovou a Vladkou Čerepkovou. Fotografovat začíná až koncem 70. let, kdy opouští své zaměstnání výzkumného pracovníka a začíná dráhu fotografa, výtvarníka – jako svobodné povolání. Zpočátku spolupracuje externě s časopisy Domov, Bydlení, ČS architekt atd., od počátku devadesátých let se věnuje výhradně volné tvorbě. Významné jsou především dlouhodobé pobyty v USA, kde působí několikrát jako hostující umělec na různých univerzitách a kde je také postupně reprezentován několika významnými galeriemi Chicagu, San Franciscu, Los Angeles a v poslední době v New Yorku v USA poprvé působí jako pedagog v oboru fotografie (hostující profesor na Ohio University 1992 – 1993). Od roku 1995 dodnes potom vede Ateliér fotografie, Fakulty užitého umění a designu v Ústí nad Labem. V roce 1990 spoluzakládá Pražský dům fotografie a několik let působí jako předseda správní rady. V roce 2002 spoluzakládá časopis Fotograf a vede jej dodnes. V roce 2005 je jmenován na tři následující léta do pozice visiting Professor of European Photography, university of Derby, GB. V roce 2010 je do této funkce opětovně jmenován na další tři roky. V roce 2009 zakládá spolu s dalším z okruhu časopisu Fotograf novou iniciativu v oboru fotografie – Fotograf studio (nyní „Fotograf gallery“), neziskové centrum pro fotografii a soudobé umění, orientované na výstavy fotografie – především mladé scény a vzdělání kulturní veřejnosti v oblasti fotografie. Žije a pracuje převážně v Praze.

Samostatné výstavy v zahraničních galeriích (1985 – 2011), opakovaně USA, Německo, Belgie, Holandsko, Rusko, Finsko, Slovensko, Itálie, opakovaně Polsko, Dánsko, opakovaně Francie, Kuba, Maďarsko.

Kolektivní výstavy v zahraničí (1984 – 2010, výběr): opakovaně USA, a Německo, Dánsko, Bulharsko, Finsko, Japonsko, Rakousko, Holandsko, Austrálie.

Nespočet samostatných i kolektivních výstav v České republice.

Účast na sympoziích v USA, Rusku, Francii a Slovensku.

Zastoupení ve veřejných sbírkách v zahraničí: opakovaně v USA, Belgie, Francie, Německo, Japonsko, Švýcarsko.

Opakovaně působí jako pedagog na Vysokých školách v USA.

Vedení autorských workshopů v zahraničí: Německo, Slovensko, Nový Zéland, Bulharsko, opakovaně USA.

Ocenění: opakovaně spojené s přednáškami na univerzitách v USA.

Účast v radách, komisích a odborných porotách mimo školu: člen rady Vysokých škol, 2003 – 2005, člen mezinárodní Jury USA, 1992, 1994, 1998, 2000, 2004, 2006, 2009, 2010, člen Jury Rhubarb Festival, Birmingham, 2005, člen Jury, festival Měsíc fotografie, Slovensko, předseda redakční rady časopisu Fotograf, 2002 – 2008.

Výstava jednoho dne na parkánech muzea, kovové plastiky Petra Staňka. Na snímku autor a kurátorka. Foto V. Komarová

Klára Koubová - Marcela Drhovská

NABÍDKA MUZEA PRO ŠKOLY A ŠKOLKY V ROCE 2017

V roce 2017 byla nabídka programů určených školním skupinám složená ze stálých programů a z programů vycházejících z aktuálních výstav. Celkem je navštívilo 5 619 návštěvníků (5 274 dětí a 345 učitelů), což je o několik set méně než v roce 2016, přesto se jedná o velmi vysoké číslo vzhledem k celkovému počtu platících návštěvníků. Tradičně nejvyšší návštěvnost zaznamenala předvánoční výstava doprovázená výtvarnou dílnou (v roce 2017 šlo o výstavu loutek „U Sychrovských na půdě“), kam zavítalo 1237 žáků a studentů doprovázených 86 učiteli, vysokých čísel například dosáhl také program určený mateřským školám „S Človíčkem do minulosti“, kdy do muzea přišlo 737 předškoláků s 65 učitelkami.

Cyklus „S Človíčkem do minulosti“ byl školám nabídnut na březen. Jednalo se o druhý ročník pečlivě připraveného programu pro předškolní děti, který přivede každou skupinu pětkrát do muzea. Program byl obohacen o doprovázející loutku-maňásku, o několik nových aktivit v jednotlivých expozicích a o nové dárky za jednotlivé lekce, o čemž podrobně informuje M. Drhovská v samostatném textu (viz. strana 173).

Z mimořádných krátkodobých výstav se v našem muzeu již stala milá tradice, která bývá ze strany píseckých základních a středních škol hojně navštěvována. V prvním pololetí roku 2017 tak 101 žáků vyslechlo komentovanou prohlídku výstavy „Československá vlajka z Měsíce“ (březen), 70 dětí se dozvědělo o příběhu „Ruchadla bratranců Veverkových“ (červen), a na podzim pak velký úspěch měla výstava skvělého nálezu z Řetče „Poklad českých knížat“ (říjen). Pro větší názornost jsme pořídili speciální razící zařízení Mincmistr, na němž si studenti v rámci návštěvy mohli vyrazit kopii jednoho z vystavených denárů. Tuto výstavu navštívilo 392 žáků, denár si také mohli vyrazit návštěvníci komentovaných prohlídek z řad veřejnosti.

Z výtvarných výstav v roce 2017 byly školám nabídnuty pouze některé. Březnovou výstavu Dalibora Říhánka komentoval sám autor, což zaujalo skupiny píseckých gymnazistů, dorazilo jich 225. Obdobně svou výstavou na podzim prováděli manželé Jindra Viková a Pavel Baňka, v jednom dni si je poslechlo 60 gymnazistů. Setkání s žijícími výtvarníky je pro studenty estetiky zajímavou zkušeností, kterou může muzeum dobře zprostředkovat. Velkou výstavu „Slavnost malby“, která prezentovala velké české krajináře 19. a 20. století, jsme nabídli i žákům z prvního stupně. Nejen pomocí prvků dramatické výchovy jsme společně poznávali obrazy Václava Radimského, Oty Bubeníčka či Václava Brožíka. Výtvarná dílna, která bezprostředně navazovala, se odlišovala podle věku dětí – mladší žáci vytvářeli menší verzi vybraného plátna pomocí různobarevných hedvábných papírů, starší studenti dostali k dispozici klubka vlny a pod jejich rukama vznikly velice zajímavé a působivé prostorové objekty z vlněných vláken (pochoří, řeka, strom). Celkem tuto výstavu navštívilo 518 dětských návštěvníků. Na podzim pak ještě M. Drhovská připravila program k výstavě „Alchymie světla“, kdy 115

gymnazistům zprostředkovala filmovou experimentální tvorbu Petra Skaly. V navazující „animátorské dílně“ vznikly pozoruhodné krátké abstraktní snímky.

Ze stálých programů, které jsou školám nabízeny v době, kdy nejsou jiné vhodné výstavy, opět tradičně nejvíce zaujal program k pravěku, následovaný tím středověkým. Stavbu primitivního stanu, mletí mouky a lov jeskynního medvěda zažilo na vlastní kůži 441 žáků, převážně ze čtvrtých tříd. Poznat písecký středověký hrad přímo v jeho pozůstatcích pak dorazilo 123 dětí.

Během roku připravily pedagožky program pro několik školních skupin podle jejich aktuálních požadavků – na jaře například projektový den pro Gymnázium Písek (90 studentů), před Velikonocí program pro Základní školu E. Beneše k tradicím ve spolupráci s etnografem J. Koubou (94 žáků), někdy také chtěly školní skupiny (výlety) pouze provést po muzeu apod. Samozřejmostí byl dětský program při muzejní noci, který v roce 2017 absolvovalo 69 dětských návštěvníků.

Zvláštní postavení měl program Folklórní abeceda, který na konec června připravil kolega J. Kouba. Během pouhých čtyřech dopolední se s tradičními jihočeskými hudebními nástroji, tanci, krojem, výšivkou rybí šupinou a zdobením hnětýnek seznámilo 637 žáků. Během hodiny každá třída postupovala po stanovištích, kde se buď dívala pod ruce šikovnému tvůrci, poznávala zvuky nástrojů, či si zkoušela základní kroky některého z tanců a nakonec mohla sníst vlastnoručně nazdobenou hnětýnku. Termín akce je záměrně směřován na dobu, kdy již neprobíhá výuka, a učitelé uvítají pestrý program mimo školu.

Píseckí gymnazisté tvoří v dílně k výstavě Alchymie světla. Foto V. Komasová

Na výstavě U Sychrovských na půdě si děti mohly vyzkoušet i roli lotkoherce. Foto V. Komasová

V roce 2017 nebyla školám nabídnuta „klasická vánoční výstava“, jelikož muzejní Galerii obsadily loutky Mikuláše Sychrovského a produkce firmy ZEKA Josefa Zelinky. Tato výstava zaujala 1237 dětí, přičemž pro školky a první stupně základních škol jsme výstavu doprovodili výtvarnou dílnou, starší žáky a gymnazisty trpělivě provázel kurátor výstavy J. Kouba. Zde je na místě poděkovat kolegyním I. Karvanové a P. Samcové za celoroční pomoc s vytvářením andělů z drátků. Během adventu jich nakonec děti odrátkovaly bezmála tisícovku a celé se to obešlo bez chvatu, protože kolegyně vše připravily v předstihu. Během této výstavy jsme také poprvé plně ocenili novou učebnu, kterou jsme získali v průběhu roku v prostorách bývalé obchodní akademie. Z Galerie je do ní jen kousek a je velice pohodlné děti na „špinavou“ část programu zavést do speciální výtvarné třídy. V létě byla místnost vymalována, opatřena novou podlahovou krytinou, během podzimu jsme ji vybavili stávajícím nábytkem z kanceláře M. Drhovské a doplnili posuvnými závěsy. V budoucnu by možná bylo vhodné opatřit do ní polohovatelné stoly, protože

se v ní střídají malé a velké děti a potřebují proto různě vysoký nábytek. Každopádně získání prostoru pouze pro pedagogické účely je významným zlepšením ve vztahu k dětským návštěvníkům.

Mimo již popsané programy a další akce pedagožky na jaře roku 2017 připravily literárně-výtvarnou soutěž „Příběh mého pradědečka“. Cílem bylo dovést děti k pátrání po předcích, kteří zažili 1. světovou válku u příležitosti jejího výročí a vzhledem k akcentování tématu legionářů v celoročním programu muzea. Nezáleželo na tom, zda pradědeček stál na straně rakouské armády, či ve službách československých legií. Do uzávěrky soutěže se sešlo téměř čtyřicet literárních prací a asi třicet výtvarných. Ty nejlepší vynikaly svou literární úrovní, jiné zase poctivým přístupem k dochovaným pramenům. Pořadí nakonec nebylo stanoveno. I když původně byla soutěž určena pro žáky druhých stupňů škol a starší, ohlas měla i u mladších. Pro ně tedy byla zřízena zvláštní kategorie. Soutěže se zúčastnili žáci z následujících škol: ZŠ E. Beneše, ZŠ J. Husa, ZŠ J. K. Tyla, ZŠ T. G. Masaryka, ZŠ Protivín a Gymnázia Písek. Na muzejní noci obdrželi ocenění účastníci hodnotné ceny, mimo jiné umělecky zpracovaný nůž od píseckého kováře Petra Kozáka. Jednalo se o následující žáky (jejich výčet je bez pořadí) - kategorie starších žáků: Vojtěch Štěpánek, 2. A, Gymnázium Písek, Matěj Vlach, 9. B, ZŠ J. Husa, Klára Blažková, 9. B, ZŠ J. Husa, Tereza Malá, 9. A, ZŠ J. Husa, Barbora Svatková, 8. A, ZŠ Protivín, Karolína Příhodová, 8. B, ZŠ Protivín, Marek Lafata, 9. B, ZŠ Protivín, Anna Viktorová, 9. B, ZŠ Protivín. Kategorie mladších žáků: Veronika Jirčíková, 5. A, ZŠ E. Beneše, Natálie a Vilma Vávrový, 5. B, ZŠ J. K. Tyla, Adéla Kurfürstová, 5. B, ZŠ J. K. Tyla, Lucie Zýková, 5. B, ZŠ J. K. Tyla, Václav a František Vitujovi, 3. + 5. třída, ZŠ J. K. Tyla, Matylda Závorková, 3. C, ZŠ J. K. Tyla.

Jako každoročně je v oblasti muzejní pedagogiky nabízena řada vzdělávacích seminářů a workshopů. Největší událostí v roce 2017 byla mezinárodní konference dětských muzeí Hand's On! zaměřená na neformální vzdělávání dětí, která se konala v říjnu v Plzni, Písku a Praze. Bylo to vůbec poprvé v České republice. Vzhledem k vyššímu účastnickému poplatku M. Drhovská a K. Koubová navštívily jenom jeden den konference v sousední Sladovně, kde si vybraly především příspěvky přibližující současnost muzejní pedagogiky v zemích bývalé visegrádské čtyřky. K. Koubová pak navíc v květnu absolvovala dvoudenní kolokvium Aktuální trendy v muzejní prezentaci a edukaci pořádané Komisí pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku Asociace muzeí a galerií a Slezským zemským muzeem v Opavě. M. Drhovská pak v září dorazila na setkání jedné z pracovních skupin stejné komise AMG v Muzeu hlavního města Prahy, která byla zaměřená na téma Muzeum škole – škola muzeu? Oborové vzdělávání považují obě pedagožky za velice důležité a přínosné, zejména díky příkladům dobré praxe a inspiraci.

K. Koubová v listopadu vystoupila s příspěvkem o práci muzejních edukátorů na semináři studentů kulturní historie na Ústavu historických věd Filosofické fakulty Univerzity Pardubice.

Marcela Drhovská

S ČLOVÍČKEM DO MINULOSTI

Človíček, jak programu zkráceně říkáme, náleží ke stálým programům muzea a nabízíme ho předškolákům jednou za dva roky. Jedná se o cyklus pěti lekcí navázaných dle tématu na dané expozice. Šestá shrnující hodina probíhá s dětmi v jejich školce. Oproti roku 2015, kdy měl Človíček svou premiéru, dostal několika změn a vylepšení, což vedlo ke změně atmosféry celého setkání. Dovolte mi podělit se s vámi o zážitky spojené s lektorováním.

Zásadní proměnou bylo, že děti provázel maňásek, kterého samozřejmě vnímaly jako živého kamaráda. To způsobilo, že reagovaly spontánně. Musely jsme s kolegyní Klárou Koubovou přestavět scénáře, tedy dosadit více činností a her. Dále změnit popis situací v rozhovor a situace naopak rozehrát. Jedno z pravidel loutkoherectví zní: Loutka nesmí být před očima diváků odložena, neboť divák to vnímá jako konec nebo smrt. Človíček hrál tedy většinou za kartonovou kulisou našeho muzea, kde měl zároveň přisazen svůj domek. Tam „odpočíval“, když jsme s dětmi tvořily a hrály si.

Samozřejmě v průběhu lekcí nastaly momenty, kdy jsme musely s maňáskem vyjít mezi děti a viditelně tak přiznat, že ho ožívujeme. Osvědčilo se nám využít přímého kontaktu loutky s dětmi například při vzájemném představování, nebo mu děti pomáhaly s přestrojováním do jeho dobových oblečků, které se mění při každé lekci (kožešinka do pravěku, kašpárek do středověku, kroj u prababiček a malířská halena k umělcům). Zjistily jsme, že i v těchto případech většina dětí vnímala Človíčka jako živou bytost. A pokud objevily naše vedení loutky, přistoupily na tu hru. Komunikovaly s maňáskem, nikoli s námi. Několikrát došlo k humorným nebo naopak dojemným situacím.

Již ve výroční zprávě Prácheňského muzea z roku 2015 jsem zmínila zdroj inspirace k tvorbě tohoto programu. Ještě jednou děkuji autorce koncepce MgA. Aleně Ajce Kyselo, která pracovala v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně – Muzeu hry, kde jsem v roce 2011 absolvovala seminář s edukační tematikou. Základními principy výukového programu jsou přivést děti opakovaně do muzea a vychovávat si tak budoucího dospělého návštěvníka, co nejvíce využít dětskou psychiku k poznávání, působit tedy i na emoční a sociální rovinu. Protože si děti ukotvují své poznatky nejsilněji prostřednictvím gest a symbolů, je v každé hodině akcentován určitý jev či obsah a na konci setkání dostávají věc, která to vše podtrhuje a nese v sobě vzpomínku. Tuto hmotnou vzpomínku následně využíváme během šesté opakovací hodiny s dětmi v jejich mateřské školce.

První lekce seznámí děti s muzeem, Človíček jim dokonce dovolí nahlédnout do depozitáře, zaměřujeme se na pojmy „starý a nový“ – děti mají dát dohromady k sobě dvojice předmětů (šlajfka/současná brusle, drátový telefon/mobil, břídicová tabulka/sešit a mnoho dalších). Do expozice venkova ukryjeme moderní předměty,

S Človíčkem do minulosti - pravěk. Foto V. Komarová

kteří děti mají za úkol odhalit. Dárkem je látkový pytlíček na všechny zbývající předměty a obrázek našeho muzea od ilustrátorky Andrey Popprové.

Druhá lekce se odehrává v pravěku. Zaměřujeme se na to, jak si pračlověk asi zajišťoval jídlo, bydlení, ochranu před nepřízní počasí, jaké bylo tehdejší rodinné uspořádání. Využíváme rotační kamenný mlýnek, stan z kůží jako prolézačku, vyrábíme ochranný amulet a povídáme si o velikosti tlup a dnešních rodin. Když je čas, dojde i na pravěkou hudební produkci. Jako dárek si děti odnášejí na krku keramické korálky.

Třetí lekce je středověká. Všimáme si modelu města Písku v expozici a gotických domů a řemeslníků v nich. Rozdíl v oblékání proti dnešku si děti vyzkouší na papírové panence – Človíčkovi. Část lekce se odehrává v Rytířském sále, kde se podíváme na tajemné schodiště do již neexistující věže a snažíme se dětem ukázat, že se vlastně nacházejí na hradě – s pomocí Človíčka postaví model hradu z kostek. Lekce je zakončena dvorským tancem. Jako dárek děti dostávají srdíčko z filcu naplněné perníkovým kořením.

Čtvrté setkání nás vede k prababičkám a pradědečkům do expozice etnografie, kde Človíček vytahuje z truhly části oblečení – prácheňského kroje, který si nakonec jedna holčička a jeden chlapeček obléknou. Vyšívaný čepeček si dokonce mohou vyzkoušet všechny dívky. Na stolicích jsou připraveny již nepoužívané předměty jako valcha, forma na máslo či ošatka na chleba. Človíček vede děti k tomu, aby

S Človíčkem do minulosti - středověk. Foto J. Přibová

zkusily zjistit, na co se mohly používat a z jakého jsou materiálu. Na závěr lekce z modelíny tvarujeme lidové pečivo (housky, preclíky aj.). Dárkem je malinká ošatka z pedigu a skutečný sladký koláček v ní.

Poslední lekce seznamuje děti s umělci a jejich expozicí. Ukázalo se, že nemá smysl učit děti jména píseckých osobností, ale spíše se zaměřujeme na pojmy básník – vymýšlíme rýmy, hudebník – využíváme exponátů – hudebních nástrojů či malíř – u Quastových děl se zabýváme optickými klamy. Velkou část lekce zaujímá výtvarná dílna – malba na porcelán. Dárky z lekce představují hmečky, které se však musí vypálit v troubě a tak je Človíček donese o týden později do školky spolu s diplomem pro malé muzejníky.

Programu se zúčastnilo osm mateřských školek nejen z Písku a nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Naděje. Reakce dětí na Človíčka jsou plné nadšení a radosti. Kladné ohlasy paní učitelek se projevují opakovaným přihlašovaním na program. Na školní rok 2018/2019 se již přihlásilo pět školek, jejichž předškoláci už program v minulosti absolvovali.

Irena Mašíková – Milica Pechánková

BYLY TO NÁDHERNÉ ROKY S TĚMI BLÁZNIVÝMI UMĚLCI...

Jsou lidé, jejichž podoba se mi automaticky vybaví se vzpomínkou na nějakou konkrétní událost. Jiné si spojuji s určitým místem, což je případ Ireny Mašíkové. Vidím ji, už jednou provždy, v galerii, nebo na prosluněném nádvoří Prácheňského muzea, s úsměvem, v němž se mísí radost i starost z právě zahajované výstavy, kterou vypravila na cestu za diváky jako kurátorka výtvarných sbírek a galerie Prácheňského muzea. Připravila jich bezmála tři stovky a to je číslo vskutku úctyhodné.

Narodila se (12. 10. 1950), jako druhá dcera majitele konzervárny a jméno Konstant mělo v Písku dobrý zvuk. Jenže z prosperujícího podniku se stal po Únoru, který naštěstí už nemusíme nazývat „vítězným“, pořádný kádrový škraloup pro všechny členy rodiny. Irena se sice po skončení „základky“ vydala za svým snem, chtěla být malířkou a měla k tomu rozhodně předpoklady, ale z pražské „Hollariky“, tedy ze střední výtvarné školy, přišlo po přijímacích zkouškách překvapivé sdělení. Nebyla přijata pro nedostatek talentu. Taková zpráva v dospívání na sebevědomí rozhodně nepřidá. Tatínek pro ni ale vzápětí v nedalekém Jindřichově Hradci objevil velice zajímavý učební obor – tkaní gobelínů a ten se Ireně zalíbil. Když se rozhodla pokračovat ve studiu na Školském ústavu umělecké výroby v Praze, kde se otevíral vždycky jen jeden ročník pro dvacet děvčat, vyplnila rok čekání spoluprací s Ústředním lidové umělecké výroby (ÚLUV), pro které tkala.

Na Školský ústav, který je dnes v soukromých rukách, vzpomíná moc ráda. Začínala sice normalizace, ale právě tady se zachránilo pár vyhozených vysokoškolských pedagogů a škola se v tehdejší době proměnila v malý ostrůvek svobody. Textilní techniky se Ireně zalíbily natolik, že se po maturitě přihlásila k přijímacím zkouškám do textilního ateliéru Vysoké školy umělecko-průmyslové, který založil a léta vedl Prof. Antonín Kybal. Jenže v době, kdy už v čele ateliéru byla prof. Marie Vaňková-Kuchynková, přijímali všeho všudy dva studenty a z toho jeden musel být ze Slovenska.

Bylo ji čtyřicet, vrátila se do Písku a zůstala doma. Provádala se tehdy za Luboše Mašíka a ten kvůli ní opustil rodný Humpolec, kapelu (s níž určitý čas spolupracoval tehdejší student dějin umění a rovněž humpolecký rodák Ivan Martin Jirous) i orchestr, kde hrál. Aby uživil rodinu, která se rozrostla o dva syny - Davida a Michala – přijal Luboš Mašík jako vyučený automechanik místo v autodílně píseckého Okresního stavebního podniku. Chtěl být původně pilotem, ale jeho otec měl pro změnu malou textilní továrnu, takže i jeho syn mohl jen do učení. Lásky k hud-

bě a vztah k tvůrčímu úsilí všeho druhu mu ale zůstaly po celý život. A tak byl Ireně partnerem i oporou v době, kdy se věnovala vlastní tvorbě, i dlouhá léta, kdy své tvůrčí síly a zaujetí dávala „tém druhým“.

Tkalcovský stav a hlavně paličky pro křehkou krásu krajky, u ní doma dlouho nezažáhaly. Pustila se do díla a snažila se představovat své artefakty (tapiserie a zmiňovanou paličkovanou krajkou) na výstavách, kde jen jí to umožnili. Nebyla „organizovaná“ ve Svazu výtvarných umělců, takže to nebylo snadné. Jenže i v Jihočeské odbočce Svazu víc

než talent a výsledky tvůrčí práce rozhodovala tenkrát stranická příslušnost. Irena Mašíková požádala o přijetí do Svazu hned několikrát, ale vždycky přišla zamítavá odpověď. Já jsem její práce poprvé obdivovala v Píseckém divadle a ve Svaté Trojici, ale představila je např. i v Kulturním domě v Pelhřimově, v muzeu Dr. Aleše Hrdličky v Humpolci a také v galerii radnice ve Dvoře Králové nad Labem, kde měla rovněž silnou přátelskou vazbu – spolužačku Helenu Fejkovou, která má dnes známou módní galerii.

Tkaní se Irena externě věnovala v pražském ateliéru malíře Vladimíra Bodi, kde realizovala podle jeho návrhů řadu velkých tapisérií do hotelů a bank, a utkala také gobelín pro písecké divadlo. Po rekonstrukci budovy už v prostorách foyer nevisí a kde je mu konec, kdo ví...

A byl to zase tatínek, který Ireně změnil život. Jako aktivní penzista pracoval v 80. letech minulého století v pokladně Prácheňského muzea a upozornil ji, že se uvolnilo místo metodika kronik. Nezaváhala. V září 1986 nastoupila do muzea,

kde právě probíhala rozsáhlá stavební rekonstrukce, a věnovala se zpočátku skutečně kronikářství. Dodnes na setkávání s obecními kronikáři moc ráda vzpomíná. Kromě metodické práce pořádala každoročně pro kronikáře zájezdy po památkách tehdejšího Československa. Ale ještě dřív, než se v roce 1995 znovu otevřela i galerie a výstavní sály, měla už přebrané zdejší výtvarné sbírky a začala se naplno věnovat kurátorské práci.

Foto V. Komarová

Když jsme spolu nedávno mluvily, kladla mi na srdce, abych nezapomněla připomenout, že na samém začátku měla na co navázat. V druhé polovině 60. let se tu konala série výstav děl generace nastupujících výtvarníků, kteří odmítli tvůrčí metodu socialistického realismu a vydali se po vlastních cestách za světovým výtvarným uměním. Každá vernisáž byla malou slavností a Písku je tehdy záviděla i Praha. Zmíněné expozice spojovalo jméno Irenina předchůdce, knižního grafika a výtvarníka Miroslava Pechánka, které se tu pak po srpnu '68 radši nevyslovovalo nahlas.

Jaké byly tvé první kurátorské kroky?

„Věděla jsem, že lafka je nastavena hodně vysoko a tak jsem pomyslné žezlo po Mirkovi Pechánkovi přebírala s velkým respektem. Když se po znovuootevření muzea v roce 1993, otevírala následně i dokončená galerie (v roce 1995), byl to právě on, koho jsem s radostí pozvala na zahájení.

Ale k činnosti kurátorky. V životě jsem v takovém oboru nepracovala, takže to pro mne bylo absolutní novum a k umění jsem se vlastně takto dostala zcela z opačné strany. Textil mě opravdu chytil a chvíli se to ubíralo někam docela jinam, ale práce kurátorky mi nakonec naplnila celý život a dělala jsem ji moc ráda, protože – a to jsem asi zdědila po tatínkovi – mě strašně bavil neustálý kontakt s lidmi. Považovala jsem vždycky za nezbytné poznat nejen dílo, ale i tvůrce. Přestala jsem autorsky pracovat, což mě kupodivu vůbec netížilo ani nemrzelo, a začala se naplno rozhlížet a poznávat (nejen) výtvarné umění. Setkávání s pozoruhodnými osudy umělců, jež se velice často odrážejí v jejich dílech, mě nesmírně obohacovalo a těšilo.

Začala jsem nejdřív s výstavami místních, protože muzeum je především regionální. Dala jsem tedy přednost jihočeským umělcům. Někteří mě sami oslovili s nabídkou, jiné jsem si objevila sama. Měla jsem poměrně volnou ruku ve volbě uměleckých osobností i při výběru jejich děl pro expozici. Nejblíží jsem samozřejmě měla ke svým píseckým současníkům, s nimiž jsem navštěvovala ateliér Františka Romana Dragouna. Malíři Roman Kubička, Jiří Řeřicha i Dalibor Říhánek. A samozřejmě i další píseční umělci, Václav Rožánek, František Trávníček, Vlastimil Teska v oboru nábytku a dřeva, Jan Novotný řezbář a sochař, nebo Jiří Prachař, skvělý sochař, který svoji tvorbu zasvětil kameni. Nemohu pominout ani písecké fotografie Jaroslava Hübla, Zdeňka Javůrka, Františka Domina (dlouhodobě určitý čas žijícího v USA) a mohla bychom jmenovat řadu dalších.

Pak ale přišel rok 89, dvířka se otevřela a já jsem o pět let později vyjela poprvé do Francie, kde jsem se setkala s Prokopem Voskovcem a českou komunitou výtvarnou i literární. To bylo pro mne a moji práci naprosto zásadní a určující. Díky tomu se zrodil volný cyklus výstav českých umělců, žijících ve Francii. První výstava nesla název 'Paříž nad Otavou'. Navíc jsem ve Francii poznala Marii Dubinovou, úžasnou bytost, která založila nadaci na podporu studentů ekonomie a medicíny a později spolufinancovala i ty 'mé' francouzské výstavy v Písku. Dokonce jsme tu mohli vydat za velkorysé finanční podpory nadace i monografii malíře Bociana (vlastním

jménem Bohumil Strohalm), rodáka ze Slavkova u Opavy, který do Francie odešel jako osmnáctiletý mladý muž.

Transporty obrazů z Francie jsme několikrát uskutečnili s mým mužem naším vozem, nebo přes kamarády s domluveným autem firmy, která do Paříže vozila zboží. Později, když muzeum zakoupilo menší dodávku, opět jsem obrazy vozila za řidičské asistence mého manžela. Nebyli jsme tehdy ještě v Unii a „papírování“ kolem převozu obrazů bylo s úředníky na obou stranách víc než napínavé. Ale byla to úžasná doba. Najednou bylo všechno možné. Nemohu nevzpomenout Jiřího Koláře, kterého jsem vystavovala opakovaně, rovněž tak jeho paní Bělu, nebo malíře Romana Kameše, který v Paříži redigoval Kolářovu 'Revui K'. Mnoho let jsem navštěvovala Kolářův pařížský ateliér a u sklenky výtečného vína, strávila nezapomenutelné chvíle s tímto výjimečným člověkem.

Mohla bych jmenovat další Čechy, žijící ve Francii. Například: Zdeněk Dašek, Tomáš Frýbert, Jiří Eduard Hermach, František Janula, Sandra Jírovcová, Miloslav Moucha, Jana Mašíková, Martin Oliva, Antonín Sládek, Svatopluk Sulek, Karel Steiner, Miloš Síkora, Jan Sekal, Vlasta Voskovcová.

Jedna výstavní sezona nesla ve svém programu název 'Kanadský rok'. Byl to pro změnu cyklus čtyř výstav českých umělců žijících v Kanadě a uskutečnil se ve spolupráci s Velvyslanectvím Kanady v ČR. A představ si, že kořeny těch 'českých Kanadanů' sahaly do Jižních Čech. Dva z nich byli píseckými rodáky, tedy Petr Velíšek a Jiří Kayser (jeho otec byl kdysi dokonce vedoucím Píseckého muzea). Josef Drapell, třetí z nich, pocházel z Humpolce. Čtvrtou z těchto výstav, která představila malíře Václava Vacu, připravil můj kolega Jan Kotalík.

Okruh lidí, které jsem chtěla a mohla představit v Prácheňském muzeu, se neustále rozrůstal. Nebyli to jen ti, co ve Francii nebo jiné zemi zůstali, ale i kumštýři z jejich generačního společenství, kteří odtud po srpnu '68 neodešli, a mnozí další umělci, i někteří již nežijící. Ono se to tak přirozeně nabalovalo o nová jména. Dostala jsem se totiž do společnosti nesmírně zajímavých a lidsky krásných osobností. Tady bych ráda jejich jména v abecedním pořadí připomenula: Ivan Bukovský, Jitka Boková, David Bartoň, Tomáš Císařovský, Milan Doubrava, Roman Erben (výtvarník, básník a esejista, žijící střídavě v Mnichově a Praze), Josef Hampl, Vladimír Holub, Petr Hlinský, Josef Hlinomaz, Ellen Jilemnická, Petr Johanus, Mirek Kaufmann, Aleš Krejča, Jan Kristofori, Ludmila Kaprasová, Ivo Medek Kopaninský, Vladimír Krédl, Jaroslav Malina (světový scénograf a malíř), Mikuláš Medek, Emila Medková, Miroslav Malina, Radek Pilař, Miroslav Pacner, Eva Prokopová, Michael Wellner Pospíšil (ředitel Českého centra v Paříži), Jaroslav Papoušek (filmový režisér), Oldřich Smutný, Helena Schmaus Shooner (pravnučka vynálezce Křižíka, která se po dlouhém pobytu v Kanadě navrátila do rodné vily v Bechyni), Zbyněk Sekal (po emigraci žijící v Rakousku), jeho syn fotograf Jan Sekal žijící v Paříži, Jiří Suchý, Jiří Šlitř, Jindřich Štreit, Jan Šibík, Karel Šebek, Vladimír Tesař, Karel Valter, Josef Váchal, Jiří Voves, František Vodák, Josef Velenovský, Karel Tuma, Zdeněk Tomáš

nek, Jaromír Zemina aj. Nebyli to ale jen výtvarníci, ale i spisovatelé a básníci. Za to jsem té své profesi strašně vděčná“.

V čem vlastně spočívá práce kurátorky?

„Volbou tématu či osobnosti a výběrem děl, která budou vystavena, to teprve začíná. Pak je třeba shromáždit obrazové podklady pro katalog (pokud se podaří na tisk opatřit finance formou grantu) k vybraným výstavám přizvat ke spolupráci historika umění, který se daným dílem dlouhodobě zabývá (bylo mi velkou ctí spolupracovat s osobnostmi, jako jsou Jiří Šetlík, Jiří Hlušíčka, Jiří T. Kotalík, Jiří Machalický, Jaromír Zemina, Vlasta Koubská, Jan Kříž, Jaromír Procházka, Aleš Kisil, František Dryje, Bruno Solářik aj.). Uspořádat napsané texty, zredigovat a zajistit dobrou tiskárnu. Postarat se o bezpečný převoz obrazů a jejich pojištění, pokud na tom autor trvá. Nejvíce mě ale bavila vlastní instalace. Je to nádherné a velké dobrodružství. Samozřejmě, pokud byl přítomen autor, instalovali jsme společně. Ono se to nezdá, ale špatně nainstalovaná výstava může celkovému vyznění děl hodně ublížit. Neexistuje žádný návod a těžko se takový proces popisuje. Díla musí být propojena žánrově, výtvarným zpracováním, barevně, všechno se musí zohledňovat. Aby se nic netříštilo, aby nikde nic a ničemu vzájemně nevadilo. Prostě aby celkový pohled na díla v nainstalované expozici měl určitý řád a soulad. Hodně jsem se naučila od historika umění Jaromíra Zeminy, se kterým jsem připravila řadu výstav. To byl a je mistr na instalaci a pro mě dobrá škola. A také jsem se snažila navštívit a na vlastní oči vidět mnoho výstav doma i v zahraničí. Ale asi mám pro tuto činnost i cit. Říkali to i ti skutečně povolání“.

Připravila jsi v muzeu celkem 277 výstav. Na které vzpomínáš nejraději a která se z nějakého důvodu nepovedla?

„Všechny výstavy jsem dělala, přiznám se, vždy s velkým nasazením a zodpovědností, a když to byli autoři - přátelé, o to s větší radostí. Na žádnou bych nevzpomínala záporně, ale je přeci jen jedna, která se vlastně neuskutečnila. Tuším, že to bylo někdy kolem roku 1999. Měla jsem dohodnutou výstavu v Českém centru v Paříži. Vedení ČC mělo zájem prezentovat určité regiony z Čech. Mojí vizí byla výstava několika píseckých malířů, prezentace Prácheňského muzea (tehdy právě čerstvého držitele Ceny Muzeum Evropy) a současně představení města Písku a okolí. Vše bylo dojednáno na Okresním i Městském úřadu. České centrum požadovalo pouze nainstalování výstavy a dodání katalogu k expozici. Vše ostatní, převozy, pojištění atd. byly hrazeny z Paříže. Bohužel, z důvodu lidské malosti, byl projekt shozen se stolu. Ale naučila jsem se dívat se na lidskou hloupost s nadhledem.

Vynahradil mi to nespočet jiných výstav a především setkání s jejich tvůrci, lidmi skutečného formátu uměleckého, morálního a především lidského. Satisfakcí pro mne bylo i zjištění, že galerie Prácheňského muzea má v české kulturní komunitě v Paříži, ale i v Čechách, dobrý zvuk.

Nemohu z té dlouhé řady výstav vybrat jednu jedinou, na kterou bych vzpomínala nejraději. K těm 'mým oblíbeným' ale rozhodně patřily ty česko-francouzské. Jejich příprava si vyžádala mnohačetné návštěvy Paříže a málo platné, město nad Seinou stále dýchá uměním a doslova hýří svými půvaby.

Ráda vzpomínám i na rozsáhlou výstavu Jana Zachariáše Quasta, malíře porcelánu zcela výjimečné kvality, k jehož výstavě se podařilo vydat luxusní monografii za odborné spolupráce MUDr. Jiřího Hořavy.

K srdci mi přirostly krásné výstavy mnoha píseckých umělců a mezi nimi samozřejmě rozsáhlá expozice Radka Pilaře, ke které následně vyšla rovněž výpravná monografie s textem historika umění Jana Kříže a spol. - tedy Bohdany Kerbachové, Josefa Bruknera, Jiřího Kubička, Blanky Stehlíkové a Jaroslava Šedivého. V neposlední řadě i letošní výstava píseckého rodáka, filmového experimentátora Petra Skaly, v jehož pozoruhodném díle se vzájemně snoubí film a výtvarné umění. Vydaná autorova monografie vzbudila velkou pozornost i při autorově nedávné návštěvě v USA.

Mohla bych jmenovat řadu dalších výtvarníků, ale ráda bych při této příležitosti vzpomněla i na přátele z jiných oborů, se kterými jsem uspořádala besedy a přednášky. Byl jím například náš první polistopadový velvyslanec ve Francii Jaroslav Šedivý (písecký rodák), Jiří Slavíček (rovněž Písečák), který ve Francii zpočátku pracoval v Tigridově Svědectví, později, pod jménem Adolf Bašta, působil dlouhé roky v Rádiu Svobodná Evropa a posléze jako noční editor Rádía France. (Jiří byl úžasný průvodce Paříží, jejich nádherných památkách, ale i půvabných hospůdkách. Pařížské noci bývaly tenkrát dlouhé...). Měla jsem možnost poznat i Pavla Tigrida, kterého jsem pozvala do Prácheňského muzea na besedu při příležitosti 10. výročí listopadové revoluce. (Pavel Tigríd jako malý chlapec do Písku často jezdil za svými příbuznými).

Nemohu opominout ani svého pařížského „bytného“ Prokopa Voskovce, básníka surrealistické orientace, divadelníka, esejistu a překladatele z francouzštiny, v Paříži později rychlého motocyklového kurýra ekonomických novin. Publikoval jen sporadicky a svoji sbírku básní vydal v Čechách až v roce 2006, pod názvem „Hřbet knihy“. Sám se nazýval nepíšícím básníkem, ale poezií žil a miloval ji. Prokop rozhodně nezapřel jiskrný a inteligentní humor svého strýce Jiřího. Byl úžasný společník a velký šarmér. Společně jsme v písecké galerii zahájili několik pozoruhodných výstav.

Dalším z básníků, dlouhé roky žijícím v Paříži, je Petr Král (v současnosti má opět trvalou adresu v Praze). Podílel se na několika výstavách jako kurátor i autor textů pro katalog a spolupracoval se Stanislavem Dvorským - grafikem, básníkem (držitelem ceny Magnesia litera) a skvělým jazzmanem, který jako jediný z této trojice zůstal po roce '68 v Čechách.

Dalšími souputníky, kteří nezvolili emigraci, byli básník a výtvarník Ivo Vodsedálek. S ním jsem, kromě jeho výstavy koláže a besedy, uspořádala velkou výsta-

vu s názvem 'Předtím a potom' (zakázaní umělci), jako doprovodný program filmového festivalu Festival nad řekou.

Připomenout chci při této příležitosti také řadu výstav surrealistických umělců, kteří v Píseckém muzeu vystavovali bezpočtukrát. K nim patří například Martin Stejskal, Aleš Krejča, Eva a Jan Švankmajerovi, Ivo Medek Kopaninský, Jan Gabriel, Karel Šebek, Kateřina Piňosová, Albert Marenčin, Přemysl Martinc, Radim Němeček, Michal Jůza, Ivan Horáček, Leonidas Kryvošej, Jakub Effenberg, Lucie Hrušková, Jan Kohout, Roman Telerovský, Jan Daňhel a mnoho dalších ve spolupráci s kurátory Brunem Solaříkem a Františkem Dryje.

Byla to i spousta práce s organizováním přednášek o výtvarném umění a architektuře. Úplně z poslední doby mi v paměti utkvěla skvělá beseda s píseckým rodákem, architektem Josefem Pleskotem, nebo v uplynulém roce zajímavá beseda s ředitelem Knihovny Václava Havla - Michaelem Žantovským, u příležitosti vzpomínkové výstavy 'Stopa Václava Havla v Písku'. Zcela na jiné téma to byly pozoruhodné přednášky Vladimíra Franze, které propojovaly nejrůznější oblasti umění, jímž byla základním kamenem hudba“.

Čemu se teď, kdy se tvá kurátorská etapa skončí, chceš nebo budeš věnovat?

„Tkát nebo paličkovat už nebudu, nezdá se to, ale je to práce fyzicky náročná a moje roky se přihlásily. Myslím, že bych se docela ráda vrátila k malování a kreslení. To bylo vlastně mé prapůvodní přání. Zatím o tom tolik nepřemýšlím. Musím dokončit předávání výtvarných sbírek muzea. Mám velmi dobrý pocit, protože jsem jako nástupkyni našla zajímavou a kreativní bytost, bakalářku umění, Martinu Měříčkovou. Je píseckou rodačkou, což je důležité, má vřelý vztah k místu, velké nadšení a zájem o budoucí kurátorskou činnost. Věřím, že to byla dobrá volba. Předáním sbírek můj řádný pracovní úvazek v muzeu skončí, ale v průběhu roku 2018 mne ještě čeká příprava tří výstav. Imaginární malba významného českého malíře Aleše Krejči se představí v srpnu a září v galerii, souběžně v malé galerii v přízemí muzea obrazy píseckého malíře Romana Kubičky k jeho sedmdesátému výročí narození a v říjnu v galerii výstava píseckého fotografa Zdeňka Javůrka, rovněž k výročí sedmdesátin. Těmito výstavami skvělých umělců a mých dobrých přátel moje téměř čtyřicetiletá „mise“ v muzeu skončí.

Těším se, že se budu více věnovat své zahradě, protože je to práce, která mne nesmírně baví a naplňuje. Bytostně potřebuji mít kolem sebe (kromě umění) přírodní krásu a čerpám zde značnou dávku energie.

Bude víc času navštěvovat zajímavé výstavy a přátele, věnovat se cestování po krásných českých koutech a čekat na mne rodinná kronika, kterou rozepsal tatínek. S rukama v klíně sedět určitě nebudu. To nejde. Po rodičích jsem zdědila pracovitost, zvědavost, touhu poznávat něco nového a smysluplně naplňovat darovaný čas. Nudit se neumím. A vždy to bylo tak, jak říká můj kamarád, velký světoběžník, písecký rodák Vít Velíšek, jehož skvělé fotografie jsem vystavovala – 'co se má stát, to se stane'.

Samozeřejmě, že svoji práci nebudu opouštět lehce. Děla jsem to, co mě nesmírně bavilo. Vlastně jsem tuto činnost nepovažovala ani za práci, ale za službu, kterou jsem vykonávala a to skutečně celým srdcem, pro zdejší lidi. A Písečané jsou opravdovými kulturními a pozornými návštěvníky galerie, s upřímným zájmem o výtvarné umění. Každé setkání s nimi, bylo pro mne vždy velkou ctí a radostí.

Byla to 'skvělá jízda' s těmi bláznivými umělci a společně prožitý čas mi přinesl tolik podnětů, že o další aktivity (pokud mi bude dopřáno), určitě nebude nouze.

Uzavřela bych tento text slovy jindřichohradeckého výtvarníka, básníka a spisovatele, Vladimíra Holuba: 'Člověk má být pořád pro něco zapálený, pořád má tvořit, zabývat se o svět kolem, hledat a nacházet v něm... Dokud je co přiložit, oheň hoří'.

S Irenou Mašíkovou si povídala Milica Pechánková

ZPRÁVA O ČINNOSTI ZA ROK 2017

Milí a vážení příznivci Prácheňského muzea v Písku!	3
Akvizice roku	13
Výstavy Prácheňského muzea	14
Přednášky Prácheňského muzea	15
Návštěvnost Prácheňského muzea	17
Centrální evidence sbírek	18
Oddělení společenskovedné	22
Archeologické oddělení	31
Knihovna a studovna	37
Oddělení přírodních věd	39
Ekonomické oddělení	43
Technické oddělení	45
Sekretariát, prezentace	47

ODBORNÉ PŘÍSPĚVKY

Daniel Hlásek	
NOVÉ SÍDLIŠTNÍ NÁLEZY Z POZDNÍ DOBY BRONZOVÉ V PÍSECKÉ PRŮMYSLOVÉ ZÓNĚ	49
Martin Pták	
ZÁCHRANNÝ ARCHEOLOGICKÝ VÝZKUM SÍDLIŠTĚ 13. STOLETÍ U DVORA ČÍSADLOVICE NA KATASTRU BOŠOVICE	55
Tomáš Hiltscher – Hana Mašková – Jaroslav Jiřík	
NOVÉ POZNATKY K RANĚ STŘEDOVĚKÉMU OSÍDLENÍ V POVODÍ TOKU SKALICE – POVRCHOVÉ SBĚRY A. DEBNARA	63
Jiří Fröhlich	
NĚKOLIK ARCHEOLOGICKÝCH NÁLEZŮ A LOKALIT NA PÍSECKU Z LET 2014 - 2017	91
Jan Adámek	
PÍSECKÁ FORTIFIKACE VE ZMÍNKÁCH MĚSTSKÝCH KNIH DO ROKU 1600 A POZNÁMKY O HRAZENÍ PRAVOBŘEŽNÍCH PŘEDMĚSTÍ	94
Jiří Pešta	
DVĚ PÍSECKÉ POPRAVY VOJENSKÝCH ZBĚHŮ Z LET 1777 A 1778 ..	108

Bohumír Bernášek O RODOVÝCH VAZBÁCH PROTIVÍNSKÉHO RANHOJIČE VÁCLAVA HEYBERGERA A OBJEVENÉ MALBĚ FELIXE FABERAV KAPLI V BUDIČOVICÍCH	119
Jan Kotalík VOJTĚCH LEPEŠKA (1858-1927) VE VZPOMÍNKÁCH A V DOBOVÉM TISKU: PROFESOR PÍSECKÉHO GYMNÁZIA A OBĚŤ VRAŽDY	136

MUZEJNÍ AKCE

Zdeněk Duda VÝSTAVA LEGIE 2017. OD ZBOROVA PO PÍSEK	143
Zdeněk Duda EXPERIMENT VŘSR. Výstava o politice, ideologii a muzeích	146
Jan Kotalík JANA BUDÍKOVÁ - PARALELY	150
Jan Kotalík PETR SIROTEK - OKAMŽIKY UPLYNULÝCH LET	152
Irena Mašíková VÝBĚR Z VÝSTAV PRÁCHEŇSKÉHO MUZEA	153
Klára Koubová - Marcela Drhovská NABÍDKA MUZEA PRO ŠKOLY A ŠKOLKY V ROCE 2017	169
Marcela Drhovská S ČLOVÍČKEM DO MINULOSTI	173

PERSONALIA

Irena Mašíková – Milica Pechánková BYLY TO NÁDHERNÉ ROKY S TĚMI BLÁZNIVÝMI UMĚLCI...	176
---	-----

**PRÁCHEŇSKÉ MUZEUM V PÍSKU
V ROCE 2017**

Editoři: Mgr. Jan Adámek, PhDr. Jiří Prášek

Redakční rada: Mgr. Jaroslav Jiřík, Ph. D., Mgr. Jan Kotalík

Za obsah příspěvků odpovídají jejich autoři.

Sazba, grafická úprava a technická realizace: Tiskárna V.M. Press s.r.o.

Vydalo Prácheňské muzeum v Písku v roce 2018 v nákladu 400 výtisků.

ISBN 978-80-86193-64-9